This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

TAYLOR INSTITUTION.

D 133.

BEQUEATHED

TO THE UNIVERSITY

BY

ROBERT FINCH, M.A.

OF BALLIOL COLLEGE.

2976 E 63

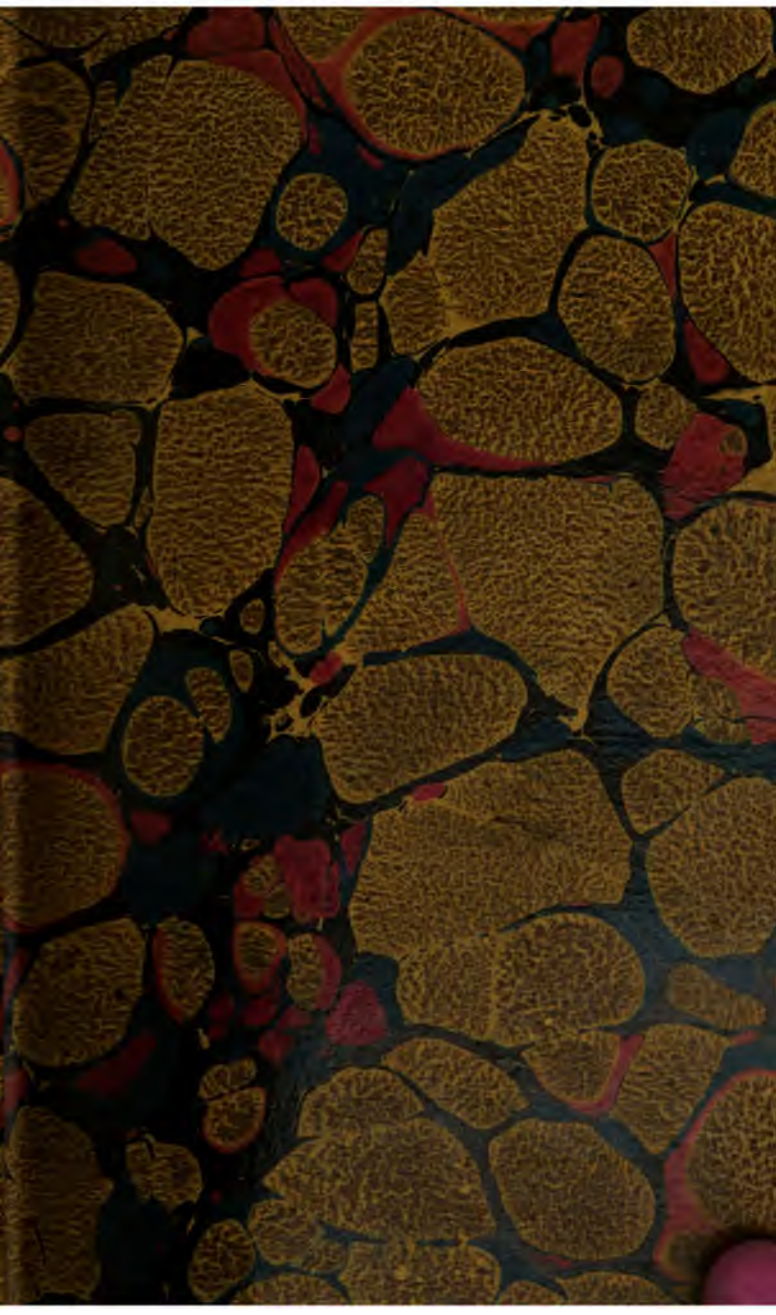

S. Wale del. J. Spilsbury sculp.

Optimus olim
Virgilius, post hunc Varius, dixere quid esem-
Et placui tibi, qui turpi secernis honestum.

Lib. I. Sat. 6.

QUINTUS HORATIUS FLACCUS.

EDITIO NOVA,

A JOANNE LIVIE recognita.

LONDINI:

TYPIS ET IMPENSIS G. ET C. SPILSBURY.

Stat venale apud T. Payne, J. White, T. Egerton, G. G. et J. Robinson, West et Hughes.

1799.

GULIELMUS ET CAROLUS SPILSBURY

BENEVOLO LECTORI.

JAMDUDUM exhauſtâ QUINTI HORATII FLACCI editione, Birmingham, 1760, apud *J. Baſkerville*, JOANNE LIVIE editore; nos ad benè merendum de omnibus qui Latinos auctores et literas colunt, hanc novam et recognitam editionem prodimus, quam per triginta annos prædictus J. LIVIE accuratiſſimè perfecerat: morte interceptus, non emiſit in lucem. Deſiderabitur inter doctos necnon inter cujuſcumque ordinis cives Vir ille doctrinâ præclarus egregiisque moribus præſtans. Nihil verò in hâc Editione deſiderandum eſt; illam enim typis mandaverat eruditiſſimus Editor noſter, priuſquàm morti occumberet.

QUINTI
HORATII FLACCI
CARMINUM
LIBRI QUATUOR.

Q. HORATII FLACCI
CARMINUM
LIBER PRIMUS.

ODE I.

AD MÆCENATEM.

MÆCENAS, atavis edite regibus,
O et præſidium et dulce decus meum:
Sunt quos curriculo pulverem Olympicum
Collegiſſe juvat; metaque fervidis
Evitata rotis, palmaque nobilis
Terrarum dominos evehit ad Deos.
Hunc, ſi mobilium turba Quiritium
Certat tergeminis tollere honoribus;
Illum, ſi proprio condidit horreo
Quidquid de Libycis verritur areis;
Gaudentem patrios findere ſarculo
Agros; Attalicis conditionibus
Nunquam dimoveas, ut trabe Cypria
Myrtoum pavidus nauta ſecet mare.
Luctantem Icariis fluctibus Africum
Mercator metuens, otium et oppidi
Laudat rura ſui: mox reficit rates
Quaſſas, indocilis pauperiem pati.
Eſt qui nec veteris pocula Maſſici,
Nec partem ſolido demere de die,

Spernit; nunc viridi membra ſub arbuto
Stratus, nunc ad aquæ lene caput ſacræ.
Multos caſtra juvant, et lituo tubæ
Permiſtus ſonitus, bellaque matribus
Deteſtata. Manet ſub Jove frigido
Venator, teneræ conjugis immemor;
Seu viſa eſt catulis cerva fidelibus,
Seu rupit teretes Marſus aper plagas.
Me doctarum ederæ præmia frontium
Dîs miſcent ſuperis: me gelidum nemus,
Nympharumque leves cum Satyris chori
Secernunt populo; ſi neque tibias
Euterpe cohibet, nec Polyhymnia
Leſboum refugit tendere barbiton.
Quod ſi me Lyricis vatibus inſeris,
Sublimi feriam ſidera vertice.

ODE II.

AD AUGUSTUM.

Script. A. U. C. DCCXXVII.

JAM ſatis terris nivis atque diræ
Grandinis miſit Pater, et rubente
Dextera ſacras jaculatus arces
Terruit Urbem:
Terruit gentes, grave ne rediret
Seculum Pyrrhæ nova monſtra queſtæ;
Omne cum Proteus pecus egit altos
Viſere montes;

Piſcium

Piſcium et ſumma genus hæſit ulmo,
Nota quæ ſedes fuerat palumbis;
Et ſuperjecto pavidæ natarunt
Æquore damæ.
Vidimus flavum Tiberim, retortis
Litore Etruſco violenter undis,
Ire disjectum monumenta Regis,
Templaque Veſtæ;
Iliæ dum ſe nimium querenti
Jactat ultorem, vagus et ſiniſtra
Labitur ripa, Jove non probante,
Uxorius amnis.
Audiet cives acuiſſe ferrum,
Quo graves Perſæ melius perirent,
Audiet pugnas, vitio parentum
Rara juventus.
Quem vocet Divûm populus ruentis
Imperî rebus? Prece qua fatigent
Virgines ſanctæ minus audientem
Carmina Veſtam?
Cui dabit partes ſcelus expiandi
Jupiter? Tandem venias, precamur,
Nube candentes humeros amictus,
Augur Apollo:
Sive tu mavis, Erycina ridens,
Quam Jocus circum volat, et Cupido;
Sive neglectum genus et nepotes
Reſpicis auctor,
Heu! nimis longo ſatiate ludo,
Quem juvat clamor, galeæque leves,
Acer et Marſi peditis cruentum
Vultus in hoſtem;

Sive mutata juvenem figura
Ales in terris imitaris, almæ
Filius Maiæ, patiens vocari
Cæsaris ultor.
Serus in cœlum redeas, diuque
Lætus interfis populo Quirini;
Neve te noftris vitiis iniquum
Ocior aura
Tollat. Hic magnos potius triumphos,
Hic ames dici Pater atque Princeps;
Neu finas Medos equitare inultos,
Te duce, Cæsar.

ODE III.

AD NAVEM QUA VEHEBATUR VIRGILIUS ATHENAS PROFICISCENS.

Script. A. U. C. DCCXXXV.

SIC te Diva potens Cypri,
Sic fratres Helenæ, lucida fidera,
Ventorumque regat pater,
Obftrictis aliis præter Iapyga,
Navis, quæ tibi creditum
Debes Virgilium! finibus Atticis
Reddas incolumem, precor,
Et ferves animæ dimidium meæ.
Illi robur, et æs triplex
Circa pectus erat, qui fragilem truci
Commifit pelago ratem
Primus, nec timuit præcipitem Africum
Decer-

Decertantem Aquilonibus,
Nec triſtes Hyadas, nec rabiem Noti;
Quo non arbiter Adriæ
Major, tollere ſeu ponere vult freta.
Quem mortis timuit gradum,
Qui fixis oculis monſtra natantia,
Qui vidit mare turgidum, et
Infames ſcopulos Acroceraunia?
Nequidquam Deus abſcidit
Prudens Oceano diſſociabili
Terras; ſi tamen impiæ
Non tangenda rates tranſiliunt vada.
Audax omnia perpeti
Gens humana ruit per vetitum et nefas.
Audax Iapeti genus
Ignem fraude mala gentibus intulit.
Poſt ignem ætheria domo
Subductum, Macies, et nova Febrium
Terris incubuit cohors;
Semotique prius tarda Neceſſitas
Leti corripuit gradum.
Expertus vacuum Dædalus aera
Pennis non homini datis:
Perrupit Acheronta Herculeus labor.
Nil mortalibus arduum eſt.
Cœlum ipſum petimus ſtultitia; neque
Per noſtrum patimur ſcelus
Iracunda Jovem ponere fulmina.

ODE

ODE IV.

AD SESTIUM.

SOLVITUR acris hiems grata vice Veris et Favonî,
Trahuntque ſiccas machinæ carinas;
Ac neque jam ſtabulis gaudet pecus, aut arator igni,
Nec prata canis albicant pruinis.
Jam Cytherea choros ducit Venus, imminente Luna;
Junctæque Nymphis Gratiæ decentes
Alterno terram quatiunt pede; dum graves Cyclopum
Vulcanus ardens urit officinas.
Nunc decet aut viridi nitidum caput impedire myrto,
Aut flore, terræ quem ferunt ſolutæ.
Nunc et in umbroſis Fauno decet immolare lucis,
Seu poſcat agna, ſive malit hædo.
Pallida Mors æquo pulſat pede pauperum tabernas,
Regumque turres. O beate Seſti,
Vitæ ſumma brevis ſpem nos vetat inchoare longam.
Jam te premet Nox, fabulæque Manes,
Et domus exilis Plutonia: quo ſimul mearis,
Nec regna vini ſortiere talis;
Nec tenerum Lycidan mirabere, quo calet juventus
Nunc omnis, et mox virgines tepebunt.

ODE V.

AD PYRRHAM.

QUIS multa gracilis te puer in roſa
Perfuſus liquidis urget odoribus
Grato, Pyrrha, ſub antro?
Cui flavam religas comam,
Simplex munditiis? Heu, quoties fidem
Mutatosque Deos flebit, et aſpera
Nigris æquora ventis
Emirabitur inſolens,
Qui nunc te fruitur credulus aurea!
Qui ſemper vacuam, ſemper amabilem
Sperat, neſcius auræ
Fallacis. Miſeri, quibus
Intentata nites! Me tabula ſacer
Votiva paries indicat uvida
Suſpendiſſe potenti
Veſtimenta maris Deo.

ODE VI.

AD AGRIPPAM.

Script. A. U. C. DCCXXV.

SCRIBERIS Vario fortis, et hoſtium
Victor, Mæonii carminis aliti,
Quam rem cunque ferox navibus aut equis
Miles, te duce, geſſerit.

Nos,

Nos, Agrippa, neque hæc dicere, nec gravem
Pelidæ ſtomachum cedere neſcii,
Nec curſus duplicis per mare Ulyſſei,
Nec ſævam Pelopis domum
Conamur, tenues grandia; dum pudor,
Imbellisque lyræ Muſa potens vetat
Laudes egregii Cæſaris, ac tuas,
Culpa deterere ingenî.
Quis Martem tunica tectum adamantina
Digne ſcripſerit? aut pulvere Troico
Nigrum Merionen? aut ope Palladis
Tydiden ſuperis parem?
Nos convivia, nos prælia virginum
Sectis in juvenes unguibus acrium
Cantamus, vacui, ſive quid urimur,
Non præter ſolitum leves.

ODE VII.

AD MUNATIUM PLANCUM.

LAUDABUNT alii claram Rhodon, aut Mitylenen,
Aut Epheſum, bimarisve Corinthi
Mœnia, vel Baccho Thebas, vel Apolline Delphos
Inſignes, aut Theſſala Tempe.
Sunt quibus unum opus eſt intactæ Palladis arces
Carmine perpetuo celebrare; et
Undique decerptam fronti præponere olivam.
Plurimus in Junonis honorem

Aptum

Aptum dicit equis Argos, ditesque Mycenas.
Me nec tam patiens Lacedæmon,
Nec tam Lariſſæ percuſſit campus opimæ,
Quam domus Albuneæ reſonantis,
Et præceps Anio, ac Tiburni lucus, et uda
Mobilibus pomaria rivis.

* * * * * * * * * * * * * * * *
* * * * * * * * * * * * * * * *

Albus ut obſcuro deterget nubila cœlo
Sæpe Notus, neque parturit imbres
Perpetuo: ſic tu ſapiens finire memento
Triſtitiam, vitæque labores
Molli, Plance, mero; ſeu te fulgentia ſignis
Caſtra tenent, ſeu denſa tenebit
Tiburis umbra tui. Teucer Salamina patremque
Cum fugeret, tamen uda Lyæo
Tempora populea fertur vinxiſſe corona,
Sic triſtes affatus amicos:
'Quo nos cunque feret melior Fortuna parente,
Ibimus, O ſocii comitesque!
Nil deſperandum Teucro duce, et auſpice Teucro;
Certus enim promiſit Apollo
Ambiguam tellure nova Salamina futuram.
O fortes, pejoraque paſſi
Mecum ſæpe viri! nunc vino pellite curas:
Cras ingens iterabimus æquor.'

ODE

ODE VIII.

AD LYDIAM.

LYDIA, dic, per omnes
Te Deos oro, Sybarin cur properes amando
Perdere; cur apricum
Oderit campum, patiens pulveris atque ſolis.
Cur neque militaris
Inter æquales equitat, Gallica nec lupatis
Temperat ora frenis?
Cur timet flavum Tiberim tangere? cur olivum
Sanguine viperino
Cautius vitat; neque jam livida geſtat armis
Brachia, ſæpe diſco,
Sæpe trans finem jaculo nobilis expedito?
Quid latet? ut marinæ
Filium dicunt Thetidis ſub lacrimoſa Trojæ
Funera, ne virilis
Cultus in cædem et Lycias proriperet catervas?

ODE IX.

AD THALIARCHUM.

VIDES ut alta ſtet nive candidum
Soracte, nec jam ſuſtineant onus
Silvæ laborantes, geluque
Flumina conſtiterint acuto.

Diſſolve

Diſſolve frigus, ligna ſuper foco
Large reponens; atque benignius
Deprome quadrimum Sabina,
O Thaliarche, merum diota.
Permitte Divis cetera; qui ſimul
Stravere ventos æquore fervido
Depræliantes, nec cupreſſi,
Nec veteres agitantur orni.
Quid ſit futurum cras, fuge quærere; et
Quem Fors dierum cunque dabit, lucro
Appone; neu dulces amores
Sperne puer, neque tu choreas,
Donec virenti canities abeſt
Moroſa. Nunc et Campus, et areæ,
Lenesque ſub noctem ſuſurri
Compoſita repetantur hora:
Nunc et latentis proditor intimo
Gratus puellæ riſus ab angulo,
Pignusque dereptum lacertis,
Aut digito male pertinaci.

ODE X.

IN MERCURIUM.

MERCURI, facunde nepos Atlantis,
Qui feros cultus hominum recentum
Voce formaſti catus, et decoræ
More palæſtræ:

Te canam magni Jovis ac Deorum
Nuncium, curvæque lyræ parentem,
Callidum quidquid placuit jocoſo
Condere furto.
Te, boves olim niſi reddidiſſes
Per dolum amotas, puerum minaci
Voce dum terret, viduus pharetra
Riſit Apollo.
Quin et Atridas, duce te, ſuperbos
Ilio dives Priamus relicto,
Theſſalosque ignes, et iniqua Trojæ
Caſtra fefellit.
Tu pias lætis animas reponis
Sedibus, virgaque levem coerces
Aurea turbam, ſuperis Deorum
Gratus et imis.

ODE XI.

AD LEUCONOEN.

TU ne quæſieris (ſcire nefas) quem mihi, quem tibi
Finem Dî dederint, Leuconoe; neu Babylonios
Tentaris numeros. Ut melius quidquid erit pati!
Seu plures hiemes, ſeu tribuit Jupiter ultimam,
Quæ nunc oppoſitis debilitat pumicibus mare
Tyrrhenum. Sapias; vina liques; et ſpatio brevi
Spem longam reſeces. Dum loquimur, fugerit invida
Ætas. Carpe diem, quam minimum credula poſtero.

ODE

ODE XII.

AD AUGUSTUM.

Script. A. U. C. DCCXXXI.

QUEM virum aut heroa lyra, vel acri
Tibia, ſumis celebrare, Clio?
Quem Deum? cujus recinet jocoſa
Nomen imago,
Aut in umbroſis Heliconis oris,
Aut ſuper Pindo; gelidove in Hæmo,
Unde vocalem temere inſecutæ
Orphea ſilvæ,
Arte materna rapidos morantem
Fluminum lapſus, celeresque ventos,
Blandum et auritas fidibus canoris
Ducere quercus.
Quid prius dicam ſolitis Parentis
Laudibus? qui res hominum ac Deorum,
Qui mare ac terras, variisque mundum
Temperat horis;
Unde nil majus generatur ipſo,
Nec viget quidquam ſimile, aut ſecundum:
Proximos illi tamen occupavit
Pallas honores.
Præliis audax, neque te ſilebo,
Liber, et ſævis inimica virgo
Belluis; nec te, metuende certa
Phœbe ſagitta.
Dicam et Alciden; puerosque Ledæ,
Hunc equis, illum ſuperare pugnis
Nobilem: quorum ſimul alba nautis
Stella refulſit,

Defluit saxis agitatus humor;
Concidunt venti, fugiuntque nubes;
Et minax (Dî sic voluere) ponto
Unda recumbit.
Romulum post hos prius, an quietum
Pompilî regnum memorem, an superbos
Tarquinî fasces, dubito, an Catonis
Nobile letum.
Regulum, et Scauros, animæque magnæ
Prodigum, Pœno superante, Paulum,
Gratus insigni referam Camena,
Fabriciumque.
Hunc, et incomtis Curium capillis
Utilem bello tulit, et Camillum
Sæva paupertas, et avitus apto
Cum Lare fundus.
Crescit occulto, velut arbor, ævo
Fama Marcelli. Micat inter omnes
Julium sidus, velut inter ignes
Luna minores.
Gentis humanæ Pater atque custos,
Orte Saturno, tibi cura magni
Cæsaris fatis data: tu secundo
Cæsare regnes.
Ille, seu Parthos Latio imminentes
Egerit justo domitos triumpho,
Sive subjectos Orientis oræ
Seras et Indos,
Te minor latum reget æquus orbem:
Tu gravi curru quaties Olympum;
Tu parum castis inimica mittes
Fulmina lucis.

ODE

ODE XIII.

AD LYDIAM.

CUM tu, Lydia, Telephi
Cervicem roſeam, cerea Telephi
Laudas brachia; væ! meum
Fervens difficili bile tumet jecur.
Tunc nec mens mihi, nec color
Certa ſede manet; humor et in genas
Furtim labitur, arguens
Quam lentis penitus macerer ignibus.
Uror, ſeu tibi candidos
Turparunt humeros immodicæ mero
Rixæ; ſive puer furens
Impreſſit memorem dente labris notam.
Non, ſi me ſatis audias,
Speres perpetuum, dulcia barbare
Lædentem oſcula, quæ Venus
Quinta parte ſui nectaris imbuit.
Felices ter et amplius,
Quos irrupta tenet copula; nec malis
Divulſus querimoniis
Suprema citius ſolvet amor die!

ODE XIV.

AD REMPUBLICAM.

Script. A U. C. DCCXXVI.

O NAVIS, referent in mare te novi
Fluctus? O! quid agis? Fortiter occupa
Portum. Nonne vides, ut
Nudum remigio latus,
Et malus celeri saucius Africo,
Antennæque gemant; ac sine funibus
Vix durare carinæ
Possint imperiosius
Æquor? Non tibi sunt integra lintea;
Non Dî, quos iterum pressa voces malo.
Quamvis Pontica pinus,
Silvæ filia nobilis,
Jactes et genus et nomen inutile;
Nil pictis timidus navita puppibus
Fidit. Tu, nisi ventis
Debes ludibrium, cave.
Nuper solicitum quæ mihi tædium,
Nunc desiderium, curaque non levis,
Inter fusa nitentes
Vites æquora Cycladas.

ODE

ODE XV.

NEREI VATICINIUM DE RUINA TROJÆ.

Script. A. U. C. DCCXXII.

PASTOR cum traheret per freta navibus
Idæis Helenam perfidus hoſpitam;
Ingrato celeres obruit otio
Ventos, ut caneret fera
Nereus fata: ‘Mala ducis avi domum,
Quam multo repetet Græcia milite,
Conjurata tuas rumpere nuptias,
Et regnum Priami vetus.
Eheu, quantus equis, quantus adeſt viris
Sudor! quanta moves funera Dardanæ
Genti! Jam galeam Pallas, et ægida,
Currusque, et rabiem parat.
Nequidquam Veneris præſidio ferox
Pectes cæſariem, grataque feminis
Imbelli cithara carmina divides:
Nequidquam thalamo graves
Haſtas, et calami ſpicula Cnoſſii
Vitabis, ſtrepitumque, et celerem ſequi
Ajacem: tamen, heu! ſerus adulteros
Crines pulvere collines.
Non Laertiaden, exitium tuæ
Gentis, non Pylium Neſtora reſpicis?
Urgent impavidi te Salaminius
Teucerque, et Sthenelus ſciens
Pugnæ; ſive opus eſt, imperitare equis
Non auriga piger. Merionen quoque
Noſces. Ecce furit te reperire atrox
Tydides melior patre:

ODE

Quem tu, cervus uti vallis in altera
Viſum parte lupum graminis immemor,
Sublimi fugies mollis anhelitu,
Non hoc pollicitus tuæ.
Iracunda diem proferet Ilio
Matronisque Phrygum claſſis Achilleï:
Poſt certas hiemes uret Achaicus
Ignis Pergameas domos.'

ODE XVI.

PALINODIA.

O MATRE pulchra filia pulchrior,
Quem criminoſis cunque voles modum
Pones iambis; ſive flamma,
Sive mari libet Adriano.
Non Dindymene, non adytis quatit
Mentem ſacerdotum incola Pythius,
Non Liber æque, non acuta
Si geminant Corybantes æra,
Triſtes ut iræ: quas neque Noricus
Deterret enſis, nec mare naufragum,
Nec ſævus ignis, nec tremendo
Jupiter ipſe ruens tumultu.
Fertur Prometheus addere principi
Limo coactus particulam undique
Deſectam, et inſani leonis
Vim ſtomacho appoſuiſſe noſtro.

Iræ

Iræ Thyeſten exitio gravi
Stravere; et altis urbibus ultimæ
Stetere cauſæ, cur perirent
Funditus, imprimeretque muris
Hoſtile aratrum exercitus inſolens.
Compeſce mentem. Me quoque pectoris
Tentavit in dulci juventa
Fervor, et in celeres iambos
Miſit furentem. Nunc ego mitibus
Mutare quæro triſtia; dum mihi
Fias recantatis amica
Opprobriis, animumque reddas.

ODE XVII.

AD TYNDARIDEM.

VELOX amœnum ſæpe Lucretilem
Mutat Lycæo Faunus, et igneam
Defendit æſtatem capellis
Uſque meis, pluviosque ventos.
Impune tutum per nemus arbutos
Quærunt latentes, et thyma, deviæ
Olentis uxores mariti:
Nec virides metuunt colubras,
Nec Martiales hæduleæ lupos;
Utcunque dulci, Tyndari, fiſtula
Valles, et Uſticæ cubantis
Levia perſonuere ſaxa.

Di

Dî me tuentur: Dîs pietas mea,
Et Muſa cordi eſt. Hic tibi Copia
Manabit ad plenum benigno,
Ruris honorum opulenta, cornu.
Hic in reducta valle Caniculæ
Vitabis æſtus, et fide Teïa
Dices laborantes in uno
Penelopen vitreamque Circen.
Hic innocentis pocula Leſbii
Duces ſub umbra; nec Semeleïus
Cum Marte confundet Thyoneus
Prælia; nec metues protervum
Suſpecta Cyrum, ne male diſpari
Incontinentes injiciat manus,
Et ſcindat hærentem coronam
Crinibus, immeritamque veſtem.

ODE XVIII.

AD VARUM.

NULLAM, Vare, ſacra vite prius ſeveris arborem
Circa mite ſolum Tiburis, et mœnia Catili.
Siccis omnia nam dura Deus propoſuit; neque
Mordaces aliter diffugiunt ſollicitudines.
Quis poſt vina gravem militiam aut pauperiem crepat?
Quis non te potius, Bacche pater, teque, decens Venus?
At ne quis modici tranſiliat munera Liberi,
Centaurea monet cum Lapithis rixa ſuper mero
Debellata:

Debellata: monet Sithoniis non levis Evius,
Cum fas atque nefas exiguo fine libidinum
Discernunt avidi. Non ego te, candide Bassareu,
Invitum quatiam; nec variis obsita frondibus
Sub divum rapiam. Sæva tene cum Berecyntio
Cornu tympana: quæ subsequitur cæcus Amor sui,
Et tollens vacuum plus nimio Gloria verticem,
Arcanique Fides prodiga, perlucidior vitro.

ODE XIX.

DE GLYCERA.

MATER sæva Cupidinum,
Thebanæque jubet me Semeles puer,
Et lasciva Licentia,
Finitis animum reddere amoribus.
Urit me Glyceræ nitor
Splendentis Pario marmore purius:
Urit grata protervitas,
Et vultus nimium lubricus aspici.
In me tota ruens Venus
Cyprum deseruit; nec patitur Scythas,
Et versis animosum equis
Parthum dicere, nec quæ nihil attinent.
Hic vivum mihi cespitem, hic
Verbenas, pueri, ponite, thuraque
Bimi cum patera meri.
Mactata veniet lenior hostia.

AD

ODE XX.

AD MÆCENATEM.

VILE potabis modicis Sabinum
Cantharis, Græca quod ego ipſe teſta
Conditum levi; datus in theatro
Cum tibi plauſus,
Care Mæcenas eques, ut paterni
Fluminis ripæ, ſimul et jocoſa
Redderet laudes tibi Vaticani
Montis imago.
Cæcubam, et prelo domitam Caleno,
Tu bibes uvam: mea nec Falernæ
Temperant vites, neque Formiani
Pocula colles.

ODE XXI.

IN DIANAM ET APOLLINEM.

DIANAM teneræ dicite virgines:
Intonſum, pueri, dicite Cynthium,
Latonamque ſupremo
Dilectam penitus Jovi.
Vos lætam fluviis, et nemorum coma,
Quæcunque aut gelido prominet Algido,
Nigris aut Erymanthi
Silvis, aut viridis Cragi.

Vos

Vos Tempe totidem tollite laudibus,
Natalemque, mares, Delon Apollinis,
Insignemque pharetra
Fraternaque humerum lyra.
Hæc bellum lacrimosum, hic miseram famem
Pestemque a populo et principe Cæsare in
Persas atque Britannos
Vestra motus aget prece.

ODE XXII.

AD ARISTIUM FUSCUM.

INTEGER vitæ, scelerisque purus
Non eget Mauris jaculis, neque arcu,
Nec venenatis gravida sagittis,
Fusce, pharetra;
Sive per Syrtes iter æstuosas,
Sive facturus per inhospitalem
Caucasum, vel quæ loca fabulosus
Lambit Hydaspes.
Namque me silva lupus in Sabina,
Dum meam canto Lalagen, et ultra
Terminum curis vagor expeditis,
Fugit inermem:
Quale portentum neque militaris
Daunias latis alit æsculetis;
Nec Jubæ tellus generat, leonum
Arida nutrix.

Pone me pigris ubi nulla campis
Arbor æſtiva recreatur aura;
Quod latus mundi nebulæ, malusque
Jupiter urget:
Pone ſub curru nimium propinqui
Solis, in terra domibus negata;
Dulce ridentem Lalagen amabo,
Dulce loquentem.

ODE XXIII.

AD CHLOEN.

VITAS hinnuleo me ſimilis, Chloe,
Quærenti pavidam montibus aviis
Matrem, non ſine vano
Aurarum et ſilüæ metu.
Nam, ſeu mobilibus vepris inhorruit
Ad ventum foliis, ſeu virides rubum
Dimovere lacertæ,
Et corde et genibus tremit.
Atqui non ego te, tigris ut aſpera
Gætulusve leo, frangere perſequor.
Tandem deſine matrem
Tempeſtiva ſequi viro.

ODE

ODE XXIV.

AD VIRGILIUM.

Script. A. U. C. DCCXXX.

QUIS desiderio sit pudor aut modus
Tam cari capitis? Præcipe lugubres
Cantus, Melpomene, cui liquidam Pater
Vocem cum cithara dedit.
Ergo Quintilium perpetuus sopor
Urget! cui Pudor, et Justitiæ soror
Incorrupta Fides, nudaque Veritas
Quando ullum inveniet parem?
Multis ille bonis flebilis occidit;
Nulli flebilior quam tibi, Virgili.
Tu frustra pius, heu! non ita creditum
Poscis Quintilium Deos.
Quid? si Threïcio blandius Orpheo
Auditam moderere arboribus fidem;
Non vanæ redeat sanguis imagini,
Quam virga semel horrida,
Non lenis precibus fata recludere,
Nigro compulerit Mercurius gregi.
Durum! Sed levius fit patientia,
Quidquid corrigere est nefas.

ODE XXV.

AD LYDIAM.

PARCIUS junctas quatiunt feneſtras
Ictibus crebris juvenes protervi,
Nec tibi ſomnos adimunt; amatque
Janua limen,
Quæ prius multum facilis movebat
Cardines. Audis minus et minus jam,
'Me tuo longas pereunte noctes,
Lydia, dormis?'
Invicem mœchos anus arrogantes
Flebis in ſolo levis angiportu,
Thracio bacchante magis ſub inter-
lunia vento:
Cum tibi flagrans amor, et libido
Quæ ſolet matres furiare equorum,
Sæviet circa jecur ulceroſum;
Non ſine queſtu,
Læta quod pubes edera virente
Gaudeat, pulla magis atque myrto,
Aridas frondes Hiemis ſodali
Dedicet Euro.

ODE XXVI.

AD MUSAM DE ÆLIO LAMIA.

Script. A. U. C. DCCXXXI.

MUSIS amicus, triſtitiam et metus
Tradam protervis in mare Creticum
Portare ventis; queis ſub Arcto
Rex gelidæ metuatur oræ,
Quid Tiridaten terreat, unice
Securus. O quæ fontibus integris
Gaudes, apricos necte flores,
Necte meo Lamiæ coronam,
Pimpleï dulcis! Nil ſine te mei
Poſſunt honores. Hunc fidibus novis,
Hunc Leſbio ſacrare plectro
Teque tuasque decet ſorores.

ODE XXVII.

AD SODALES INTER POCULA RIXANTES.

NATIS in uſum lætitiæ ſcyphis
Pugnare Thracum eſt. Tollite barbarum
Morem, verecundumque Bacchum
Sanguineis prohibete rixis.
Vino et lucernis Medus acinaces
Immane quantum diſcrepat! Impium
Lenite clamorem, Sodales,
Et cubito remanete preſſo.

Vultis ſeveri me quoque ſumere
Partem Falerni? Dicat Opuntiæ
Frater Megillæ, quo beatus
Vulnere, qua pereat ſagitta.
Ceſſat voluntas? Non alia bibam
Mercede. Quæ te cunque domat Venus,
Non erubeſcendis adurit
Ignibus, ingenuoque ſemper
Amore peccas. Quidquid habes, age,
Depone tutis auribus.... Ah! miſer,
Quanta laboras in Charybdi,
Digne puer meliore flamma!
Quæ ſaga, quis te ſolvere Theſſalis
Magus venenis, quis poterit Deus?
Vix illigatum te triformi
Pegaſus expediat Chimæra.

ODE XXVIII.

NAUTAM INTER ET ARCHYTÆ UMBRAM DIALOGUS.

Script. A. U. C. DCCXXXII.

NAUTA.

TE maris ac terræ, numeroque carentis arenæ
Menſorem cohibent, Archyta,
Pulveris exigui prope litus parva Matinum
Munera; nec quidquam tibi prodeſt
Aerias tentaſſe domos, animoque rotundum
Percurriſſe polum, morituro.

ARCHYTÆ

ARCHYTÆ UMBRA.

Occidit et Pelopis genitor conviva Deorum,
Tithonusque remotus in auras,
Et Jovis arcanis Minos admiſſus.

NAUTA.

Habentque
Tartara Panthoiden, iterum Orco
Demiſſum; quamvis clypeo Trojana refixo
Tempora teſtatus, nihil ultra
Nervos atque cutem Morti conceſſerat atræ.

ARCHYTÆ UMBRA.

Judice te, non ſordidus auctor
Naturæ verique. Sed omnes una manet Nox,
Et calcanda ſemel via Leti.
Dant alios Furiæ torvo ſpectacula Marti:
Exitio eſt avidum mare nautis.
Miſta ſenum ac juvenum denſentur funera: nullum
Sæva caput Proſerpina fugit.
Me quoque devexi rapidus comes Orionis
Illyricis Notus obruit undis.
At tu, Nauta, vagæ ne parce malignus arenæ
Oſſibus et capiti inhumato
Particulam dare. Sic, quodcunque minabitur Eurus
Fluctibus Heſperiis, Venuſinæ
Plectantur ſilvæ, te ſoſpite! multaque merces,
Unde poteſt, tibi defluat æquo
Ab Jove, Neptunoque ſacri cuſtode Tarenti.
Negligis immeritis nocituram
Poſtmodo te natis fraudem committere forſan?
Debita jura vicesque ſuperbæ
Te maneant ipſum! Precibus non linquar inultis;
Teque piacula nulla reſolvent.
Quanquam feſtinas, non eſt mora longa, licebit
Injecto ter pulvere curras.

ODE XXIX.

AD ICCIUM.

Script. A. U. C. circiter DCCXXVII.

ICCI, beatis nunc Arabum invides
Gazis, et acrem militiam paras
Non ante devictis Sabææ
Regibus, horribilique Medo
Nectis catenas. Quæ tibi virginum,
Sponso necato, barbara serviet?
Puer quis ex aula capillis
Ad cyathum statuetur unctis,
Doctus sagittas tendere Sericas
Arcu paterno? Quis neget arduis
Pronos relabi posse rivos
Montibus, ac Tiberim reverti;
Cum tu coemtos undique nobiles
Libros Panætî, Socraticam et domum,
Mutare loricis Iberis,
Pollicitus meliora, tendis?

ODE XXX.

AD VENEREM.

O VENUS, regina Cnidi Paphique,
Sperne dilectam Cypron, et vocantis
Thure te multo Glyceræ decoram
Transfer in ædem.

Fervidus

Fervidus tecum Puer, et ſolutis
Gratiæ zonis, properentque Nymphæ,
Et parum comis ſine te Juventas,
Mercuriusque.

ODE XXXI.

AD APOLLINEM.

Script. A. U. C. DCCXXVI.

QUID dedicatum poſcit Apollinem
Vates? quid orat, de patera novum
Fundens liquorem? Non opimas
Sardiniæ ſegetes feracis;
Non æſtuoſæ grata Calabriæ
Armenta; non aurum, aut ebur Indicum;
Non rura, quæ Liris quieta
Mordet aqua taciturnus amnis.
Premant Calenam falce, quibus dedit
Fortuna, vitem; dives et aureis
Mercator exſiccet culullis
Vina Syra reparata merce,
Dis carus ipſis, quippe ter et quater
Anno reviſens æquor Atlanticum
Impune. Me paſcunt olivæ,
Me cichorea, levesque malvæ.
Frui paratis et valido mihi,
Latoe, dones, ac precor integra
Cum mente; nec turpem ſenectam
Degere, nec cithara carentem.

ODE

ODE XXXII.

AD LYRAM.

POSCIMUR. Si quid vacui ſub umbra
Luſimus tecum, quod et hunc in annum
Vivat et plures, age dic Latinum,
Barbite, carmen,
Leſbio primum modulate civi:
Qui ferox bello, tamen inter arma,
Sive jactatam religarat udo
Litore navim,
Liberum, et Muſas, Veneremque et illi
Semper hærentem Puerum canebat,
Et Lycum nigris oculis nigroque
Crine decorum.
O decus Phœbi, et dapibus ſupremi
Grata teſtudo Jovis! O laborum
Dulce lenimen! mihi cunque ſalve
Rite vocanti.

ODE XXXIII.

AD ALBIUM TIBULLUM.

ALBI, ne doleas plus nimio memor
Immitis Glyceræ; neu miſerabiles
Decantes elegos, cur tibi junior
Læſa præniteat fide.

Inſignem

Insignem tenui fronte Lycorida
Cyri torret amor: Cyrus in asperam
Declinat Pholoen; sed prius Appulis
Jungentur capreæ lupis,
Quam turpi Pholoe peccet adultero.
Sic visum Veneri; cui placet impares
Formas atque animos sub juga ahenea
Sævo mittere cum joco.
Ipsum me melior cum peteret Venus,
Grata detinuit compede Myrtale
Libertina, fretis acrior Adriæ
Curvantis Calabros sinus.

ODE XXXIV.

PARCUS Deorum cultor et infrequens,
Insanientis dum sapientiæ
Consultus erro, nunc retrorsum
Vela dare, atque iterare cursus
Cogor relectos. Namque Diespiter,
Igni corusco nubila dividens
Plerumque, per purum tonantes
Egit equos, volucremque currum:
Quo bruta tellus, et vaga flumina,
Quo Styx, et invisi horrida Tænari
Sedes, Atlanteusque finis
Concutitur. Valet ima summis
Mutare,

Mutare, et insignia attenuat Deus,
Obscura promens: hinc apicem rapax
Fortuna cum stridore acuto
Sustulit; hic posuisse gaudet.

ODE XXXV.

AD FORTUNAM.

Script. A. U. C. DCCXXVII.

O DIVA, gratum quæ regis Antium,
Præsens vel imo tollere de gradu
Mortale corpus, vel superbos
Vertere funeribus triumphos:
Te pauper ambit solicita prece
Ruris colonus; te dominam æquoris,
Quicunque Bithyna lacessit
Carpathium pelagus carina.
Te Dacus asper, te profugi Scythæ,
Urbesque, gentesque, et Latium ferox,
Regumque matres barbarorum, et
Purpurei metuunt tyranni.
Injurioso ne pede proruas
Stantem columnam; neu populus fremens
Ad arma cessantes ad arma
Concitet, imperiumque frangat.
Te semper anteit sæva Necessitas,
Clavos trabales et cuneos manu
Gestans ahena; nec severus
Uncus abest, liquidumve plumbum.

Te

Te Spes, et albo rara Fides colit
Velata panno; nec comitem abnegat,
  Utcunque mutata potentes
    Veſte domos inimica linquis.
At vulgus infidum, et meretrix retro
Perjura cedit: diffugiunt, cadis
  Cum fæce ſiccatis, amici
    Ferre jugum pariter doloſi.
Serves iturum Cæſarem in ultimos
Orbis Britannos, et juvenum recens
  Examen Eois timendum
    Partibus, Oceanoque rubro.
Eheu! cicatricum ac ſceleris pudet,
Fratrumque. Quid nos dura refugimus
  Ætas? quid intactum nefaſti
    Liquimus? Unde manum juventus
Metu Deorum continuit? quibus
Pepercit aris? O utinam nova
  Incude diffingas retuſum in
    Maſſagetas Arabasque ferrum!

ODE XXXVI.

AD PLOTIUM NUMIDAM.

Script. A. U. C. DCCXXX.

ET thure et fidibus juvat
  Placare, et vituli ſanguine debito,
Cuſtodes Numidæ Deos:
  Qui nunc, Heſperia ſoſpes ab ultima,

Caris multa ſodalibus,
Nulli plura tamen dividit oſcula
Quam dulci Lamiæ; memor
Actæ non alio rege puertiæ,
Mutatæque ſimul togæ.
Creſſa ne careat pulchra dies nota:
Neu promtæ modus amphoræ,
Neu morem in Salium ſit requies pedum;
Neu multi Damalis meri
Baſſum Threïcia vincat amyſtide;
Neu deſint epulis roſæ,
Neu vivax apium, neu breve lilium.
Omnes in Damalin putres
Deponent oculos; nec Damalis novo
Divelletur adultero,
Laſcivis ederis ambitioſior.

ODE XXXVII.

AD SODALES.

Script. A. U. C. DCCXXIV.

NUNC eſt bibendum, nunc pede libero
Pulſanda tellus: nunc Saliaribus
Ornare pulvinar Deorum
Tempus erat dapibus, Sodales.
Antehac nefas depromere Cæcubum
Cellis avitis; dum Capitolio
Regina dementes ruinas,
Funus et imperio parabat,

Contaminato

Contaminato cum grege turpium
Morbo virorum, quidlibet impotens
Sperare, fortunaque dulci
Ebria. Sed minuit furorem
Vix una ſoſpes navis ab ignibus;
Mentemque lymphatam Mareotico
Redegit in veros timores
Cæſar, ab Italia volantem
Remis adurgens (accipiter velut
Molles columbas, aut leporem citus
Venator in campis nivalis
Æmoniæ) daret ut catenis
Fatale monſtrum: quæ generoſius
Perire quærens, nec muliebriter
Expavit enſem, nec latentes
Claſſe cita reparavit oras.
Auſa et jacentem viſere regiam
Vultu ſereno; fortis et aſperas
Tractare ſerpentes, ut atrum
Corpore combiberet venenum,
Deliberata morte ferocior:
Sævis Liburnis ſcilicet invidens
Privata deduci ſuperbo
Non humilis mulier triumpho.

ODE XXXVIII.

AD PUERUM.

PERSICOS odi, Puer, apparatus:
Displicent nexæ philyra coronæ:
Mitte sectari, rosa quo locorum
Sera moretur.
Simplici myrto nihil allabores
Sedulus curæ. Neque te ministrum
Dedecet myrtus, neque me sub arcta
Vite bibentem.

Q. HORATII FLACCI
CARMINUM
LIBER SECUNDUS.

ODE I.

AD ASINIUM POLLIONEM.

Script. A. U. C. DCCXXV.

MOTUM ex Metello consule civicum,
Bellique causas, et vitia, et modos,
Ludumque Fortunæ, gravesque
Principum amicitias, et arma
Nondum expiatis uncta cruoribus,
Periculosæ plenum opus aleæ,
Tractas, et incedis per ignes
Suppositos cineri doloso.
Paulum severæ Musa tragœdiæ
Desit theatris. Mox, ubi publicas
Res ordinaris, grande munus
Cecropio repetes cothurno,
Insigne mœstis præsidium reis,
Et consulenti, Pollio, curiæ;
Cui laurus æternos honores
Dalmatico peperit triumpho.
Jam nunc minaci murmure cornuum
Perstringis aures, jam litui strepunt:
Jam fulgor armorum fugaces
Terret equos, equitumque vultus.

Videre magnos jam videor duces
Non indecoro pulvere ſordidos;
Et cuncta terrarum ſubacta,
Præter atrocem animum Catonis.
Juno, et Deorum quiſquis amicior
Afris inulta ceſſerat impotens
Tellure, victorum nepotes
Retulit inferias Jugurthæ.
Quis non Latino ſanguine pinguior
Campus ſepulcris impia prælia
Teſtatur, auditumque Medis
Heſperiæ ſonitum ruinæ?
Qui gurges, ecquæ flumina lugubris
Ignara belli? quod mare Dauniæ
Non decoloravere cædes?
Quæ caret ora cruore noſtro?
Sed ne relictis, Muſa procax, jocis,
Ceæ retractes munera Neniæ:
Mecum Dionæo ſub antro
Quære modos leviore plectro.

ODE II.

AD CRISPUM SALLUSTIUM.

Script. inter A. U. C. DCCXXIV. et DCCXXXII.

NULLUS argento color eſt avaris
Abdito terris, inimice lamnæ
Criſpe Salluſti, niſi temperato
Splendeat uſu.

Vivet

Vivet extento Proculeius ævo,
Notus in fratres animi paterni:
Illum aget penna metuente solvi
Fama superstes.
Latius regnes avidum domando
Spiritum, quam si Libyam remotis
Gadibus jungas, et uterque Pœnus
Serviat uni.
Crescit indulgens sibi dirus hydrops;
Nec sitim pellit, nisi causa morbi
Fugerit venis, et aquosus albo
Corpore languor.
Redditum Cyri solio Phraaten,
Dissidens plebi, numero beatorum
Eximit Virtus, populumque falsis
Dedocet uti
Vocibus; regnum et diadema tutum
Deferens uni, propriamque laurum,
Quisquis ingentes oculo irretorto
Spectat acervos.

ODE III.

AD QUINTUM DELLIUM.

Script. post A. U. C. DCCXXIII.

ÆQUAM memento rebus in arduis
Servare mentem, non secus in bonis
Ab insolenti temperatam
Lætitia; moriture Delli,

Seu

Seu mœſtus omni tempore vixeris,
Seu te in remoto gramine per dies
Feſtos reclinatum bearis
Interiore nota Falerni.
Qua pinus ingens albaque populus
Umbram hoſpitalem conſociare amant
Ramis, et obliquo laborat
Lympha fugax trepidare rivo:
Huc vina, et unguenta, et nimium brevis
Flores amœnos ferre jube roſæ;
Dum res, et ætas, et Sororum
Fila trium patiuntur atra.
Cedes coemtis ſaltibus, et domo,
Villaque, flavus quam Tiberis lavit:
Cedes; et exſtructis in altum
Divitiis potietur heres.
Divesne priſco et natus ab Inacho,
Nil intereſt, an pauper et infima
De gente ſub dio moreris,
Victima nil miſerantis Orci.
Omnes eodem cogimur: omnium
Verſatur urna ſerius ocius
Sors exitura, et nos in æternum
Exilium impoſitura cymbæ.

ODE

ODE IV.

AD XANTHIAM PHOCEUM.

Script. A. U. C. DCCXXIX.

NE fit ancillæ tibi amor pudori,
Xanthia Phoceu. Prius insolentem
Serva Briseïs niveo colore
Movit Achillem.
Movit Ajacem Telamone natum
Forma captivæ dominum Tecmessæ:
Arsit Atrides medio in triumpho
Virgine rapta;
Barbaræ postquam cecidere turmæ
Thessalo victore, et ademtus Hector
Tradidit fessis leviora tolli
Pergama Graiis.
Nescias an te generum beati
Phyllidis flavæ decorent parentes:
Regium certe genus, ac Penates
Mœret iniquos.
Crede non illam tibi de scelesta
Plebe dilectam; neque sic fidelem,
Sic lucro aversam, potuisse nasci
Matre pudenda.
Brachia, et vultum, teretesque suras
Integer laudo. Fuge suspicari,
Cujus octavum trepidavit ætas
Claudere lustrum.

ODE

ODE V.

NONDUM ſubacta ferre jugum valet
Cervice: nondum munia comparis
Æquare, nec tauri ruentis
In Venerem tolerare pondus.
Circa virentes eſt animus tuæ
Campos juvencæ, nunc fluviis gravem
Solantis æſtum, nunc in udo
Ludere cum vitulis ſalicto
Prægeſtientis. Tolle cupidinem
Immitis uvæ. Jam tibi lividos
Diſtinguet Autumnus racemos
Purpureo varius colore.
Jam te ſequetur (currit enim ferox
Ætas; et illi, quos tibi demſerit,
Apponet annos) jam proterva
Fronte petet Lalage maritum;
Dilecta, quantum non Pholoe fugax,
Non Chloris; albo ſic humero nitens,
Ut pura nocturno renidet
Luna mari, Cnidiusve Gyges:
Quem ſi puellarum inſereres choro,
Mire ſagaces falleret hoſpites
Diſcrimen obſcurum, ſolutis
Crinibus, ambiguoque vultu.

ODE

ODE VI.

AD SEPTIMIUM.

Script. ante A. U. C. DCCXXXIV.

SEPTIMI, Gades aditure mecum, et
Cantabrum indoctum juga ferre noſtra, et
Barbaras Syrtes, ubi Maura ſemper
Æſtuat unda;
Tibur Argæo poſitum colono
Sit meæ ſedes utinam ſenectæ;
Sit modus laſſo maris, et viarum,
Militiæque.
Unde ſi Parcæ prohibent iniquæ,
Dulce pellitis ovibus Galeſi
Flumen, et regnata petam Laconi
Rura Phalantho.
Ille terrarum mihi præter omnes
Angulus ridet; ubi non Hymetto
Mella decedunt, viridique certat
Baccа Venafro;
Ver ubi longum tepidasque præbet
Jupiter brumas, et amicus Aulon
Fertili Baccho minimum Falernis
Invidet uvis.
Ille te mecum locus, et beatæ
Poſtulant arces. Ibi tu calentem
Debita ſparges lacrima favillam
Vatis amici.

ODE

ODE VII.

AD POMPEIUM.

Script. A. U. C. DCCXV.

O SÆPE mecum tempus in ultimum
Deducte, Bruto militiæ duce,
Quis te redonavit Quiritem
Dîs patriis, Italoque cœlo,
Pompei, meorum prime sodalium?
Cum quo morantem sæpe diem mero
Fregi, coronatus nitentes
Malobathro Syrio capillos.
Tecum Philippos et celerem fugam
Sensi, relicta non bene parmula;
Cum fracta virtus, et minaces
Turpe solum tetigere mento.
Sed me per hostes Mercurius celer
Denso paventem sustulit aere:
Te rursus in bellum resorbens
Unda fretis tulit æstuosis.
Ergo obligatam redde Jovi dapem;
Longaque fessum militia latus
Depone sub lauru mea, neu
Parce cadis tibi destinatis.
Oblivioso levia Massico
Ciboria exple. Funde capacibus
Unguenta de conchis. Quis udo
Deproperare apio coronas
Curatve myrto? Quem Venus arbitrum
Dicet bibendi? Non ego sanius
Bacchabor Edonis. Recepto
Dulce mihi furere est amico.

ODE

ODE VIII.

AD BARINEN.

ULLA si juris tibi pejerati
Pœna, Barine, nocuisset unquam;
Dente si nigro fieres, vel uno
Turpior ungui,
Crederem. Sed tu, simul obligasti
Perfidum votis caput, enitescis
Pulchrior multo, juvenumque prodis
Publica cura.
Expedit matris cineres opertos
Fallere, ac toto taciturna noctis
Signa cum cœlo, gelidaque Divos
Morte carentes.
Ridet hoc, inquam, Venus ipsa: rident
Simplices Nymphæ, ferus et Cupido,
Semper ardentes acuens sagittas
Cote cruenta.
Adde, quod pubes tibi crescit omnis:
Servitus crescit nova; nec priores
Impiæ tectum dominæ relinquunt,
Sæpe minati.
Te suis matres metuunt juvencis:
Te senes parci; miseræque nuper
Virgines nuptæ, tua ne retardet
Aura maritos.

ODE IX.

AD VALGIUM.

Script. A. U. C. DCCXXXIV.

NON ſemper imbres nubibus hiſpidos
Manant in agros, aut mare Caſpium
Vexant inæquales procellæ
Uſque; nec Armeniis in oris,
Amice Valgi, ſtat glacies iners
Menſes per omnes, aut Aquilonibus
Querceta Gargani laborant,
Et foliis viduantur orni.
Tu ſemper urges flebilibus modis
Myſten ademtum; nec tibi Veſpere
Surgente decedunt amores,
Nec rapidum fugiente Solem.
At non ter ævo functus amabilem
Ploravit omnes Antilochum ſenex
Annos; neque impubem parentes
Troilon, aut Phrygiæ ſorores
Flevere ſemper. Deſine mollium
Tandem querelarum; ac potius nova
Cantemus Auguſti tropæa
Cæſaris; et rigidum Niphaten,
Medumque flumen gentibus additum
Victis, minores volvere vortices;
Intraque præſcriptum Gelonos
Exiguis equitare campis.

ODE X.

AD LICINIUM.

Script. inter A. U. C. DCCXXIV. et DCCXXXII.

RECTIUS vives, Licini, neque altum
Semper urgendo; neque, dum procellas
Cautus horreſcis, nimium premendo
Litus iniquum.
Auream quiſquis mediocritatem
Diligit, tutus caret obſoleti
Sordibus tecti, caret invidenda
Sobrius aula.
Sævius ventis agitatur ingens
Pinus; excelſæ graviore caſu
Decidunt turres; feriuntque ſummos
Fulgura montes.
Sperat infeſtis, metuit ſecundis
Alteram ſortem bene præparatum
Pectus. Informes hiemes reducit
Jupiter: idem
Summovet. Non, ſi male nunc, et olim
Sic erit. Quondam citharæ tacentem
Suſcitat Muſam, neque ſemper arcum
Tendit Apollo.
Rebus anguſtis animoſus atque
Fortis appare: ſapienter idem
Contrahes vento nimium ſecundo
Turgida vela.

ODE XI.

AD QUINTIUM HIRPINUM.

Script. poſt A. U. C. DCCXXX.

QUID bellicoſus Cantaber, et Scythes,
Hirpine Quinti, cogitet Adria
Diviſus objecto, remittas
Quærere; neu trepides in uſum
Poſcentis ævi pauca. Fugit retro
Levis Juventas et Decor, arida
Pellente laſcivos amores
Canitie, facilemque ſomnum.
Non ſemper idem floribus eſt honor
Vernis; neque uno Luna rubens nitet
Vultu. Quid æternis minorem
Conſiliis animum fatigas?
Cur non ſub alta vel platano, vel hac
Pinu jacentes ſic temere, et roſa
Canos odorati capillos,
Dum licet, Aſſyriaque nardo
Potamus uncti? Diſſipat Evius
Curas edaces. Quis puer ocius
Reſtinguet ardentis Falerni
Pocula prætereunte lympha?
Quis devium ſcortum eliciet domo
Lyden? Eburna dic age cum lyra
Maturet, incomtam Lacænæ
More comam religata nodo.

ODE

ODE XII.

AD MÆCENATEM.

Script. post A. U. C. DCCXXV.

NOLIS longa feræ bella Numantiæ,
Neu durum Annibalem, neu Siculum mare
Pœno purpureum sanguine, mollibus
  Aptari citharæ modis;
Neu fævos Lapithas, et nimium mero
Hylæum; domitosve Herculea manu
Telluris juvenes, unde periculum
  Fulgens contremuit domus
Saturni veteris: tuque pedestribus
Dices historiis prælia Cæsaris,
Mæcenas, melius, ductaque per vias
  Regum colla minantium.
Me dulces dominæ Musa Licymniæ
Cantus, me voluit dicere lucidum
Fulgentes oculos, et bene mutuis
  Fidum pectus amoribus;
Quam nec ferre pedem dedecuit choris,
Nec certare joco, nec dare brachia
Ludentem nitidis virginibus, sacro
  Dianæ celebris die.
Num tu, quæ tenuit dives Achæmenes,
Aut pinguis Phrygiæ Mygdonias opes
Permutare velis crine Licymniæ,
  Plenas aut Arabum domos?
Dum flagrantia detorquet ad oscula
Cervicem; aut facili sævitia negat
Quæ poscente magis gaudeat eripi,
  Interdum rapere occupat.

ODE XIII.

IN ARBOREM CUJUS CASU REPENTINO PENE OPPRESSUS FUERAT.

Script. A. U. C. DCCXXXIV.

ILLE et nefasto te posuit die
(Quicunque) primum, et sacrilega manu
Produxit, Arbos, in nepotum
Perniciem, opprobriumque pagi.
Illum et parentis crediderim sui
Fregisse cervicem, et penetralia
Sparsisse nocturno cruore
Hospitis. Ille venena Colcha,
Et quidquid usquam concipitur nefas,
Tractavit; agro qui statuit meo
Te triste lignum, te caducum
In domini caput immerentis.
Quid quisque vitet, nunquam homini satis
Cautum est in horas. Navita Bosporum
Pœnus perhorrescit, neque ultra
Cæca timet aliunde fata;
Miles sagittas et celerem fugam
Parthi; catenas Parthus et Italum
Robur: Sed improvisa Leti
Vis rapuit, rapietque gentes.
Quam pene furvæ regna Proserpinæ,
Et judicantem vidimus Æacum,
Sedesque discretas piorum, et
Æoliis fidibus querentem

Sappho.

Sappho puellis de popularibus;
Et te ſonantem plenius aureo,
Alcæe, plectro dura navis,
Dura fugæ mala, dura belli!
Utrumque ſacro digna ſilentio
Mirantur Umbræ dicere: ſed magis
Pugnas, et exactos tyrannos,
Denſum humeris bibit aure vulgus.
Quid mirum? ubi illis carminibus ſtupens
Demittit atras bellua centiceps
Aures, et intorti capillis
Eumenidum recreantur angues.
Quin et Prometheus, et Pelopis parens
Dulci laborem decipitur ſono;
Nec curat Orion leones,
Aut timidos agitare lyncas.

ODE XIV.

AD POSTUMUM.

EHEU! fugaces, Poſtume, Poſtume,
Labuntur anni; nec pietas moram
Rugis, et inſtanti ſenectæ
Afferet, indomitæque Morti.
Non ſi trecenis, quotquot eunt dies,
Amice, places illacrimabilem
Plutona tauris: qui ter amplum
Geryonen Tityonque triſti

Compeſcit

Compeſcit unda, ſcilicet omnibus,
Quicunque terræ munere veſcimur,
Enaviganda, ſive reges
Sive inopes erimus coloni.
Fruſtra cruento Marte carebimus,
Fractisque rauci fluctibus Adriæ:
Fruſtra per Autumnos nocentem
Corporibus metuemus Auſtrum.
Viſendus ater flumine languido
Cocytus errans, et Danai genus
Infame, damnatusque longi
Siſyphus Æolides laboris.
Linquenda tellus, et domus, et placens
Uxor; neque harum, quas colis, arborum
Te, præter inviſas cupreſſos,
Ulla brevem dominum ſequetur.
Abſumet heres Cæcuba dignior
Servata centum clavibus; et mero
Tinget pavimentum ſuperbus,
Pontificum potiore cœnis.

ODE XV.

IN SECULI SUI LUXUM.

JAM pauca aratro jugera regiæ
Moles relinquent. Undique latius
Extenta viſentur Lucrino
Stagna lacu; platanusque cœlebs
Evincet

Evincet ulmos. Tum violaria, et
Myrtus, et omnis copia narium,
Spargent olivetis odorem,
Fertilibus domino priori.
Tum ſpiſſa ramis laurea fervidos
Excludet ictus. Non ita Romuli
Præſcriptum et intonſi Catonis
Auſpiciis, veterumque norma.
Privatus illis cenſus erat brevis,
Commune magnum. Nulla decempedis
Metata privatis opacam
Porticus excipiebat Arcton;
Nec fortuitum ſpernere ceſpitem
Leges ſinebant, oppida publico
Sumtu jubentes ac Deorum
Templa novo decorare ſaxo.

ODE XVI.

AD GROSPHUM.

Script. poſt A. U. C. DCCXIX.

OTIUM Divos rogat impotenti
Prenſus Ægæo, ſimul atra nubes
Condidit Lunam, neque certa fulgent
Sidera nautis:
Otium bello furioſa Thrace,
Otium Medi pharetra decori,
Groſphe, non gemmis, neque purpura venale, nec auro.

Non

Non enim gazæ, neque conſularis
Summovet lictor miſeros tumultus
Mentis, et Curas laqueata circum
Tecta volantes.
Vivitur parvo bene, cui paternum
Splendet in menſa tenui ſalinum;
Nec leves ſomnos timor aut cupido
Sordidus aufert.
Quid brevi fortes jaculamur ævo
Multa? quid terris alio calentes
Sole mutamus? Patriæ quis exul
Se quoque fugit?
Scandit æratas vitioſa naves
Cura; nec turmas equitum relinquit,
Ocior cervis, et agente nimbos
Ocior Euro.
Lætus in præſens animus quod ultra eſt
Oderit curare, et amara leni
Temperet riſu. Nihil eſt ab omni
Parte beatum.
Abſtulit clarum cita mors Achillem:
Longa Tithonum minuit ſenectus:
Et mihi forſan, tibi quod negarit,
Porriget hora.
Te greges centum, Siculæque circum
Mugiunt vaccæ; tibi tollit hinnitum
Apta quadrigis equa; te bis Afro
Murice tinctæ
Veſtiunt lanæ: mihi parva rura, et
Spiritum Graiæ tenuem Camenæ
Parca non mendax dedit, ac malignum
Spernere vulgus.

ODE

ODE XVII.

AD MÆCENATEM.

Script. poſt A. U. C. DCCXXXIV.

CUR me querelis exanimas tuis?
Nec Dîs amicum eſt, nec mihi, te prius
Obire, Mæcenas, mearum
Grande decus columenque rerum.
Ah! te meæ ſi partem animæ rapit
Maturior vis, quid moror alteram,
Nec carus æque, nec ſuperſtes
Integer? Ille dies utramque
Ducet ruinam. Non ego perfidum
Dixi ſacramentum: Ibimus, ibimus,
Utcunque præcedes, ſupremum
Carpere iter comites parati.
Me nec Chimæræ ſpiritus igneæ,
Nec, ſi reſurgat, centimanus Gyas
Divellet unquam. Sic potenti
Juſtitiæ placitumque Parcis.
Seu Libra, ſeu me Scorpius aſpicit
Formidoloſus (pars violentior
Natalis horæ) ſeu tyrannus
Heſperiæ Capricornus undæ;
Utrumque noſtrum incredibili modo
Conſentit aſtrum. Te Jovis impio
Tutela Saturno refulgens
Eripuit, volucrisque Fati
Tardavit alas, cum populus frequens
Fauſtum theatris ter crepuit ſonum:
Me truncus illapſus cerebro
Suſtulerat, niſi Faunus ictum

Dextra

Dextra levaſſet, Mercurialium
Cuſtos virorum. Reddere victimas
Ædemque votivam memento:
Nos humilem feriemus agnam.

ODE XVIII.

NON ebur, neque aureum
Mea renidet in domo lacunar:
Non trabes Hymettias
Premunt columnas ultima recifæ
Africa, neque Attali
Ignotus heres regiam occupavi;
Nec Laconicas mihi
Trahunt honeſtæ purpuras clientæ.
At fides, et ingeni
Benigna vena eſt; pauperemque dives
Me petit. Nihil ſupra
Deos laceſſo; nec potentem amicum
Largiora flagito,
Satis beatus unicis Sabinis.
Truditur dies die,
Novæque pergunt interire Lunæ:
Tu ſecanda marmora
Locas ſub ipſum funus, ac ſepulcri
Immemor ſtruis domos;
Marisque Baiis obſtrepentis urges
Summovere litora,
Parum locuples continente ripa.

Quid,

Quid, quod uſque proximos
Revellis agri terminos, et ultra
Limites clientium
Salis avarus? Pellitur paternos
In ſinu ferens Deos
Et uxor, et vir, ſordidosque natos.
Nulla certior tamen
Rapacis Orci ſede deſtinata
Aula divitem manet
Herum. Quid ultra tendis? Æquat tellus
Pauperi recluditur,
Regumque pueris; nec ſatelles Orci
Callidum Promethea
Revexit auro captus. Hic ſuperbum
Tantalum atque Tantali
Genus coercet: hic levare functum
Pauperem laboribus
Vocatus, atque non vocatus, audit.

ODE XIX.

IN BACCHUM.

BACCHUM in remotis carmina rupibus
Vidi docentem (credite poſteri)
Nymphasque diſcentes, et aures
Capripedum Satyrorum acutas.
Evoe! recenti mens trepidat metu,
Plenoque Bacchi pectore turbidum
Lætatur. Evoe! parce Liber,
Parce, gravi metuende thyrſo.

Fas pervicaces ſit mihi Thyiadas,
Vinique fontem, lactis et uberes
Cantare rivos, atque truncis
Lapſa cavis iterare mella:
Fas et beatæ conjugis additum
Stellis honorem, tectaque Pentheï
Disjecta non leni ruina,
Thracis et exitium Lycurgi.
Tu flectis amnes, tu mare barbarum:
Tu, ſeparatis uvidus in jugis,
Nodo coerces viperino
Biſtonidum ſine fraude crines.
Tu, cum parentis regna per arduum
Cohors Gigantum ſcanderet impia,
Rhœtum retorſiſti leonis
Unguibus horribilique mala;
Quanquam, choreis aptior et jocis
Ludoque dictus, non ſat idoneus
Pugnæ ferebaris: ſed idem
Pacis eras mediusque belli.
Te vidit inſons Cerberus aureo
Cornu decorum, leniter atterens
Caudam; et recedentis trilingui
Ore pedes tetigitque crura.

ODE

ODE XX.

AD MÆCENATEM.

NON uſitata, non tenui ferar
Penna biformis per liquidum æthera
Vates; neque in terris morabor
Longius; invidiaque major
Urbes relinquam. Non ego, Pauperum
Sanguis parentum, non ego quem vocant,
Dilecte Mæcenas, obibo;
Nec Stygia cohibebor unda.
Jam jam reſidunt cruribus aſperæ
Pelles; et album mutor in alitem
Superna, naſcunturque leves
Per digitos humerosque plumæ.
Jam Dædaleo tutior Icaro
Viſam gementis litora Boſpori,
Syrtesque Gætulas, canorus
Ales, Hyperboreosque campos.
Me Colchus, et qui diſſimulat metum
Marſæ cohortis, Dacus, et ultimi
Noſcent Geloni: me peritus
Diſcet Iber, Rhodanique potor.
Abſint inani funere neniæ,
Luctusque turpes, et querimoniæ:
Compeſce clamorem, ac ſepulcri
Mitte ſupervacuos honores.

Q. HORATII FLACCI
C A R M I N U M
LIBER TERTIUS.

ODE I.

AD ASINIUM POLLIONEM.

ODI profanum vulgus, et arceo.
Favete linguis. Carmina non prius
Audita Muſarum ſacerdos
Virginibus puerisque canto.
Regum timendorum in proprios greges,
Reges in ipſos imperium eſt Jovis,
Clari Giganteo triumpho,
Cuncta ſupercilio moventis.
Eſt ut viro vir latius ordinet
Arbuſta ſulcis; hic generoſior
Deſcendat in Campum petitor;
Moribus hic meliorque fama
Contendat; illi turba clientium
Sit major: æqua lege Neceſſitas
Sortitur inſignes et imos:
Omne capax movet urna nomen.
Diſtrictus enſis cui ſuper impia
Cervice pendet, non Siculæ dapes
Dulcem elaborabunt ſaporem:
Non avium citharæque cantus

Somnum

Somnum reducent. Somnus agreſtium
Lenis virorum non humiles domos
Faſtidit, umbroſamque ripam,
Non Zephyris agitata Tempe.
Deſiderantem quod ſatis eſt, neque
Tumultuoſum ſolicitat mare,
Nec ſævus Arcturi cadentis
Impetus, aut orientis Hædi:
Non verberatæ grandine vineæ,
Fundusve mendax; arbore nunc aquas
Culpante, nunc torrentia agros
Sidera, nunc hiemes iniquas.
Contracta piſces æquora ſentiunt,
Jactis in altum molibus. Huc frequens
Cæmenta demittit redemtor
Cum famulis, dominusque terræ
Faſtidioſus: ſed Timor et Minæ
Scandunt eodem quo dominus; neque
Decedit ærata triremi, et
Poſt equitem ſedet atra Cura.
Quod ſi dolentem nec Phrygius lapis,
Nec purpurarum ſidere clarior
Delenit uſus, nec Falerna
Vitis, Achæmeniumve coſtum;
Cur invidendis poſtibus, et novo
Sublime ritu moliar atrium?
Cur valle permutem Sabina
Divitias operoſiores?

ODE II.

AD AMICOS.

Script. ante A. U. C. DCCXXXIV.

ANGUSTAM, Amici, pauperiem pati
Robuſtus acri militia puer
Condiſcat, et Parthos feroces
Vexet eques metuendus haſta;
Vitamque ſub dio, et trepidis agat
In rebus. Illum ex mœnibus hoſticis
Matrona bellantis Tyranni
Proſpiciens, et adulta virgo
Suſpiret: 'Eheu! ne rudis agminum
Sponſus laceſſat regius aſperum
Tactu leonem, quem cruenta
Per medias rapit ira cædes.'
Dulce et decorum eſt pro patria mori.
Mors et fugacem perſequitur virum;
Nec parcit imbellis juventæ
Poplitibus, timidove tergo.
Virtus, repulſæ neſcia ſordidæ,
Incontaminatis fulget honoribus;
Nec ſumit aut ponit ſecures
Arbitrio popularis auræ.
Virtus, recludens immeritis mori
Cœlum, negata tentat iter via;
Cœtusque vulgares, et udam
Spernit humum fugiente penna.

Eſt

Eſt et fideli tuta ſilentio
Merces. Vetabo, qui Cereris ſacrum
Vulgarit arcanæ, ſub iſdem
Sit trabibus, fragilemve mecum
Solvat phaſelum. Sæpe Dieſpiter
Neglectus inceſto addidit integrum:
Raro antecedentem ſceleſtum
Deſeruit pede Pœna claudo.

ODE III.

Script. A. U. C. DCCXXXIII. vel DCCXXXIV.

JUSTUM, ac tenacem propoſiti virum,
Non civium ardor prava jubentium,
Non vultus inſtantis tyranni
Mente quatit ſolida; neque Auſter
Dux inquieti turbidus Adriæ,
Nec fulminantis magna Jovis manus:
Si fractus illabatur Orbis,
Impavidum ferient ruinæ.
Hac arte Pollux, hac vagus Hercules
Eniſus, arces attigit igneas;
Quos inter Auguſtus recumbens
Purpureo bibit ore nectar.
Hac te merentem, Bacche pater, tuæ
Vexere tigres, indocili jugum
Collo trahentes. Hac Quirinus
Martis equis Acheronta fugit,

Gratum

Gratum elocuta conſiliantibus
Junone Divis: ‘ Ilion, Ilion
Fatalis inceſtusque judex,
Et mulier peregrina vertit
In pulverem (ex quo deſtituit Deos
Mercede pacta Laomedon) mihi
Caſtæque damnatum Minervæ,
Cum populo et duce fraudulento.
Jam nec Lacænæ ſplendet adulteræ
Famoſus hoſpes; nec Priami domus
Perjura pugnaces Achivos
Hectoreis opibus refringit;
Noſtrisque ductum ſeditionibus
Bellum reſedit. Protinus et graves
Iras, et inviſum nepotem,
Troica quem peperit ſacerdos,
Marti redonabo. Illum ego lucidas
Inire ſedes, ducere nectaris
Succos, et aſcribi quietis
Ordinibus patiar Deorum.
Dum longus inter ſæviat Ilion
Romamque pontus, qualibet exules
In parte regnanto beati:
Dum Priami Paridisque buſto
Inſultet armentum, et catulos feræ
Celent inultæ; ſtet Capitolium
Fulgens, triumphatisque poſſit
Roma ferox dare jura Medis.
Horrenda late nomen in ultimas
Extendat oras, qua medius liquor
Secernit Europen ab Afro,
Qua tumidus rigat arva Nilus;

Aurum

Aurum irrepertum, et ſic melius ſitum
Cum terra celat, ſpernere fortior
Quam cogere humanos in uſus,
Omne ſacrum rapiente dextra.
Quicunque mundo terminus obſtitit,
Hunc tangat armis; viſere geſtiens
Qua parte debacchentur ignes,
Qua nebulæ pluviique rores.
Sed bellicoſis fata Quiritibus
Hac lege dico, Ne nimium pii,
Rebusque fidentes, avitæ
Tecta velint reparare Trojæ.
Trojæ renaſcens alite lugubri
Fortuna triſti clade iterabitur,
Ducente victrices catervas
Conjuge me Jovis et ſorore.
Ter ſi reſurgat murus aheneus,
Auctore Phœbo; ter pereat meis
Excidus Argivis, ter uxor
Capta virum puerosque ploret.'
Non hæc jocoſæ conveniunt lyræ.
Quo Muſa tendis? Deſine pervicax
Referre ſermones Deorum, et
Magna modis tenuare parvis.

ODE

ODE IV.

AD CALLIOPEN.

Script. A. U. C. DCCXLIV.

DESCENDE cœlo, et dic age tibia
Regina longum Calliope melos;
Seu voce nunc mavis acuta,
Seu fidibus citharaque Phœbi.
Auditis? an me ludit amabilis
Insania? Audire et videor pios
Errare per lucos, amœnæ
Quos et aquæ subeunt, et auræ.
Me fabulosæ Vulture in Appulo,
Altricis extra limen Apuliæ,
Ludo fatigatumque somno,
Fronde nova puerum palumbes
Texere: mirum quod foret omnibus,
Quicunque celsæ nidum Acherontiæ,
Saltusque Bantinos, et arvum
Pingue tenent humilis Forenti,
Ut tuto ab atris corpore viperis
Dormirem et ursis; ut premerer sacra
Lauroque, collataque myrto,
Non sine Dîs animosus infans.
Vester, Camenæ, vester in arduos
Tollor Sabinos; seu mihi frigidum
Prænestе, seu Tibur supinum,
Seu liquidæ placuere Baiæ.

Vestris

Veſtris amicum fontibus et choris,
Non me Philippis verſa acies retro,
Devota non extinxit arbor,
Nec Sicula Palinurus unda.
Utcunque mecum vos eritis; libens
Inſanientem navita Boſporum
Tentabo, et arentes arenas
Litoris Aſſyrii viator.
Viſam Britannos hoſpitibus feros,
Et lætum equino ſanguine Concanum:
Viſam pharetratos Gelonos,
Et Scythicum inviolatus amnem.
Vos Cæſarem altum, militia ſimul
Feſſas cohortes reddidit oppidis,
Finire quærentem labores
Pierio recreatis antro.
Vos lene conſilium et datis, et dato
Gaudetis almæ. Scimus ut impios
Titanas, immanemque turmam
Fulmine ſuſtulerit caduco,
Qui terram inertem, qui mare temperat
Ventoſum, et Umbras, regnaque triſtia,
Divosque, mortalesque turbas
Imperio regit unus æquo.
Magnum illa terrorem intulerat Jovi
Fidens juventus horrida brachiis,
Fratresque tendentes opaco
Pelion impoſuiſſe Olympo.
Sed quid Typhoeus, et validus Mimas,
Aut quid minaci Porphyrion ſtatu;
Quid Rhœtus, evulſisque truncis
Enceladus jaculator audax,

Contra

Contra ſonantem Palladis ægida
Poſſent ruentes? Hinc avidus ſtetit
Vulcanus: hinc Matrona Juno, et
Numquam humeris poſiturus arcum,
Qui rore puro Caſtaliæ lavit
Crines ſolutos, qui Lyciæ tenet
Dumeta, natalemque ſilvam,
Delius et Patareus Apollo.
Vis conſilî expers mole ruit ſua:
Vim temperatam Dî quoque provehunt
In majus: idem odere vires
Omne nefas animo movenres.
Teſtis mearum centimanus Gyas
Sententiarum; notus et integræ
Tentator Orion Dianæ,
Virginea domitus ſagitta.
Injecta monſtris Terra dolet ſuis,
Mœretque partus fulmine luridum
Miſſos ad Orcum; nec peredit
Impoſitam celer ignis Ætnam;
Incontinentis nec Tityi jecur
Relinquit ales, nequitiæ additus
Cuſtos: amatorem trecentæ
Pirithoum cohibent catenæ.

ODE

ODE V.

AUGUSTI LAUDES.

Script. A. U. C. DCCXXXV.

CŒLO tonantem credidimus Jovem
Regnare: præſens Divus habebitur
Auguſtus, adjectis Britannis
Imperio, gravibusque Perſis.
Milesne Craſſi, conjuge barbara,
Turpis maritus vixit? et hoſtium
(Proh Patria, inverſique mores!)
Conſenuit ſocerorum in arvis
Sub rege Medo Marſus, et Appulus,
Anciliorum, et nominis, et togæ
Oblitus, æternæque Veſtæ,
Incolumi Jove et urbe Roma?
Hoc caverat mens provida Reguli,
Diſſentientis conditionibus
Fœdis; et exemplo trahenti
Perniciem veniens in ævum,
Si non periret immiſerabilis
Captiva pubes. 'Signa ego Punicis
Affixa delubris, et arma
Militibus ſine cæde,' dixit,
'Derepta vidi. Vidi ego civium
Retorta tergo brachia libero,
Portasque non clauſas, et arva
Marte coli populata noſtro.

Auro repenſus ſcilicet acrior
Miles redibit! Flagitio additis
Damnum. Neque amiſſos colores
Lana refert medicata fuco;
Nec vera virtus, cum ſemel excidit,
Curat reponi deterioribus.
Si pugnat extricata denſis
Cerva plagis, erit ille fortis,
Qui perfidis ſe credidit hoſtibus;
Et Marte Pœnos proteret altero,
Qui lora reſtrictis lacertis
Senſit iners, timuitque mortem
Hinc unde vitam ſumeret aptius,
Pacem et duello miſcuit. O Pudor!
O magna Carthago, probroſis
Altior Italiæ ruinis!'
Fertur pudicæ conjugis oſculum,
Parvosque natos, ut capitis minor,
Ab ſe removiſſe, et virilem
Torvus humi poſuiſſe vultum;
Donec labantes conſilio Patres
Firmaret auctor nunquam alias dato,
Interque mœrentes amicos
Egregius properaret exul.
Atqui ſciebat quæ ſibi barbarus
Tortor pararet: non aliter tamen
Dimovit obſtantes propinquos,
Et populum reditus morantem,
Quam ſi clientum longa negotia
Dijudicata lite relinqueret,
Tendens Venafranos in agros,
Aut Lacedæmonium Tarentum.

ODE

ODE VI.

AD ROMANOS.

Script. A. U. C. DCCXXVI. vel DCCXXVII.

DELICTA majorum immeritus lues,
Romane, donec templa refeceris
Ædesque labentes Deorum, et
Fœda nigro simulacra fumo.
Dis te minorem quod geris, imperas:
Hinc omne principium, huc refer exitum.
Dî multa neglecti dederunt
Hesperiæ mala luctuosæ.
Jam bis Monæses, et Pacori manus
Non auspicatos contudit impetus
Nostros; et adjecisse prædam
Torquibus exiguis renidet.
Pene occupatam seditionibus
Delevit Urbem Dacus, et Æthiops;
Hic classe formidatus, ille
Missilibus melior sagittis.
Fecunda culpæ secula nuptias
Primum inquinavere, et genus, et domos:
Hoc fonte derivata clades
In patriam populosque fluxit.
Motus doceri gaudet Ionicos
Matura virgo, et fingitur artibus;
Jam nunc et incestos amores
De tenero meditatur ungui.

Mox juniores quærit adulteros
Inter mariti vina: neque eligit
Cui donet impermiſſa raptim
Gaudia, luminibus remotis,
Sed juſſa coram non ſine conſcio
Surgit marito, ſeu vocat inſtitor,
Seu navis Hiſpanæ magiſter,
Dedecorum pretioſus emtor.
Non his juventus orta parentibus
Infecit æquor ſanguine Punico;
Pyrrhumque, et ingentem cecidit
Antiochum, Annibalemque dirum:
Sed ruſticorum maſcula militum
Proles, Sabellis docta ligonibus
Verſare glebas, et ſeveræ
Matris ad arbitrium reciſos
Portare fuſtes; Sol ubi montium
Mutaret umbras, et juga demeret
Bobus fatigatis, amicum
Tempus agens abeunte curru.
Damnoſa quid non imminuit dies?
Ætas parentum, pejor avis, tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitioſiorem.

ODE

ODE VII.

AD ASTERIEN.

QUID fles, Aſterie, quem tibi candidi
Primo reſtituent vere Favonii,
Thyna merce beatum,
Conſtantis juvenem fide
Gygen? Ille Notis actus ad Oricum
Poſt inſana Capræ ſidera, frigidas
Noctes, non ſine multis
Inſomnis lacrimis, agit.
Atqui ſolicitæ nuncius hoſpitæ,
Suſpirare Chloen, et miſeram tuis
Dicens ignibus uri,
Tentat mille vafer modis.
Ut Prœtum mulier perfida credulum
Falſis impulerit criminibus, nimis
Caſto Bellerophonti
Maturare necem, refert.
Narrat pene datum Pelea Tartaro,
Magneſſam Hippolyten dum fugit abſtinens;
Et peccare docentes
Pellax hiſtorias movet.
Fruſtra: nam ſcopulis ſurdior Icarî
Voces audit adhuc integer. At, tibi
Ne vicinus Enipeus
Plus juſto placeat, cave.
Quamvis non alius, flectere equum ſciens
Æque, conſpicitur gramine Martio,
Nec quiſquam citus æque
Tuſco denatat alveo;

Prima nocte domum claude, neque in vias
Sub cantu querulæ despice tibiæ;
Et te sæpe vocanti
Duram difficilis mane.

ODE VIII.

AD MÆCENATEM.

Script. A. U. C. DCCXXXV.

MARTIIS cœlebs quid agam Calendis,
Quid velint flores, et acerra thuris
Plena, miraris, positusque carbo in
Cespite vivo,
Docte sermones utriusque linguæ.
Voveram dulces epulas, et album
Libero caprum, prope funeratus
Arboris ictu.
Hic dies, anno redeunte, festus
Corticem astrictum pice dimovebit
Amphoræ, fumum bibere institutæ
Consule Tullo.
Sume, Mæcenas, cyathos amici
Sospitis centum, et vigiles lucernas
Perfer in lucem: procul omnis esto
Clamor et ira.
Mitte civiles super Urbe curas.
Occidit Daci Cotisonis agmen:
Medus infestus sibi luctuosis
Dissidet armis:

Servit

Servit Hiſpanæ vetus hoſtis oræ
Cantaber, ſera domitus catena:
Jam Scythæ laxo meditantur arcu
Cedere campis.
Negligens, ne qua populus laboret,
Parce privatis nimium cavere:
Dona præſentis rape lætus horæ, ac
Linque ſevera.

ODE IX.

AD LYDIAM.

HORATIUS.

DONEC gratus eram tibi,
Nec quiſquam potior brachia candidæ
Cervici juvenis dabat;
Perſarum vigui rege beatior.

LYDIA.

Donec non aliam magis
Arſiſti, neque erat Lydia poſt Chloen;
Multi Lydia nominis
Romana vigui clarior Ilia.

HORATIUS.

Me nunc Threſſa Chloe regit,
Dulces docta modos, et citharæ ſciens;
Pro qua non metuam mori,
Si parcant animæ fata ſuperſtiti.

LYDIA.

LYDIA.

Me torret face mutua
Thurini Calais filius Ornyti;
Pro quo bis patiar mori,
Si parcant puero fata ſuperſtiti.

HORATIUS.

Quid ſi priſca redit Venus,
Diductosque jugo cogit aheneo?
Si flava excutitur Chloe,
Rejectæque patet janua Lydiæ?

LYDIA.

Quanquam ſidere pulchrior
Ille eſt, tu levior cortice, et improbo
Iracundior Adria;
Tecum vivere amem, tecum obeam libens.

ODE X.

AD LYCEN.

EXTREMUM Tanaim ſi biberes, Lyce,
Sævo nupta viro; me tamen aſperas
Porrectum ante fores objicere incolis
Plorares Aquilonibus.
Audin' quo ſtrepitu janua, quo nemus
Inter pulchra ſatum tecta remugiat
Ventis; et poſitas ut glaciet nives
Puro numine Jupiter?

Ingratam

Ingratam Veneri pone ſuperbiam,
Ne currente rota funis eat retro.
Non te Penelopen difficilem procis
Tyrrhenus genuit parens.
O, quamvis neque te munera, nec preces,
Nec tinctus viola pallor amantium,
Nec vir Pieria pellice ſaucius
Curvat; ſupplicibus tuis
Parcas, nec rigida mollior æſculo,
Nec Mauris animum mitior anguibus.
Non hoc ſemper erit liminis aut aquæ
Cœleſtis patiens latus.

ODE XI.

AD MERCURIUM.

MERCURI (nam te docilis magiſtro
Movit Amphion lapides canendo)
Tuque Teſtudo reſonare ſeptem
Callida nervis,
Nec loquax olim neque grata, nunc et
Divitum menſis et amica templis;
Dic modos, Lyde quibus obſtinatas
Applicet aures:
Quæ, velut latis equa trima campis,
Ludit exultim, metuitque tangi
Nuptiarum expers, et adhuc protervo
Cruda marito.

Tu

Tu potes tigres comitesque ſilvas
Ducere, et rivos celeres morari.
Ceſſit immanis tibi blandienti
Janitor aulæ
Cerberus; quanquam furiale centum
Muniunt angues caput, æſtuatque
Spiritus teter, ſaniesque manat
Ore trilingui.
Quin et Ixion, Tityosque vultu
Riſit invito: ſtetit urna paulum
Sicca, dum grato Danai puellas
Carmine mulces.
Audiat Lyde ſcelus atque notas
Virginum pœnas, et inane lymphæ
Dolium fundo pereuntis imo,
Seraque fata
Quæ manent culpas etiam ſub Orco.
Impiæ (nam quid potuere majus?)
Impiæ ſponſos potuere duro
Perdere ferro.
Una de multis, face nuptiali
Digna, perjurum fuit in parentem
Splendide mendax, et in omne virgo
Nobilis ævum:
'Surge,' quæ dixit juveni marito,
'Surge, ne longus tibi ſomnus, unde
Non times, detur: ſocerum ac ſceleſtas
Falle ſorores,
Quæ, velut nactæ vitulos leænæ,
Singulos eheu! lacerant. Ego illis
Mollior nec te feriam, neque intra
Clauſtra tenebo.

Me

Me pater ſævis oneret catenis,
Quod viro clemens miſero peperci:
Me vel extremos Numidarum in agros
Claſſe releget.
I, pedes quo te rapiunt et auræ,
Dum favet Nox, et Venus: I ſecundo
Omine; et noſtri memorem ſepulcro
Inſculpe querelam.'

ODE XII.

AD NEOBULEN.

MISERARUM eſt neque Amori dare ludum, neque dulci
Mala vino lavere; aut exanimari metuentes
Patruæ verbera linguæ.
Tibi qualum Cythereæ puer ales, tibi telas,
Operoſæque Minervæ ſtudium aufert, Neobule,
Liparæi nitor Hebri;
Simul unctos Tiberinis humeros lavit in undis,
Eques ipſo melior Bellerophonte, neque pugno,
Neque ſegni pede victus:
Catus idem per apertum fugientes agitato
Grege cervos jaculari, et celer alto latitantem
Fruticeto excipere aprum.

ODE XIII.

AD FONTEM BANDUSIUM.

O FONS Bandufiæ, ſplendidior vitro,
Dulci digne mero, non ſine floribus,
Cras donaberis hædo;
Cui frons, turgida cornibus
Primis, et Venerem et prælia deſtinat.
Fruſtra; nam gelidos inficiet tibi
Rubro ſanguine rivos
Laſcivi ſoboles gregis.
Te flagrantis atrox hora Caniculæ
Neſcit tangere: tu frigus amabile
Feſſis vomere tauris
Præbes, et pecori vago.
Fies nobilium tu quoque fontium,
Me dicente cavis impoſitam ilicem
Saxis, unde loquaces
Lymphæ deſiliunt tuæ.

ODE XIV.

AD ROMANOS.

DE REDITU AUGUSTI.

Script. A. U. C. DCCXXX.

HERCULIS ritu modo dictus, O Plebs,
Morte venalem petiiſſe laurum,
Cæſar Hiſpana repetit Penates
Victor ab ora.

Unice

Unice gaudens mulier marito
Prodeat, juſtis operata Divis;
Et ſoror clari ducis, et decoræ
Supplice vitta
Virginum matres, juvenumque nuper
Soſpitum. Vos O pueri, et puellæ
Jam virûm expertes, male O ominatis
Parcite verbis.
Hic dies vere mihi feſtus atras
Eximet curas: ego nec tumultum,
Nec mori per vim metuam, tenente
Cæſare terras.
I, pete unguentum, puer, et coronas,
Et cadum Marſi memorem duelli;
Spartacum ſi qua potuit vagantem
Fallere teſta.
Dic et argutæ properet Neæræ,
Myrrheum nodo cohibente crinem:
Si per inviſum mora janitorem
Fiet, abito.
Lenit albeſcens animos capillus
Litium et rixæ cupidos protervæ.
Non ego hoc ferrem calidus juventa,
Conſule Planco.

ODE XV.

AD CHLORIN.

UXOR pauperis Ibyci,
Tandem nequitiæ fige modum tuæ,
Famoſisque laboribus:
Maturo propior deſine funeri
Inter ludere virgines,
Et ſtellis nebulam ſpargere candidis.
Non, ſi quid Pholoen ſatis,
Et te, Chlori, decet. Filia rectius
Expugnat juvenum domos,
Pulſo Thyias uti concita tympano.
Illam cogit amor Nothi
Laſcivæ ſimilem ludere capreæ:
Te lanæ prope nobilem
Tonſæ Luceriam, non citharæ decent;
Nec flos purpureus roſæ,
Nec poti vetulam fæce tenus cadi.

ODE XVI.

AD MÆCENATEM.

INCLUSAM Danaen turris ahenea,
Robuſtæque fores, et vigilum canum
Triſtes excubiæ, munierant ſatis
Nocturnis ab adulteris;

Si

Si non Acriſium, virginis abditæ
Cuſtodem pavidum, Jupiter ac Venus
Riſiſſent: fore enim tutum iter et patens
Converſo in pretium Deo.
Aurum per medios ire ſatellites,
Et perrumpere amat ſaxa, potentius
Ictu fulmineo. Concidit auguris
Argivi domus, ob lucrum
Demerſa exitio. Diffidit urbium
Portas vir Macedo, et ſubruit æmulos
Reges muneribus. Munera navium
Sævos illaqueant duces.
Creſcentem ſequitur Cura pecuniam,
Majorumque fames. Jure perhorrui
Late conſpicuum tollere verticem,
Mæcenas, Equitum decus.
Quanto quiſque ſibi plura negaverit,
Ab Dîs plura feret. Nil cupientium
Nudus caſtra peto, et transfuga divitum
Partes linquere geſtio;
Contemtæ dominus ſplendidior rei,
Quam ſi quidquid arat impiger Appulus
Occultare meis dicerer horreis,
Magnas inter opes inops.
Puræ rivus aquæ, ſilvaque jugerum
Paucorum, et ſegetis certa fides meæ,
Fulgentem imperio fertilis Africæ
Fallit ſorte beatior.
Quanquam nec Calabræ mella ferunt apes,
Nec Læſtrygonia Bacchus in amphora
Langueſcit mihi, nec pinguia Gallicis
Creſcunt vellera paſcuis;

Importuna tamen pauperies abeſt,
Nec, ſi plura velim, tu dare deneges.
Contracto melius parva cupidine
Vectigalia porrigam,
Quam ſi Mygdoniis regnum Alyatteï
Campis continuem. Multa petentibus
Deſunt multa. Bene eſt, cui Deus obtulit
Parca quod ſatis eſt manu.

ODE XVII.

AD ÆLIUM LAMIAM.

ÆLI, vetuſto nobilis ab Lamo,
[Quando et priores hinc Lamias ferunt
Denominatos; et nepotum
Per memores genus omne faſtos
Auctore ab illo ducit originem]
Qui Formiarum mœnia dicitur
Princeps, et innantem Maricæ
Litoribus tenuiſſe Lirim
Late tyrannus: cras foliis nemus
Multis, et alga litus inutili,
Emiſſa tempeſtas ab Euro
Sternet, aquæ niſi fallit augur
Annoſa cornix. Dum potis, aridum
Compone lignum. Cras genium mero
Curabis, et porco bimeſtri,
Cum famulis operum ſolutis.

ODE

ODE XVIII.

AD FAUNUM.

FAUNE, Nympharum fugientum amator,
Per meos fines et aprica rura
Lenis incedas, abeasque parvis
Æquus alumnis;
Si tener pleno cadit hædus anno,
Larga nec deſunt Veneris ſodali
Vina crateræ, vetus ara multo
Fumat odore.
Ludit herboſo pecus omne campo,
Cum tibi Nonæ redeunt Decembres:
Feſtus in pratis vacat otioſo
Cum bove pagus:
Inter audaces lupus errat agnos:
Spargit agreſtes tibi ſilva frondes:
Gaudet inviſam pepuliſſe foſſor
Ter pede terram.

ODE XIX.

AD TELEPHUM.

Script. ante A. U. C. DCCXXXII.

QUANTUM diſtet ab Inacho
Codrus, pro patria non timidus mori,
Narras, et genus Æaci,
Et pugnata ſacro bella ſub Ilio:

Quo Chium pretio cadum
Mercemur; quis aquam temperet ignibus;
Quo præbente domum, et quota
Pelignis caream frigoribus, taces.
Da Lunæ propere novæ,
Da Noctis mediæ, da, puer, Auguris
Murenæ: tribus aut novem
Miscentor cyathis pocula commodis.
Qui Musas amat impares,
Ternos ter cyathos attonitus petet
Vates: tres prohibet supra
Rixarum metuens tangere Gratia,
Nudis juncta sororibus.
Insanire juvat. Cur Berecyntiæ
Cessant flamina tibiæ?
Cur pendet tacita fistula cum lyra?
Parcentes ego dexteras
Odi. Sparge rosas. Audiat invidus
Dementem strepitum Lycus,
Et vicina seni non habilis Lyco.
Spissa te nitidum coma,
Puro te simílem, Telephe, Vespero,
Tempestiva petit Rhode:
Me lentus Glyceræ torret amor meæ.

ODE XX.

AD PYRRHUM.

NON vides quanto moveas periclo,
Pyrrhe, Gætulæ catulos leænæ?
Dura poſt paulo fugies inaudax
Prælia raptor,
Cum per obſtantes juvenum catervas
Ibit inſignem repetens Nearchum:
Grande certamen, tibi præda cedat
Major an illi.
Interim, dum tu celeres ſagittas
Promis, hæc dentes acuit timendos,
Arbiter pugnæ poſuiſſe nudo
Sub pede palmam
Fertur; et leni recreare vento
Sparſum odoratis humerum capillis,
Qualis aut Nireus fuit, aut aquoſa
Raptus ab Ida.

ODE XXI.

AD AMPHORAM.

Script. A. U. C. DCCXXII.

O NATA mecum conſule Manlio,
Seu tu querelas, ſive geris jocos,
Seu rixam et inſanos amores,
Seu facilem, pia Teſta, ſomnum:
Quocunque

Quocunque lectum nomine Maſſicum
Servas, moveri digna bono die,
Deſcende, Corvino jubente
Promere languidiora vina.
Non ille, quanquam Socraticis madet
Sermonibus, te negliget horridus.
Narratur et priſci Catonis
Sæpe mero caluiſſe virtus.
Tu lene tormentum ingenio admoves
Plerumque duro: tu ſapientium
Curas, et arcanum jocoſo
Conſilium retegis Lyæo:
Tu ſpem reducis mentibus anxiis,
Viresque; et addis cornua pauperi,
Poſt te neque iratos trementi
Regum apices, neque militum arma.
Te Liber, et, ſi læta aderit, Venus,
Segnesque nodum ſolvere Gratiæ,
Vivæque producent lucernæ,
Dum rediens fugat aſtra Phœbus.

ODE XXII.

IN DIANAM.

MONTIUM cuſtos nemorumque, Virgo,
Quæ laborantes utero puellas
Ter vocata audis, adimisque leto,
Diva triformis:

Imminens

Imminens villæ tua pinus eſto,
Quam per exactos ego lætus annos
Verris, obliquum meditantis ictum,
Sanguine donem.

ODE XXIII.

AD PHIDYLEN.

CŒLO ſupinas ſi tuleris manus
Naſcente Luna, ruſtica Phidyle,
Si thure placaris et horna
Fruge Lares, avidaque porca;
Nec peſtilentem ſentiet Africum
Fecunda vitis, nec ſterilem ſeges
Rubiginem, aut dulces alumni
Pomifero grave tempus anno.
Nam quæ nivali paſcitur Algido
Devota quercus inter et ilices,
Aut creſcit Albanis in herbis,
Victima pontificum ſecures
Cervice tinget. Te nihil attinet
Tentare multa cæde bidentium
Parvos coronantem marino
Rore Deos, fragilique myrto.
Immunis aram ſi tetigit manus;
Non ſumtuoſa blandior hoſtia
Mollibit averſos Penates
Farre pio, et ſaliente mica.

ODE

ODE XXIV.

AD AVAROS.

Script. ante A. U. C. DCCXXVII.

INTACTIS opulentior
Thesauris Arabum et divitis Indiæ,
Cæmentis licet occupes
Tyrrhenum omne tuis et mare Apulicum;
(Sic figit adamantinos
Summis verticibus dura Necessitas
Clavos) non animum metu,
Non Mortis laqueis expedies caput.
Campestres melius Scythæ,
Quorum plaustra vagas rite trahunt domos,
Vivunt, et rigidi Getæ;
Immetata quibus jugera liberas
Fruges et Cererem ferunt;
Nec cultura placet longior annua,
Defunctumque laboribus
Æquali recreat sorte vicarius.
Illic matre carentibus
Privignis mulier temperat innocens;
Nec dotata regit virum
Conjux, nec nitido fidit adultero.
Dos est magna parentium
Virtus, et metuens alterius viri
Certo fœdere castitas;
Et peccare nefas, aut pretium emori.
O! quisquis volet impias
Cædes, et rabiem tollere civicam;

Si

Si quæret PATER URBIUM
Subſcribi ſtatuis, indomitam audeat
Refrenare licentiam,
Clarus poſtgenitis: quatenus, heu nefas!
Virtutem incolumem odimus,
Sublatam ex oculis quærimus invidi.
Quid triſtes querimoniæ,
Si non ſupplicio culpa reciditur?
Quid leges ſine moribus
Vanæ proficiunt? ſi neque fervidis
Pars incluſa caloribus
Mundi, nec Boreæ finitimum latus,
Duratæque ſolo nives
Mercatorem abigunt; horrida callidi
Vincunt æquora navitæ;
Magnum pauperies opprobrium jubet
Quidvis et facere et pati,
Virtutisque viam deſerit arduæ.
Vel nos in Capitolium,
Quo clamor vocat, ac turba faventium;
Vel nos in mare proximum
Gemmas, et lapides, aurum et inutile,
Summi materiem mali,
Mittamus. Scelerum ſi bene pœnitet,
Eradenda cupidinis
Pravi ſunt elementa; et teneræ nimis
Mentes aſperioribus
Firmandæ ſtudiis. Neſcit equo rudis
Hærere ingenuus puer,
Venarique timet; ludere doctior,
Seu Græco jubeas trocho,
Seu malis vetita legibus alea;

Cum

Cum perjura patris fides
Conſortem, et ſocium fallat, et hoſpitem,
Indignoque pecuniam
Heredi properet. Scilicet improbæ
Creſcunt divitiæ: tamen
Curtæ neſcio quid ſemper abeſt rei.

ODE XXV.

AD BACCHUM.

Script. A. U. C. DCCXXV.

QUO me, Bacche, rapis tui
Plenum? Quæ nemora, quos agor in ſpecus,
Velox mente nova? quibus
Antris egregii Cæſaris audiar
Æternum meditans decus
Stellis inſerere, et concilio Jovis?
Dicam inſigne, recens, adhuc
Indictum ore alio. Non ſecus in jugis
E ſomnis ſtupet Evias,
Hebrum proſpiciens, et nive candidam
Thracen, ac pede barbaro
Luſtratam Rhodopen. Ut mihi devio
Rupes et vacuum nemus
Mirari libet! O Naïadum potens,
Baccharumque valentium
Proceras manibus vertere fraxinos;

Nil

Nil parvum, aut humili modo,
Nil mortale loquar. Dulce periculum eſt,
O Lenæe, ſequi Deum
Cingentem viridi tempora pampino.

ODE XXVI.

AD VENEREM.

VIXI puellis nuper idoneus,
Et militavi non ſine gloria:
Nunc arma defunctumque bello
Barbiton hic paries habebit,
Lævum marinæ qui Veneris latus
Cuſtodit. Hic, hic ponite lucida
Funalia, et vectes, et arcus
Oppoſitis foribus minaces.
O quæ beatam Diva tenes Cyprum, et
Memphin carentem Sithonia nive,
Regina, ſublimi flagello
Tange Chloen ſemel arrogantem.

ODE XXVII.

AD GALATEAM NAVIGATURAM.

Script. A. U. C. DCCXXXII. vel DCCXXXIII.

IMPIOS parræ recinentis omen
Ducit, aut prægnans canis, aut ab agro
Rava decurrens lupa Lanuvino,
Fetave vulpes;
Rumpit et ſerpens iter inſtitutum,
Si per obliquum ſimilis ſagittæ
Terruit mannos. Ego, cui timebo
Providus auſpex,
Antequam ſtantes repetat paludes
Imbrium divina avis imminentum,
Oſcinem corvum prece ſuſcitabo
Solis ab ortu.
Sis licet felix ubicunque mavis,
Et memor noſtri, Galatea, vivas:
Namque nec lævus vetat ire picus,
Nec vaga cornix.
Sed vides quanto trepidet tumultu
Pronus Orion? Ego quid ſit ater
Adriæ novi ſinus; et quid albus
Peccet Iapyx.
Hoſtium uxores puerique cæcos
Sentiant motus orientis Auſtri, et
Æquoris nigri fremitum, et trementes
Verbere ripas.

Sic

Sic et Europe niveum doloſo
Credidit tauro latus; at ſcatentem
Belluis pontum mediasque fraudes
Palluit audax.
Nuper in pratis ſtudioſa florum, et
Debitæ Nymphis opifex coronæ,
Nocte ſubluſtri nihil aſtra præter
Vidit et undas.
Quæ ſimul centum tetigit potentem
Oppidis Cretam: 'O patris, O relictum
Filiæ nomen, pietasque!' dixit,
Victa furore.
'Unde, quo veni? Levis una mors eſt
Virginum culpæ. Vigilansne ploro
Turpe commiſſum? an vitio carentem
Ludit imago
Vana, quam porta fugiens eburna
Somnium ducit? Meliusne fluctus
Ire per longos fuit, an recentes
Carpere flores?
Si quis infamem mihi nunc juvencum
Dedat iratæ, lacerare ferro et
Frangere enitar modo multum amati
Cornua monſtri.
Impudens liqui patrios Penates,
Impudens Orcum moror. O Deorum
Si quis hæc audis, utinam inter errem
Nuda leones!
Antequam turpis macies decentes
Occupet malas, teneræque ſuccus
Defluat prædæ, ſpecioſa quæro
Paſcere tigres.

Vilis Europe, pater urget abſens:
Quid mori ceſſas? Potes hac ab orno
Pendulum zona bene te ſecuta
Elidere collum:
Sive te rupes et acuta leto
Saxa delectant, age, te procellæ
Crede veloci; niſi herile mavis
Carpere penſum
Regius ſanguis, dominæque tradi
Barbaræ pellex.' Aderat querenti
Perfidum ridens Venus, et remiſſo
Filius arcu.
Mox ubi luſit ſatis: 'Abſtineto,'
Dixit, 'irarum calidæque rixæ,
Cum tibi inviſus laceranda reddet
Cornua taurus.
Uxor invicti Jovis eſſe neſcis?
Mitte ſingultus. Bene ferre magnam
Diſce fortunam: tua ſectus Orbis
Nomina ducet.'

ODE XXVIII.

AD LYDEN.

FESTO quid potius die
Neptuni facias? Prome reconditum,
Lyde, ſtrenua Cæcubum;
Munitæque adhibe vim ſapientiæ.

Inclinare

Inclinare meridiem
Sentis; ac, veluti ſtet volucris dies,
Parcis deripere horreo
Ceſſantem Bibuli conſulis amphoram.
Nos cantabimus invicem
Neptunum, et virides Nereïdum comas:
Tu curva recines lyra
Latonam, et celeris ſpicula Cynthiæ:
Summo carmine, quæ Cnidon
Fulgentesque tenet Cycladas, et Paphum
Junctis viſit oloribus.
Dicetur merita Nox quoque nenia.

ODE XXIX.

AD MÆCENATEM.

Script. A. U. C. DCCXXXIII.

TYRRHENA regum progenies, tibi
Non ante verſo lene merum cado,
Cum flore, Mæcenas, roſarum, et
Preſſa tuis balanus capillis
Jamdudum apud me eſt. Eripe té moræ;
Neu ſemper udum Tibur et Æſulæ
Declive contempleris arvum, et
Telegoni juga parricidæ.
Faſtidioſam deſere copiam, et
Molem propinquam nubibus arduis:
Omitte mirari beatæ
Fumum, et opes, ſtrepitumque Romæ.

Plerumque gratæ divitibus vices,
Mundæque parvo ſub Lare pauperum
Cœnæ, ſine aulæis et oſtro,
Solicitam explicuere frontem.
Jam clarus occultum Andromedæ pater
Oſtendit ignem : jam Procyon furit,
Et ſtella veſani Leonis,
Sole dies referente ſiccos :
Jam paſtor umbras cum grege languido
Rivumque feſſus quærit, et horridi
Dumeta Silvani ; caretque
Ripa vagis taciturna ventis.
Tu civitatem quis deceat ſtatus
Curas ; et, Orbis ſolicitus, times
Quid Seres et regnata Cyro
Bactra parent, Tanaisque diſcors.
Prudens futuri temporis exitum
Caliginoſa nocte premit Deus ;
Ridetque, ſi mortalis ultra
Fas trepidat. Quod adeſt, memento
Componere æquus. Cetera fluminis
Ritu feruntur, nunc medio alveo
Cum pace delabentis Etruſcum
In mare ; nunc lapides adeſos,
Stirpesque raptas, et pecus, et domos
Volventis una, non ſine montium
Clamore vicinæque ſilvæ,
Cum fera diluvies quietos
Irritat amnes. Ille potens ſui
Lætusque degit, cui licet in diem
Dixiſſe, ‘ Vixi. Cras vel atra
Nube polum Pater occupato,

Vel

Vel ſole puro; non tamen irritum,
Quodcunque retro eſt, efficiet; neque
Diffinget, infectumque reddet,
Quod fugiens ſemel hora vexit.
Fortuna ſævo læta negotio, et
Ludum inſolentem ludere pertinax,
Tranſmutat incertos honores,
Nunc mihi, nunc alii benigna.
Laudo manentem. Si celeres quatit
Pennas; reſigno quæ dedit, et mea
Virtute me involvo, probamque
Pauperiem ſine dote quæro.
Non eſt meum, ſi mugiat Africis
Malus procellis, ad miſeras preces
Decurrere, et votis paciſci,
Ne Cypriæ Syriæque merces
Addant avaro divitias mari;
Dum me biremis præſidio ſcaphæ
Nudum per Ægæos tumultus
Aura ferat, geminusque Pollux.

ODE XXX.

EXEGI monumentum ære perennius,
Regalique ſitu pyramidum altius;
Quod non imber edax, non Aquilo impotens
Poſſit diruere, aut innumerabilis
Annorum ſeries, et fuga temporum.
Non omnis moriar; multaque pars mei

Vitabit

Vitabit Libitinam. Uſque ego poſtera
Creſcam laude recens; dum Capitolium
Scandet cum tacita virgine pontifex.
Dicar, qua violens obſtrepit Aufidus,
Et qua pauper aquæ Daunus agreſtium
Regnavit populorum, ex humili potens,
Princeps Æolium carmen ad Italos
Deduxiſſe modos. Sume ſuperbiam
Quæſitam meritis, et mihi Delphica
Lauro cinge volens, Melpomene, comam.

Q. HORATII FLACCI

C A R M I N U M

LIBER QUARTUS.

ODE I.

AD VENEREM.

Script. A. U. C. DCCXXXVIII.

INTERMISSA, Venus, diu
Rursus bella moves? Parce precor, precor.
Non sum qualis eram bonæ
Sub regno Cinaræ. Dessine, dulcium
Mater sæva Cupidinum,
Circa lustra decem flectere mollibus
Jam durum imperiis. Abi
Quo blandæ juvenum te revocant preces.
Tempestivius in domum
Pauli, purpureis ales oloribus,
Comissabere Maximi;
Si torrere jecur quæris idoneum.
Namque et nobilis, et decens,
Et pro sollicitis non tacitus reis,
Et centum puer artium,
Late signa feret militiæ tuæ;

Et,

Et, quandoque potentior
Largis muneribus riſerit æmuli,
Albanos prope te lacus
Ponet marmoream ſub trabe citrea.
Illic plurima naribus
Duces thura; lyraque, et Berecyntia
Delectabere tibia,
Miſtis carminibus non ſine fiſtula.
Illic bis pueri die
Numen cum teneris virginibus tuum
Laudantes, pede candido
In morem Salium ter quatient humum.
Me nec femina, nec puer
Jam, nec ſpes animi credula mutui,
Nec certare juvat mero;
Nec vincire novis tempora floribus.
Sed cur heu! Ligurine, cur
Manat rara meas lacrima per genas?
Cur facunda parum decoro
Inter verba cadit lingua ſilentio?
Nocturnis te ego ſomniis
Jam captum teneo: jam volucrem ſequor
Te per gramina Martii
Campi; te per aquas, dure, volubiles.

ODE

ODE II.

AD ANTONIUM IULUM.

Script. A. U. C. DCCXL.

PINDARUM quiſquis ſtudet æmulari,
Iule, ceratis ope Dædalea
Nititur pennis, vitreo daturus
Nomina ponto.
Monte decurrens velut amnis, imbres
Quem ſuper notas aluere ripas,
Fervet immenſusque ruit profundo
Pindarus ore:
Laurea donandus Apollinari,
Seu per audaces nova dithyrambos
Verba devolvit, numerisque fertur
Lege ſolutis;
Seu Deos, regesve canit Deorum
Sanguinem, per quos cecidere juſta
Morte Centauri, cecidit tremendæ
Flamma Chimæræ;
Sive, quos Elea domum reducit
Palma cœleſtes, pugilemve equumve
Dicit, et centum potiore ſignis
Munere donat;
Flebili ſponſæ juvenemve raptum
Plorat, et vires, animumque, moresque
Aureos educit in aſtra, nigroque
Invidet Orco.

Multa

Multa Dircæum levat aura cycnum,
Tendit, Antoni, quoties in altos
Nubium tractus: ego, apis Matinæ
More modoque
Grata carpentis thyma per laborem
Plurimum, circa nemus uvidique
Tiburis rivos operosa parvus
Carmina fingo.
Concines majore Poeta plectro
Cæsarem, quandoque trahet feroces
Per Sacrum clivum, merita decorus
Fronde, Sicambros:
Quo nihil majus meliusve terris
Fata donavere, bonique Divi;
Nec dabunt, quamvis redeant in aurum
Tempora priscum.
Concines lætosque dies, et Urbis
Publicum ludum, super impetrato
Fortis Augusti reditu, Forumque
Litibus orbum.
Tum meæ (si quid loquor audiendum)
Vocis accedet bona pars; et, 'O sol
Pulcher, O laudande!' canam recepto
Cæsare felix.
Tumque dum procedit, Io Triumphe!
Non semel dicemus, Io Triumphe!
Civitas omnis; dabimusque Divis
Thura benignis.
Te decem tauri totidemque vaccæ,
Me tener solvet vitulus, relicta
Matre qui largis juvenescit herbis
In mea vota;

Fronte

Fronte curvatos imitatus ignes
Tertium Lunæ referentis ortum,
Qua notam duxit niveus videri,
Cetera fulvus.

ODE III.

AD MELPOMENEN.

QUEM tu, Melpomene, ſemel
Naſcentem placido lumine videris,
Illum non labor Iſthmius
Clarabit pugilem; non equus impiger
Curru ducet Achaico
Victorem; neque res bellica Deliis
Ornatum foliis ducem,
Quod regum tumidas contuderit minas,
Oſtendet Capitolio:
Sed quæ Tibur aquæ fertile præfluunt,
Et ſpiſſæ nemorum comæ,
Fingent Æolio carmine nobilem.
Romæ principis urbium
Dignatur ſoboles inter amabiles
Vatum ponere me choros;
Et jam dente minus mordeor invido.
O teſtudinis aureæ
Dulcem quæ ſtrepitum, Pieri, temperas!
O mutis quoque piſcibus
Donatura cycni, ſi libeat, ſonum!

Totum muneris hoc tui eſt,
Quod monſtror digito prætereuntium
Romanæ fidicen lyræ:
Quod ſpiro et placeo (ſi placeo) tuum eſt.

ODE IV.

DRUSI LAUDES.

Script. A U.C. DCCXLI.

QUALEM miniſtrum fulminis alitem
(Cui rex Deorum regnum in aves vagas
Permiſit, expertus fidelem
Jupiter in Ganymede flavo)
Olim juventas, et patrius vigor
Nido laborum propulit inſcium;
Vernisque jam nimbis remotis,
Inſolitos docuere niſus
Venti paventem; mox in ovilia
Demiſit hoſtem vividus impetus;
Nunc in reluctantes dracones
Egit amor dapis atque pugnæ:
Qualemve lætis caprea paſcuis
Intenta, fulvæ matris ab ubere
Jam jamque depulſum leonem,
Dente novo peritura, vidit:
Videre Rhætis bella ſub Alpibus
Druſum gerentem Vindelici; [quibus
Mos unde deductus per omne
Tempu Amazonia ſecuri

Dextras

Dextras obarmet, quærere diſtuli:
Nec ſcire fas eſt omnia] et diu
Lateque victrices catervæ,
Conſiliis juvenis repreſſæ,
Senſere quid mens rite, quid indoles
Nutrita fauſtis ſub penetralibus
Poſſet, quid Auguſti paternus
In pueros animus Nerones.
Fortes creantur fortibus et bonis:
Eſt in juvencis, eſt in equis patrum
Virtus; neque imbellem feroces
Progenerant aquilæ columbam.
Doctrina ſed vim promovet inſitam,
Rectique cultus pectora roborant:
Utcunque defecere mores,
Indecorant bene nata culpæ.
Quid debeas, O Roma, Neronibus,
Teſtis Metaurum flumen, et Aſdrubal
Devictus, ac pulcher fugatis
Ille dies Latio tenebris,
Qui primus alma riſit adorea;
Dirus per urbes Afer ut Italas,
Ceu flamma per tædas, vel Eurus
Per Siculas equitavit undas.
Poſt hoc ſecundis uſque laboribus
Romana pubes crevit, et impio
Vaſtata Pœnorum tumultu
Fana Deos habuere rectos;
Dixitque tandem perfidus Annibal:
'Cervi, luporum præda rapacium,
Sectamur ultro, quos opimus
Fallere et effugere eſt triumphus.

Gens, quæ cremato fortis ab Ilio
Jactata Tuscis æquoribus sacra,
Natosque, maturosque patres
Pertulit Ausonias ad urbes;
Duris ut ilex tonsa bipennibus
Nigræ feraci frondis in Algido,
Per damna, per cædes, ab ipso
Ducit opes animumque ferro.
Non Hydra secto corpore firmior
Vinci dolentem crevit in Herculem;
Monstrumve submissere Colchi
Majus, Echioniæve Thebæ.
Merses profundo, pulchrior evenit:
Luctere, multa proruit integrum
Cum laude victorem, geritque
Prælia conjugibus loquenda.
Carthagini jam non ego nuncios
Mittam superbos. Occidit, occidit
Spes omnis, et fortuna nostri
Nominis, Asdrubale interemto.'
Nil Claudiæ non perficiunt manus;
Quas et benigno numine Jupiter
Defendit, et Curæ sagaces
Expediunt per acuta belli.

ODE

ODE V.

AD AUGUSTUM.

: Script. A. U. C. DCCXLI.

DIVIS orte bonis, optime Romulæ
Cuſtos gentis, abes jam nimium diu:
Maturum reditum pollicitus Patrum
Sancto concilio, redi.
Lucem redde tuæ, Dux bone, patriæ:
Inſtar veris enim vultus ubi tuus
Affulſit, populo grātior it dies,
Et ſoles melius nitent.
Ut mater juvenem, quem Notus invido
Flatu Carpathii trans maris æquora
Cunctantem ſpatio longius annuo
Dulci diſtinet a domo,
Votis, ominibusque, et precibus vocat,
Curvo nec faciem litore demovet:
Sic deſideriis icta fidelibus
Quærit patria Cæſarem.
Tutus bos etenim prata perambulat:
Nutrit rura Ceres, almaque Fauſtitas:
Pacatum volitant per mare navitæ:
Culpari metuit Fides:
Nullis polluitur caſta domus ſtupris:
Mos et lex maculoſum edomuit nefas:
Laudantur ſimili prole puerperæ:
Culpam Pœna premit comes.

Quis Parthum paveat? quis gelidum Scythen?
Quis Germania quos horrida parturit
Fetus, incolumi Cæsare? quis feræ
Bellum curet Iberiæ?
Condit quisque diem collibus in suis,
Et vitem viduas ducit ad arbores:
Hinc ad vina venit lætus, et alteris
Te mensis adhibet Deum.
Te multa prece, te prosequitur mero
Defuso pateris; et Laribus tuum
Miscet numen, uti Græcia Castoris
Et magni memor Herculis.
'Longas O utinam, Dux bone, ferias
Præstes Hesperiæ,' dicimus integro
Sicci mane die; dicimus uvidi,
Cum Sol Oceano subest.

ODE VI.

AD APOLLINEM.

Script. A. U. C. DCCXXXVII.

DIVE, quem proles Niobea magnæ
Vindicem linguæ, Tityosque raptor
Sensit, et Trojæ prope victor altæ
Phthius Achilles,
Ceteris major, tibi miles impar;
Filius quanquam Thetidis marinæ
Dardanas turres quateret tremenda
Cuspide pugnax.

Ille,

Ille, mordaci velut icta ferro
Pinus, aut impulsa cupressus Euro,
Procidit late, posuitque collum in
Pulvere Teucro.
Ille, non inclusus equo Minervæ
Sacra mentito, male feriatos
Troas, et lætam Priami choreis
Falleret aulam:
Sed palam captis gravis, heu nefas, heu!
Nescios fari pueros Achivis
Ureret flammis, etiam latentem
Matris in alvo;
Ni, tuis victus Venerisque gratæ
Vocibus, Divûm pater annuisset
Rebus Æneæ potiore ductos
Alite muros.
Doctor Argeæ fidicen Thaliæ,
Phœbe, qui Xantho lavis amne crines,
Dauniæ defende decus Camenæ,
Levis Agyieu.
Spiritum Phœbus mihi, Phœbus artem
Carminis, nomenque dedit Poetæ.
Virginum primæ, puerique claris
Patribus orti,
Deliæ tutela Deæ, fugaces
Lyncas et cervos cohibentis arcu,
Lesbium servate pedem, meique
Pollicis ictum;
Rite Latonæ puerum canentes,
Rite crescentem face Noctilucam,
Prosperam frugum, celeremque pronos
Volvere menses.

Nupta

Nupta jam dices: ‘ Ego Dîs amicum,
Seculo feſtas referente luces,
Reddidi carmen, docilis modorum
Vatis Horatî.’

ODE VII.

AD TORQUATUM.

DIFFUGERE nives: redeunt jam gramina campis,
Arboribusque comæ:
Mutat terra vices; et decreſcentia ripas
Flumina præter eunt:
Gratia, cum Nymphis geminisque Sororibus, audet
Ducere nudæ choros.
Immortalia ne ſperes monet annus, et almum
Quæ rapit hora diem.
Frigora mitteſcunt Zephyris: Ver proterit Æſtas,
Interitura, ſimul
Pomifer Autumnus fruges effuderit; et mox
Bruma recurrit iners.
Damna tamen celeres reparant cœleſtia Lunæ:
Nos, ubi decidimus
Quo pater Æneas, quo Tullus dives, et Ancus,
Pulvis et umbra ſumus.
Quis ſcit an adjiciant hodiernæ craſtina ſummæ
Tempora Dî ſuperi?
Cuncta manus avidas fugient heredis, amico
Quæ dederis animo.

Cum

Cum ſemel occideris, et de te ſplendida Minos
Fecerit arbitria;
Non, Torquate, genus, non te facundia, non te
Reſtituet pietas.
Infernis neque enim tenebris Diana pudicum
Liberat Hippolytum;
Nec Lethæa valet Theſeus abrumpere caro
Vincula Pirithoo.

ODE VIII.

AD MARCIUM CENSORINUM.

DONAREM pateras grataque commodus,
Cenſorine, meis æra ſodalibus:
Donarem tripodas, præmia fortium
Graiorum. Neque tu peſſima munerum
Ferres, divite me ſcilicet artium
Quas aut Parrhaſius protulit, aut Scopas;
Hic ſaxo, liquidis ille coloribus
Solers nunc hominem ponere, nunc Deum.
Sed non hæc mihi vis; nec tibi talium
Res eſt, aut animus, deliciarum egens.
Gaudes carminibus. Carmina poſſumus
Donare, et pretium dicere muneri.
Non inciſa notis marmora publicis,
Per quæ ſpiritus et vita redit bonis
Poſt mortem ducibus; non celeres fugæ,
Rejectæque retrorſum Annibalis minæ;

Non

Non impendia Carthaginis impiæ;
Ejus, qui domita nomen ab Africa
Lucratus rediit, clarius indicant
Laudes, quam Calabræ Pierides: neque,
Si chartæ ſileant quod bene feceris,
Mercedem tuleris. Quid foret Iliæ
Mavortisque puer, ſi Taciturnitas
Obſtaret meritis invida Romuli?
Ereptum Stygiis fluctibus Æacum
Virtus, et favor, et lingua potentium
Vatum divitibus conſecrat inſulis.
Dignum laude virum Muſa vetat mori:
Cœlo Muſa beat. Sic Jovis intereſt
Optatis epulis impiger Hercules;
Clarum Tyndaridæ ſidus ab intimis
Quaſſas eripiunt æquoribus rates;
Ornatus viridi tempora pampino
Liber vota bonos ducit ad exitus.

ODE IX.

AD LOLLIUM.

Script. inter A. U. C. DCCXXXVIII. et DCCXLVI.

NE forte credas interitura, quæ
Longe ſonantem natus ad Aufidum
Non ante vulgatas per artes
Verba loquor ſocianda chordis.

Non,

Non, ſi priores Mæonius tenet
Sedes Homerus, Pindaricæ latent
Ceæque, et Alcæi minaces
Steſichorique graves Camenæ;
Nec, ſi quid olim luſit Anacreon,
Delevit ætas. Spirat adhuc amor,
Vivuntque commiſſi calores
Æoliæ fidibus puellæ.
Non ſola comtos arſit adulteri
Crines, et aurum veſtibus illitum
Mirata, regalesque cultus
Et comites, Helene Lacæna;
Primusve Teucer tela Cydonio
Direxit arcu. Non ſemel Ilios
Vexata: non pugnavit ingens
Idomeneus, Sthenelusve ſolus
Dicenda Muſis prælia: non ferox
Hector, vel acer Deïphobus graves
Excepit ictus pro pudicis
Conjugibus puerisque primus.
Vixere fortes ante Agamemnona
Multi; ſed omnes illacrimabiles
Urgentur ignotique longa
Nocte, carent quia vate ſacro.
Paulum ſepultæ diſtat inertiæ
Celata virtus. Non ego te meis
Chartis inornatum ſilebo;
Totve tuos patiar labores
Impune, Lolli, carpere lividas
Obliviones. Eſt animus tibi
Rerumque prudens, et ſecundis
Temporibus dubiisque rectus;

Vindex

Vindex avaræ fraudis, et abſtinens
Ducentis ad ſe cuncta pecuniæ;
Conſulque non unius anni,
Sed quoties bonus atque fidus
Judex honeſtum prætulit utili,
Rejecit alto dona nocentium
Vultu, et per obſtantes catervas
Explicuit ſua victor arma.
Non poſſidentem multa vocaveris
Recte beatum. Rectius occupat
Nomen beati, qui Deorum
Muneribus ſapienter uti,
Duramque callet pauperiem pati,
Pejusque leto flagitium timet.
Non ille pro caris amicis
Aut patria timidus perire.

ODE X.

AD LIGURINUM.

Script. A. U. C. DCCXXXVIII.

O CRUDELIS adhuc, et Veneris muneribus potens,
Inſperata tuæ cum veniet bruma ſuperbiæ,
Et, quæ nunc humeris involitant, deciderint comæ,
Nunc et qui color eſt puniceo flore prior roſæ
Mutatus, Ligurine, in faciem verterit hiſpidam;
Dices: 'Heu!' (quoties te in ſpeculo videris alterum)
'Quæ mens eſt hodie, cur eadem non puero fuit?
Vel cur his animis incolumes non redeunt genæ?'

ODE

ODE XI.

AD PHYLLIDEM.

Script. circiter A. U. C. DCCXXVIII.

EST mihi nonum ſuperantis annum
Plenus Albani cadus; eſt in horto,
Phylli, nectendis apium coronis;
Eſt ederæ vis
Multa, qua crines religata fulges:
Ridet argento domus: ara, caſtis
Vincta verbenis, avet immolato
Spargier agno:
Cuncta feſtinat manus: huc et illuc
Curſitant miſtæ pueris puellæ:
Sordidum flammæ trepidant rotantes
Vertice fumum.
Ut tamen noris quibus advocere
Gaudiis, Idus tibi ſunt agendæ:
Qui dies menſem Veneris marinæ
Findit Aprilem,
Jure ſolennis mihi, ſanctiorque
Pene natali proprio, quod ex hac
Luce Mæcenas meus affluentes
Ordinat annos.
Telephum, quem tu petis, occupavit,
Non tuæ ſortis juvenem, puellæ
Dives et laſciva; tenetque grata
Compede vinctum.

Terret ambuſtus Phaethon avaras
Spes: et exemplum grave præbet ales
Pegaſus, terrenum equitem gravatus
Bellerophonten,
Semper ut te digna ſequare; et, ultra
Quam licet ſperare nefas putando,
Diſparem vites. Age, jam meorum
Finis amorum,
(Non enim poſthac alia calebo
Femina) condiſce modos, amanda
Voce quos reddas. Minuuntur atræ
Carmine curæ.

ODE XII.

AD VIRGILIUM.

Script. ante A. U. C. DCCXXXV.

JAM veris comites, quæ mare temperant,
Impellunt animæ lintea Thraciæ:
Jam nec prata rigent, nec fluvii ſtrepunt
Hiberna nive turgidi.
Nidum ponit, Ityn flebiliter gemens,
Infelix avis, et Cecropiæ domus
Æternum opprobrium, quod male barbaras
Regum eſt ulta libidines.
Dicunt in tenero gramine pinguium
Cuſtodes ovium carmina fiſtula;
Delectantque Deum, cui pecus et nigræ
Colles Arcadiæ placent.

Adduxere

Adduxere ſitim tempora, Virgili:
Sed preſſum Calibus ducere Liberum
Si geſtis, juvenum nobilium cliens,
Nardo vina merebere.
Nardi parvus onyx eliciet cadum,
Qui nunc Sulpiciis accubat horreis,
Spes donare novas largus, amaraque
Curarum eluere efficax:
Ad quæ ſi properas gaudia, cum tua
Velox merce veni. Non ego te meis
Immunem meditor tingere poculis,
Plena dives ut in domo.
Verum pone moras, et ſtudium lucri;
Nigrorumque memor, dum licet, ignium,
Miſce ſtultitiam conſiliis brevem.
Dulce eſt deſipere in loco.

ODE XIII.

AD LYCEN.

AUDIVERE, Lyce, Dî mea vota: Dî
Audivere, Lyce. Fis anus: et tamen
Vis formoſa videri,
Ludisque, et bibis impudens;
Et cantu tremulo pota Cupidinem
Lentum ſolicitas. Ille virentis et
Doctæ pſallere Chiæ
Pulchris excubat in genis:

Importunus enim transvolat aridas
Quercus; et refugit te, quia luridi
Dentes, te, quia rugæ
Turpant et capitis nives.
Nec Coæ referant jam tibi purpuræ,
Nec cari lapides tempora, quæ semel
Notis condita fastis
Inclusit volucris dies.
Quo fugit Venus? heu! quo color? heu! decens
Quo motus? Quid habes illius, illius
Quæ spirabat amores,
Quæ me surpuerat mihi,
Felix post Cinaram, notaque et artium
Gratarum facies? Sed Cinaræ breves
Annos Fata dedere,
Servatura diu parem
Cornicis vetulæ temporibus Lycen;
Possent ut juvenes visere fervidi,
Multo non sine risu,
Dilapsam in cineres facem.

ODE XIV.

AD AUGUSTUM.

Script. A. U. C. DCCXLI.

QUÆ cura Patrum, quæve Quiritium
Plenis honorum muneribus tuas,
Auguste, virtutes in ævum
Per titulos memoresque fastos
Æternet?

Æternet? O, qua Sol habitabiles
Illuſtrat oras, Maxime principum,
Quem legis expertes Latinæ
Vindelici didicere nuper
Quid Marte poſſes. Milite nam tuo
Druſus Genaunos, implacidum genus,
Breunosque veloces, et arces
Alpibus impoſitas tremendis,
Dejecit acer plus vice ſimplici.
Major Neronum mox grave prælium
Commiſit, immanesque Rhætos
Auſpiciis pepulit ſecundis;
Spectandus in certamine Martio,
Devota morti pectora liberæ
Quantis fatigaret ruinis;
Indomitas prope qualis undas
Exercet Auſter, Pleïadum choro
Scindente nubes, impiger hoſtium
Vexare turmas, et frementem
Mittere equum medios per ignes.
Sic tauriformis volvitur Aufidus,
Qui regna Dauni præfluit Appuli,
Cum ſævit, horrendamque cultis
Diluviem meditatur agris;
Ut barbarorum Claudius agmina
Ferrata vaſto diruit impetu,
Primosque et extremos metendo
Stravit humum, ſine clade victor,
Te copias, te conſilium, et tuos
Præbente Divos. Nam tibi, quo die
Portus Alexandria ſupplex
Et vacuam patefecit aulam,

Fortuna luſtro proſpera tertio
Belli ſecundos reddidit exitus,
  Laudemque et optatum peractis
    Imperiis decus arrogavit.
Te Cantaber non ante domabilis,
Medusque et Indus; te profugus Scythes
  Miratur, O tutela præſens
    Italiæ dominæque Romæ!
Te fontium qui celat origines
Nilusque, et Iſter; te rapidus Tigris,
  Te belluoſus qui remotis
    Obſtrepit Oceanus Britannis;
Te non paventis funera Galliæ,
Duræque tellus audit Iberiæ:
  Te cæde gaudentes Sicambri
    Compoſitis venerantur armis.

ODE XV.

AUGUSTI LAUDES.

Script. A. U. C. DCCXLIV.

PHŒBUS volentem prælia me loqui,
Victas et urbes, increpuit lyra;
  Ne parva Tyrrhenum per æquor
    Vela darem. Tua, Cæſar, ætas
Fruges et agris retulit uberes;
Et ſigna noſtro reſtituit Jovi,
  Derepta Parthorum ſuperbis
    Poſtibus, et vacuum duellis

Janum

Janum Quirini clauſit; et ordinem
Rectum evaganti frena Licentiæ
Injecit, emovitque culpas;
Et veteres revocavit artes,
Per quas Latinum nomen et Italæ
Crevere vires, famaque, et imperî
Porrecta majeſtas ad ortus
Solis ab Heſperio cubili.
Cuſtode rerum Cæſare, non furor
Civilis, aut vis exiget otium:
Non ira, quæ procudit enſes,
Et miſeras inimicat urbes.
Non, qui profundum Danubium bibunt,
Edicta rumpent Julia; non Getæ,
Non Seres infidive Perſæ,
Non Tanaim prope flumen orti.
Nosque, et profeſtis lucibus et ſacris,
Inter jocoſi munera Liberi,
Cum prole matronisque noſtris,
Rite Deos prius apprecati,
Virtute functos, more patrum, duces,
Lydis remiſto carmine tibiis,
Trojamque, et Anchiſen, et almæ
Progeniem Veneris canemus.

QUINTI
HORATII FLACCI
EPODON
LIBER.

Q. HORATII FLACCI
E P O D O N
L I B E R.

ODE I.

AD MÆCENATEM.

Script. A. U. C. DCCXXIII.

IBIS Liburnis inter alta navium,
Amice, propugnacula,
Paratus omne Cæſaris periculum
Subire, Mæcenas, tuo.
Quid nos? quibus te vita ſit ſuperſtite
Jucunda; ſi contra, gravis.
Utrumne juſſi perſequemur otium
Non dulce, ni tecum ſimul?
An hunc laborem mente laturi, decet
Qua ferre non molles viros?
Feremus: et te vel per Alpium juga,
Inhoſpitalem et Caucaſum,
Vel Occidentis uſque ad ultimum ſinum,
Forti ſequemur pectore.
Roges, tuum labore quid juvem meo
Imbellis, ac firmus parum.
Comes minore ſum futurus in metu,
Qui major abſentes habet:

Ut

Ut affidens implumibus pullis avis
Serpentium allapſus timet
Magis relictis; non, ut adſit, auxilî
Latura plus præſentibus.
Libenter hoc et omne militabitur
Bellum in tuæ ſpem gratiæ:
Non ut juvencis illigata pluribus
Aratra nitantur mea,
Pecusve Calabris ante ſidus fervidum
Lucana mutet paſcuis;
Neque ut ſuperni villa candens Tuſculi
Circea tangat mœnia.
Satis ſuperque me benignitas tua
Ditavit: haud paravero,
Quod aut avarus ut Chremes terra premam,
Diſcinctus aut perdam ut nepos.

ODE II.

VITÆ RUSTICÆ LAUDES.

BEATUS ille, qui procul negotiis,
Ut priſca gens mortalium,
Paterna rura bobus exercet ſuis,
Solutus omni fenore;
Neque excitatur claſſico miles truci,
Neque horret iratum mare;
Forumque vitat, et ſuperba civium
Potentiorum limina.

Ergo

Ergo aut adulta vitium propagine
Altas maritat populos,
Inutilesve falce ramos amputans
Feliciores inſerit;
Aut in reducta valle mugientium
Proſpectat errantes greges;
Aut preſſa puris mella condit amphoris;
Aut tondet infirmas oves.
Vel cum decorum mitibus pomis caput
Autumnus agris extulit,
Ut gaudet inſitiva decerpens pira,
Certantem et uvam purpuræ,
Queis muneretur te, Priape, et te, pater
Silvane, tutor finium!
Libet jacere modo ſub antiqua ilice,
Modo in tenaci gramine.
Labuntur altis interim ripis aquæ;
Queruntur in ſilvis aves;
Frondesque lymphis obſtrepunt manantibus,
Somnos quod invitet leves.
At cum tonantis annus hibernus Jovis
Imbres nivesque comparat,
Aut trudit acres hinc et hinc multa cane
Apros in obſtantes plagas;
Aut amite levi rara tendit retia,
Turdis edacibus dolos;
Pavidumve leporem, et advenam laqueo gruem
Jucunda captat præmia.
Quis non malarum, quas amor curas habet,
Hæc inter obliviſcitur?
Quod ſi pudica mulier in partem juvans
Domum atque dulces liberos,

(Sabina qualis, aut perusta solibus
Pernicis uxor Appuli)
Sacrum vetustis exstruat lignis focum
Lassi sub adventum viri;
Claudensque textis cratibus lætum pecus,
Distenta siccet ubera;
Et horna dulci vina promens dolio,
Dapes inemtas apparet:
Non me Lucrina juverint conchylia,
Magisve rhombus aut scari,
Si quos Eois intonata fluctibus
Hiems ad hoc vertat mare;
Non Afra avis descendat in ventrem meum,
Non attagen Ionicus
Jucundior, quam lecta de pinguissimis
Oliva ramis arborum,
Aut herba lapathi prata amantis, et gravi
Malvæ salubres corpori,
Vel agna festis cæsa Terminalibus,
Vel hædus ereptus lupo.
Has inter epulas ut juvat pastas oves
Videre properantes domum!
Videre fessos vomerem inversum boves
Collo trahentes languido;
Positosque vernas, ditis examen domus,
Circum renidentes Lares!
Hæc ut locutus fenerator Alfius,
Jam jam futurus rusticus,
Omnem relegit Idibus pecuniam;
Quærit Calendis ponere.

ODE III.

AD MÆCENATEM.

PARENTIS olim ſi quis impia manu
Senile guttur fregerit,
Edit cicutis allium nocentius.
O dura meſſorum ilia!
Quid hoc veneni ſævit in præcordiis?
Num viperinus his cruor
Incoctus herbis me fefellit? an malas
Canidia tractavit dapes?
Ut Argonautas præter omnes candidum
Medea mirata eſt ducem,
Ignota tauris illigaturum juga
Perunxit hoc Iaſonem:
Hoc delibutis ulta donis pellicem,
Serpente fugit alite.
Nec tantus unquam ſiderum inſedit vapor
Siticuloſæ Apuliæ;
Nec munus humeris efficacis Herculis
Inarſit æſtuoſius.
At ſi quid unquam tale concupiveris,
Jocoſe Mæcenas, precor
Manum puella ſuavio opponat tuo,
Extrema et in ſponda cubet.

ODE IV.

AD MENAM.

Script. inter A. U. C. DCCXII. et DCCXVIII.

LUPIS et agnis quanta ſortito obtigit,
Tecum mihi diſcordia eſt,
Ibericis peruſte funibus latus,
Et crura dura compede.
Licet ſuperbus ambules pecunia,
Fortuna non mutat genus.
Videsne, Sacram metiente te viam
Cum bis trium ulnarum toga,
Ut ora vertat huc et huc euntium
Liberrima indignatio?
'Sectus flagellis hic Triumviralibus,
Præconis ad faſtidium,
Arat Falerni mille fundi jugera,
Et Appiam mannis terit;
Sedilibusque magnus in primis Eques,
Othone contemto, ſedet.
Quid attinet tot roſtra navium gravi
Ærata duci pondere
Contra latrones atque ſervilem manum,
Hoc, hoc Tribuno militum?'

ODE V.

IN CANIDIAM VENEFICAM.

'AT O Deorum quidquid in cœlo regit
Terras et humanum genus,
Quid iſte fert tumultus? ecquid omnium
Vultus in unum me truces?
Per liberos te, ſi vocata partubus
Lucina veris adfuit,
Per hoc inane purpuræ decus precor,
Per improbaturum hæc Jovem;
Quid ut noverca me intueris, aut uti
Petita ferro bellua?'
Ut hæc tremente quæſtus ore conſtitit
Inſignibus raptis puer,
Impube corpus, quale poſſet impia
Mollire Thracum pectora;
Canidia, brevibus implicata viperis
Crines et incomtum caput,
Jubet ſepulcris caprificos erutas,
Jubet cupreſſus funebres,
Et uncta turpis ova ranæ ſanguine,
Plumamque nocturnæ ſtrigis,
Herbasque quas Iolcos, atque Iberia
Mittit venenorum ferax,
Et oſſa ab ore rapta jejunæ canis,
Flammis aduri Colchicis.
At expedita Sagana, per totam domum
Spargens Avernales aquas,
Horret capillis ut marinus aſperis
Echinus, aut furens aper.

Abacta nulla Veia conſcientia
Ligonibus duris humum
Exhauriebat, ingemens laboribus,
Quo poſſet infoſſus puer
Longo die bis terque mutatæ dapis
Inemori ſpectaculo;
Cum promineret ore, quantum exſtant aqua
Suſpenſa mento corpora,
Exſucca uti medulla, et aridum jecur
Amoris eſſet poculum,
Interminato cum ſemel fixæ cibo
Intabuiſſent pupulæ.
Non defuiſſe maſculæ libidinis
Ariminenſem Foliam,
Et otioſa credidit Neapolis,
Et omne vicinum oppidum;
Quæ fidera excantata voce Theſſala,
Lunamque cœlo deripit.
Hic irrefectum ſæva dente livido
Canidia rodens pollicem,
Quid dixit? aut quid tacuit? O rebus meis
Non infideles arbitræ,
Nox, et Diana, quæ ſilentium regis,
Arcana cum fiunt ſacra;
Nunc, nunc adeſte: nunc in hoſtiles domos
Iram atque numen vertite.
Formidoloſis dum latent ſilvis feræ,
Dulci ſopore languidæ;
Senem (quod omnes rideant) adulterum
Latrent Suburanæ canes,
Nardo perunctum, quale non perfectius
Meæ elaborarint manus...

Quid

Quid accidit? Cur diræ barbaræ minus
Venena Medeæ valent;
Quibus ſuperbam fugit ulta pellicem,
Magni Creontis filiam,
Cum palla, tabo munus imbutum, novam
Incendio nuptam abſtulit?
Atqui neque herba, nec latens in aſperis
Radix fefellit me locis.
Indormit unctis omnium cubilibus
Oblivione pellicum.
Ah, ah! ſolutus ambulat veneficæ
Scientioris carmine.
Non uſitatis, Vare, potionibus
(O multa fleturum caput!)
Ad me recurres; nec vocata mens tua
Marſis redibit vocibus.
Majus parabo, majus infundam tibi
Faſtidienti poculum;
Priusque cœlum fidet inferius mari,
Tellure porrecta ſuper,
Quam non amore ſic mei flagres, uti
Bitumen atris ignibus.'
Sub hæc puer jam non, ut ante, mollibus
Lenire verbis impias;
Sed dubius unde rumperet ſilentium,
Miſit Thyeſteas preces:
'Venena magnum fas nefasque, non valent
Convertere humanam vicem.
Diris agam vos: dira deteſtatio
Nulla expiatur victima.
Quin, ubi perire juſſus expiravero,
Nocturnus occurram Furor;

Petamque

Petamque vultus Umbra curvis unguibus
(Quæ vis Deorum eſt Manium)
Et, inquietis aſſidens præcordiis,
Pavore ſomnos auferam.
Vos turba vicatim hinc et hinc ſaxis petens
Contundet obſcenas anus.
Poſt inſepulta membra different lupi,
Et Eſquilinæ alites;
Neque hoc parentes, heu mihi ſuperſtites!
Effugerit ſpectaculum.

ODE VI.

IN CASSIUM SEVERUM.

QUID immerentes hoſpites vexas, Canis,
Ignavus adverſum lupos?
Quin huc inanes, ſi potes, vertis minas,
Et me remorſurum petis?
Nam qualis aut Moloſſus, aut fulvus Lacon,
Amica vis paſtoribus,
Agam per altas aure ſublata nives,
Quæcunque præcedet fera.
Tu, cum timenda voce compleſti nemus,
Projectum odoraris cibum.
Cave, cave. Namque in malos aſperrimus
Parata tollo cornua;
Qualis Lycambæ ſpretus infido gener,
Aut acer hoſtis Bupalo.
An, ſi quis atro dente me petiverit,
Inultus ut flebo puer?

ODE

ODE VII.

AD POPULUM ROMANUM.

Script. A. U. C. DCCXXI.

QUO, quo, Sceleſti, ruitis? aut cur dexteris
Aptantur enſes conditi?
Parumne campis, atque Neptuno ſuper,
Fuſum eſt Latini ſanguinis?
Non ut ſuperbas invidæ Carthaginis
Romanus arces ureret,
Intactus aut Britannus ut deſcenderet
Sacra catenatus via;
Sed ut, ſecundum votà Parthorum, ſua
Urbs hæc periret dextera.
Neque hic lupis mos, nec fuit leonibus,
Nunquam niſi in diſpar feris.
Furorne cæcos, an rapit vis acrior,
An culpa? Reſponſum date...
Tacent: et albus ora pallor inficit,
Mentesque perculſæ ſtupent.
Sic eſt: Acerba fata Romanos agunt,
Sceluſque fraternæ necis,
Ut immerentis fluxit in terram Remi
Sacer nepotibus cruor.

ODE VIII.

IN ANUM LIBIDINOSAM.

ROGARE longo putidam te ſeculo,
Vires quid enervet meas?
Cum ſit tibi dens ater, et rugis vetus
Frontem Senectus exaret;
Hietque turpis inter aridas nates
Podex, velut crudæ bovis.
Sed incitat me pectus, et mammæ putres,
Equina quales ubera;
Venterque mollis, et femur tumentibus
Exile ſuris additum.
Eſto beata: funus atque imagines
Ducant triumphales tuum;
Nec ſit marita, quæ rotundioribus
Onuſta baccis ambulet.
Quid, quod libelli Stoici inter Sericos
Jacere pulvillos amant?
Illiterati num minus nervi rigent?
Minusve languet faſcinum?
Quod ut ſuperbo provoces ab inguine,
Ore allaborandum eſt tibi.

ODE

ODE IX.

AD MÆCENATEM.

Script. A. U. C. DCCXXIII.

QUANDO repoſtum Cæcubum ad feſtas dapes,
Victore lætus Cæſare,
Tecum ſub alta (ſic Jovi gratum) domo,
Beate Mæcenas, bibam;
Sonante miſtum tibiis carmen lyra,
Hac Dorium, illis Barbarum?
Ut nuper; actus cum freto Neptunius
Dux fugit uſtis navibus,
Minatus Urbi vincla, quæ detraxerat
Servis amicus perfidis.
Romanus eheu! (poſteri negabitis)
Emancipatus feminæ
Fert vallum et arma miles, et ſpadonibus
Servire rugoſis poteſt;
Interque ſigna turpe militaria
Sol aſpicit conopium.
Ad hoc frementes verterunt bis mille equos
Galli, canentes Cæſarem;
Hoſtiliumque navium portu latent
Puppes ſiniſtrorſum citæ.
Io Triumphe! tu moraris aureos
Currus, et intactas boves.
Io Triumphe! nec Jugurthino parem
Bello reportaſti ducem;
Neque Africanum, cui ſuper Carthaginem
Virtus ſepulcrum condidit.

Terra

Terra marique victus hostis Punico
Lugubre mutavit sagum:
Aut ille centum nobilem Cretam urbibus
Ventis iturus non suis;
Exercitatas aut petit Syrtes Noto;
Aut fertur incerto mari.
Capaciores affer huc, puer, scyphos,
Et Chia vina aut Lesbia;
Vel, quod fluentem nauseam coerceat,
Metire nobis Cæcubum.
Curam metumque Cæsaris rerum juvat
Dulci Lyæo solvere.

ODE X.

IN MÆVIUM.

MALA soluta navis exit alite
Ferens olentem Mævium.
Ut horridis utrumque verberes latus,
Auster, memento fluctibus.
Niger rudentes Eurus, inverso mari,
Fractosque remos differat.
Insurgat Aquilo, quantus altis montibus
Frangit trementes ilices.
Nec sidus atra nocte amicum appareat,
Qua tristis Orion cadit;
Quietiore nec feratur æquore
Quam Graia victorum manus,
Cum Pallas usto vertit iram ab Ilio
In impiam Ajacis ratem.

O quantus

O quantus inſtat navitis ſudor tuis,
Tibique pallor luteus,
Et illa non virilis ejulatio,
Preces et averſum ad Jovem;
Ionius udo cum remugiens ſinus
Noto carinam ruperit!
Opima quod ſi præda curvo litore
Projecta mergos juveris;
Libidinoſus immolabitur caper,
Et agna Tempeſtatibus.

ODE XI.

AD PETTIUM.

PETTI, nihil me, ſicut antea, juvat
Scribere verſiculos, amore percuſſum gravi:
Amore qui me, præter omnes, expetit
Mollibus in pueris aut in puellis urere.
Hic tertius December, ex quo deſtiti
Inachia furere, ſilvis honorem decutit.
Heu me, per Urbem (nam pudet tanti mali)
Fabula quanta fui! Conviviorum ut pœnitet,
In queis amantem et languor, et ſilentium
Arguit, et latere petitus imo ſpiritus!
'Contrane lucrum nil valere candidum
Pauperis ingenium!' querebar applorans tibi;
Simul calentis inverecundus Deus
Fervidiore mero arcana promorat loco.

'Quod si meis inæstuet præcordiis
Libera bilis, ut hæc ingrata ventis dividat
Fomenta, vulnus nil malum levantia;
Desinet imparibus certare summotus pudor.'
Ubi hæc severus te palam laudaveram,
Jussus abire domum, ferebar incerto pede
Ad non amicos heu! mihi postes, et heu!
Limina dura, quibus lumbos et infregi latus.
Nunc, gloriantis quamlibet mulierculam
Vincere mollitie, amor Lycisci me tenet:
Unde expedire non amicorum queant
Libera consilia, nec contumeliæ graves;
Sed alius ardor, aut puellæ candidæ,
Aut teretis pueri longam renodantis comam.

ODE XII.

IN ANUM LIBIDINOSAM.

QUID tibi vis, Mulier, nigris dignissima barris?
Munera quid mihi, quidve tabellas
Mittis, nec firmo juveni, neque naris obesæ?
Namque sagacius unus odoror
Polypus, an gravis hirsutis cubet hircus in alis,
Quam canis acer ubi lateat sus.
Qui sudor vietis, et quam malus undique membris
Crescit odor! cum pene soluto
Indomitam properat rabiem sedare; neque illi
Jam manet humida creta, colorque
Stercore fucatus crocodili; jamque subando
Tenta, cubilia, teclaque rumpit.

Vel

Vel mea cum ſævis agitat faſtidia verbis:
'Inachia langues minus ac me:
Inachiam ter nocte potes; mihi ſemper ad unum
Mollis opus. Pereat male, quæ te
Leſbia quærenti taurum monſtravit inertem;
Cum mihi Cous adeſſet Amyntas,
Cujus in indomito conſtantior inguine nervus,
Quam nova collibus arbor inhæret.
Muricibus Tyriis iteratæ vellera lanæ
Cui properabantur? Tibi nempe;
Ne foret æquales inter conviva, magis quem
Diligeret mulier ſua quam te.
O ego non felix! quam tu fugis, ut pavet acres
Agna lupos, capreæque leones.'

ODE XIII.

AD AMICUM.

HORRIDA tempeſtas cœlum contraxit, et imbres
Nivesque deducunt Jovem:
Nunc mare, nunc ſilvæ
Threïcio Aquilone ſonant. Rapiamus, Amice,
Occaſionem de die;
Dumque virent genua,
Et decet, obducta ſolvatur fronte Senectus.
Tu vina Torquato move
Conſule preſſa meo.
Cetera mitte loqui: Deus hæc fortaſſe benigna
Reducet in ſedem vice.
Nunc et Achæmenio

Perfundi nardo juvat, et fide Cyllenea
Levare duris pectora
Solicitudinibus,
Nobilis ut grandi cecinit Centaurus alumno:
'Invicte, mortalis Dea
Nate puer Thetide,
Te manet Assaraci tellus, quam frigida parvi
Findunt Scamandri flumina,
Lubricus et Simoïs:
Unde tibi reditum curto subtemine Parcæ
Rupere; nec mater domum
Cærula te revehet.
Illic omne malum vino cantuque levato,
Deformis ægrimoniæ, ac
Dulcibus alloquiis.'

ODE XIV.

AD MÆCENATEM.

MOLLIS inertia cur tantam diffuderit imis
Oblivionem sensibus,
Pocula Lethæos ut si ducentia somnos
Arente fauce traxerim,
Candide Mæcenas, occidis sæpe rogando:
Deus, Deus nam me vetat
Inceptos, olim promissum carmen, iambos
Ad umbilicum adducere.
Non aliter Samio dicunt arsisse Bathyllo
Anacreonta Teïum;

Qui

Qui perſæpe cava teſtudine flevit amorem
Non elaboratum ad pedem.
Ureris ipſe miſer: quod ſi non pulchrior ignis
Accendit obſeſſam Ilion,
Gaude ſorte tua. Me libertina, neque uno
Contenta, Phryne macerat.

ODE XV.

AD NEÆRAM.

NOX erat, et cœlo fulgebat Luna ſereno
Inter minora ſidera;
Cum tu, magnorum numen læſura Deorum,
In verba jurabas mea,
Arctius atque edera procera aſtringitur ilex,
Lentis adhærens brachiis:
Dum pecori lupus, et nautis infeſtus Orion
Turbaret hibernum mare,
Intonſoſque agitaret Apollinis aura capillos,
Fore hunc amorem mutuum.
O dolitura mea multum virtute Neæra!
Nam ſi quid in Flacco viri eſt,
Non feret aſſiduas potiori te dare noctes,
Et quæret iratus parem;
Nec ſemel offenſæ cedet conſtantia formæ,
Si certus intrarit dolor.
Et tu, quicunque es felicior, atque meo nunc
Superbus incedis malo,
Sis pecore et multa dives tellure licebit,
Tibique Pactolus fluat,

Nec te Pythagoræ fallant arcana renati,
Formaque vincas Nirea;
Eheu! translatos alio mœrebis amores:
Aſt ego viciſſim riſero.

ODE XVI.

AD POPULUM ROMANUM.

ALTERA jam teritur bellis civilibus ætas;
Suis et ipſa Roma viribus ruit.
Quam neque finitimi valuerunt perdere Marſi,
Minacis aut Etruſca Porſenæ manus,
Æmula nec virtus Capuæ, nec Spartacus acer,
Novisve rebus infidelis Allobrox;
Nec fera cærulea domuit Germania pube,
Parentibusve abominatus Annibal;
Impia perdemus devoti ſanguinis ætas,
Ferisque rurſus occupabitur ſolum.
Barbarus heu! cineres inſiſtet victor, et Urbem
Eques ſonante verberabit ungula?
Quæque carent ventis et ſolibus oſſa Quirini,
Nefas videre! diſſipabit inſolens?
Forte (quod expediat) communiter, aut melior pars,
Malis carere quæritis laboribus.
Nulla ſit hac potior ſententia (Phocæorum
Velut profugit execrata civitas
Agros atque Lares patrios, habitandaque fana
Apris reliquit et rapacibus lupis)
Ire pedes quocunque ferent; quocunque per undas
Notus vocabit, aut protervus Africus.

Sic

Sic placet? an melius quis habet ſuadere? Secunda
Ratem occupare quid moramur alite?
Sed juremus in hæc: Simul imis ſaxa renarint
Vadis levata, ne redire ſit nefas:
Neu converſa domum pigeat dare lintea, quando
Padus Matina laverit cacumina,
In mare ſeu celſus procurrerit Apenninus;
Novave monſtra junxerit libidine
Mirus amor, juvet ut tigres ſubſidere cervis,
Adulteretur et columba milüo;
Credula nec ravos timeant armenta leones,
Ametve ſalſa levis hircus æquora.
Hæc, et quæ poterunt reditus abſcindere dulces,
Eamus omnis execrata civitas,
Aut pars indocili melior grege: mollis et exſpes
Inominata perprimant cubilia.
Vos, quibus eſt virtus, muliebrem tollite luctum,
Etruſca præter et volate litora.
Nos manet Oceanus circumvagus. Arva, beata
Petamus arva, divites et inſulas;
Reddit ubi Cererem tellus inarata quotannis,
Et imputata floret uſque vinea;
Germinat et nunquam fallentis termes olivæ,
Suamque pulla ficus ornat arborem;
Mella cava manant ex ilice; montibus altis
Levis crepante lympha deſilit pede.
Illic injuſſæ veniunt ad mulctra capellæ,
Refertque tenta grex amicus ubera;
Nec veſpertinus circumgemit urſus ovile,
Neque intumeſcit alta viperis humus.
Nulla nocent pecori contagia: nullius aſtri
Gregem æſtuoſa torret impotentia.

Pluraque

Pluraque felices mirabimur; ut neque largis
Aquoſus Eurus arva radat imbribus,
Pinguia nec ſiccis urantur ſemina glebis,
Utrumque rege temperante cœlitum.
Non huc Argoo contendit remige pinus,
Neque impudica Colchis intulit pedem:
Non huc Sidonii torſerunt cornua nautæ,
Laborioſa nec cohors Ulyſſei.
Jupiter illa piæ ſecrevit litora genti,
Ut inquinavit ære tempus aureum:
Ærea dehinc ferro duravit ſecula; quorum
Piis ſecunda, vate me, datur fuga.

ODE XVII.

AD CANIDIAM.

JAM jam efficaci do manus ſcientiæ;
Supplex et oro regna per Proſerpinæ,
Per et Dianæ non movenda numina,
Per atque libros carminum valentium
Refixa cœlo devocare ſidera,
Canidia, parce vocibus tandem ſacris,
Citumque retro ſolve, ſolve turbinem.
Movit nepotem Telephus Nereïum,
In quem ſuperbus ordinarat agmina
Myſorum, et in quem tela acuta torſerat.
Luxere matres Iliæ addictum feris
Alitibus atque canibus homicidam Hectorem;

Poſtquam,

Postquam, relictis mœnibus, rex procidit
Heu! pervicacis ad pedes Achilleï.
Setosa duris exuere pellibus
Laborioſi remiges Ulyſſeï,
Volente Circe, membra: tunc mens, et ſonus
Relapſus, atque notus in vultus honor.
Dedi ſatis ſuperque pœnarum tibi,
Amata nautis multum, et inſtitoribus.
Fugit juventas, et verecundus color
Reliquit: oſſa pelle amicta lurida.
Tuis capillus albus eſt odoribus.
Nullum ab labore me reclinat otium:
Urget diem nox, et dies noctem; neque eſt
Levare tenta ſpiritu præcordia.
Ergo negatum vincor ut credam miſer,
Sabella pectus increpare carmina,
Caputque Marſâ diſſilire nenia.
Quid amplius vis? O mare! O terra! Ardeo,
Quantum neque atro delibutus Hercules
Neſſi cruore, nec Sicana fervida
Furens in Ætna flamma. Tu, donec cinis
Injurioſis aridus ventis ferar,
Cales venenis officina Colchicis.
Quæ finis? ecquod me manet ſtipendium?
Effare. Juſſas cum fide pœnas luam,
Paratus expiare, ſeu propoſceris
Centum juvencis; ſive mendaci lyra
Voles ſonari, Tu pudica, Tu proba
Perambulabis aſtra ſidus aureum.
Infamis Helenæ Caſtor offenſus vicem,
Fraterque magni Caſtoris, victi prece,
Adempta vati reddidere lumina.

Et

Et tu (potes nam) ſolve me dementia,
O nec paternis obſoleta ſordibus,
Neque in ſepulcris pauperum prudens anus
Novendiales diſſipare pulveres!
Tibi hoſpitale pectus, et puræ manus;
Tuusque venter Pactumeius; et tuo
Cruore rubros obſtetrix pannos lavit,
Utcunque fortis exſilis puerpera.

ODE XVIII.

CANIDIÆ RESPONSIO.

QUID obſcuris auribus fundis preces?
Non ſaxa nudis ſurdiora navitis
Neptunus alto tundit hibernus ſalo.
Inultus ut tu riſeris Cotyttia
Vulgata, ſacrum liberi Cupidinis?
Et, Eſquilini pontifex veneficî,
Impune ut Urbem nomine impleris meo?
Quid proderit ditaſſe Pelignas anus,
Velociuſve miſcuiſſe toxicum?
Sed tardiora fata te votis manent.
Ingrata miſero vita ducenda eſt; in hoc,
Novis ut uſque ſuppetas laboribus.
Optat quietem Pelopis infidi pater,
Egens benignæ Tantalus ſemper dapis:
Optat Prometheus obligatus aliti:
Optat ſupremo collocare Siſyphus

In monte ſaxum: Sed vetant leges Jovis.
Voles modo altis deſilire turribus,
Modo enſe pectus Norico recludere;
Fruſtraque vincla gutturi nectes tuo,
Faſtidioſa triſtis ægrimonia.
Vectabor humeris tunc ego inimicis eques,
Meæque terra cedet inſolentiæ.
An quæ movere cereas imagines,
(Ut ipſe noſti curioſus) et polo
Deripere Lunam vocibus poſſim meis,
Poſſim crematos excitare mortuos,
Deſideriſque temperare pocula;
Plorem artis in te nil valentis exitum?

Q. HORATII FLACCI

CARMEN SECULARE.

PRO IMPERII INCOLUMITATE.

Script. A. U. C. DCCXXXVII.

PHŒBE, silvarumque potens Diana,
Lucidum cœli decus, O colendi
Semper, et culti! date quæ precamur
Tempore sacro;
Quo Sibyllini monuere versus,
Virgines lectas puerosque castos
Dîs, quibus septem placuere colles,
Dicere carmen.
Alme Sol! curru nitido diem qui
Promis et celas, aliusque et idem
Nasceris; possis nihil urbe Roma
Visere majus.
Rite maturos aperire partus
Lenis Ilithyia! tuere matres;
Sive tu Lucina probas vocari,
Seu Genetyllis.
Diva, producas sobolem; Patrumque
Prosperes decreta super jugandis
Feminis, prolisque novæ feraci
Lege marita.

Certus undenos decies per annos
Orbis ut cantus referatque ludos,
Ter die claro; totiesque grata
Nocte frequentes.
Vosque veraces cecinisse Parcæ
Quod semel dictum est, stabilisque rerum
Terminus servet; bona jam peractis
Jungite fata.
Fertilis frugum pecorisque Tellus
Spicea donet Cererem corona:
Nutriant fetus et aquæ salubres,
Et Jovis auræ.
Condito mitis placidusque telo
Supplices audi pueros, Apollo!
Siderum Regina bicornis audi,
Luna! puellas.
Roma si vestrum est opus, Iliæque
Litus Etruscum tenuere turmæ,
Jussa pars mutare Lares et urbem
Sospite cursu,
Cui per ardentem sine fraude Trojam
Castus Æneas patriæ superstes
Liberum munivit iter, daturus
Plura relictis;
Di! probos mores docili juventæ,
Di! senectuti placidæ quietem,
Romulæ genti date remque, prolemque,
Et decus omne.
Quæque vos bobus veneratur albis
Clarus Anchisæ Venerisque sanguis,
Impetret; bellante prior, jacentem
Lenis in hostem.

Jam

Jam mari terraque manus potentes
Medus Albanasque timet ſecures:
Jam Scythæ reſponſa petunt, ſuperbi
Nuper et Indi.
Jam Fides, et Pax, et Honos, Pudorque
Priſcus, et neglecta redire Virtus
Audet; apparetque beata pleno
Copia cornu.
Augur, et fulgente decorus arcu
Phœbus, acceptusque novem Camenis,
Qui ſalutari levat arte feſſos
Corporis artus,
Si Palatinas videt æquus arces,
Remque Romanam, Latiumque, felix
Alterum in luſtrum meliusque ſemper
Proroget ævum.
Quæque Aventinum tenet Algidumque,
Quindecim Diana preces virorum
Curet; et votis puerorum amicas
Applicet aures.
Hæc Jovem ſentire Deosque cunctos
Spem bonam certamque domum reporto,
Doctus et Phœbi chorus et Dianæ
Dicere laudes.

Q. HORATII FLACCI
CARMEN SECULARE.
PRO IMPERII INCOLUMITATE.

Script. A. U. C. DCCXXXVII.

CARMEN SECULARE.

EX SENTENTIA SANADONIS.

Mutata aliquantulum, et in melius, uti videtur, partium ordine. Vide FRANCIS, SMART, &c.

PORTA AD POPULUM.

ODI profanum vulgus, et arceo.
Favete linguis. Carmina non prius
Audita Musarum sacerdos
Virginibus puerisque canto.

AD PUEROS AC PUELLAS.

SPIRITUM Phœbus mihi, Phœbus artem
Carminis, nomenque dedit Poetæ.
Virginum primæ, puerique claris
Patribus orti,
Deliæ tutela Deæ, fugaces
Lyncas et cervos cohibentis arcu,
Lesbium servate pedem, meique
Pollicis ictum;

Rite Latonæ puerum canentes,
Rite creſcentem face Noctilucam,
Proſperam frugum, celeremque pronos
Volvere menſes.
Nupta jam dices: Ego, Dîs amicum,
Seculo feſtas referente luces,
Reddidi carmen, docilis modorum
Vatis Horati.'

PARS PRIMA.

HYMNUS AD APOLLINEM.

UTERQUE CHORUS.

Dive, quem proles Niobæa magnæ
Vindicem linguæ, Tityosque raptor
Senſit, et Trojæ prope victor altæ
Phthius Achilles,
Ceteris major, tibi miles impar;
Filius quanquam Thetidis marinæ
Dardanas turres quateret tremenda
Cuſpide pugnax.
Ille, mordaci velut icta ferro
Pinus, aut impulſa cupreſſus Euro,
Procidit late, poſuitque collum in
Pulvere Teucro.
Ille, non incluſus equo Minervæ
Sacra mentito, male feriatos
Troas, et lætam Priami choreis
Falleret aulam:

Sed

Sed palam captis gravis, heu nefas, heu!
Neſcios fari pueros Achivis
Ureret flammis, etiam latentem
Matris in alvo;
Ni, tuis victus Venerisque gratæ
Vocibus, Divûm pater annuiſſet
Rebus Æneæ potiore ductos
Alite muros.
Doctor Argeæ fidicen Thaliæ,
Phœbe, qui Xantho lavis amne crines,
Dauniæ defende decus Camenæ,
Levis Agyieu.

PARS SECUNDA.

CHORUS PUERORUM.

DIANAM teneræ dicite Virgines.

CHORUS PUELLARUM.

Intonſum, Pueri, dicite Cynthium,

UTERQUE CHORUS.

Latonamque ſupremo
Dilectam penitus Jovi.

CHORUS PUERORUM.

Vos lætam fluviis, et nemorum coma,
Quæcunque aut gelido prominet Algido,
Nigris aut Erymanthi
Silvis, aut viridis Cragi.

CHORUS

CHORUS PUELLARUM.

Vos Tempe totidem tollite laudibus,
Natalemque, mares, Delon Apollinis,
Insignemque pharetra
Fraternaque humerum lyra.

CHORUS PUERORUM.

Hæc bellum lacrimosum,

CHORUS PUELLARUM.

hic miseram famem
Pestemque

UTERQUE CHORUS.

a populo et principe Cæsare in
Persas atque Britannos
Vestra motus aget prece.

PARS TERTIA.

AD APOLLINEM ET DIANAM.

UTERQUE CHORUS.

PHOEBE, silvarumque potens Diana,
Lucidum cœli decus, O colendi
Semper, et culti! date quæ precamur
Tempore sacro;
Quo Sibyllini monuere versus,
Virgines lectas puerosque castos
Dîs, quibus septem placuere colles,
Dicere carmen.

CHORUS

CHORUS PUERORUM.

Alme Sol! curru nitido diem qui
Promis et celas, aliusque et idem
Naſceris; poſſis nihil urbe Roma
Viſere majus.

CHORUS PUELLARUM.

Rite maturos aperire partus
Lenis Ilithyia! tuere matres;
Sive tu Lucina probas vocari,
Seu Genetyllis.
Diva, producas ſobolem; Patrumque
Proſperes decreta ſuper jugandis
Feminis, prolisque novæ feraci
Lege marita.

UTERQUE CHORUS.

Certus undenos decies per annos
Orbis ut cantus referatque ludos,
Ter die claro, totiesque grata
Nocte frequentes.
Vosque veraces cecinisse Parcæ
Quod ſemel dictum eſt, ſtabilisque rerum
Terminus ſervet; bona jam peractis
Jungite fata.
Fertilis frugum pecorisque Tellus
Spicea donet Cererem corona:
Nutriant fetus et aquæ ſalubres,
Et Jovis auræ.

CHORUS PUERORUM.

Condito mitis placidusque telo
Supplices audi pueros, Apollo!

CHORUS

CHORUS PUELLARUM.

Siderum Regina bicornis audi,
Luna! puellas.

UTERQUE CHORUS.

Roma si vestrum est opus, Iliæque
Litus Etruscum tenuere turmæ,
Jussa pars mutare Lares et urbem
Sospite cursu,
Cui per ardentem sine fraude Trojam
Castus Æneas patriæ superstes
Liberum munivit iter, daturus
Plura relictis;
Di! probos mores docili juventæ,
Di! senectuti placidæ quietem,
Romulæ genti date remque, prolemque,
Et decus omne.
Quæque vos bobus veneratur albis
Clarus Anchisæ Venerisque sanguis,
Impetret; bellante prior, jacentem
Lenis in hostem.
Jam mari terraque manus potentes
Medus Albanasque timet secures:
Jam Scythæ responsa petunt, superbi
Nuper et Indi.
Jam Fides, et Pax, et Honos, Pudorque
Priscus, et neglecta redire Virtus
Audet; apparetque beata pleno
Copia cornu.

CHORUS PUERORUM.

Augur, et fulgente decorus arcu
Phœbus, acceptusque novem Camenis,

Qui

Qui ſalutari levat arte feſſos
Corporis artus,
Si Palatinas videt æquus arces,
Remque Romanam, Latiumque, felix
Alterum in luſtrum meliusque ſemper
Proroget ævum.

CHORUS PUELLARUM.

Quæque Aventinum tenet Algidumque,
Quindecim Diana preces virorum
Curet; et votis puerorum amicas
Applicet aures.

UTERQUE CHORUS.

Hæc Jovem ſentire Deosque cunctos
Spem bonam certamque domum reporto,
Doctus et Phœbi chorus et Dianæ
Dicere laudes.

QUINTI
HORATII FLACCI
SERMONUM
LIBRI DUO.

Q. HORATII FLACCI
SERMONUM
LIBER PRIMUS.

SATIRA I.

QUI fit, Mæcenas, ut nemo, quam ſibi ſortem
Seu Ratio dederit, ſeu Fors objecerit, illa
Contentus vivat; laudet diverſa ſequentes?
O fortunati mercatores! gravis annis
Miles ait, multo jam fractus membra labore.
Contra mercator, navim jactantibus Auſtris:
Militia eſt potior. Quid enim? Concurritur: horæ
Momento cita mors venit, aut victoria læta.
Agricolam laudat juris legumque peritus,
Sub galli cantum conſultor ubi oſtia pulſat.
Ille, datis vadibus, qui rure extractus in Urbem eſt,
Solos felices viventes clamat in Urbe.
Cetera de genere hoc (adeo ſunt multa) loquacem
Delaſſare valent Fabium. Ne te morer, audi
Quo rem deducam. Si quis Deus, En ego, dicat,
Jam faciam quod vultis. Eris tu, qui modo miles,
Mercator; tu, conſultus modo, ruſticus: Hinc vos,
Vos hinc mutatis diſcedite partibus. Eia!
Quid ſtatis? Nolint. Atqui licet eſſe beatis.
Quid cauſæ eſt, merito quin illis Jupiter ambas

Iratus buccas inflet; neque se fore posthac
Tam facilem dicat, votis ut præbeat aurem?
Prætereo; ne sic, ut qui jocularia, ridens
Percurram: quanquam ridentem dicere verum
Quid vetat? Et pueris olim dant crustula blandi
Doctores, elementa velint ut discere prima.
Sed tamen amoto quæramus seria ludo.
Ille gravem duro terram qui vertit aratro,
Perfidus hic * cautor, miles, nautæque per omne
Audaces mare qui currunt, hac mente laborem
Sese ferre, senes ut in otia tuta recedant,
Aiunt, cum sibi sint congesta cibaria: sicut
Parvula (nam exemplo est) magni formica laboris
Ore trahit quodcunque potest, atque addit acervo
Quem struit, haud ignara ac non incauta futuri.
Quæ, simul inversum contristat Aquarius annum,
Non usquam prorepit, et illis utitur ante
Quæsitis sapiens; cum te neque fervidus æstus
Demoveat lucro, nec hiems, ignis, mare, ferrum,
Nil obstet tibi, dum ne sit te ditior alter.
Quid juvat immensum te argenti pondus et auri
Furtim defossa timidum deponere terra?
'Quod, si comminuas, vilem redigatur ad assem.'
At, ni id fit, quid habet pulchri constructus acervus?

* Iterum pono Cautor vice τῦ Caupo, suffultus auctoritate Reverendi admodum et doctissimi viri, quem nuper vidimus, ROBERTI LOWTH Episcopi Londinensis; cujus ipsius verba cernere est in Anglica Horatii versione per Duncombe, Tom. II. p. 79. Ed. 1759.

Hanc conjecturam valde probavit amicissimus mihi olim Gulielmus Shenstone.

Millia

Millia frumenti tua triverit area centum,
Non tuus hoc capiat venter plus ac meus: ut ſi
Reticulum panis venales inter onuſto
Forte vehas humero, nihilo plus accipias quam
Qui nil portarit. Vel dic, quid referat intra
Naturæ fines viventis, jugera centum an
Mille aret? 'At ſuave eſt de magno tollere acervo.'
Dum ex parvo nobis tantundem haurire relinquas,
Cur tua plus laudes cumeris granaria noſtris?
Ut tibi ſi ſit opus liquidi non amplius urna,
Vel cyatho, ac dicas: Magno de flumine malim
Quam ex hoc fonticulo tantundem ſumere. Eo ſit,
Plenior ut ſi quos delectet copia juſto,
Cum ripa ſimul avulſos ferat Auſidus acer.
At qui tantuli eget, quantum eſt opus, is neque limo
Turbatam haurit aquam, nec vitam amittit in undis.
At bona pars hominum decepta cupidine falſo,
Nil ſatis eſt, inquit; quia tanti, quantum habeas, ſis.
Quid facias illi? Jubeas miſeram eſſe libenter,
Quatenus id facit; ut quidam memoratur Athenis
Sordidus ac dives populi contemnere voces
Sic ſolitus: Populus me ſibilat; at mihi plaudo
Ipſe domi, ſimul ac nummos contemplor in arca.
Tantalus a labris ſitiens fugientia captat
Flumina—quid rides? Mutato nomine, de te
Fabula narratur. Congeſtis undique ſaccis
Indormis inhians, et tanquam parcere ſacris
Cogeris, aut pictis tanquam gaudere tabellis.
Neſcis quo valeat nummus? quem præbeat uſum?
Panis ematur, olus, vini ſextarius; adde,
Queis humana ſibi doleat natura negatis.
An vigilare metu exanimem, noctesque diesque

Formidare malos fures, incendia, ſervos,
Ne te compilent fugientes; hoc juvat? Horum
Semper ego optarim pauperrimus eſſe bonorum.
'At ſi condoluit tentatum frigore corpus,
Aut alius lecto caſus te affixit; habes qui
Affideat, fomenta paret, medicum roget ut te
Suſcitet, ac gnatis reddat carisque propinquis.'
Non uxor ſalvum te vult, non filius; omnes
Vicini oderunt, noti, pueri, atque puellæ.
Miraris, cum tu argento poſt omnia ponas,
Si nemo præſtet, quem non merearis, amorem?
An, ſi cognatos, nullo Natura labore
Quos tibi dat retinere velis, ſervareque amicos,
Infelix operam perdas; ut ſi quis aſellum
In campo doceat parentem currere frenis?
Denique ſit finis quærendi: cumque habeas plus,
Pauperiem metuas minus; et finire laborem
Incipias, parto quod avebas. Ne facias quod
Ummidius; qui, tam (non longa eſt fabula) dives
Ut metiretur nummos, ita ſordidus ut ſe
Non unquam ſervo melius veſtiret, ad uſque
Supremum tempus, ne ſe penuria victus
Opprimeret, metuebat: at hunc liberta ſecuri
Diviſit medium; fortiſſima Tyndaridarum.
'Quid mi igitur ſuades? ut vivam Mænius? ac ſic
Ut Nomentanus?' Pergis pugnantia ſecum
Frontibus adverſis componere. Non ego avarum
Cum veto te fieri, vappam jubeo ac nebulonem.
Eſt inter Tanain quiddam ſocerumque Viſelli.
Eſt modus in rebus; ſunt certi denique fines,
Quos ultra citraque nequit conſiſtere rectum.
Illuc, unde abii, redeo. Nemon' ut avarus

Se

Se probet, ac potius laudet diverſa ſequentes?
Quodque aliena capella gerat diſtentius uber,
Tabeſcat? neque ſe meliori pauperiorum
Turbæ comparet? hunc atque hunc ſuperare laboret?
Sic feſtinanti ſemper locupletior obſtat:
Ut cum carceribus miſſos rapit ungula currus,
Inſtat equis auriga ſuos vincentibus, illum
Præteritum temnens extremos inter euntem.
Inde fit, ut raro, qui ſe vixiſſe beatum
Dicat; et, exacto contentus tempore vitæ
Cedat uti conviva ſatur, reperire queamus.
Jam ſatis eſt. Ne me Criſpini ſcrinia lippi
Compilaſſe putes, verbum non amplius addam.

SATIRA II.

AMBUBAIARIUM collegia, pharmacopolæ,
Mendici, mimæ, balatrones; hoc genus omne
Mœſtum ac ſolicitum eſt cantoris morte Tigellî:
Quippe benignus erat. Contra hic, ne prodigus eſſe
Dicatur metuens, inopi dare nolit amico,
Frigus quo duramque famem propellere poſſit.
Hunc ſi perconteris, avi cur atque parentis
Præclaram ingrata ſtringat malus ingluvie rem,
Omnia conductis coemens obſonia nummis;
Sordidus, atque animi quod parvi nolit haberi,
Reſpondet. Laudatur ab his, culpatur ab illis.
Fufidius vappæ famam timet ac nebulonis,
Dives agris, dives poſitis in fenore nummis.
Quinas hic capiti mercedes exſecat; atque

Quanto

Quanto perditior quiſque eſt, tanto acrius urget:
Nomina ſectatur, modo ſumta veſte virili,
Sub patribus duris tironum. Maxime, quis non,
Jupiter, exclamat, ſimul atque audivit? 'At in ſe
Pro quæſtu ſumtum facit hic.' Vix credere poſſis
Quam ſibi non ſit amicus; ita ut pater ille, Terentî
Fabula quem miſerum gnato vixiſſe fugato
Inducit, non ſe pejus cruciaverit atque hic.
Si quis nunc quærat, Quo res hæc pertinet? Illuc:
Dum vitant ſtulti vitia, in contraria currunt.
Malchinus tunicis demiſſis ambulat: eſt qui
Inguen ad obſcenum ſubductis uſque facetus;
Paſtillos Rufillus olet, Gorgonius hircum.
Nil medium eſt. Sunt qui nolint tetigiſſe, niſi illas,
Quarum ſubſuta talos tegat inſtita veſte:
Contra alius nullam, niſi olente in fornice ſtantem.
Quidam notus homo cum exiret fornice: Macte
Virtute eſto, inquit ſententia dia Catonis.
Nam ſimul ac venas inflavit tetra libido,
Huc juvenes æquum eſt deſcendere, non alienas
Permolere uxores. Nolim laudarier, inquit,
Sic me, mirator cunni Cupiennius albi.
Audire eſt operæ pretium, procedere recte
Qui mœchos non vultis, ut omni parte laborent;
Utque illis multo corrupta dolore voluptas,
Atque hæc rara, cadat dura inter ſæpe pericla.
Hic ſe præcipitem tecto dedit: ille flagellis
Ad mortem cæſus: fugiens hic decidit acrem
Prædonum in turbam: dedit hic pro corpore nummos:
Hunc perminxerunt calones: quin etiam illud
Accidit, ut cuidam teſtes caudamque ſalacem
Demeteret ferrum. Jure omnes: Galba negabat.

Tutior

Tutior at quanto merx eſt in claſſe ſecunda!
Libertinarum dico; Salluſtius in quas
Non minus inſanit, quam qui mœchatur. At hic ſi,
Qua res, qua ratio ſuaderet, quaque modeſte
Munificum eſſe licet, vellet bonus atque benignus
Eſſe; daret quantum ſatis eſſet, nec ſibi damno
Dedecorique foret. Verum hoc ſe amplectitur uno,
Hoc amat, hoc laudat: Matronam nullam ego tango:
Ut quondam Marſæus amator Originis, ille
Qui patrium mimæ donat fundumque laremque:
Nil fuerit mi, inquit, cum uxoribus unquam alienis.
Verum eſt cum mimis, eſt cum meretricibus; unde
Fama malum gravius, quam res, trahit. An tibi abunde
Perſonam ſatis eſt, non illud quidquid ubique
Officit, evitare? Bonam deſperdere famam,
Rem patris oblimare, malum eſt ubicunque. Quid intereſt in matrona, ancilla, peccesne togata?
Villius in Fauſta Sullæ gener, hoc miſer uno
Nomine deceptus, pœnas dedit uſque ſuperque
Quam ſatis eſt; pugnis cæſus, ferroque petitus,
Excluſus fore, cum Longarenus foret intus.
Huic ſi, mutonis verbis mala tanta videntis,
Diceret hæc animus: Quid vis tibi? Numquid ego a te
Magno prognatum depoſco conſule cunnum,
Velatumque ſtola, mea cum conferbuit ira?
Quid reſponderet? Magno patre nata puella eſt.
At quanto meliora monet, pugnantiaque iſtis,
Dives opis Natura ſuæ! tu ſi modo recte
Diſpenſare velis, ac non fugienda petendis
Immiſcere. Tuo vitio rerumne labores,
Nil referre putas? Quare, ne pœniteat te,
Deſine matronas ſectarier; unde laboris

Plus

Plus haurire mali eſt, quam ex re decerpere fructus.
Nec magis huic niveos inter viridesque lapillos
(Sit licet hoc, Cerinthe, tuum) tenerum eſt femur, aut crus
Rectius; atque etiam melius perſæpe togatæ eſt.
Adde huc, quod mercem ſine fucis geſtat; aperte,
Quod venale habet, oſtendit; nec, ſi quid honeſti eſt,
Jactat habetque palam, quærit quo turpia celet.
Regibus hic mos eſt: Ubi equos mercantur, opertos
Inſpiciunt, ne, ſi facies (ut ſæpe) decora
Molli fulta pede eſt, emtorem inducat hiantem,
Quod pulchræ clunes, breve quod caput, ardua cervix.
Hoc illi recte: tu corporis optima Lyncei
Contemplare oculis; Hypſæa cæcior, illa
Quæ mala ſunt ſpectas. 'O crus! O brachia!' Verum
Depygis, naſuta, brevi latere, ac pede longo eſt.
Matronæ, præter faciem, nil cernere poſſis,
Cetera, ni Catia eſt, demiſſa veſte tegentis.
Si interdicta petes, vallo circumdata (nam te
Hoc facit inſanum) multæ tibi tum officient res;
Cuſtodes, lectica, cinifiones, paraſitæ,
Ad talos ſtola demiſſa, et circumdata palla;
Plurima, quæ invideant pure apparere tibi rem.
Altera nil obſtat: Cois tibi pene videre eſt
Ut nudam, ne crure malo, ne ſit pede turpi:
Metiri poſſis oculo latus. An tibi mavis
Inſidias fieri, pretiumque avellier, ante
Quam mercem oſtendi? 'Leporem venator ut alta
In nive ſectatur, poſitum ſic tangere nolit,'
Cantat; et apponit; 'Meus eſt amor huic ſimilis; nam
Transvolat in medio poſita, et fugientia captat.'
Hiſcine verſiculis ſperas tibi poſſe dolores,
Atque æſtus, curasque graves, e pectore tolli?

Nonne,

Nonne, cupidinibus ſtatuat Natura modum quem,
Quid latura, ſibi quid ſit dolitura negatum,
Quærere plus prodeſt, et inane abſcindere ſoldo?
Num, tibi cum fauces urit ſitis, aurea quæris
Pocula? num eſuriens faſtidis omnia præter
Pavonem rhombumque? Tument tibi cum inguina; num ſi
Ancilla, aut verna eſt præſto puer, impetus in quem
Continuo fiat, malis tentigine rumpi?
Non ego: namque parabilem amo Venerem, facilemque.
Illam, Poſt paulo, Sed pluris, Si exierit vir,
Gallis: Hanc, Philodemus ait, ſibi, quæ neque magno
Stet pretio, neque cunctetur, cum eſt juſſa, venire.
Candida rectaque ſit; munda hactenus, ut neque longa
Nec magis alba velit, quam det Natura, videri.
Hæc, ubi ſuppoſuit dextro corpus mihi lævum,
Ilia et Egeria eſt: do nomen quodlibet illi.
Nec vereor ne, dum futuo, vir rure recurrat;
Janua frangatur; latret canis; undique magno
Pulſa domus ſtrepitu reſonet; vepallida lecto
Deſiliat mulier; miſeram ſe conſcia clamet;
Cruribus hæc metuat, doti deprenſa, egomet mi.
Diſcincta tunica fugiendum eſt, ac pede nudo,
Ne nummi pereant, aut pyga, aut denique fama.
Deprendi miſerum eſt: Fabio vel judice vincam.

SATIRA

SATIRA III.

OMNIBUS hoc vitium eſt cantoribus, inter amicos
Ut numquam inducant animum cantare rogati;
Injuſſi nunquam deſiſtant. Sardus habebat
Ille Tigellius hoc. Cæſar, qui cogere poſſet,
Si peteret per amicitiam patris atque ſuam, non
Quidquam proficeret: ſi collibuiſſet, ab ovo
Uſque ad mala iteraret, Io Bacche! modo ſumma
Voce, modo hac, reſonat quæ chordis quatuor ima.
Nil æquale homini fuit illi. Sæpe velut qui
Currebat fugiens hoſtem; perſæpe velut qui
Junonis ſacra ferret. Habebat ſæpe ducentos,
Sæpe decem ſervos: modo Reges atque Tetrarchas,
Omnia magna loquens: modo, Sit mihi menſa tripes, et
Concha ſalis puri, et toga, quæ defendere frigus,
Quamvis craſſa, queat. Decies centena dediſſes
Huic parco, paucis contento; quinque diebus
Nil erat in loculis. Noctes vigilabat ad ipſum
Mane; diem totum ſtertebat. Nil fuit unquam
Sic impar ſibi. Nunc aliquis dicat mihi, Quid tu?
Nullane habes vitia? Imo alia, et fortaſſe minora.
Mænius abſentem Novium cum carperet: Heus tu,
Quidam ait, ignoras te? an ut ignotum dare nobis
Verba putas? Egomet mi ignoſco, Mænius inquit.
Stultus et improbus hic amor eſt, dignusque notari.
Cum tua prætereas oculis male lippus inunctis,
Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum,
Quam aut aquila, aut ſerpens Epidaurius? At tibi contra
Evenit, inquirant vitia ut tua rurſus et illi.

Iracundior

Iracundior eſt paulo; minus aptus acutis
Naribus horum hominum: rideri poſſit, eo quod
Ruſticius tonſo toga defluit, et male laxus
In pede calceus hæret. At eſt bonus, ut melior vir
Non alius quiſquam; at tibi amicus; at ingenium ingens
Inculto latet hoc ſub corpore. Denique teipſum
Concute, num qua tibi vitiorum inſeverit olim
Natura, aut etiam conſuetudo mala: namque
Neglectis urenda filix innaſcitur agris.
Illuc prævertamur, amatorem quod amicæ
Turpia decipiunt cæcum vitia, aut etiam ipſa hæc
Delectant; veluti Balbinum polypus Hagnæ.
Vellem in amicitia ſic erraremus, et iſti
Errori nomen Virtus poſuiſſet honeſtum.
At, pater ut gnati, ſic nos debemus, amici
Si quod ſit vitium, non faſtidire. Strabonem
Appellat Pætum pater; et Pullum, male parvus
Si cui filius eſt, ut abortivus fuit olim
Siſyphus: hunc Varum, diſtortis cruribus; illum
Balbutit Scaurum, pravis fultum male talis.
Parcius hic vivit? frugi dicatur. Ineptus
Et jactantior hic paulo eſt? concinnus amicis
Poſtulat ut videatur. At eſt truculentior atque
Plus æquo liber: ſimplex fortisque habeatur.
Caldior eſt? acres inter numeretur. Opinor,
Hæc res et jungit, junctos et ſervat amicos.
At nos virtutes ipſas invertimus, atque
Sincerum cupimus vas incruſtare. Probus quis
Nobiſcum vivit, multum demiſſus homo? illi
Tardo ac cognomen pingui damus. Hic fugit omnes
Inſidias, nullique malo latus obdit apertum
(Cum genus hoc inter vitæ verſemur, ubi acris

Invidia, atque vigent ubi crimina); pro bene ſano
Ac non incauto, fictum aſtutumque vocamus.
Simplicior quis et eſt (qualem me ſæpe libenter
Obtulerim tibi, Mæcenas) ut forte legentem,
Aut tacitum, appellet quovis ſermone moleſtus;
Communi ſenſu plane caret, inquimus. Eheu,
Quam temere in nosmet legem ſancimus iniquam!
Nam vitiis nemo ſine naſcitur: optimus ille eſt,
Qui minimis urgetur. Amicus dulcis, ut æquum eſt,
Cum mea compenſet vitiis bona, pluribus hiſce
(Si modo plura mihi bona ſunt) inclinet, amari
Si volet: hac lege, in trutina ponetur eadem.
Qui, ne tuberibus propriis offendat amicum,
Poſtulat, ignoſcet verrucis illius. Æquum eſt,
Peccatis veniam poſcentem reddere rurſus.
Denique, quatenus excidi penitus vitium iræ,
Cetera item nequeunt ſtultis hærentia; cur non
Ponderibus modulisque ſuis Ratio utitur, ac, res
Ut quæque eſt, ita ſuppliciis delicta coercet?
Si quis eum ſervum, patinam qui tollere juſſus
Semeſos piſces tepidumque ligurierit jus,
In cruce ſuffigat; Labeone inſanior inter
Sanos dicatur. Quanto hoc furioſius atque
Majus peccatum eſt? Paulum deliquit amicus,
Quod niſi concedas, habeare inſuavis: acerbus
Odiſti, et fugis, ut Druſonem debitor æris;
Qui niſi, cum triſtes miſero venere Calendæ,
Mercedem aut nummos unde unde extricat, amaras
Porrecto jugulo hiſtorias, captivus ut, audit.
Comminxit lectum potus, menſave catillum
Evandri manibus tritum dejecit: ob hanc rem,
Aut poſitum ante mea quia pullum in parte catini

Suſtulit

Suſtulit eſuriens, minus hoc jucundus amicus
Sit mihi? Quid faciam, furtum ſi fecerit? aut ſi
Prodiderit commiſſa fide? ſponſumve negarit?
Queis paria eſſe fere placuit peccata, laborant,
Cum ventum ad verum eſt: ſenſus moresque repugnant,
Atque ipſa utilitas, juſti prope mater et æqui.
Cum prorepſerunt primis animalia terris,
Mutum ac turpe pecus, glandem atque cubilia propter,
Unguibus et pugnis, dein fuſtibus, atque ita porro
Pugnabant armis, quæ poſt fabricaverat uſus;
Donec verba, quibus voces ſenſusque notarent,
Nominaque invenere: dehinc abſiſtere bello,
Oppida cœperunt munire, et ponere leges,
Ne quis fur eſſet, neu latro, neu quis adulter.
Nam fuit ante Helenam cunnus teterrima belli
Cauſa: ſed ignotis perierunt mortibus illi,
Quos, Venerem incertam rapientes more ferarum,
Viribus editior cædebat, ut in grege taurus.
Jura inventa metu injuſti fateare neceſſe eſt,
Tempora ſi faſtosque velis evolvere mundi.
Nec Natura poteſt juſto ſecernere iniquum,
Dividit et bona diverſis, fugienda petendis;
Nec vincet Ratio hoc, tantundem ut peccet idemque,
Qui teneros caules alieni fregerit horti,
Et qui nocturnus ſacra Divûm legerit. Adſit
Regula, peccatis quæ pœnas irroget æquas;
Ne ſcutica dignum horribili ſectere flagello.
Nam, ut ferula cædas meritum majora ſubire
Verbera, non vereor; cum dicas eſſe pares res
Furta latrociniis, et magnis parva mineris
Falce reciſurum ſimili te, ſi tibi regnum
Permittant homines. Si dives, qui ſapiens eſt,

Et ſutor bonus, et ſolus formoſus, et eſt Rex;
Cur optas quod habes? 'Non noſti quid pater,' inquit,
'Chryſippus dicat: Sapiens crepidas ſibi nunquam,
Nec ſoleas fecit: ſutor tamen eſt ſapiens.' Qui?
'Ut, quamvis tacet Hermogenes, cantor tamen atque
Optimus eſt modulator: ut Alfenus vafer, omni
Abjecto inſtrumento artis, clauſaque taberna,
Tonſor erat; ſapiens operis ſic optimus omnis
Eſt opifex ſolus, ſic Rex.' Vellunt tibi barbam
Laſcivi pueri: quos tu niſi fuſte coerces,
Urgeris turba circum te ſtante, miſerque
Rumperis et latras, Magnorum Maxime Regum!
Ne longum faciam. Dum tu quadrante lavatum
Rex ibis, neque te quiſquam ſtipator, ineptum
Præter Criſpinum, ſectabitur; et mihi dulces
Ignoſcent, ſi quid peccaro ſtultus, amici:
Inque vicem illorum patiar delicta libenter,
Privatusque magis vivam te Rege beatus.

SATIRA IV.

EUPOLIS, atque Cratinus, Ariſtophanesque, poetæ
Atque alii quorum Comœdia priſca virorum eſt;
Si quis erat dignus deſcribi, quod malus ac fur,
Quod mœchus foret, aut ſicarius, aut alioqui
Famoſus; multa cum libertate notabant.
Hinc omnis pendet Lucilius, hoſce ſecutus,
Mutatis tantum pedibus numerisque; facetus,
Emunctæ naris, durus componere verſus:

Nam

Nam fuit hoc vitioſus. In hora ſæpe ducentos,
Ut magnum, verſus dictabat ſtans pede in uno.
Cum flueret lutulentus, erat quod tollere velles:
Garrulus, atque piger ſcribendi ferre laborem,
Scribendi recte; nam ut multum, nil moror. Ecce
Criſpinus minimo me provocat. 'Accipe, ſi vis,
Accipe jam tabulas: detur nobis locus, hora,
Cuſtodes; videamus uter plus ſcribere poſſit.'
Di bene fecerunt, inopis me quodque puſilli
Finxerunt animi, raro et perpauca loquentis:
At tu concluſas hircinis follibus auras,
Uſque laborantes dum ferrum molliat ignis,
Ut mavis, imitare. Beatus Fannius, ultro
Delatis capſis et imagine: cum mea nemo
Scripta legat, vulgo recitare timentis, ob hanc rem,
Quod ſunt quos genus hoc minime juvat, utpote plures
Culpari dignos. Quemvis media arripe turba;
Aut ab avaritia aut miſer ambitione laborat.
Hic nuptarum inſanit amoribus, hic puerorum:
Hunc capit argenti ſplendor: ſtupet Albius ære:
Hic mutat merces ſurgente a ſole, ad eum quo
Veſpertina tepet regio; quin per mala præceps
Fertur, uti pulvis collectus turbine, ne quid
Summa deperdat metuens, aut ampliet ut rem.
Omnes hi metuunt verſus, odere poetam.
'Fœnum habet in cornu, longe fuge: dummodo riſum
Excutiat ſibi, non hic cuiquam parcet amico;
Et, quodcunque ſemel chartis illeverit, omnes
Geſtiet a furno redeuntes ſcire lacuque,
Et pueros et anus?' Agedum, pauca accipe contra.
Primum ego me illorum, dederim quibus eſſe Poetas,
Excerpam numero. Neque enim concludere verſum

Dixeris esse satis; neque si quis scribat, uti nos,
Sermoni propiora, putes hunc esse Poetam.
Ingenium cui sit, cui mens divinior, atque os
Magna sonaturum, des nominis hujus honorem.
Idcirco quidam, Comœdia necne Poema
Esset, quæsivere: quod acer spiritus ac vis
Nec verbis nec rebus inest; nisi quod pede certo
Differt sermoni, sermo merus. 'At pater ardens
Sævit, quod meretrice nepos insanus amica
Filius uxorem grandi cum dote recusat;
Ebrius et (magnum quod dedecus) ambulat ante
Noctem cum facibus.' Numquid Pomponius istis
Audiret leviora, pater si viveret? Ergo
Non satis est puris versum perscribere verbis;
Quem si dissolvas, quivis stomachetur eodem
Quo personatus pacto pater. His, ego quæ nunc,
Olim quæ scripsit Lucilius, eripias si
Tempora certa modosque, et quod prius ordine verbum est,
Posterius facias, præponens ultima primis;
Non ut si solvas, POSTQUAM DISCORDIA TETRA
BELLI FERRATOS POSTES PORTASQUE REFREGIT,
Invenias etiam disjecti membra poetæ.
Hactenus hæc. Alias justum sit necne poema,
Nunc illud tantum quæram, meritone tibi sit
Suspectum genus hoc scribendi. Sulcius acer
Ambulat, et Caprius, rauci male, cumque libellis;
Magnus uterque timor latronibus: at bene si quis
Et puris vivat manibus, contemnat utrumque.
Ut sis tu similis Cæli Birrîque latronum,
Non ego sim Caprî neque Sulcî: cur metuas me?
Nulla taberna meos habeat, neque pila, libellos,
Quels manus insudet vulgi Hermogenisque Tigellî:

Neu

Neu recitem quidquam, nisi amicis, idque coactus;
Non ubivis, coramve quibuslibet. 'In medio qui
Scripta foro recitent, sunt multi:' Quique lavantes:
Suave locus voci resonat conclusus. Inanes
Hoc juvat, haud illud quærentes, num sine sensu,
Tempore num faciant alieno. 'Lædere gaudes,'
Inquit, 'et hoc studio pravus facis.' Unde petitum
Hoc in me jacis? est auctor quis denique eorum
Vixi cum quibus? Absentem qui rodit amicum;
Qui non defendit, alio culpante; solutos
Qui captat risus hominum, famamque dicacis;
Fingere qui non visa potest; commissa tacere
Qui nequit; hic niger est: hunc tu, Romane, caveto.
Sæpe tribus lectis videas cœnare quaternos;
E quibus unus avet quavis aspergere cunctos,
Præter eum qui præbet aquam; post, hunc quoque potus,
Condita cum verax aperit præcordia Liber.
Hic tibi comis, et urbanus, liberque videtur,
Infesto nigris: ego, si risi, quod ineptus
Pastillos Rufillus olet, Gorgonius hircum,
Lividus ac mordax videar tibi? Mentio si qua
De Capitolini furtis injecta Petilli
Te coram fuerit, defendas, ut tuus est mos:
Me Capitolinus convictore usus amicoque
A puero est, causaque mea permulta rogatus
Fecit, et incolumis lætor quod vivit in Urbe:
Sed tamen admiror, quo pacto judicium illud
Fugerit. Hic nigræ succus loliginis; hæc est
Ærugo mera: quod vitium procul afore chartis,
Atque animo prius, ut si quid promittere de me
Possum aliud, vere promitto. Liberius si
Dixero quid, si forte jocosius; hoc mihi juris

Cum

Cum venia dabis. Insuevit pater optimus hoc me,
Ut fugerem exemplis vitiorum quæque notando.
Cum me hortaretur, parce, frugaliter, atque
Viverem uti contentus eo quod mi ipse parasset:
Nonne vides, Albî ut male vivat filius, ut qui
Farris inops? magnum documentum, ne patriam rem
Perdere quis velit. A turpi meretricis amore
Cum deterreret: Sectani dissimilis sis.
Ne sequerer mœchas, concessa cum Venere uti
Possem: Deprensi non bella est fama Trebonî,
Aiebat. Sapiens, vitatu quodque petitu
Sit melius, causas reddat tibi: mi satis est, si
Traditum ab antiquis morem servare, tuamque,
Dum custodis eges, vitam famamque tueri
Incolumem possum. Simul ac duraverit ætas
Membra animumque tuum, nabis sine cortice. Sic me
Formabat puerum dictis; et sive jubebat.
Ut facerem quid, Habes auctorem, quo facias hoc;
Unum ex judicibus selectis objiciebat:
Sive vetabat, An hoc inhonestum et inutile factu
Necne sit, addubites, flagret rumore malo cum
Hic atque ille? Avidos vicinum funus ut ægros
Exanimat, mortisque metu sibi parcere cogit;
Sic teneros animos aliena opprobria sæpe
Absterrent vitiis. Ex hoc ego sanus ab illis,
Perniciem quæcunque ferunt: mediocribus, et queis
Ignoscas, vitiis teneor. Fortasse et istinc
Largiter abstulerit longa ætas, liber amicus,
Consilium proprium. Neque enim, cum lectulus aut me
Porticus excepit, desum mihi, Rectius hoc est:
Hoc faciens vivam melius; sic dulcis amicis
Occurram: Hoc quidam non belle; numquid ego illi

Imprudens

Imprudens olim faciam ſimile? Hæc ego mecum
Compreſſis agito labris. Ubi quid datur otî,
Illudo chartis. Hoc eſt mediocribus illis
Ex vitiis unum; cui ſi concedere nolis,
Multa poetarum veniet manus, auxilio quæ
Sit mihi (nam multo plures ſumus) ac veluti te
Judæi cogamus in hanc concedere turbam.

SATIRA V.

ITER BRUNDISINUM.

Script. A. U. C. DCCXVII.

EGRESSUM magna me accepit Aricia Roma
Hoſpitio modico; rhetor comes Heliodorus,
Græcorum longe doctiſſimus: inde Forum Appî
Differtum nautis, cauponibus atque malignis.
Hoc iter ignavi diviſimus, altius ac nos
Præcinctis unum. Minus eſt gravis Appia tardis.
Hic ego, propter aquam, quod erat teterrima, ventri
Indico bellum, cœnantes haud animo æquo
Expectans comites. Jam Nox inducere terris
Umbras, et cœlo diffundere ſigna parabat.
Tum pueri nautis, pueris convicia nautæ
Ingerere. 'Huc appelle.' 'Trecentos inſeris: Ohe!
Jam ſatis eſt.' Dum æs exigitur, dum mula ligatur,
Tota abit hora. Mali culices, ranæque paluſtres
Avertunt ſomnos. Abſentem ut cantat amicam
Multa prolutus vappa nauta, atque viator
Certatim; tandem feſſus dormire viator

Incipit,

Incipit, ac miſſæ paſtum retinacula mulæ
Nauta piger ſaxo religat, ſtertitque ſupinus.
Jamque dies aderat, nil cum procedere lintrem
Sentimus; donec cerebroſus profilit unus,
Ac mulæ nautæque caput lumbosque ſaligno
Fuſte dolat. Quarta vix demum exponimur hora.
Ora manusque tua lavimus, Feronia, lympha.
Millia tum pranſi tria repimus; atque ſubimus
Impoſitum ſaxis late candentibus Anxur.
Huc venturus erat Mæcenas, optimus atque
Cocceius, miſſi magnis de rebus uterque
Legati; averſos ſoliti componere amicos.
Hic oculis ego nigra meis collyria lippus
Illinere. Interea Mæcenas advenit, atque
Cocceius, Capitoque ſimul Fonteius, ad unguem
Factus homo; Antonî, non ut magis alter, amicus.
Fundos Aufidio Luſco prætore libenter
Linquimus; inſani ridentes præmia ſcribæ,
Prætextam, et latum clavum, prunæque batillum.
In Mamurrarum laſſi deinde urbe manemus,
Murena præbente domum, Capitone culinam.
Poſtera lux oritur multo gratiſſima: namque
Plotius et Varius Sinueſſæ Virgiliusque.
Occurrunt, animæ, quales neque candidiores
Terra tulit, neque queis me ſit devinctior alter.
O qui complexus, et gaudia quanta fuerunt!
Nil ego contulerim jucundo ſanus amico.
Proxima Campano ponti quæ villula tectum
Præbuit; et parochi, quæ debent, ligna ſalemque.
Hinc muli Capuæ clitellas tempore ponunt.
Luſum it Mæcenas, dormitum ego Virgiliusque:
Namque pila lippis inimicum et ludere crudis.

Hinc

Hinc nos Cocceii recipit pleniſſima villa,
Quæ ſuper eſt Caudî cauponas. Nunc mihi paucis
Sarmenti ſcurræ pugnam Meſsîque Cicerri,
Muſa, velim memores; et quo patre natus uterque
Contulerit lites. Meſsî clarum genus—Oſci:
Sarmenti domina extat. Ab his majoribus orti
Ad pugnam venere. Prior Sarmentus: Equi te
Eſſe feri ſimilem dico. Ridemus: et ipſe
Meſſius, Accipio; caput et movet. O! tua cornu
Ni foret exſecto frons, inquit, quid faceres, cum
Sic mutilus miniteris? At illi fœda cicatrix
Setoſam lævi frontem turpaverat oris.
Campanum in morbum, in faciem permulta jocatus,
Paſtorem ſaltaret uti Cyclopa, rogabat:
Nil illi larva aut tragicis opus eſſe cothurnis.
Multa Cicerrus ad hæc. Donaſſet jamne catenam
Ex voto Laribus, quærebat: ſcriba quod eſſet,
Nihilo deterius dominæ jus eſſe. Rogabat
Denique, cur unquam fugiſſet; cui ſatis una
Farris libra foret, gracili ſic, tamque puſillo.
Prorſus jucunde cœnam producimus illam.
Tendimus hinc recta Beneventum; ubi ſedulus hoſpes
Pene arſit, macros dum turdos verſat in igni:
Nam vaga per veterem dilapſo flamma culinam
Vulcano ſummum properabat lambere tectum.
Convivas avidos cœnam, ſervosque timentes
Tum rapere, atque omnes reſtinguere velle videres.
Incipit ex illo montes Apulia notos
Oſtentare mihi, quos torret Atabulus; et quos
Nunquam erepſemus, niſi nos vicina Trivici
Villa recepiſſet, lacrimoſo non ſine fumo,
Udos cum foliis ramos urente camino.

Hic

Hic ego mendacem ſtultiſſimus uſque puellam
Ad mediam noctem expecto; ſomnus tamen aufert
Intentum Veneri: tum immundo ſomnia viſu
Nocturnam veſtem maculant, ventremque ſupinum.
Quatuor hinc rapimur viginti et millia rhedis,
Manſuri oppidulo, quod verſu dicere non eſt,
Signis perfacile eſt. Venit viliſſima rerum
Hic aqua: ſed panis longe pulcherrimus, ultra
Callidus ut ſoleat humeris portare viator;
Nam Canuſî lapidoſus: aquæ non ditior urna.
[Qui locus a forti Diomede eſt conditus olim.]
Flentibus hic Varius diſcedit mœſtus amicis.
Inde Rubos feſſi pervenimus; utpote longum
Carpentes iter, et factum corruptius imbri.
Poſtera tempeſtas melior; via pejor, ad uſque
Barî mœnia piſcoſi. Dein Gnatia, lymphis
Iratis exſtructa, dedit riſusque jocosque;
Dum flammis ſine thura liqueſcere limine ſacro
Perſuadere cupit. Credat Judæus Apella,
Non ego. Namque Deos didici ſecurum agere ævum;
Nec, ſi quid miri faciat Natura, Deos id
Triſtes ex alto cœli demittere tecto.

Brundiſium longæ finis chartæque viæque.

SATIRA

SATIRA VI.

AD MÆCENATEM.

Script. post A. U. C. DCCXXXV.

NON, quia, Mæcenas, Lydorum quidquid Etruſcos
Incoluit fines, nemo generoſior eſt te;
Nec quod avus tibi maternus fuit, atque paternus,
Olim qui magnis legionibus imperitarent;
Ut plerique ſolent, naſo ſuſpendis adunco
Ignotos, ut me libertino patre natum:
Cum referre negas, quali ſit quiſque parente
Natus, dum ingenuus. Perſuades hoc tibi vere,
Ante poteſtatem Tilli atque ignobile regnum,
Multos ſæpe viros nullis majoribus ortos
Et vixiſſe probos, amplis et honoribus auctos:
Contra, Lævinum Valerî genus, unde Superbus
Tarquinius regno pulſus fugit, unius aſſis
Non unquam pretio pluris licuiſſe, notante
Judice quo noſti populo; qui ſtultus honores
Sæpe dat indignis, et Famæ ſervit ineptus;
Qui ſtupet in titulis, et imaginibus. Quid oportet
Vos facere a vulgo longe longeque remotos?
Namque eſto; populus Lævino mallet honorem
Quam Decio mandare novo, cenſorque moveret
Appius, ingenuo ſi non eſſem patre natus:
Vel merito, quoniam in propria non pelle quieſſem.
'Sed fulgente trahit conſtrictos Gloria curru
Non minus ignotos generoſis.' Quo tibi, Tilli,
Sumere depoſitum clavum, fierique tribuno?
Invidia accrevit, privato quæ minor eſſet.

Nam ut quiſque inſanus nigris medium impediit crus
Pellibus, ac latum demiſit pectore clavum,
Audit continuo: Quis homo hic, aut Quo patre natus?
Ut ſi qui ægrotet quo morbo Barrus, haberi
Ut cupiat formoſus; eat quacunque, puellis
Injiciat curam quærendi ſingula, quali
Sit facie, ſura, quali pede, dente, capillo:
Sic qui promittit cives, Urbem ſibi curæ,
Imperium fore, et Italiam, et delubra Deorum,
Quo patre ſit natus, num ignota matre inhoneſtus,
Omnes mortales curare et quærere cogit.
Tune Syri, Damæ, aut Dionyſî filius, audes
Dejicere e ſaxo cives, aut tradere Cadmo?
'At Novius collega gradu poſt me ſedet uno:
Namque eſt ille, pater quod erat meus.' Hoc tibi Paulus,
Et Meſſala videris? At hic, ſi plauſtra ducenta,
Concurrantque Foro tria funera, magna ſonabit
Cornua quod vincatque tubas; ſaltem tenet hoc nos.
Nunc ad me redeo libertino patre natum,
Quem rodunt omnes libertino patre natum:
Nunc, quia ſum tibi, Mæcenas, convictor; at olim,
Quod mihi pareret legio Romana tribuno.
Diſſimile hoc illi eſt: quia non, ut forſit honorem
Jure mihi invideat quivis, ita te quoque amicum;
Præſertim cautum dignos aſſumere, prava
Ambitione procul. Felicem dicere non hoc
Me poſſum caſu, quod te fortitus amicum:
Nulla etenim tibi me Fors obtulit. Optimus olim
Virgilius, poſt hunc Varius, dixere quid eſſem.
Ut veni coram; ſingultim pauca locutus,
(Infans namque pudor prohibebat plura profari)

Non

Non ego me claro natum patre, non ego circum
Me Satureiano vectari rura caballo,
Sed, quod eram, narro. Respondes, ut tuus est mos,
Pauca. Abeo; et revocas nono post mense, jubesque
Esse in amicorum numero. Magnum hoc ego duco,
Quod placui tibi, qui turpi secernis honestum,
Non patre præclaro, sed vita et pectore puro.
Atqui si vitiis mediocribus ac mea paucis
Mendosa est natura, alioqui recta (velut si
Egregio inspersos reprendas corpore nævos)
Si neque avaritiam, neque sordes, aut mala lustra
Objiciet vere quisquam mihi; purus et insons
(Ut me collaudem) si vivo et carus amicis;
Causa fuit pater his, macro qui pauper agello
Noluit in Flavî ludum me mittere, magni
Quo pueri magnis e centurionibus orti,
Lævo suspensi loculos tabulamque lacerto,
Ibant octonis referentes Idibus æra:
Sed puerum est ausus Romam portare, docendum
Artes, quas doceat quivis Eques atque Senator
Semet prognatos; vestem servosque sequentes
In magno ut populo si quis vidisset, avita
Ex re præberi sumtus mihi crederet illos.
Ipse mihi custos incorruptissimus omnes
Circum doctores aderat. Quid multa? Pudicum
(Qui primus virtutis honos) servavit ab omni
Non solum facto verum opprobrio quoque turpi;
Nec timuit, sibi ne vitio quis verteret, olim
Si præco parvas, aut, ut fuit ipse, coactor
Mercedes sequèrer. Neque ego essem questus. Ad hæc nunc
Laus illi debetur, et a me gratia major.

Nil me pœniteat ſanum patris hujus: eoque
Non, ut magna dolo factum negat eſſe ſuo pars,
Quod non ingenuos habeat clarosque parentes,
Sic me defendam. Longe mea diſcrepat iſtis
Et vox et ratio. Nam ſi Natura juberet
A certis annis ævum remeare peractum,
Atque alios legere ad faſtum quoscunque parentes
Optaret ſibi quiſque; meis contentus, honeſtos
Faſcibus ac ſellis nollem mihi ſumere: demens
Judicio vulgi, ſanus fortaſſe tuo, quod
Nollèm onus, haud unquam ſolitus, portare moleſtum.
Nam mihi continuo major quærenda foret res,
Atque ſalutandi plures; ducendus et unus
Et comes alter, uti ſolus ne rusve peregreve
Exirem; plures calones atque caballi
Paſcendi; ducenda petorrita. Nunc mihi curto
Ire licet mulo, vel, ſi libet, uſque Tarentum;
Mantica cui lumbos onere ulceret, atque eques armos.
Objiciet nemo ſordes mihi, quas tibi, Tillî,
Cum Tiburte via prætorem quinque ſequuntur
Te pueri, laſanum portantes cœnophorumque.
Hoc ego commodius, quam tu, Præclare Senator!
Millibus atque aliis vivo. Quacunque libido eſt,
Incedo ſolus: percontor quanti olus, ac far:
Fallacem Circum, veſpertinumque pererro
Sæpe Forum: aſſiſto divinis. Inde domum me
Ad porri et ciceris refero laganique catinum.
Cœna miniſtratur pueris tribus; et lapis albus
Pocula cum cyatho duo ſuſtinet; adſtat echinus
Vilis, cum patera guttus, Campana ſupellex.
Deinde eo dormitum; non ſolicitus, mihi quod cras
Surgendum ſit mane, obeundus Marſya, qui ſe

Vultum

Vultum ferre negat Noviorum poſſe minoris.
Ad quartam jaceo: poſt hanc vagor, aut ego (lecto
Aut ſcripto quod me tacitum juvet) ungor olivo;
Non quo fraudatis immundus Natta lucernis.
Aſt ubi me feſſum Sol acrior ire lavatum
Admonuit, fugio Campum luſumque trigonem.
Pranſus non avide, quantum interpellet inani
Ventre diem durare, domeſticus otior. Hæc eſt
Vita ſolutorum miſera ambitione gravique.
His me conſolor, victurus ſuavius, ac ſi
Quæſtor avus, pater atque meus, patruusque fuiſſet.

SATIRA VII.

Script. A. U. C. DCCXXII.

PROSCRIPTI Regis Rupilî pus atque venenum
Ibrida quo pacto ſit Perſius ultus, opinor
Omnibus et lippis notum et tonſoribus eſſe.
Perſius hic permagna negotia dives habebat
Clazomenis, etiam lites cum Rege moleſtas;
Durus homo, atque odio poſſet qui vincere Regem,
Confidens, tumidusque; adeo ſermonis amari,
Siſennas, Barros ut equis præcurreret albis.
Ad Regem redeo. Poſtquam nihil inter utrumque
Convenit (hoc etenim ſunt omnes jure moleſti,
Quo fortes, quibus adverſum bellum incidit. Inter
Hectora Priamiden, animoſum atque inter Achillem
Ira fuit capitalis, ut ultima divideret mors;
Non aliam ob cauſam, niſi quod virtus in utroque

Summa fuit. Duo ſi Diſcordia verſet inertes;
Aut ſi diſparibus bellum incidat, ut Diomedi
Cum Lycio Glauco, diſcedat pigrior, ultro
Muneribus miſſis) Bruto prætore tenente
Ditem Aſiam, Rupilî et Persî par pugnat, uti non
Compoſitus melius cum Bitho Bacchius. In jus
Acres procurrunt, magnum ſpectaculum uterque.
Perſius exponit cauſam: ridetur ab omni
Conventu: laudat Brutum, laudatque cohortem:
Solem Aſiæ Brutum appellat, ſtellasque ſalubres
Appellat comites, excepto Rege: Canem illum,
Inviſum agricolis ſidus, veniſſe. Ruebat
Flumen ut hibernum, fertur quo rara ſecuris.
Tum Prænestinus ſalſo multoque fluenti
Expreſſa arbuſto regerit convicia; durus
Vindemiator, et invictus, cui ſæpe viator
Ceſſiſſet, magna compellans voce cucullum.
At Græcus, poſtquam eſt Italo perfuſus aceto,
Perſius exclamat: Per magnos, Brute, Deos te
Oro, qui reges conſueſti tollere, cur non
Hunc Regem jugulas? Operum hoc, mihi crede, tuorum eſt.

SATIRA VIII.

Script. ante A. U. C. DCCXXIII.

OLIM truncus eram ficulnus, inutile lignum;
Cum faber, incertus ſcamnum faceretne Priapum,
Maluit eſſe Deum. Deus inde ego, furum aviumque
Maxima formido; nam fures dextra coercet,
Obſcenoque

Obſcenoque ruber porrectus ab inguine palus:
Aſt importunas volucres in vertice arundo
Tetret fixa, vetatque novis confidere in hortis.
Huc prius anguſtis ejecta cadavera cellis
Conſervus vili portanda locabat in arca:
Hoc miſeræ plebi ſtabat commune ſepulcrum,
Pantolabo ſcurræ, Nomentanoque nepoti.
Mille pedes in fronte, trecentos cippus in agro
Hic dabat; heredes monumentum ne ſequeretur.
Nunc licet Eſquiliis habitare ſalubribus, atque
Aggere in aprico ſpatiari, qua modo triſtes
Albis informem ſpectabant oſſibus agrum;
Cum mihi non tantum furesque ferræque ſuetæ
Hunc vexare locum curæ ſunt atque labori,
Quantum carminibus quæ verſant atque venenis
Humanos animos. Has nullo perdere poſſum
Nec prohibere modo, ſimul ac vaga Luna decorum
Protulit os, quin oſſa legant herbasque nocentes.
Vidi egomet nigra ſuccinctam vadere palla
Canidiam, pedibus nudis, paſſoque capillo,
Cum Sagana majore ululantem. Pallor utrasque
Fecerat horrendas aſpectu. Scalpere terram
Unguibus, et pullam divellere mordicus agnam
Cœperunt. Cruor in foſſum confuſus; ut inde
Manes elicerent, animas reſponſa daturas.
Lanea et effigies erat, altera cerea: major
Lanea, quæ pœnis compeſceret inferiorem.
Cerea ſuppliciter ſtabat, ſervilibus ut quæ
Jam peritura modis. Hecaten vocat altera, ſævam
Altera Tiſiphonen. Serpentes atque videres
Infernas errare canes; Lunamque rubentem,
Ne foret his teſtis, poſt magna latere ſepulcra.

Mentior

Mentior at ſi quid, merdis caput inquiner albis
Corvorum; atque in me veniat mictum atque cacatum
Julius, et fragilis Pediatia, furque Voranus.
Singula quid memorem? quo pacto alterna loquentes
Umbræ cum Sagana reſonarint triſte et acutum;
Utque lupi barbam variæ cum dente colubræ
Abdiderint furtim terris, et imagine cerea
Largior arſerit ignis; et ut non teſtis inultus
Horruerim voces Furiarum ac facta duarum:
Nam, diſploſa ſonat quantum veſica, pepedi
Diffiſſa nate ficus. At illæ currere in Urbem:
Canidiæ dentes, altum Saganæ caliendrum
Excidere, atque herbas, atque incantata lacertis
Vincula, cum magno riſuque jocoque videres.

SATIRA IX.

IBAM forte Via Sacra; ſicut meus eſt mos,
Neſcio quid meditans nugarum, totus in illis:
Accurrit quidam notus mihi nomine tantum,
Arreptaque manu, 'Quid agis, dulciſſime rerum?'
Suaviter, ut nunc eſt, inquam; et cupio omnia quæ vis.
Cum aſſectaretur, Numquid vis? occupo. At ille,
'Noris nos,' inquit; 'docti ſumus?' Hic ego: Pluris
Hoc, inquam, mihi eris. Miſere diſcedere quærens,
Ire modo ocius, interdum conſiſtere, in aurem
Dicere neſcio quid puero. Cum ſudor ad imos
Manaret talos: O te, Bolane, cerebri
Felicem! aiebam tacitus. Cum quidlibet ille
Garriret,

Garriret, vicos, Urbem laudaret; ut illi
Nil reſpondebam: ‘ Miſere cupis, inquit, abire,
Jamdudum video: ſed nil agis; uſque tenebo;
Proſequar hinc, quo nunc iter eſt tibi.’ Nil opus eſt te
Circumagi: quendam volo viſere non tibi notum:
Trans Tiberim longe cubat is, prope Cæſaris hortos.
‘ Nil habeo quod agam, et non ſum piger; uſque ſequar te.’
Demitto auriculas, ut iniquæ mentis aſellus,
Cum gravius dorſo ſubiit onus. Incipit ille:
‘ Si bene me novi, non Viſcum pluris amicum,
Non Varium facies: nam quis me ſcribere plures
Aut citius poſſit verſus? quis membra movere
Mollius? Invideat quod et Hermogenes, ego canto.’
Interpellandi locus hic erat: Eſt tibi mater,
Cognati, queis te ſalvo eſt opus? ‘ Haud mihi quiſquam:
Omnes compoſui.’ Felices! Nunc ego reſto.
Confice: namque inſtat fatum mihi triſte, Sabella
Quod puero cecinit divina mota anus urna:
“ Hunc neque dira venena, nec hoſticus auferet enſis,
“ Nec laterum dolor, aut tuſſis, nec tarda podagra:
“ Garrulus hunc quando conſumet cunque. Loquaces,
“ Si ſapiat, vitet, ſimul atque adoleverit ætas.”
Ventum erat ad Veſtæ, quarta jam parte diei
Præterita, et caſu tunc reſpondere vadatus
Debebat: quod ni feciſſet, perdere litem.
‘ Si me amas,’ inquit, ‘ paulum hic ades.’ Interream, ſi
Aut valeo ſtare, aut novi civilia jura:
Et propero quo ſcis. ‘ Dubius ſum quid faciam,’ inquit;
‘ Tene relinquam, an rem.’ Me ſodes. ‘ Non faciam,’ ille;

Et

Et præcedere cœpit. Ego (ut contendere durum
Cum victore) sequor. ‘ Mæcenas quomodo tecum.’
Hinc repetit, ‘ Paucorum hominum, et mentis bene sanæ ?
Nemo dexterius fortuna est usus. Haberes
Magnum adjutorem, posset qui ferre secundas,
Hunc hominem velles si tradere. Dispeream, ni
Summosses omnes.’ Isto non vivitur illic,
Quo tu rere, modo. Domus hac nec purior ulla est,
Nec magis his aliena malis. Nil mi officit, inquam,
Ditior hic, aut est quia doctior : est locus uni-
cuique suus. ‘ Magnum narras, vix credibile.’ Atqui
Sic habet. ‘ Accendis, quare cupiam magis illi
Proximus esse.’ Velis tantummodo : quæ tua virtus,
Expugnabis : et est qui vinci possit ; eoque
Difficiles aditus primos habet. ‘ Haud mihi deero ;
Muneribus servos corrumpam. Non, hodie si
Exclusus fuero, desistam : tempora quæram ;
Occurram in triviis ; deducam. Nil sine magno
Vita labore dedit mortalibus.’ Hæc dum agit, ecce
Fuscus Aristius occurrit, mihi carus, et illum
Qui pulchre nosset. Consistimus. Unde venis ? et
Quo tendis ? rogat, et respondet. Vellere cœpi,
Et prensare manu lentissima brachia, nutans,
Distorquens oculos, ut me eriperet. Male salsus
Ridens dissimulare : meum jecur urere bilis.
Certe nescio quid secreto velle loqui te
Aiebas mecum. Memini bene ; sed meliori
Tempore dicam : hodie tricesima sabbata. Vis tu
Curtis Judæis oppedere ? Nulla mihi, inquam,
Religio est. At mi : sum paulo infirmior, unus
Multorum : ignosces : alias loquar. Hunccine solem
Tam nigrum surrexe mihi ! Fugit improbus, ac me

Sub

Sub cultro linquit. Casu venit obvius illi
Adversarius, et, Quo tu, turpissime? magna
Inclamat voce, et, Licet antestari? Ego vero
Oppono auriculam. Rapit in jus: clamor utrinque,
Undique concursus. Sic me servavit Apollo.

SATIRA X.

Script. ab A. U. C. DCCXXIII. ad A. DCCXXIX.

NEMPE incomposito dixi pede currere versus
Lucilî. Quis tam Lucilî fautor inepte est,
Ut non hoc fateatur? At idem, quod sale multo
Urbem defricuit, charta laudatur eadem.
Nec tamen, hoc tribuens, dederim quoque cetera: nam sic
Et Laberî mimos, ut pulchra poemata, mirer.
Ergo non satis est risu diducere rictum
Auditoris; et est quædam tamen hic quoque virtus:
Est brevitate opus, ut currat sententia, neu se
Impediat verbis lassas onerantibus aures:
Et sermone opus est modo tristi, sæpe jocoso;
Defendente vicem modo rhetoris atque poetæ,
Interdum urbani, parcentis viribus, atque
Extenuantis eas consulto. Ridiculum acri
Fortius ac melius magnas plerumque secat res.
Illi, scripta quibus Comœdia prisca viris est,
Hoc stabant, hoc sunt imitandi; quos neque pulcher
Hermogenes unquam legit, neque simius iste,
Nil præter Calvum et doctus cantare Catullum.

'At

'At magnum fecit, verbis quod Græca Latinis
Miſcuit.' O ſeri ſtudiorum! quine putetis
Difficile et mirum, Rhodio quod Pitholeonti
Contigit? 'At ſermo lingua concinnus utraque
Suavior (ut Chio nota ſi commiſta Falerni eſt)
Cum verſus facias.' Teipſum percontor, an et cum
Dura tibi peragenda rei ſit cauſa Petillî,
Scilicet oblitus patriæque patrisque (Latine
Cum Pedius cauſas exſudet, Poplicola, atque
Corvinus) patriis intermiſcere petita
Verba foris malis, Canuſini more bilinguis?
Atqui ego cum Græcos facerem, natus mare citra,
Verſiculos, tali vetuit me voce Quirinus
Poſt mediam viſus noctem, cum ſomnia vera:
In ſilvam non ligna feras inſanius, ac ſi
Magnas Graiorum malis implere catervas.
Turgidus Alpinus jugulat dum Memnona, dumque
Defingit Rheni luteum caput; hæc ego ludo,
Quæ neque in Æde ſonent certantia, judice Tarpa,
Nec redeant iterum atque iterum ſpectanda theatris.
Arguta meretrice potes, Davoque Chremeta
Eludente ſenem, comis garrire libellos
Unus vivorum, Fundani: Pollio regum
Facta canit pede ter percuſſo: forte epos acer,
Ut nemo, Varius ducit: molle atque facetum
Virgilio annuerant gaudentes rure Camenæ.
Hoc erat, experto fruſtra Varrone Atacino,
Atque quibusdam aliis, melius quod ſcribere poſſem,
Inventore minor: neque ego illi detrahere auſim
Hærentem capiti multa cum laude coronam.
At dixi fluere hunc lutulentum, ſæpe ferentem
Plura quidem tollenda relinquendis. Age, quæſo,

Tu

Tu nihil in magno doctus reprendis Homero?
Nil comis tragici mutat Lucilius Accî?
Non ridet verſus Ennî gravitate minores?
Cum de ſe loquitur, non ut majore reprenſis.
Quid vetat et nosmet Lucilî ſcripta legentes
Quærere num illius, num rerum dura negarit
Verſiculos natura magis factos, et euntes
Mollius, ac ſi quis, pedibus quid claudère ſenis
(Hoc tantum) contentus, amet ſcripſiſſe ducentos
Ante cibum verſus, totidem cœnatus? Etruſci
Quale fuit Caſsî rapido ferventius amni
Ingenium; capſis quem fama eſt eſſe librisque
Ambuſtum propriis. Fuerit Lucilius, inquam,
Comis et urbanus; fuerit limatior idem,
Quam rudis et Græcis intacti carminis auctor,
Quamque poetarum ſeniorum turba: ſed ille,
Si foret hoc noſtrum fato dilatus in ævum,
Detereret ſibi multa; recideret omne, quod ultra
Perfectum traheretur; et in verſu faciendo
Sæpe caput ſcaberet, vivos et roderet ungues.
Sæpe ſtilum vertas, iterum quæ digna legi ſint
Scripturus; neque, te ut miretur turba, labores,
Contentus paucis lectoribus. An tua demens
Vilibus in ludis dictari carmina malis?
Non ego. Nam ſatis eſt Equitem mihi plaudere; ut audax,
Contemtis aliis, exploſa Arbuſcula dixit.
Men' moveat cimex Pantilius? aut crucier, quod
Vellicet abſentem Demetrius? aut quod ineptus
Fannius Hermogenis lædat conviva Tigellî?
Plotius, et Varius, Mæcenas, Virgiliusque,
Valgius, et probet hæc Octavius, optimus atque

Fuſcus; et hæc utinam Viſcorum laudet uterque.
Ambitione relegata, te dicere poſſum,
Pollio; te, Meſſala, tuo cum fratre; ſimulque
Vos, Bibule et Servi; ſimul his te, candide Furni;
Complures alios, doctos ego quos et amicos
Prudens prætereo; quibus hæc, ſunt qualiacunque,
Arridere velim, doliturus, ſi placeant ſpe
Deterius noſtra. Demetri, teque, Tigelli,
Diſcipularum inter jubeo plorare cathedras.
I, puer, atque meo citus hæc ſubſcribe libello.

Q. HORATII FLACCI
SERMONUM
LIBER SECUNDUS.

SATIRA I.

Script. A. U. C. DCCXXXIII.

SUNT quibus in Satira videor nimis acer, et ultra
Legem intendere opus: ſine nervis altera quidquid
Compoſui pars eſſe putat, ſimilesque meorum
Mille die verſus deduci poſſe. Trebati,
Quid faciam præſcribe. 'Quieſcas.' Ne faciam, inquis,
Omnino verſus? 'Aio.' Peream male, ſi non
Optimum erat; verum nequeo dormire. 'Ter uncti
Trananto Tiberim, ſomno quibus eſt opus alto;
Irriguumque mero ſub noctem corpus habento.
Aut, ſi tantus amor ſcribendi te rapit, aude
Cæſaris invicti res dicere, multa laborum
Præmia laturus.' Cupidum, pater optime, vires
Deficiunt: neque enim quivis horrentia pilis
Agmina, neu fracta pereuntes cuſpide Gallos,
Aut labentis equo deſcribat vulnera Parthi.
'Attamen et juſtum poteras et ſcribere fortem,
Scipiadam ut ſapiens Lucilius.' Haud mihi deero,
Cum res ipſa feret: niſi dextro tempore, Flacci
Verba per attentam non ibunt Cæſaris aurem;
Cui male ſi palpere, recalcitrat undique tutus.
'Quanto rectius hoc, quam triſti lædere verſu

Pantolabum ſcurram, Nomentanumve nepotem?
Cum ſibi quiſque timet, quanquam eſt intactus, et odit.'
Quid faciam? Saltat Miloniuſ, ut ſemel icto
Acceſſit fervor capiti, numerusque lucernis.
Caſtor gaudet equis; ovo prognatus eodem
Pugnis. Quot capitum vivunt, totidem ſtudiorum
Millia. Me pedibus delectat claudere verba
Lucilî ritu, noſtrûm melioris utroque.
Ille velut fidis arcana ſodalibus olim
Credebat libris; neque, ſi male ceſſerat, uſquam
Decurrens alio, neque ſi bene: quo fit ut omnis
Votiva pateat veluti deſcripta tabella
Vita ſenis. Sequor hunc, Lucanus an Appulus, anceps:
Nam Venuſinus arat finem ſub utrumque colonus,
Miſſus ad hoc, pulſis (vetus eſt ut fama) Sabellis,
Quo ne per vacuum Romano incurreret hoſtis;
Sive quod Appula gens, ſeu quod Lucania bellum
Incuteret violenta. Sed hic ſtilus haud petet ultro
Quemquam animantem, et me veluti cuſtodiet enſis
Vagina tectus; quem cur deſtringere coner,
Tutus ab infeſtis latronibus? O Pater et Rex
Jupiter, ut pereat poſitum rubigine telum;
Nec quiſquam noceat cupido mihi pacis! At ille,
Qui me commorit (Melius non tangere, clamo)
Flebit, et inſignis tota cantabitur Urbe.
Cervius iratus leges minitatur et urnam;
Canidia Albucî, quibus eſt inimica, venenum;
Grande malum Turius, ſi quid ſe judice certes.
Ut, quo quiſque valet, ſuſpectos terreat; utque
Imperitet Natura potens, ſic collige mecum.
Dente lupus, cornu taurus petit; unde, niſi intus
Monſtratum? Scævæ vivacem crede nepoti
Matrem. 'Nil faciet ſceleris pia dextera.' Mirum!

Ut

Ut neque calce lupus quemquam, neque dente petit bos:
Sed mala tollet anum vitiato melle cicuta.
Ne longum faciam; ſeu me tranquilla ſenectus
Expectat, ſeu Mors atris circum volat alis;
Dives, inops; Romæ, ſeu Fors ita juſſerit, exul;
Quiſquis erit vitæ, ſcribam, color. 'O puer, ut ſis
Vitalis metuo; et majorum ne quis amicus
Frigore te feriat.' Quid? Cum eſt Lucilius auſus
Primus in hunc operis componere carmina morem,
Detrahere et pellem, nitidus qua quiſque per ora
Cederet, introrſum turpis; num Lælius, et qui
Duxit ab oppreſſa meritum Carthagine nomen,
Ingenio offenſi? aut læſo doluere Metello,
Famoſisve Lupo cooperto verſibus? Atqui
Primores populi arripuit, populumque tributim;
Scilicet uni æquus Virtuti atque ejus amicis.
Quin, ubi ſe a vulgo et ſcena in ſecreta remorant
Virtus Scipiadæ et mitis ſapientia Lælî,
Nugari cum illo, et diſcincti ludere, donec
Decoqueretur olus, ſoliti. Quidquid ſum ego, quamvis
Infra Lucilî cenſum ingeniumque, tamen me
Cum magnis vixiſſe invita fatebitur uſque
Invidia, et fragili quærens illidere dentem,
Offendet ſolido: niſi quid tu, docte Trebati,
Diſſentis. 'Equidem nihil hinc diffingere poſſum.
Sed tamen ut monitus caveas, ne forte negotî
Incutiat tibi quid ſanctarum inſcitia legum:
Si mala condiderit in quem quis carmina, jus eſt
Judiciumque.' Eſto, ſi quis mala. Sed bona ſi quis
Judice condîderit laudatus Cæſare? ſi quis
Opprobriis dignum latraverit, integer ipſe?
'Solventur riſu tabulæ; tu miſſus abibis.'

SATIRA II.

Script. poſt A.U.C. DCCXII.

QUÆ virtus et quanta, boni, ſit vivere parvo,
(Nec meus hic ſermo eſt; ſed quæ præcepit Ofellus
Ruſticus, abnormis Sapiens, craſſaque Minerva)
Diſcite; non inter lances menſasque nitentes,
Cum ſtupet inſanis acies fulgoribus, et cum
Acclinis falſis animus meliora recuſat:
Verum hic impranſi mecum diſquirite. 'Cur hoc?'
Dicam, ſi potero. Male verum examinat omnis
Corruptus judex. Leporem ſectatus, equove
Laſſus ab indomito; vel ſi Romana fatigat
Militia aſſuetum græcari; ſeu pila velox,
Molliter auſterum ſtudio fallente laborem;
Seu te diſcus agit, pete cedentem aera diſco:
Cum labor extuderit faſtidia, ſiccus, inanis
Sperne cibum vilem; niſi Hymettia mella Falerno
Ne biberis diluta. Foris eſt promus, et atrum
Defendens piſces hiemat mare: cum ſale panis
Latrantem ſtomachum bene leniet. Unde putas, aut
Qui partum? Non in caro nidore voluptas
Summa, ſed in teipſo eſt. Tu pulmentaria quære
Sudando. Pinguem vitiis albumque neque oſtrea,
Nec ſcarus, aut poterit peregrina juvare lagoïs.
Vix tamen eripiam, poſito pavone, velis quin
Hoc potius quam gallina tergere palatum,
Corruptus vanis rerum; quia veneat auro
Rara avis, et picta pandat ſpectacula cauda:
Tanquam ad rem attineat quidquam. Num veſceria iſta,

Quam

Quam laudas, pluma? cocto num adeſt honor idem?
Carne tamen quamvis diſtat nihil hac magis illa,
Imparibus formis deceptum te patet. Eſto:
Unde datum ſentis, lupus hic, Tiberinus, an alto
Captus hiet? pontesne inter jactatus, an amnis
Oſtia ſub Tuſci? Laudas, inſane, trilibrem
Mullum; in ſingula quem minuas pulmenta neceſſe eſt.
Ducit te ſpecies, video. Quo pertinet ergo
Proceros odiſſe lupos? Quia ſcilicet illis
Majorem Natura modum dedit, his breve pondus.
[Jejunus raro ſtomachus vulgaria temnit.]
Porrectum magno magnum ſpectare catino
Vellem, ait Harpyiis gula digna rapacibus. At vos
Præſentes, Auſtri, coquite horum obſonia! quanquam
Putet aper, rhombusque recens, mala copia quando
Ægrum ſolicitat ſtomachum, cum rapula plenus
Atque acidas mavult inulas. Necdum omnis abacta
Pauperies epulis regum: nam vilibus ovis,
Nigrisque eſt oleis hodie locus. Haud ita pridem
Gallonî præconis erat acipenſere menſa
Infamis. Quid? tum rhombos minus æquora alebant?
Tutus erat rhombus, tutoque ciconia nido,
Donec vos auctor docuit prætorius. Ergo
Si quis nunc mergos ſuaves edixerit aſſos;
Parebit pravi docilis Romana juventus.
Sordidus a tenui victu diſtabit, Ofello
Judice. Nam fruſtra vitium vitaveris illud,
Si te alio pravus detorſeris. Avidienus,
Cui Canis ex vero ductum cognomen adhæret,
Quinquennes oleas eſt, et ſilveſtria corna;
Ac, niſi mutatum, parcit defundere vinum; et
Cujus odorem olei nequeas perferre (licebit

Ille

Ille repotia, natales, aliosve dierum
Festos albatus celebret) cornu ipse bilibri
Caulibus instillat, veteris non parcus aceti.
Quali igitur victu sapiens utetur, et horum
Utrum imitabitur? Hac urget lupus, hac canis, aiunt.
Mundus erit, qui non offendet sordibus, atque
In neutram partem cultus miser. Hic neque servis,
Albucî senis exemplo, dum munia didit,
Sævus erit; nec, sic ut simplex Nævius, unctam
Convivis præbebit aquam: vitium hoc quoque magnum.
Accipe nunc, victus tenuis quæ quantaque secum
Afferat. In primis valeas bene: nam variæ res
Ut noceant homini, credas, memor illius escæ
Quæ simplex olim tibi federit. At simul assis
Miscueris elixa, simul conchylia turdis;
Dulcia se in bilem vertent, stomachoque tumultum
Lenta feret pituita. Vides, ut pallidus omnis
Cœna desurgat dubia? Quin corpus onustum
Hesternis vitiis animum quoque prægravat una;
Atque affigit humo divinæ particulam auræ.
Alter, ubi dicto citius curata sopori
Membra dedit, vegetus præscripta ad munia surgit.
Hic tamen ad melius poterit transcurrere quondam;
Sive diem festum rediens advexerit annus,
Seu recreare volet tenuatum corpus; ubive
Accedent anni, et tractari mollius ætas
Imbecilla volet. Tibi quidnam accedet ad istam,
Quam puer et validus præsumis, mollitiem? seu
Dura valetudo inciderit, seu tarda senectus.
Rancidum aprum antiqui laudabant: non quia nasus
Illis nullus erat; sed, credo, hac mente, quod hospes
Tardius adveniens vitiatum commodius, quam
Integrum

Integrum edax dominus consumeret. Hos utinam inter
Heroas natum Tellus me prima tulisset!
Das aliquid famæ, quæ carmine gratior aurem
Occupat humanam? Grandes rhombi, patinæque
Grande ferunt una cum damno dedecus. Adde
Iratum patruum, vicinos, te tibi iniquum,
Et frustra mortis cupidum, cum deerit egenti
As, laquei pretium. 'Jure,' inquit, 'Trausius istis
Jurgatur verbis. Ego vectigalia magna,
Divitiasque habeo tribus amplas regibus.' Ergo
Quod superat non est melius quo insumere possis?
Cur eget indignus quisquam, te divite? quare
Templa ruunt antiqua Deûm? cur, improbe, caræ
Non aliquid patriæ tanto emetiris acervo?
Uni nimirum tibi recte semper erunt res?
O magnus posthac inimicis risus! Uterne
Ad casus dubios fidet sibi certius? hic, qui
Pluribus assuerit mentem corpusque superbum;
An qui contentus parvo, metuensque futuri,
In pace, ut sapiens, aptarit idonea bello?
Quo magis his credas; puer hunc ego parvus Ofellum
Integris opibus novi non latius usum,
Quam nunc accisis. Videas metato in agello,
Cum pecore et gnatis, fortem mercede colonum,
'Non ego,' narrantem, 'temere edi luce profesta
Quidquam præter olus fumosæ cum pede pernæ.
At mihi seu longo post tempore venerat hospes,
Sive operum vacuo gratus conviva per imbrem
Vicinus; bene erat, non piscibus urbe petitis,
Sed pullo atque hædo: tum pensilis uva secundas
Et nux ornabat mensas, cum duplice ficu.
Post hoc ludus erat culpa potare magistra:

Ac

Ac venerata Ceres, ut culmo ſurgeret alto,
Explicuit vino contractæ ſeria frontis.
Sæviat atque novos moveat Fortuna tumultus;
Quantum hinc imminuet? quanto aut ego parcius, aut vos,
O pueri, nituiſtis, ut huc novus incola venit?
Nam propriæ telluris herum Natura neque illum,
Nec me, nec quemquam ſtatuit. Nos expulit ille:
Illum aut nequities, aut vafri inſcitia juris,
Poſtremum expellet certe vivacior heres.
Nunc ager Umbreni ſub nomine, nuper Oſelli
Dictus, erit nulli proprius; ſed cedet in uſum
Nunc mihi, nunc alii. Quocirca vivite fortes,
Fortiaque adverſis opponite pectora rebus.'

SATIRA III.

Script. A. U. C. DCCXX.

SI raro ſcribes, ut toto non quater anno
Membranam poſcas, ſcriptorum quæque retexens,
Iratus tibi, quod vini ſomnique benignus
Nil dignum ſermone canas; quid fiet? At ipſis
Saturnalibus huc fugiſti ſobrius. Ergo
Dic aliquid dignum promiſſis: incipe. Nil eſt.
Culpantur fruſtra calami, immeritusque laborat
Iratis natus paries Dis atque poetis.
Atqui vultus erat multa ac præclara minantis
Si vacuum tepido cepiſſet villula tecto.

Quorſum

Quorſum pertinuit ſtipare Platona Menandro,
Eupolin Archilocho? comites educere tantos?
Invidiam placare paras Virtute relicta?
Contemnere miſer. Vitanda eſt improba Siren
Deſidia; aut quidquid vita meliore paraſti
Ponendum æquo animo. Dî te, Damaſippe, Deæque
Verum ob conſilium donent tonſore. Sed unde
Tam bene me noſti? Poſtquam omnis res mea Janum
Ad medium fracta eſt, aliena negotia curo,
Excuſſus propriis. Olim nam quærere amabam,
Quo vafer ille pedes laviſſet Siſyphus ære;
Quid ſculptum infabre, quid fuſum durius eſſet.
Callidus huic ſigno ponebam millia centum;
Hortos egregiasque domos mercarier unus
Cum lucro noram; unde frequentia Mercuriali
Impoſuere mihi cognomen compita. Novi;
Et miror morbi purgatum te illius. Atqui
Emovit veterem mire novus, ut ſolet, in cor
Trajecto lateris miſeri capitisve dolore:
Ut lethargicus hic cum ſit pugil, et medicum urget.
Dum ne quid ſimile huic, eſto ut libet. O bone, ne te
Fruſtrere. Inſanis et tu, ſtultique prope omnes,
Si quid Stertinius veri crepat; unde ego mira
Deſcripſi docilis præcepta hæc, tempore quo me
Solatus juſſit ſapientem paſcere barbam;
Atque a Fabricio non triſtem ponte reverti.
Nam, male re geſta, cum vellem mittere operto
Me capite in flumen, dexter ſtetit; et, Cave faxis
Te quidquam indignum. Pudor, inquit, te malus angit,
Inſanos qui inter vereare inſanus haberi.
Primum nam inquiram, quid ſit furere: hoc ſi erit in te
Solo; nil verbi, pereas quin fortiter, addam.

Quem

Quem mala ſtultitia, et cujusque inſcitia veri
Cæcum agit, inſanum Chryſippi porticus et grex
Autumat. Hæc populos, hæc magnos formula reges,
Excepto Sapiente, tenet. Nunc accipe quare
Deſipiant omnes æque ac tu, qui tibi nomen
Inſano poſuere. Velut ſilvis, ubi paſſim
Palantes error certo de tramite pellit,
Ille ſiniſtrorſum, hic dextrorſum abit; unus utrique
Error, ſed variis illudit partibus: hoc te
Crede modo inſanum; nihilo ut ſapientior ille,
Qui te deridet, caudam trahat. Eſt genus unum
Stultitiæ nihilum metuenda timentis, ut ignes,
Ut rupes, fluvioſque in campo obſtare queratur:
Alterum et huic varium, et nihilo ſapientius, ignes
Per medios fluvioſque ruentis. Clamet amica
Mater, honeſta ſoror, cum cognatis pater, uxor:
Hic foſſa eſt ingens! hic rupes maxima! Serva!
Non magis audierit, quam Fufius ebrius, olim,
Cum Ilionam edormit, Catienis mille ducentis,
MATER, TE APPELLO, clamantibus. Huic ego vulgus
Errori ſimilem cunctum inſanire docebo.
Inſanit veteres ſtatuas Damaſippus emendo:
Integer eſt mentis Damaſippi creditor? Eſto:
Accipe, quod nunquam reddas mihi, ſi tibi dicam;
Tune inſanus eris, ſi acceperis? an magis excors
Rejecta præda, quam præſens Mercurius fert?
Scribe decem a Nerio: non eſt ſatis: adde Cicutæ
Nodoſi tabulas, centum mille adde catenas;
Effugiet tamen hæc ſceleratus vincula Proteus.
Cum rapies in jus malis ridentem alienis;
Fiet aper, modo avis, modo ſaxum, et, cum volet, arbor.

Si

Si male rem gerere insani est; contra, bene sani;
Putidius multo cerebrum (mihi crede) Perilli est
Dictantis, quod tu nunquam rescribere possis.
Audire, atque togam jubeo componere, quisquis
Ambitione mala, aut argenti pallet amore;
Quisquis luxuria, tristive superstitione,
Aut alio mentis morbo calet; huc propius me.
Dum doceo insanire omnes, vos ordine adite.
Danda est ellebori multo pars maxima avaris:
Nescio an Anticyram ratio illis destinet omnem.
Heredes Staberî summum incidere sepulcro;
Ni sic fecissent, gladiatorum dare centum
Damnati populo paria, atque epulum, arbitrio Arrî, et
Frumenti quantum metit Africa. Sive ego prave,
Seu recte, hoc volui; ne sis patruus mihi. Credo
Hoc Staberî prudentem animum vidisse—Quid ergo
Sensit, cum summam patrimonî insculpere saxo
Heredes voluit? Quoad vixit, credidit ingens
Pauperiem vitium, et cavit nihil acrius; ut, si
Forte minus locuples uno quadrante perisset,
Ipse videretur sibi nequior. Omnis enim res,
Virtus, fama, decus, divina, humanaque pulchris
Divitiis parent; quas qui construxerit, ille
Clarus erit, fortis, justus. Sapiensne? Etiam, et Rex,
Et quidquid volet. Hoc, veluti virtute paratum,
Speravit magnæ laudi fore. Quid simile isti
Græcus Aristippus? qui servos projicere aurum
In media jussit Libya, quia tardius irent
Propter onus segnes. Uter est insanior horum?
Nil agit exemplum, litem quod lite resolvit.
Si quis emat citharas, emtas comportet in unum,
Nec studio citharæ, nec Musæ deditus ulli;

Si ſcalpra ac formas non ſutor; nautica vela
Averſus mercaturis; delirus et amens
Undique dicatur merito. Qui diſcrepat iſtis,
Qui nummos aurumque recondit, neſcius uti
Compoſitis, metuensque velut contingere ſacrum? 110
Si quis ad ingentem frumenti ſemper acervum
Porrectus vigilet longo cum fuſte, neque illinc
Audeat eſuriens dominus contingere granum;
Ac potius foliis parcus veſcatur amaris:
Si, poſitis intus Chii veterisque Falerni 115
Mille cadis (nihil eſt, tercentum millibus) acre
Potet acetum: age, ſi et ſtramentis incubet unde-
octoginta annos natus, cui ſtragula veſtis,
Blattarum ac tinearum epulæ, putreſcat in arca;
Nimirum inſanus paucis videatur, eo quod 120
Maxima pars hominum morbo jactatur eodem.
Filius, aut etiam hæc libertus ut ebibat heres,
Dis inimice ſenex, cuſtodis? Ne tibi deſit:
Quantulum enim ſummæ curtabit quiſque dierum,
Ungere ſi caules oleo meliore, caputque 125
Cœperis impexa fœdum porrigine? Quare,
Si quidvis ſatis eſt, perjeras, ſurripis, aufers
Undique? Tun' ſanus? Populum ſi cædere ſaxis
Incipias ſervosve tuo quos ære pararis;
Inſanum te omnes pueri, clamentque puellæ. 130
Cum laqueo uxorem interimis, matremque veneno,
Incolumi capite es?. Quid enim? Neque tu hoc facis
Argis,
Nec ferro ut demens genitricem occidis Oreſtes.
An tu reris eum occiſa inſaniſſe parente?
Ac non ante malis dementem actum Furiis, quam 135
In matris jugulo ferrum tepefecit acutum?

Quin,

Quin, ex quo eſt habitus male tutæ mentis Oreſtes,
Nil ſane fecit, quod tu reprendere poſſis:
Non Pyladen ferro violare auſusve ſororem eſt
Electram; tantum maledicit utrique, vocando
Hanc Furiam, hunc aliud, juſſit quod ſplendida bilis.
Pauper Opimius argenti poſiti intus et auri,
Qui Veientanum feſtis potare diebus
Campana ſolitus trulla vappamque profeſtis,
Quondam lethargo grandi eſt oppreſſus; ut heres
Jam circum loculos et claves lætus ovansque
Curreret. Hunc medicus multum celer atque fidelis
Excitat hoc pacto: menſam poni jubet, atque
Effundi ſaccos nummorum, accedere plures
Ad numerandum: hominem ſic erigit. Addit et illud:
Ni tua cuſtodis, avidus jam jam auferet heres.
Men' vivo? Ut vivas igitur, vigila. Hoc age. Quid vis?
Deficient inopem venæ te, ni cibus atque
Inſtans accedit ſtomacho fultura ruenti.
Tu ceſſas? Agedum, ſume hoc ptiſanarium oryzæ.
Quanti emtæ? Parvo. Quanti ergo? Octuſſibus. Eheu!
Quid refert morbo, an furtis, pereamne rapinis?
Quiſnam igitur ſanus? Qui non ſtultus. Quid avarus?
Stultus et inſanus. Quid? ſi quis non ſit avarus;
Continuo ſanus? Minime. Cur, Stoice? Dicam.
Non eſt cardiacus (Craterum dixiſſe putato)
Hic æger: recte eſt igitur, ſurgetque? Negabit;
Quod latus, aut renes morbo tentantur acuto.
Non eſt perjurus, neque ſordidus: immolet æquis
Hic porcam Laribus. Verum ambitioſus et audax:
Naviget Anticyram. Quid enim differt, balatroni
Dones quidquid habes, an nunquam utare paratis?

Servius Oppidius Canusî duo prædia, dives
Antiquo cenſu, gnatis diviſſe duobus
Fertur, et hoc moriens pueris dixiſſe vocatis
Ad lectum: Poſtquam te talos, Aule, nucesque
Ferre ſinu laxo, donare, et credere vidi;
Te, Tiberi, numerare, cavis abſcondere triſtem:
Extimui, ne vos ageret veſania diſcors;
Tu Nomentanum, tu ne ſequerere Cicutam.
Quare per Divos oratus uterque Penates,
Tu cave, ne minuas; tu, ne majus facias id
Quod ſatis eſſe putat pater, et Natura coercet.
Præterea, ne vos titillet Gloria, jure-
jurando obſtringam ambo: uter Ædilis fueritve
Veſtrûm Prætor, is inteſtabilis et ſacer eſto.
In cicere, atque faba, bona tu perdasque lupinis
Latus ut in Circo ſpatiere, et aheneus ut ſtes,
Nudus agris, nudus nummis, inſane, paternis?
Scilicet ut plauſus, quos fert Agrippa, feras tu,
Aſtuta ingenuum vulpes imitata leonem?
Ne quis humaſſe velit Ajacem, Atrida, vetas cur?
Rex ſum. Nil ultra quæro plebeius. Et æquam
Rem imperîto; ac, ſi cui videor non juſtus, inulto
Dicere quod ſentit permitto. Maxime Regum,
Dî tibi dent capta claſſem reducere Troja:
Ergo conſulere, et mox reſpondere licebit?
Conſule. Cur Ajax heros ab Achille ſecundus
Putreſcit, toties ſervatis clarus Achivis;
Gaudeat ut populus Priami Priamusque inhumato,
Per quem tot juvenes patrio caruere ſepulcro?
Mille ovium inſanus morti dedit, inclytum Ulyſſem
Et Menelaum una mecum ſe occidere clamans.
Tu, cum pro vitula ſtatuis dulcem Aulide gnatam

Ante

Ante aras, ſpargisque mola caput, improbe, ſalſa,
Rectum animi ſervas? Quorſum? Inſanus quid enim Ajax
Fecit? Cum ſtravit ferro pecus, abſtinuit vim
Uxore et gnato, mala multa precatus Atridis:
Non ille aut Teucrum, aut ipſum violavit Ulyſſem.
Verum ego, ut hærentes adverſo litore naves
Eriperem, prudens placavi ſanguine Divos.
Nempe tuo, furioſe. Meo, ſed non furioſus.
Qui ſpecies alias veri ſcelerisque, tumultu
Permiſtas, capiet, commotus habebitur; atque
Stultitiane erret, nihilum diſtabit, an ira.
Ajax, cum immeritos occidit, deſipit, agnos:
Cum prudens ſcelus ob titulos admittis inanes,
Stas animo? et purum eſt, vitio tibi cum tumidum eſt cor?
Si quis lectica nitidam geſtare amet agnam;
Huic veſtem, ut gnatæ, paret ancillas, paret aurum;
Pupam, aut pupillam apellet, fortique marito
Deſtinet uxorem; interdicto huic omne adimat jus
Prætor, et ad ſanos abeat tutela propinquos.
Quid? ſi quis gnatam pro muta devovet agna,
Integer eſt animi? Ne dixeris. Ergo ubi prava
Stultitia, hic ſumma eſt inſania: qui ſceleratus,
Et furioſus erit, Cepit quem vitrea Fama,
Hunc circum tonuit gaudens Bellona cruentis.
Nunc, age, Luxuriem et Nomentanum arripe mecum;
Vincet enim ſtultos Ratio inſanire nepotes.
Hic ſimul accepit patrimoni mille talenta,
Edicit, piſcator uti, pomarius, auceps,
Unguentarius ac Tuſci turba impia vici,
Cum ſcurris fartor, cum Velabro omne macellum,

Mane domum veniant. Quid enim? Venere frequentes.
Verba facit leno: Quidquid mihi, quidquid et horum
Cuique domi eſt, id crede tuum; et vel nunc pete, vel
cras.
Accipe quid contra juvenis reſponderit æquus:
Tu nive Lucana dormis ocreatus, ut aprum
Cœnem ego: tu piſces hiberno ex æquore verris: 235
Segnis ego, indignus qui tantum poſſideam. Aufer:
Sume tibi decies; tibi tantundem; tibi triplex,
Unde uxor media currit de nocte vocata.
Filius Æſopi detractam ex aure Metellæ
(Scilicet ut decies ſolidûm abſorberet) aceto 240
Diluit inſignem baccam: qui ſanior, ac ſi
Illud idem in rapidum flumen jaceretve cloacam?
Quinti progenies Arrî, par nobile fratrum,
Nequitie, et nugis, pravorum et amore gemellum,
Luſcinias ſoliti impenſo prandere coemtas; 245
Quorſum abeant? Sanin? creta an carbone notandi?
Ædificare caſas, ploſtello adjungere mures,
Ludere par impar, equitare in arundine longa,
Si quem delectet barbatum; amentia verſet.
Si puerilius his Ratio eſſe evincet amare; 250
Nec quidquam differre, utrumne in pulvere, trimus
Quale prius, ludas opus, an meretricis amore
Solicitus plores: quæro, Faciasne quod olim
Mutatus Polemo? ponas inſignia morbi,
Faſciolas, cubital, focalia? potus ut ille 255
Dicitur ex collo furtim carpſiſſe coronas,
Poſtquam eſt impranſi correptus voce magiſtri.
Porrigis irato puero cum poma, recuſat:
Sume, catelle; negat: ſi non des, optet. Amator
Excluſus qui diſtat? agit ubi ſecum, eat, an non, 260

Quo

Quo rediturus erat non arceſſitus; et hæret
Inviſis foribus: Ne nunc, cum me vocat ultro,
Accedam? an potius mediter finire labores?
Excluſit, revocat: redeam? Non, ſi obſecret. Ecce
Servus non paulo ſapientior: O here, quæ res
Nec modum habet, neque conſilium, ratione modoque
Tractari non vult. In amore hæc ſunt mala: bellum,
Pax rurſum. Hæc ſi quis tempeſtatis prope ritu
Mobilia, et cæca fluitantia ſorte, laboret
Reddere certa ſibi; nihilo plus explicet, ac ſi
Inſanire paret certa ratione modoque.
Quid? cum Picenis excerpens ſemina pomis,
Gaudes, ſi cameram percuſti forte; penes te es?
Quid? cum balba feris annoſo verba palato,
Ædificante caſas qui ſanior? Adde cruorem
Stultitiæ, atque ignem gladio ſcrutare. Modo, inquam,
Hellade percuſſa, Marius cum præcipitat ſe,
Cerritus fuit? an commotæ crimine mentis
Abſolves hominem, et ſceleris damnabis eundem,
Ex more imponens cognata vocabula rebus?
Libertinus erat, qui circum compita ſiccus
Lautis mane ſenex manibus currebat, et, Unum,
(Quid tam magnum? addens) unum me ſurpite morti,
Dîs etenim facile eſt, orabat; ſanus utrisque
Auribus atque oculis: mentem, niſi litigioſus,
Exciperet dominus, cum venderet. Hoc quoque vulgus
Chryſippus ponit fecunda in gente Menenî.
Jupiter, ingentes qui dasque adimisque dolores,
Mater ait pueri menſes jam quinque cubantis,
Frigida ſi puerum quartana reliquerit; illo
Mane die, quo tu indicis jejunia, nudus
In Tiberi ſtabit. Caſus medicusve levarit
Ægrum ex præcipiti; mater delira necabit

In

In gelida fixum ripa, febrimque reducet.
Quone malo mentem concuſſa? Timore Deorum.
Hæc mihi Stertinius, ſapientum octavus, amico
Arma dedit; poſthac ne compellarer inultus.
Dixerit inſanum qui me, totidem audiet; atque
Reſpicere ignoto diſcet pendentia tergo.
Stoice, poſt damnum ſic vendas omnia pluris;
Quam me ſtultitiam (quoniam non eſt genus unum)
Inſanire putas? ego nam videor mihi ſanus.
Quid? caput abſciſſum manibus cum portat Agave
Gnati infelicis, ſibi tum furioſa videtur?
Stultum me fateor (liceat concedere veris)
Atque etiam inſanum: tantum hoc ediſſere, quo me
Ægrotare putes animi vitio. Accipe. Primum
Ædificas; hoc eſt, longos imitaris, ab imo
Ad ſummum totus moduli bipedalis; et idem
Corpore majorem rides Turbonis in armis
Spiritum et inceſſum: qui ridiculus minus illo?
An quodcunque facit Mæcenas, te quoque verum eſt,
Tantum diſſimilem, et tanto certare minorem?
Abſentis ranæ pullis vituli pede preſſis,
Unus ubi effugit, matri denarrat, ut ingens
Bellua cognatos eliſerit. Illa rogare,
Quantane? num tantum, ſufflans ſe, magna fuit? Tum
Major dimidio: Num tantum? Cum magis atque
Se magis inflaret: Non, ſi te ruperis, inquit,
Par eris. Hæc a te non multum abludit imago.
Adde poemata nunc; hoc eſt, oleum adde camino;
Quæ ſi quis ſanus fecit, ſanus facis et tu.
Non dico horrendam rabiem. Jam deſine. Cultum
Majorem cenſu. Teneas, Damaſippe, tuis te.
Mille puellarum, puerorum mille furores.
O major tandem parcas, Inſane, minori.

SATIRA

SATIRA IV.

HORATIUS ET CATIUS.

UNDE, et quo Catius? 'Non eſt mihi tempus aventi
Ponere ſigna novis præceptis; qualia vincant
Pythagoran, Anytique reum, doctumque Platona.'
Peccatum fateor, cum te ſic tempore lævo
Interpellarim: ſed des veniam bonus, oro.
Quod ſi intereiderit tibi nunc aliquid, repetes mox;
Sive eſt naturæ hoc, ſive artis, mirus utroque.
'Quin id erat curæ, quo pacto cuncta tenerem;
Utpote res tenues, tenui ſermone peractas.'
Ede hominis nomen; ſimul et Romanus, an hoſpes.
'Ipſa memor præcepta canam: celabitur auctor.
Longa quibus facies ovis erit, illa memento,
Ut ſucci melioris, et ut magis alta rotundis,
Ponere: namque marem cohibent calloſa vitellum.
Caule ſuburbano, qui ficcis crevit in agris,
Dulcior: irriguo nihil eſt elutius horto.
Si veſpertinus ſubito te oppreſſerit hoſpes;
Ne gallina malum reſponſet dura palato,
Doctus eris vivam muſto merſare Falerno:
Hoc teneram faciet. Pratenſibus optima fungis
Natura eſt: aliis male creditur. Ille ſalubres
Æſtates peraget, qui nigris prandia moris
Finiet, ante gravem quæ legerit arbore ſolem.
Auſidius forti miſcebat mella Falerno,
Mendoſe; quoniam vacuis committere venis
Nil niſi lene decet. Leni præcordia mulſo
Prolueris melius. Si dura morabitur alvus,
Mitulus et viles pellent obſtantia conchæ,

Et

Et lapathi brevis herba: ſed albo non ſine Coo.
Lubrica naſcentes implent conchylia Lunæ:
Sed non omne mare eſt generoſæ fertile teſtæ.
Murice Baiano melior Lucrina peloris:
Oſtrea Circeiis, Miſeno oriuntur echini:
Pectinibus patulis jactat ſe molle Tarentum.
Nec ſibi cœnarum quivis temere arroget artem,
Non prius exacta tenui ratione ſaporum,
Nec ſatis eſt cara piſces averrere menſa,
Ignarum quibus eſt jus aptius, et quibus affis
Languidus in cubitum jam ſe conviva reponet.
Umber, et iligna nutritus glande, rotundas
Curvet aper lances carnem vitantis inertem:
Nam Laurens malus eſt, ulvis et arundine pinguis.
Vinea ſummittit capreas non ſemper edules,
Fecundæ leporis ſapiens ſectabitur armos.
Piſcibus atque avibus quæ natura ac foret ætas,
Ante meum nulli patuit quæſita palatum.
Sunt quorum ingenium nova tantum cruſtula promit.
Nequaquam ſatis eſt re una conſumere curam:
Ut ſi quis ſolum hoc, mala ne ſint vina, laboret,
Quali perfundat piſces ſecurus olivo.
Maſſica ſi cœlo ſuppones vina ſereno;
Nocturna, ſi quid craſſi eſt, tenuabitur aura,
Et decedet odor nervis inimicus: at illa
Integrum perdunt lino vitiata ſaporem.
Surrentina vafer qui miſcet fæce Falerna
Vina, columbino limum bene colligit ovo;
Quatenus ima petit volvens aliena vitellus.
Toſtis marcentem ſquillis recreabis et Afra
Potorem cochlea; nam lactuca innatat acri
Poſt vinum ſtomacho: perna magis, ac magis hillis
Flagitat

Flagitat immorſus refici; quin omnia mavult,
Quæcunque immundis fervent allata popinis.
Eſt operæ pretium duplicis pernoſcere juris
Naturam. Simplex e dulci conſtat olivo:
At pingui miſcere mero muriaque decebit,
Non alia, quam qua Byzantia putruit orca.
Hoc ubi confuſum ſectis inferbuit herbis,
Corycioque croco ſparſum ſtetit; inſuper addes
Preſſa Venafranæ quod bacca remiſit olivæ.
Picenis cedunt pomis Tiburtia ſucco;
Nam facie præſtant. Venucula convenit ollis.
Rectius Albanam fumo duraveris uvam.
Hanc ego cum malis, ego fæcem primus et allec,
Primus et invenior piper album, cum ſale nigro
Incretum, puris circumpoſuiſſe catillis.
Immane eſt vitium, dare millia terna macello,
Anguſtoque vagos piſces urgere catino.
Magna movet ſtomacho faſtidia; ſeu puer unctis
Tractavit calicem manibus, dum furta ligurit,
Sive gravis veteri crateræ limus adhæſit.
Vilibus in ſcopis, in mappis, in ſcobe, quantus
Conſiſtit ſumtus? Neglectis, flagitium ingens.
Ten' lapides varios lutulenta radere palma,
Et Tyrias dare circum illota toralia veſtes;
Oblitum, quanto curam ſumtumque minorem
Hæc habeant, tanto reprehendi juſtius illis,
Quæ niſi divitibus nequeant contingere menſis?'
Docte Catî, per amicitiam Divosque rogatus,
Ducere me auditum, perges quocunque, memento.
Nam quamvis memori referas mihi pectore cuncta,
Non tamen interpres tantundem juveris. Adde
Vultum habitumque hominis; quem tu vidiſſe beatus

Non

Non magni pendis, quia contigit: at mihi cura
Non mediocris ineſt, fontes ut adire remotos,
Atque haurire queam vitæ præcepta beatæ. 95

SATIRA V.

ULYSSES ET TIRESIAS.

Script. poſt A.U.C. DCCXXXIII.

HOC quoque, Tireſia, præter narrata, petenti
Reſponde; quibus amiſſas reparare queam res
Artibus atque modis—quid rides? 'Jamne, doloſe,
Non ſatis eſt Ithacam revehi, patriosque Penates
Aſpicere?' O nulli quidquam mentite, vides ut 5
Nudus inopsque domum redeam, te vate; neque illic
Aut apotheca procis intacta eſt, aut pecus. Atqui
Et genus, et virtus, niſi cum re, vilior alga eſt.
'Quando pauperiem, miſſis ambagibus, horres;
Accipe, qua ratione queas diteſcere. Turdus, 10
Sive aliud privum dabitur tibi; devolet illuc,
Res ubi magna nitet, domino ſene. Dulcia poma,
Et quoscunque feret cultus tibi fundus honores,
Ante Larem guſtet venerabilior Lare dives:
Qui quamvis perjurus erit, ſine gente, cruentus 15
Sanguine fraterno, fugitivus; ne tamen illi
Tu comes exterior, ſi poſtulet, ire recuſes.'
Utne tegam ſpurco Damæ latus? Haud ita Trojæ
Me geſſi, certans ſemper melioribus. 'Ergo
Pauper eris.' Fortem hoc animum tolerare jubebo:

Et quondam majora tuli. Tu protinus, unde
Divitias ærisque ruam, dic, augur, acervos.
Dixi equidem, et dico. Captes aſtutus ubique
Teſtamenta ſenum: neu, ſi vafer unus et alter
Inſidiatorem præroſo fugerit hamo,
Aut ſpem deponas, aut artem illuſus omittas.
Magna minorve foro ſi res certabitur olim;
Vivet uter locuples ſine gnatis, improbus, ultro
Qui meliorem audax in jus vocet; illius eſto
Defenſor. Fama civem cauſaque priorem
Sperne, domi ſi gnatus erit, fecundave conjux.
Quinte, puta, aut Publî (gaudent prænomine molles
Auriculæ), tibi me virtus tua fecit amicum.
Jus anceps novi; cauſas defendere poſſum.
Eripiet quivis oculos citius mihi, quam te
Contemtum caſſa nuce pauperet. Hæc mea cura eſt,
Ne quid tu perdas, neu ſis jocus. Ire domum, atque
Pelliculam curare jube. Fi cognitor ipſe:
Perſta, atque obdura; ſeu rubra Canicula findet
Infantes ſtatuas, ſeu pingui tentus omaſo
Furius hibernas cana nive conſpuet Alpes.
Nonne vides (aliquis cubito ſtantem prope tangens
Inquiet) ut patiens, ut amicis aptus, ut acer?
Plures adnabunt thynni, et cetaria creſcent.
Si cui præterea validus male filius in re
Præclara ſublatus aletur; ne manifeſtum
Cœlibis obſequium nudet te, leniter in ſpem
Arrepe officioſus, ut et ſcribare ſecundus
Hæres; et, ſi quis caſus puerum egerit Orco,
In vacuum venias. Perraro hæc alea fallit.
Qui teſtamentum tradet tibi cunque legendum,
Abnuere, et tabulas a te removere memento;

Sic tamen, ut limis rapias, quid prima ſecundo
Cera velit verſu: ſolus, multisne coheres
Veloci percurre oculo. Plerumque recoctus
Scriba ex quinqueviro corvum deludet hiantem;
Captatorque dabit riſus Naſica Corano.'
Num furis? an prudens ludis me, obſcura canendo?
' O Laertiade, quidquid dicam, aut erit, aut non:
Divinare etenim magnus mihi donat Apollo.'
Quid tamen iſta velit ſibi fabula, ſi licet, ede.
' Tempore quo juvenis Parthis horrendus, ab alto
Demiſſum genus Ænea, tellure marique
Magnus erit; forti nubet procera Corano
Filia Naſicæ, metuentis reddere ſoldum.
Tum gener hoc faciet: tabulas ſocero dabit, atque
Ut legat orabit. Multum Naſica negatas
Accipiet tandem, et tacitus leget; invenietque
Nil ſibi legatum, præter plorare, ſuisque.
Illud ad hæc jubeo: Mulier ſi forte doloſa,
Libertusve ſenem delirum temperet, illis
Accedas ſocius: laudes, lauderis ut abſens.
Adjuvat hoc quoque: ſed vincet longe prius ipſum
Expugnare caput. Scribet mala carmina vecors?
Laudato. Scortator erit? Cave te roget: ultro
Penelopen facilis potiori trade.' Putasne,
Perduci poterit tam frugi, tamque pudica,
Quam nequiere proci recto depellere curſu?
' Venit enim magnum donandi parca juventus;
Nec tantum Veneris, quantum ſtudioſa culinæ.
Sic tibi Penelope frugi eſt: quæ, ſi ſemel uno
De ſene guſtarit, tecum partita lucellum,
Ut canis a corio nunquam abſterrebitur uncto.
Me ſene, quod dicam, factum eſt. Anus improba Thebis

Ex

Ex teſtamento ſic eſt elata: cadaver
Unctum oleo largo nudis humeris tulit heres,
Scilicet elabi ſi poſſet mortua; credo,
Quod nimium inſtiterat viventi. Cautus adito:
Neu deſis operæ, neve immoderatus abundes.
Difficilem et moroſum offendes garrulus; ultro
Non etiam ſileas. Davus ſis comicus; atque
Stes capite obſtipo, multum ſimilis metuenti.
Obſequio graſſare: mone, ſi increbuit aura,
Cautus uti velet carum caput: extrahe turba
Oppoſitis humeris: aurem ſubſtringe loquaci.
Importunus amat laudari? Donec Obe jam!
Ad cœlum manibus ſublatis dixerit, urge; et
Creſcentem tumidis infla ſermonibus utrem.
Cum te ſervitio longo curaque levarit,
Et certum vigilans, Quartæ eſto partis Ulyſſes,
Audieris, heres: Ergo nunc Dama ſodalis
Nuſquam eſt? Unde mihi tam fortem, tamque fidelem?
Spargo ſubinde: et, ſi paulum potes, illacrimare. Eſt
Gaudia prodentem vultum celare. Sepulcrum
Permiſſum arbitrio ſine ſordibus exſtrue: funus
Egregie factum laudet vicinia. Si quis
Forte coheredum ſenior male tuſſiet; huic tu
Dic, ex parte tua, ſeu fundi ſive domus ſit
Emtor, gaudentem nummo te addicere.—Sed me
Imperioſa trahit Proſerpina. Vive, valeque.'

SATIRA VI.

Script. A. U. C. DCCXXIII.

HOC erat in votis: modus agri non ita magnus,
Hortus ubi, et tecto vicinus jugis aquæ fons,
Et paulum silvæ super his foret. Auctius atque
Dî melius fecere. Bene est. Nihil amplius oro,
Maia nate, nisi ut propria hæc mihi munera faxis.
Si neque majorem feci ratione mala rem,
Nec sum facturus vitio culpave minorem:
Si veneror stultus nihil horum: O si angulus ille
Proximus accedat, qui nunc denormat agellum!
O si urnam argenti fors quæ mihi monstret, ut illi,
Thesauro invento qui mercenarius agrum
Illum ipsum mercatus aravit, dives amico
Hercule! si, quod adest, gratum juvat: hac prece te oro,
Pingue pecus domino facias, et cetera, præter
Ingenium; utque soles, custos mihi maximus adsis.
Ergo ubi me in montes et in arcem ex Urbe removi,
Quid prius illustrem Satiris Musaque pedestri?
Nec mala me ambitio perdit, nec plumbeus Auster,
Autumnusque gravis, Libitinæ quæstus acerbæ.
Matutine pater, seu Jane libentius audis,
Unde homines operum primos vitæque labores
Instituunt (sic Dîs placitum) tu carminis esto
Principium. Romæ sponsorem me rapis: Eia,
Ne prior officio quisquam respondeat, urge;
Sive Aquilo terras radit, seu bruma nivalem
Interiore diem gyro trahit, ire necesse est.
Postmodo, quod mi obsit, clare certumque locuto
Luctandum in turba; facienda injuria tardis.

Quid

'Quid tibi vis, quas res agis, insane?' improbus urget
Iratis precibus. 'Tu pulses omne quod obstet,
Ad Mæcenatem memori si mente recurras.'
Hoc juvat, et melli est; non mentiar. At simul atras
Ventum est Esquilias; aliena negotia centum
Per caput et circa saliunt latus. 'Ante secundam
Roscius orabat sibi adesses ad Puteal cras.
De re communi scribæ magna atque nova te
Orabant hodie meminisses, Quinte, reverti.
Imprimat his, cura, Mæcenas signa tabellis.'
Dixeris, Experiar: 'Si vis, potes,' addit; et instat.
Septimus octavo propior jam fugerit annus,
Ex quo Mæcenas me cœpit habere suorum
In numero; duntaxat ad hoc, quem tollere rheda
Vellet, iter faciens, et cui concredere nugas
Hoc genus: Hora quota est? Threx est Gallina Syro par?
Matutina parum cautos jam frigora mordent:
Et quæ rimosa bene deponuntur in aure.
Per totum hoc tempus subjectior in diem et horam
Invidiæ. 'Noster ludos spectaverit una,
Luserit in Campo, Fortunæ filius,' omnes.
Frigidus e Rostris manet per compita rumor;
Quicunque obvius est, me consulit: 'O bone (nam te
Scire, Deos quoniam propius contingis, oportet)
Numquid de Dacis audisti?' Nil equidem. 'Ut tu
Semper eris derisor!' At omnes Di exagitent me,
Si quidquam. 'Quid? Militibus promissa Triquetra
Prædia Cæsar, an est Itala tellure daturus?'
Jurantem me scire nihil mirantur ut unum
Scilicet egregii mortalem altique silenti.
Perditur hæc inter misero lux, non sine votis:

O rus, quando ego te aſpiciam! quandoque licebit
Nunc veterum libris, nunc ſomno et inertibus horis,
Ducere ſolicitæ jucunda oblivia vitæ!
O quando faba Pythagoræ cognata, ſimulque
Uncta ſatis pingui ponentur oluſcula lardo!
O noctes, cœnæque Deûm! quibus ipſe meique
Ante Larem veſcor proprium, vernasque procaces
Libatis paſco dapibus. Prout cuique libido eſt,
Siccat inæquales calices conviva, ſolutus
Legibus inſanis; ſeu quis capit acria fortis
Pocula, ſeu modicis uveſcit lætius. Ergo
Sermo oritur, non de villis domibusve alienis,
Nec male necne Lepos ſaltet: ſed quod magis ad nos
Pertinet, ac neſcire malum eſt, agitamus; utrumne
Divitiis homines, an ſint virtute beati;
Quidve ad amicitias, uſus, rectumne, trahat nos;
Et quæ ſit natura boni, ſummumque quid ejus.
Cervius hæc inter vicinus garrit aniles
Ex re fabellas. Si quis nam laudat Arellî
Solicitas ignarus opes, ſic incipit: Olim
Ruſticus urbanum murem mus paupere fertur
Accepiſſe cavo, veterem vetus hoſpes amicum;
Aſper, et attentus quæſitis; ut tamen arctum
Solveret hoſpitiis animum. Quid multa? neque illi
Sepoſiti ciceris, nec longæ invidit avenæ:
Aridum et ore ferens acinum, ſemeſaque lardi
Fruſta dedit, cupiens varia faſtidia cœna
Vincere tangentis male ſingula dente ſuperbo:
Cum pater ipſe domus palea porrectus in horna
Eſſet ador loliumque, dapis meliora relinquens.
Tandem urbanus ad hunc: Quid te juvat, inquit, amice,

Prærupti

Prærupti nemoris patientem vivere dorso?
Vis tu homines urbemque feris præponere silvis?
Carpe viam (mihi crede) comes: terrestria quando
Mortales animas vivunt sortita, neque ulla est
Aut magno aut parvo leti fuga. Quo, bone, circa,
Dum licet, in rebus jucundis vive beatus:
Vive memor, quam sis ævi brevis. Hæc ubi dicta
Agrestem pepulere, domo levis exsilit: inde
Ambo propositum peragunt iter, urbis aventes
Mœnia nocturni subrepere. Jamque tenebat
Nox medium cœli spatium, cum ponit uterque
In locuplete domo vestigia; rubro ubi cocco
Tincta super lectos canderet vestis eburnos;
Multaque de magna supererant fercula cœna,
Quæ procul exstructis inerant hesterna canistris.
Ergo ubi purpurea porrectum in veste locavit
Agrestem, veluti succinctus cursitat hospes,
Continuatque dapes; necnon verniliter ipsis
Fungitur officiis, prælambens omne quod affert.
Ille cubans gaudet mutata sorte, bonisque
Rebus agit lætum convivam; cum subito ingens
Valvarum strepitus lectis excussit utrumque.
Currere per totum pavidi conclave; magisque
Exanimes trepidare, simul domus alta Molossis
Personuit canibus. Tum rusticus, Haud mihi vita
Est opus hac, ait, et valeas: me silva, cavusque
Tutus ab insidiis tenui solabitur ervo.

SATIRA

SATIRA VII.

Script. poſt A.U.C. DCCXXIII.

JAMDUDUM auſculto; et cupiens tibi dicere ſervus
Pauca, reformido. Davusne? Ita, Davus, amicum
Mancipium domino, et frugi, quod ſit ſatis; hoc eſt,
Ut vitale putes. Age, libertate Decembri
(Quando ita majores voluerunt) utere: narra.
Pars hominum vitiis gaudet conſtanter, et urget
Propoſitum: pars multa natat, modo recta capeſſens,
Interdum pravis obnoxia. Sæpe notatus
Cum tribus annellis, modo læva Priſcus inani,
Vixit inæqualis, clavum ut mutaret in horas;
Ædibus ex magnis ſubito ſe conderet, unde
Mundior exiret vix libertinus honeſte;
Jam mœchus Romæ, jam mallet doctus Athenis
Vivere; Vertumnis, quotquot ſunt, natus iniquis.
Scurra Volanerius, poſtquam illi juſta chiragra
Contudit articulos, qui pro ſe tolleret atque
Mitteret in phimum talos, mercede diurna
Conductum pavit: quanto conſtantior idem
In vitiis, tanto levius miſer ac prior ille,
Qui jam contento, jam laxo fune laborat.
Non dices hodie, quorſum hæc tam putida tendant,
Furcifer? Ad te, inquam: Quo pacto, peſſime? Laudas
Fortunam ac mores antiquæ plebis; et idem,
Si quis ad illa Deus ſubito te agat, uſque recuſes:
Aut quia non ſentis, quod clamas, rectius eſſe;
Aut quia non firmus rectum defendis; et heres,
Nequicquam cœno cupiens evellere plantam.

Romæ

Romæ rus optas; abſentem ruſticus Urbem
Tollis ad aſtra levis. Si nuſquam es forte vocatus
Ad cœnam, laudas ſecurum olus; ac, velut uſquam
Vinctus eas, ita te felicem ducis amasque,
Quod nuſquam tibi ſit potandum. Juſſerit ad ſe
Mæcenas ſerum ſub lumina prima venire
Convivam: Nemon' oleum fert ocyus? ecquis
Audit? cum magno blateras clamore, fugisque.
Milvius et ſcurræ, tibi non referenda precati,
Diſcedunt. Etenim fateor me, dixerit ille,
Duci ventre levem: naſum nidore ſupinor:
Imbecillus, iners, ſi quid vis, adde, popino.
Tu, cum ſis quod ego, et fortaſſis nequior, ultro
Inſectere, velut melior; verbisque decoris
Obvolvas vitium? Quid, ſi me ſtultior ipſo
Quingentis emto drachmis deprenderis? Aufer
Me vultu terrere; manum ſtomachumque teneto,
Dum, quæ Criſpini docuit me janitor, edo.
Te conjux aliena capit, meretricula Davum:
Peccat uter noſtrum cruce dignius? Acris ubi me
Natura incendit; ſub clara nuda lucerna
Quæcunque excepit turgentis verbera caudæ,
Clunibus aut agitavit equum laſciva ſupinum,
Dimittit neque famoſum, neque ſolicitum, ne
Ditior aut formæ melioris meiat eodem.
Tu, cum projectis inſignibus, annulo equeſtri,
Romanoque habitu, prodis ex judice Dama
Turpis, odoratum caput obſcurante lacerna;
Non es quod ſimulas? Metuens induceris, atque
Altercante libidinibus tremis oſſa pavore.
Quid refert, uri virgis ferroque necari
Auctoratus eas; an turpi clauſus in arca,

Quo

Quo te demiſit peccati conſcia herilis,
Contractum genibus tangas caput? Eſtne marito
Matronæ peccantis in ambos juſta poteſtas?
In corruptorem vel juſtior. Illa tamen ſe
Non habitu, mutatve loco, peccatve ſuperne;
Cum te formidet mulier, neque credat amanti.
Ibis ſub furcam prudens, dominoque furenti
Committes rem omnem, et vitam, et cum corpore famam.
Evaſti? Metues, credo, doctusque cavebis:
Quæres quando iterum paveas, iterumque perire.
Poſſis. O toties ſervus! Quæ belua ruptis,
Cum ſemel effugit, reddit ſe prava catenis?
Non ſum mœchus, ais. Neque ego, hercule, fur, ubi vaſa
Prætereo ſapiens argentea. Tolle periclum,
Jam vaga profiliet frænis natura remotis.
Tune mihi dominus, rerum imperiis hominumque
Tot tantisque minor? quem ter vindicta quaterque
Impoſita haud unquam miſera formidine privet?
Adde ſuper, dictis quod non levius valeat: nam
Sive vicarius eſt, qui ſervo paret, uti mos
Veſter ait, ſeu conſervus; tibi quid ſum ego? Nempe
Tu, mihi qui imperitas, aliis ſervis miſer, atque
Duceris, ut nervis alienis mobile lignum.
Quiſnam igitur liber? Sapiens; ſibi qui imperioſus;
Quem neque pauperies, neque mors, nec vincula terrent;
Reſponſare cupidinibus, contemnere honores
Fortis, et in ſeipſo totus; teres atque rotundus,
Externi ne quid valeat per leve morari;
In quem manca ruit ſemper Fortuna. Potesne
Ex his, ut proprium, quid noſcere? Quinque talenta
Poſcit

Poſcit te mulier, vexat, foribusque repulſum
Perfundit gelida: rurſus vocat. Eripe turpi
Colla jugo: Liber, liber ſum, dic age. Non quis:
Urget enim mentem dominus non lenis, et acres
Subjectat laſſo ſtimulos, verſatque negantem.
Vel cum Pauſiaca torpes, inſane, tabella;
Qui peccas minus atque ego, cum Fulvi Rutubæque
Aut Placideiani contento poplite miror
Prælia, rubrica picta aut carbone, velut ſi
Re vera pugnent, feriant, vitentque moventes
Arma viri? Nequam et ceſſator Davus: at ipſe
Subtilis veterum judex et callidus audis.
Nil ego, ſi ductor libo fumante: tibi ingens
Virtus atque animus cœnis reſponſat opimis.
Obſequium ventris mihi pernicioſos eſt cur?
Tergo plector enim: quî tu impunitior illa,
Quæ parvo ſumi nequeunt, obſonia captas?
Nempe inamareſcunt epulæ ſine fine petitæ;
Illuſique pedes vitioſum ferre recuſant
Corpus. An hic peccat, ſub noctem qui puer uvam
Furtiva mutat ſtrigili? qui prædia vendit,
Nil ſervile gulæ parens habet? Adde, quod idem
Non horam tecum eſſe potes, non otia recte
Ponere; teque ipſum vitas fugitivus et erro,
Jam vino quærens, jam ſomno fallere curam:
Fruſtra: nam comes atra premit, ſequiturque fugacem.
Unde mihi lapidem? Quorſum eſt opus? Unde ſagittas?
Aut inſanit homo, aut verſus facit. Ocyus hinc te
Ni rapis, accedes opera agro nona Sabino.

SATIRA

SATIRA VIII.

Script. ante A. U. C. DCCXLIV.

UT Naſidieni juvit te cœna beati?
Nam mihi convivam quærenti dictus here illic
De medio potare die. Sic, ut mihi nunquam
In vita fuerit melius. Dic (ſi grave non eſt)
Quæ prima iratum ventrem placaverit eſca.
In primis Lucanus aper; leni fuit Auſtro
Captus, ut aiebat cœnæ pater; acria circum
Rapula, lactucæ, radices, qualia laſſum
Pervellunt ſtomachum, ſiſer, allec, fæcula Coa.
His ubi ſublatis puer alte cinctus acernam
Gauſape purpureo menſam perterſit, et alter
Sublegit quodcunque jaceret inutile, quodque
Poſſet cœnantes offendere; ut Attica virgo
Cum ſacris Cereris, procedit fuſcus Hydaſpes,
Cæcuba vina ferens; Alcon, Chium maris expers.
Hic herus: Albanum, Mæcenas, ſive Falernum
Te magis appoſitis delectat; habemus utrumque:
Divitias miſeras. Sed queis cœnantibus una,
Fundani, pulchre fuerit tibi, noſſe laboro.
Summus ego, et prope me Viſcus Thurinus, et infra
(Si memini) Varius; cum Servilio Balatrone
Vibidius, quos Mæcenas adduxerat umbras.
Nomentanus erat ſupra ipſum; Porcius infra,
Ridiculus totas ſemel abſorbere placentas.
Nomentanus ad hoc, qui, ſi quid forte lateret,
Indice monſtraret digito. Nam cætera turba,
Nos, inquam, cœnamus aves, conchylia, piſces,

Longe

Longe diſſimilem noto celantia ſuccum:
Ut vel continuo patuit, cum paſſeris, atque
Inguſtata mihi porrexerat ilia rhombi.
Poſt hoc me docuit melimela rubere, minorem
Ad lunam delecta. Quid hoc interſit, ab ipſo
Audieris melius. Tum Vibidius Balatroni:
Nos, niſi damnoſe bibimus, moriemur inulti:
Et calices poſcit majores. Vertere pallor
Tum parochi faciem, nil ſic metuentis ut acres
Potores: vel quod maledicunt liberius; vel
Fervida quod ſubtile exſurdant vina palatum.
Invertunt Allifanis vinaria tota
Vibidius Balatroque; ſecutis omnibus: imi
Convivæ lecti nihilum nocuere lagenis.
Affertur ſquillas inter muræna natantes
In patina porrecta. Sub hoc herus: Hæc gravida, inquit,
Capta eſt, deterior poſt partum carne futura.
His miſtum jus eſt oleo, quod prima Venafri
Preſſit cella; garo de ſuccis piſcis Iberi;
Vino quinquenni, verum citra mare nato,
Dum coquitur; cocto Chium ſic convenit, ut non
Hoc magis ullum aliud; pipere albo, non ſine aceto,
Quod Methymnæam vitio mutaverit uvam.
Erucas virides, inulas ego primus amaras
Monſtravi incoquere; illotos Curtillus echinos,
Ut melius muria, quam teſta marina remittit.
Interea ſuſpenſa graves aulæa ruinas
In patinam fecere, trahentia pulveris atri
Quantum non Aquilo Campanis excitat agris.
Nos majus veriti, poſtquam nihil eſſe pericli

Senſimus, erigimur. Rufus poſito capite, ut ſi
Filius immaturus obiſſet, flere. Quis eſſet
Finis? ni ſapiens ſic Nomentanus amicum
Tolleret: Heu! Fortuna, quis eſt crudelior in nos
Te Deus? Ut ſemper gaudes illudere rebus
Humanis! Varius mappa compeſcere riſum
Vix poterat. Balatro ſuſpendens omnia naſo,
Hæc eſt conditio vivendi, aiebat: eoque
Reſponſura tuo nunquam eſt par fama labori.
Tene, ut ego accipiar laute, torquerier omni
Solicitudine diſtrictum; ne panis aduſtus,
Ne male conditum jus apponatur; ut omnes
Præcincti recte pueri comtique miniſtrent?
Adde hos præterea caſus: aulæa ruant ſi,
Ut modo; ſi patinam pede lapſus frangat agaſo.
Sed convivatoris, uti ducis, ingenium res
Adverſæ nudare ſolent, celare ſecundæ.
Naſidienus ad hæc: Tibi Dî, quæcunque preceris,
Commoda dent; ita vir bonus es, convivaque comis:
Et ſoleas poſcit. Tum in lecto quoque videres
Stridere ſecreta diviſos aure ſuſurros.
Nullos his mallem ludos ſpectaſſe: ſed illa
Redde, age, quæ deinceps riſiſti. Vibidius dum
Quærit de pueris, num ſit quoque fracta lagena,
Quod ſibi poſcenti non dentur pocula; dumque
Ridetur fictis rerum, Balatrone ſecundo:
Naſidiene, redis mutatæ frontis, ut arte
Emendaturus fortunam. Deinde ſecuti
Mazonomo pueri magno diſcerpta ferentes
Membra gruis ſparſi ſale multo, non ſine farre,
Pinguibus et ficis paſtum jecur anſeris albi,

Et.

Et leporum avulſos, ut multo ſuavius, armos,
Quam ſi cum lumbis quis edit. Tum pectore aduſto
Vidimus et merulas poni, et ſine clune palumbes;
Suaves res, ſi non cauſas narraret earum, et
Naturas dominus: quem nos ſic fugimus ulti,
Ut nihil omnino guſtaremus, velut illis
Canidia afflaſſet pejor ſerpentibus Afris.

QUINTI
HORATII FLACCI
EPISTOLARUM
LIBRI DUO.

Q. HORATII FLACCI
EPISTOLARUM
LIBER PRIMUS.

EPISTOLA I.
AD MÆCENATEM.

PRIMA dicte mihi, ſumma dicende Camena,
Spectatum ſatis, et donatum jam rude quæris,
Mæcenas, iterum antiquo me includere ludo.
Non eadem eſt ætas, non mens. Veianius, armis
Herculis ad poſtem fixis, latet abditus agro;
Ne populum extrema toties exoret arena.
Eſt mihi purgatam crebro qui perſonet aurem:
Solve ſenescentem mature ſanus equum, ne
Peccet ad extremum ridendus, et ilia ducat.
Nunc itaque et verſus et cetera ludicra pono:
Quid verum atque decens, curo et rogo, et omnis in hoc ſum:
Condo, et compono, quæ mox depromere poſſim.
Ac ne forte roges, quo me duce, quo Lare tuter:
Nullius addictus jurare in verba magiſtri,
Quo me cunque rapit tempeſtas, deferor hoſpes.
Nunc agilis fio, et merſor civilibus undis:
Nunc mihi res, non me rebus ſubjungere conor,
Virtutis veræ cuſtos, rigidusque ſatelles:

Nunc

Nunc in Ariſtippi furtim præcepta relabor.
Ut nox longa quibus mentitur amica, diesque
Lenta videtur opus debentibus; ut piger annus
Pupillis, quos dura premit cuſtodia matrum:
Sic mihi tarda fluunt ingrataque tempora, quæ ſpem
Conſiliumque morantur agendi gnaviter id, quod
Æque pauperibus prodeſt, locupletibus æque;
Æque neglectum pueris ſenibusque nocebit.
Reſtat, ut his ego me ipſe regam ſolerque elementis.
Non poſſis oculo quantum contendere Lynceus,
Non tamen idcirco contemnas lippus inungi;
Nec, quia deſperes invicti membra Glyconis,
Nodoſa corpus nolis prohibere chiragra.
Eſt quadam prodire tenus, ſi non datur ultra.
Fervet avaritia, miſeroque cupidine pectus?
Sunt verba ac voces, quibus hunc lenire dolorem
Poſſis, et magnam morbi deponere partem.
Laudis amore tumes? Sunt certa piacula, quæ te
Ter pure lecto poterunt recreare libello.
Invidus, iracundus, iners, vinoſus, amator;
Nemo adeo ferus eſt, ut non miteſcere poſſit,
Si modo culturæ patientem commodet aurem.
Virtus eſt, vitium fugere; et ſapientia prima,
Stultitia caruiſſe. Vides, quæ maxima credis
Eſſe mala, exiguum cenſum, turpemque repulſam,
Quanto devites animi capitisque labore.
Impiger extremos curris mercator ad Indos,
Per mare pauperiem fugiens, per ſaxa, per ignes:
Ne cures ea, quæ ſtulte miraris et optas,
Diſcere, et audire, et meliori credere non vis?
Quis circum pagos et circum compita pugnax
Magna coronari contemnat Olympia, cui ſpes,

Cui

Cui fit conditio dulcis ſine pulvere palmæ?
Vilius eſt auro argentum, virtutibus aurum.
O cives, cives! quærenda pecunia primum;
Virtus poſt nummos: hæc Janus ſummus ab imo
Prodocet; hæc recinunt juvenes dictata ſenesque.
Eſt animus tibi, ſunt mores, eſt lingua, fidesque:
Sed quadringentis ſex ſeptem millia deſint,
Plebs eris. At pueri ludentes, Rex eris, aiunt,
Si recte facies. Hic murus aheneus eſto,
Nil conſcire ſibi, nulla palleſcere culpa.
Roſcia, dic ſodes, melior lex, an puerorum
Nænia, quæ regnum recte facientibus offert,
Et maribus Curiis, et decantata Camillis?
Iſne tibi melius ſuadet, qui, Rem facias; rem,
Si poſſis, recte; ſi non, quocunque modo rem;
Ut propius ſpectes lacrymoſa poemata Puppi:
An qui fortunæ te reſponſare ſuperbæ
Liberum et erectum præſens hortatur et optat?
Quod ſi me populus Romanus forte roget, cur
Non, ut porticibus, ſic judiciis fruar isdem;
Nec ſequar aut fugiam, quæ diligit ipſe vel odit:
Olim quod vulpes ægroto cauta leoni
Reſpondit, referam: Quia me veſtigia terrent,
Omnia te adverſum ſpectantia, nulla retrorſum.
Bellua multorum eſt capitum. Nam quid ſequar, aut quem?
Pars hominum geſtit conducere publica: ſunt qui
Cruſtis et pomis viduas venentur avaras,
Excipiantque ſenes, quos in vivaria mittant:
Multis occulto creſcit res fœnore. Verum
Eſto, aliis alios rebus ſtudiisque teneri:
Iidem eadem poſſunt horam durare probantes?

Nullus

Nullus in orbe ſinus Baiis prælucet amœnis,
Si dixit dives; lacus et mare ſentit amorem
Feſtinantis heri: cui ſi vitioſa libido
Fecerit auſpicium; cras ferramenta Teanum
Tolletis, fabri. Lectus genialis in aula eſt?
Nil ait eſſe prius, melius nil cœlibe vita:
Si non eſt, jurat bene ſolis eſſe maritis.
Quo teneam vultus mutantem Protea nodo?
Quid pauper? Ride. Mutat cœnacula, lectos,
Balnea, tonſores: conducto navigio æque
Nauſeat, ac locuples quem ducit priva triremis.
Si curatus inæquali tonſore capillos
Occurro, rides: ſi forte ſubucula pexæ
Trita ſubeſt tunicæ, vel ſi toga diſſidet impar;
Rides. Quid, mea cum pugnat ſententia ſecum;
Quod petiit, ſpernit; repetit quod nuper omiſit;
Æſtuat, ac vitæ diſconvenit ordine toto;
Diruit, ædificat, mutat quadrata rotundis?
Inſanire putas ſolemnia me, neque rides,
Nec medici credis, neque curatoris egere
A prætore dati; rerum tutela mearum
Cum ſis, et prave ſectum ſtomacheris ob unguem
De te pendentis, te reſpicientis amici.
Ad ſummam, ſapiens uno minor eſt Jove, dives,
Liber, honoratus, pulcher, Rex denique regum;
Præcipue ſanus, niſi cum pituita moleſta eſt.

EPISTOLA II.

AD LOLLIUM.

Script. A. U. C. DCCXXV.—DCCXXVI.

TROJANI belli scriptorem, maxime Lolli,
Dum tu declamas Romæ, Præneste relegi:
Qui, quid sit pulchrum, quid turpe; quid utile, quid non,
Planius ac melius Chrysippo et Crantore dicit.
Cur ita crediderim, nisi quid te detinet, audi.
Fabula, qua Paridis propter narratur amorem
Græcia Barbariæ lento collisa duello,
Stultorum regnum ac populorum continet æstus.
Antenor censet belli præcidere causam:
Quod Paris, ut salvus regnet vivatque beatus,
Cogi posse negat. Nestor componere lites
Inter Peliden festinat et inter Atriden.
Hunc amor, ira quidem communiter urit utrumque.
Quidquid delirant reges, plectuntur Achivi.
Seditione, dolis, scelere, atque libidine, et ira,
Iliacos intra muros peccatur et extra.
Rursum quid virtus, et quid sapientia possit,
Utile proposuit nobis exemplar Ulysses:
Qui, domitor Trojæ, multorum providus urbes
Et mores hominum inspexit; latumque per æquor,
Dum sibi, dum sociis reditum parat, aspera multa
Pertulit, adversis rerum immersabilis undis.
Sirenum voces, et Circes pocula nosti:
Quæ si cum sociis stultus cupidusque bibisset,
Sub domina meretrice fuisset turpis et excors;

Vixisset

Vixiſſet canis immundus, vel amica luto ſus.
Nos numerus ſumus, et fruges conſumere nati,
Sponſi Penelopes, nebulones, Alcinoique
In cute curanda plus æquo operata juventus;
Cui pulchrum fuit in medios dormire dies, et
Ad ſtrepitum citharæ ceſſantem ducere ſomnum.
Ut jugulent hominem, ſurgunt de nocte latrones:
Ut teipſum ſerves, non expergiſceris? Atqui
Si noles ſanus, cures hydropicus: et ni
Poſces ante diem librum cum lumine; ſi non
Intendes animum ſtudiis et rebus honeſtis;
Invidia vel amore vigil torquebere. Nam cur
Quæ lædunt oculum feſtinas demere; ſi quid
Eſt animum, differs curandi tempus in annum?
Dimidium facti, qui cœpit, habet. Sapere aude:
Incipe. Vivendi recte qui prorogat horam,
Ruſticus exſpectat dum defluat amnis: at ille
Labitur, et labetur in omne volubilis ævum.
Quæritur argentum, puerisque beata creandis
Uxor; et incultæ pacantur vomere ſilvæ.
Quod ſatis eſt cui contingit, nihil amplius optet.
Non domus et fundus, non æris acervus et auri,
Ægroto domini deduxit corpore febres,
Non animo curas. Valeat poſſeſſor oportet,
Si comportatis rebus bene cogitat uti.
Qui cupit aut metuit; juvat illum ſic domus et res,
Ut lippum pictæ tabulæ, fomenta podagrum,
Auriculas citharæ collecta ſorde dolentes.
Sincerum eſt niſi vas; quodcunque infundis, aceſcit.
Spefne voluptates: nocet emta dolore voluptas.
Semper avarus eget: certum voto pete finem.
Invidus alterius macreſcit rebus opimis:

Invidia

Invidia Siculi non invenere tyranni
Majus tormentum. Qui non moderabitur iræ,
Infectum volet esse, dolor quod suaserit ac mens,
Dum pœnas odio per vim festinat inulto.
Ira furor brevis est. Animum rege; qui, nisi paret,
Imperat: hunc frænis, hunc tu compesce catena.
Fingit equum tenera docilem cervice magister
Ire viam, qua monstrat eques: venaticus, ex quo
Tempore cervinam pellem latravit in aula,
Militat in silvis catulus. Nunc adbibe puro
Pectore verba, puer; nunc te melioribus offer.
Quo semel est imbuta recens, servabit odorem
Testa diu. Quod si cessas, aut strenuus anteis;
Nec tardum opperior, nec præcedentibus insto.

EPISTOLA III.

AD JULIUM FLORUM.

Script. A. U. C. DCCXXXIII.

JULI Flore, quibus terrarum militet oris
Claudius Augusti privignus, scire laboro.
Thracane vos, Hebrusque nivali compede vinctus,
An freta vicinas inter currentia turres,
An pingues Asiæ campi collesque morantur?
Quid studiosa cohors operum struit? Hoc quoque curo:
Quis sibi res gestas Augusti scribere sumit?
Bella quis et paces longum diffundit in ævum?
Quid Titius, Romana brevi venturus in ora?
Pindarici fontis qui non expalluit haustus,

Faſtidire lacus et rivos auſus apertos:
Ut valet? ut meminit noſtri? fidibusne Latinis
Thebanos aptare modos ſtudet, auſpice Muſa?
An tragica deſævit et ampullatur in arte?
Quid mihi Celſus agit? monitus, multumque monendus,
Privatas ut quærat opes, ac tangere vitet
Scripta, Palatinus quæcunque recepit Apollo;
Ne, ſi forte ſuas repetitum venerit olim
Grex avium plumas, moveat cornicula riſum
Furtivis nudata coloribus. Ipſe quid audes?
Quæ circumvolitas agilis thyma? Non tibi parvum
Ingenium, non incultum eſt et turpiter hirtum.
Seu linguam cauſis acuis, ſeu civica jura
Reſpondere paras; ſeu condis amabile carmen;
Prima feres ederæ victricis præmia. Quod ſi
Frigida curarum fomenta relinquere poſſes;
Quo te cœleſtis ſapientia duceret, ires.
Hoc opus, hoc ſtudium parvi properemus et ampli;
Si patriæ volumus, ſi nobis vivere cari.
Debes hoc etiam reſcribere; Si tibi curæ eſt,
Quantæ conveniat, Munatius: an male ſarta
Gratia nequicquam coit, et reſcinditur; ac vos
Seu calidus ſanguis, ſeu rerum inſcitia vexat,
Indomita cervice feros. Ubicunque locorum
Vivitis, indigni fraternum rumpere fœdus,
Paſcitur in veſtrum reditum votiva juvenca.

EPISTOLA

EPISTOLA IV.

AD ALBIUM TIBULLUM.

Script. A. U. C. DCCXX.

ALBI, noſtrorum ſermonum candide judex,
Quid nunc te dicam facere in regione Pedana?
Scribere quod Caſsî Parmenſis opuſcula vincat?
An tacitum ſilvas inter reptare ſalubres,
Curantem quidquid dignum ſapiente bonoque eſt?
Non tu corpus eras ſine pectore. Dî tibi formam,
Dî tibi divitias dederunt, artemque fruendi.
Quid voveat dulci nutricula majus alumno,
Qui ſapere, et fari poſſit quæ ſentiat; et cui
Gratia, fama, valetudo contingat abunde,
Et mundus victus, non deficiente crumena?
Inter ſpem curamque, timores inter et iras,
Omnem crede diem tibi diluxiſſe ſupremum.
Grata ſuperveniet, quæ non ſperabitur, hora.
Me pinguem ac nitidum bene curata cute viſes,
Cum ridere voles, Epicuri de grege porcum.

EPISTOLA V.

AD TORQUATUM.

Script. A. U. C. DCCXXXIV.

SI potes Archiacis conviva recumbere lectis,
Nec modica cœnare times olus omne patella;
Supremo te ſole domi, Torquate, manebo.
Vina bibes, iterum Tauro diffuſa paluſtres

Inter Minturnas Sinueſſanumque Petrinum.
Si melius quid habes, arceſſe; vel imperium fer.
Jamdudum ſplendet focus, et tibi munda ſupellex.
Mitte leves ſpes, et certamina divitiarum,
Et Moſchi cauſam. Cras, nato Cæſare, feſtus
Dat veniam ſomnumque dies. Impune licebit
Æſtivam ſermone benigno tendere noctem.
Quo mihi fortunas, ſi non conceditur uti?
Parcus ob heredis curam nimiumque ſeverus
Affidet inſano. Potare et ſpargere flores
Incipiam, patiarque vel inconſultus haberi.
Quid non ebrietas deſignat? Operta recludit;
Spes jubet eſſe ratas; ad prœlia trudit inertem;
Solicitis animis onus eximit; addocet artes.
Fœcundi calices quem non fecere diſertum?
Contracta quem non in paupertate ſolutum?
Hæc ego procurare et idoneus imperor, et non
Invitus; ne turpe toral, ne ſordida mappa
Corruget nares; ne non et cantharus, et lanx
Oſtendat tibi te; ne fidos inter amicos
Sit, qui dicta foras eliminet; ut coeat par,
Jungaturque pari. Butram tibi Septiciumque,
Et, niſi cœna prior, potiorque puella Sabinum
Detinet, aſſumam. Locus eſt et pluribus umbris:
Sed nimis arcta premunt olidæ convivia capræ.
Tu, quotus eſſe velis, reſcribe; et, rebus omiſſis,
Atria ſervantem poſtico falle clientem.

EPISTOLA

EPISTOLA VI.

AD NUMICIUM.

Script. poſt A. U. C. DCCXXIX.

NIL admirari prope res eſt una, Numici,
Solaque, quæ poſſit facere et ſervare beatum.
Hunc ſolem, et ſtellas, et decedentia certis
Tempora momentis, ſunt qui formidine nulla
Imbuti ſpectant. Quid cenſes munera terræ?
Quid, maris extremos Arabas ditantis et Indos?
Ludicra quid, plauſus, et amici dona Quiritis?
Quo ſpectanda modo, quo ſenſu credis et ore?
Qui timet his adverſa, fere miratur eodem
Quo cupiens pacto. Pavor eſt utrobique moleſtus:
Improviſa ſimul ſpecies exterret utrumque:
Gaudeat, an doleat; cupiat, metuatne; quid ad rem,
Si, quidquid vidit melius pejusve ſua ſpe,
Defixis oculis, animoque et corpore torpet?
Inſani ſapiens nomen ferat, æquus iniqui;
Ultra quam ſatis eſt, virtutem ſi petat ipſam.
I nunc, argentum et marmor vetus, æraque et artes
Suſpice: cum gemmis Tyrios mirare colores:
Gaude, quod ſpectant oculi te mille loquentem:
Gnavus mane forum, et veſpertinus pete tectum;
Ne plus frumenti dotalibus emetat agris
Mutus, et (indignum quod ſit) pejoribus ortus
Hic tibi ſit potius, quam tu mirabilis illi.
Quidquid ſub terra eſt, in apricum proferet ætas;
Defodiet, condetque nitentia. Cum bene notum
Porticus Agrippæ, et via te conſpexerit Appî;

Ire tamen reſtat, Numa quo devenit et Ancus.
Si latus aut renes morbo tentantur acuto,
Quære fugam morbi. Vis recte vivere? quis non?
Si virtus hoc una poteſt dare; fortis omiſſis
Hoc age deliciis. Virtutem verba putas, et
Lucum ligna? Cave ne portus occupet alter;
Ne Cibyratica, ne Bithyna negotia perdas:
Mille talenta rotundentur, totidem altera; porro et
Tertia ſuccedant, et quæ pars quadret acervum.
Scilicet uxorem cum dote, fidemque, et amicos,
Et genus, et formam regina Pecunia donat;
Ac bene nummatum decorat Suadela, Venusque.
Mancipiis locuples, eget æris Cappadocum rex:
Ne fueris hic tu. Chlamydes Lucullus, ut aiunt,
Si poſſet centum ſcenæ præbere rogatus,
Qui poſſum tot? ait: tamen et quæram, et quot habebo,
Mittam. Poſt paulo ſcribit, ſibi millia quinque
Eſſe domi chlamydum: partem, vel tolleret omnes.
Exilis domus eſt, ubi non et multa ſuperſunt,
Et dominum fallunt, et proſunt furibus. Ergo,
Si res ſola poteſt facere et ſervare beatum;
Hoc primus repetas opus, hoc poſtremus omittas.
Si fortunatum ſpecies, et gratia præſtat;
Mercemur ſervum qui dictet nomina, lævum
Qui fodicet latus, et cogat trans pondera dextram
Porrigere: Hic multum in Fabia valet, ille Velina:
Cui libet is faſces dabit; eripietque curule
Cui volet importunus ebur: Frater, Pater, adde:
Ut cuique eſt ætas, ita quemque facetus adopta.
Si bene qui cœnat, bene vivit; lucet, eamus
Quo ducit gula: piſcemur, venemur, ut olim
Gargilius, qui mane plagas, venabula, ſervos

Differtum

Differtum tranſire forum campumque jubebat;
Unus ut e multis populo ſpectante referret
Emtum mulus aprum. Crudi tumidique lavemur,
Quid deceat, quid non, obliti; Cærite cera
Digni; remigium vitioſum Ithacenſis Ulyſſei:
Cui potior patria fuit interdicta voluptas.
Si, Mimnermus uti cenſet, ſine amore jocisque
Nil eſt jucundum; vivas in amore jocisque.
Vive, vale. Si quid noviſti rectius iſtis,
Candidus imperti: ſi non, his utere mecum.

EPISTOLA VII.

AD MÆCENATEM.

Script. A. U. C. DCCXXXI.

QUINQUE dies tibi pollicitus me rure futurum,
Sextilem totum mendax deſideror: atqui
Si me vivere vis ſanum recteque valentem,
Quam mihi das ægro, dabis ægrotare timenti,
Mæcenas, veniam; dum ficus prima calorque
Deſignatorem decorat lictoribus atris:
Dum pueris omnis pater et matercula pallet;
Officioſaque ſedulitas, et opella forenſis
Adducit febres, ac teſtamenta reſignat.
Quod ſi bruma nives Albanis illinet agris,
Ad mare deſcendet vates tuus, et ſibi parcet,
Contractusque leget: te, dulcis amice, reviſet
Cum Zephyris, ſi concedes, et hirundine prima.
Non, quo more pyris veſci Calaber jubet hoſpes,

Tu

Tu me feciſti locupletem. Veſcere ſodes.
Jam ſatis eſt. At tu quantumvis tolle. Benigne.
Non inviſa feres pueris munuſcula parvis.
Tam teneor dono, quam ſi dimittar onuſtus.
Ut libet: hæc porcis hodie comedenda relinques.
Prodigus ac ſtultus donat quæ ſpernit et odit:
Hæc ſeges ingratos tulit, et feret omnibus annis.
Vir bonus et ſapiens dignis ait eſſe paratus:
Nec tamen ignorat quid diſtent æra lupinis.
Dignum præſtabo me etiam pro laude merentis.
Quod ſi me noles uſquam diſcedere; reddes
Forte latus, nigros anguſta fronte capillos:
Reddes dulce loqui: reddes ridere decorum, et
Inter vina fugam Cynaræ mœrere protervæ.
Forte per anguſtam tenuis nitedula rimam
Repſerat in cumeram frumenti; paſtaque, rurſus
Ire foras pleno tendebat corpore fruſtra.
Cui muſtela procul: Si vis, ait, effugere iſtinc,
Macra cavum repetes arctum, quem macra ſubiſti.
Hac ego ſi compellor imagine, cuncta reſigno:
Nec ſomnum plebis laudo ſatur altilium, nec
Otia divitiis Arabum liberrima muto.
Sæpe verecundum laudaſti: Reſque, Paterque
Audiſti coram, nec verbo parcius abſens.
Inſpice, ſi poſſum donata reponere lætus.
Haud male Telemachus proles patientis Ulyſſei:
Non eſt aptus equis Ithacæ locus, ut neque planis
Porrectus ſpatiis, neque multæ prodigus herbæ:
Atride, magis apta tibi tua dona relinquam.
Parvum parva decent. Mihi jam non regia Roma,
Sed vacuum Tibur placet, aut imbelle Tarentum.
Strenuus et fortis, cauſisque Philippus agendis

Clarus,

Clarus, ab officiis octavam circiter horam
Dum redit, atque foro nimium distare Carinas
Jam grandis natu queritur; conspexit, ut aiunt,
Adrasum quendam vacua tonsoris in umbra
Cultello proprios purgantem leniter ungues.
Demetri (puer hic non lævus jussa Philippi
Accipiebat) abi, quære, et refer; unde domo, quis,
Cujus fortunæ, quo sit patre, quoque patrono.
It, redit, enarrat, Vulteium nomine Menam,
Præconem, tenui censu, sine crimine notum,
Et properare loco, et cessare, et quærere, et uti,
Gaudentem parvisque sodalibus, et lare certo,
Et ludis, et, post decisa negotia, campo.
Scitari libet ex ipso quodcunque refers. Dic
Ad cœnam veniat. Non sane credere Mena:
Mirari secum tacitus. Quid multa? Benigne,
Respondet. Neget ille mihi? Negat improbus, et te
Negligit, aut horret. Vulteium mane Philippus
Vilia vendentem tunicato scruta popello
Occupat, ac salvere jubet prior. Ille Philippo
Excusare laborem et mercenaria vincla,
Quod non mane domum venisset; denique quod non
Providisset eum. Sic ignovisse putato
Me tibi, si cœnas hodie mecum. Ut libet. Ergo
Post nonam venies: nunc i, rem strenuus auge.
Ut ventum ad cœnam est; dicenda, tacenda, locutus
Tandem dormitum dimittitur. Hic ubi sæpe
Occultum visus decurrere piscis ad hamum,
Mane cliens, et jam certus conviva; jubetur
Rura suburbana indictis comes ire Latinis.
Impositus mannis, arvum cœlumque Sabinum
Non cessat laudare. Videt, ridetque Philippus:

Et

Et ſibi dum requiem, dum riſus undique quærit,
Dum ſeptem donat ſeſtertia, mutua ſeptem
Promittit; perſuadet uti mercetur agellum.
Mercatur. Ne te longis ambagibus ultra
Quam ſatis eſt morer; ex nitido ſit ruſticus, atque
Sulcos ac vineta crepat mera; præparat ulmos;
Immoritur ſtudiis, et amore ſeneſcit habendi.
Verum ubi oves furto, morbo periere capellæ,
Spem mentita ſeges, bos eſt enectus arando;
Offenſus damnis, media de nocte caballum
Arripit, iratusque Philippi tendit ad ædes.
Quem ſimul aſpexit ſcabrum intonſumque Philippus:
Durus, ait, Vultei, nimis attentusque videris
Eſſe mihi. Pol me miſerum, patrone, vocarat.
Si velles, inquit, verum mihi ponere nomen,
Quod te per Genium dextramque Deosque Penates
Obſecro, et obteſtor, vitæ me redde priori.
Qui ſemel aſpexit, quantum dimiſſa petitis
Præſtent; mature redeat, repetatque relicta.
Metiri ſe quemque ſuo modulo ac pede verum eſt.

EPISTOLA VIII.

AD CELSUM ALBINOVANUM.

Script. A. U. C. DCCXXXIV.

CELSO gaudere et bene rem gerere Albinovano,
Muſa rogata, refer, comiti ſcribæque Neronis,
Si quæret, quid agam; dic, multa ac pulchra minantem,
Vivere nec recte, nec ſuaviter: haud quia grando
Contuderit

Contuderit vites, oleamve momorderit æſtus;
Nec quia longinquis armentum ægrotet in arvis:
Sed quia mente minus validus quam corpore toto,
Nil audire velim, nil diſcere, quod levet ægrum;
Fidis offendar medicis, iraſcar amicis,
Cur me funeſto properent arcere veterno;
Quæ nocuere ſequar; fugiam quæ profore credam;
Romæ Tibur amem, ventoſus, Tibure Romam.
Poſt hæc, ut valeat; quo pacto rem gerat, et ſe;
Ut placeat Juveni, percontare, atque cohorti.
Si dicet, Recte; primum gaudere, ſubinde
Præceptum auriculis hoc inſtillare memento:
Ut tu fortunam, ſic nos te, Celſe, feremus.

EPISTOLA IX.

AD CLAUDIUM TIBERIUM NERONEM.

Script. A. U. C. DCCXXXI.

SEPTIMIUS, Claudi, nimirum intelligit unus,
Quanti me facias. Nam cum rogat, et prece cogit
Scilicet, ut tibi ſe laudare et tradere coner,
Dignum mente domoque legentis honeſta Neronis,
Munere cum fungi propioris cenſet amici;
Quid poſſim videt ac novit me valdius ipſo.
Multa quidem dixi, cur excuſatus abirem:
Sed timui, mea ne finxiſſe minora putarer,
Diſſimulator opis propriæ, mihi commodus uni.
Sic ego, majoris fugiens opprobria culpæ,
Frontis ad urbanæ deſcendi præmia. Quod ſi
Depoſitum laudas ob amici juſſa pudorem;
Scribe tui gregis hunc, et fortem crede bonumque.

EPISTOLA

EPISTOLA X.

AD ARISTIUM FUSCUM.

URBIS amatorem Fuſcum ſalvere jubemus
Ruris amatores; hac in re ſcilicet una
Multum diſſimiles; at cetera pene gemelli,
Fraternis animis: quidquid negat alter, et alter:
Annuimus pariter: vetuli notique columbi,
Tu nidum ſervas, ego laudo ruris amœni
Rivos, et muſco circumlita ſaxa, nemusque.
Quid quæris? Vivo et regno, ſimul iſta reliqui
Quæ vos ad cœlum fertis rumore ſecundo.
Utque ſacerdotis fugitivus, liba recuſo;
Pane egeo, jam mellitis potiore placentis.
Vivere naturæ ſi convenienter oportet,
Ponendæque domo quærenda eſt area primum;
Noviſtine locum potiorem rure beato?
Eſt ubi plus tepeant hiemes? ubi gratior aura
Leniat et rabiem Canis, et momenta Leonis,
Cum ſemel accepit ſolem furibundus acutum?
Eſt ubi divellat ſomnos minus invida cura?
Deterius Libycis olet aut nitet herba lapillis?
Purior in vicis aqua tendit rumpere plumbum,
Quam quæ per pronum trepidat cum murmure rivum?
Nempe inter varias nutritur ſilva columnas,
Laudaturque domus, longos quæ proſpicit agros.
Naturam expelles furca; tamen uſque recurret,
Et mala perrumpet furtim faſtidia victrix.
Non, qui Sidonio contendere callidus oſtro
Neſcit Aquinatem potantia vellera fucum,
Certius accipiet damnum, propiusve medullis,
Quam qui non poterit vero diſtinguere falſum.

Quem

Quem res plus nimio delectavere ſecundæ,
Mutatæ quatient. Si quid mirabere, pones
Invitus. Fuge magna: licet ſub paupere tecto
Reges et regum vita præcurrere amicos.
Cervus equum pugna melior communibus herbis
Pellebat; donec minor in certamine longo
Imploravit opes hominis, frænumque recepit:
Sed poſtquam victor victo diſceſſit ab hoſte,
Non equitem dorſo, non frænum depulit ore.
Sic qui pauperiem veritus, potiore metallis
Libertate caret, dominum vehit improbus; atque
Serviet æternum, quia parvo neſciet uti.
Cui non conveniet ſua res, ut calceus olim
Si pede major erit, ſubvertet; ſi minor, uret.
Lætus ſorte tua vives ſapienter, Ariſti:
Nec me dimittes incaſtigatum, ubi plura
Cogere quam ſatis eſt, ac non ceſſare videbor.
Impetat aut ſervit collecta pecunia cuique,
Tortum digna ſequi potius quam ducere funem.
Hæc tibi dictabam fanum poſt putre Vacunæ;
Excepto, quod non ſimul eſſes, cetera lætus.

EPISTOLA XI.

AD BULLATIUM.

Script. A. U. C. DCCXXV.

QUID tibi viſa Chios, Bullati, notaque Leſbos?
Quid concinna Samos? quid Crœſi regia Sardis?
Smyrna quid, et Colophon? majora minorane fama?
Cunctane præ campo et Tiberino flumine ſordent?

An venit in votum Attalicis ex urbibus una?
An Lebedum laudas, odio maris atque viarum?
Scis, Lebedus quid sit? Gabiis desertior atque
Fidenis vicus; tamen illic vivere vellem;
Oblitusque meorum, obliviscendus et illis,
Neptunum procul e terra spectare furentem.
Sed neque qui Capua Romam petit, imbre lutoque
Adspersus, volet in caupona vivere; nec, qui
Frigus collegit, furnos et balnea laudat,
Ut fortunatam plene præstantia vitam.
Nec si te validus jactaverit Auster in alto,
Idcirco navem trans Ægæum mare vendas.
Incolumi Rhodos et Mitylene pulchra facit, quod
Penula solstitio, campestre nivalibus auris,
Per brumam Tiberis, Sextili mense caminus.
Dum licet, ac servat vultum Fortuna benignum,
Romæ laudetur Samos, et Chios, et Rhodos absens.
Tu, quamcunque Deus tibi fortunaverit horam,
Grata sume manu; neu dulcia differ in annum:
Ut, quocunque loco fueris, vixisse libenter
Te dicas. Nam si ratio et prudentia curas,
Non locus effusi late maris arbiter, aufert;
Cœlum, non animum mutant, qui trans mare currunt:
Strenua nos exercet inertia: navibus atque
Quadrigis petimus bene vivere. Quod petis, hic est:
Est Ulubris, animus si te non deficit æquus.

EPISTOLA XII.

AD ICCIUM.

Script. A. U. C. DCCXXXIV.

FRUCTIBUS Agrippæ Siculis, quos colligis, Icci,
Si recte frueris, non eſt ut copia major
Ab Jove donari poſſit tibi. Tolle querelas:
Pauper enim non eſt, rerum cui ſuppetit uſus.
Si ventri bene, ſi lateri eſt, pedibusque tuis; nil
Divitiæ poterunt regales addere majus.
Si forte in medio poſitorum abſtemius, herbis
Vivis et urtica; ſic vives protinus, ut te
Confeſtim liquidus fortunæ rivus inauret:
Vel quia naturam mutare pecunia neſcit,
Vel quia cuncta putas una virtute minora.
Miramur, ſi Democriti pecus edit agellos
Cultaque, dum peregre eſt animus ſine corpore velox?
Cum tu inter ſcabiem tantam et contagia lucri
Nil parvi ſapias, et adhuc ſublimia cures;
Quæ mare compeſcant cauſæ; quid temperet annum;
Stellæ ſponte ſua, juſſæne vagentur et errent;
Quid premat obſcurum lunæ, quid proferat orbem;
Quid velit et poſſit rerum concordia diſcors;
Empedocleum, an Stertinium deliret acumen.
Verum, ſeu piſces, ſeu porrum et cæpe trucidas,
Utere Pompeio Groſpho; et, ſi quid petet, ultro
Defer: nil Groſphus niſi verum orabit et æquum.
Vilis amicorum eſt annona, bonis ubi quid deeſt.
Ne tamen ignores quo ſit Romana loco res:
Cantaber Agrippæ, Claudî virtute Neronis

Armenius cecidit: jus imperiumque Phraates
Cæsaris accepit, genibus minor: aurea fruges
Italiæ pleno defundit Copia cornu.

EPISTOLA XIII.

AD VINIUM ASELLAM.

Script. A. U. C. DCCXLIV.

UT proficiscentem docui te sæpe diuque,
Augusto reddes signata volumina, Vinni,
Si validus, si lætus erit, si denique poscet:
Ne studio nostri pecces, odiumque libellis
Sedulus importes, opera vehemente minister.
Si te forte meæ gravis uret sarcina chartæ;
Abjicito potius, quam quo perferre juberis
Clitellas ferus impingas, Asinæque paternum
Cognomen vertas in risum, et fabula fias.
Viribus uteris per clivos, flumina, lamas.
Victor propositi simul ac perveneris illuc,
Sic positum servabis onus; ne forte sub ala
Fasciculum portes librorum, ut rusticus agnum;
Ut vinosa glomos furtivæ Pyrrhia lanæ;
Ut cum pileolo soleas conviva tribulis.
Neu vulgo narres te sudavisse ferendo
Carmina, quæ possint oculos auresque morari
Cæsaris. Oratus multa prece, nitere. Porro
Vade, vale; cave ne titubes, mandataque frangas.

EPISTOLA

EPISTOLA XIV.

AD VILLICUM SUUM.

VILLICE ſylvarum et mihi me reddentis agelli,
Quem tu faſtidis, habitatum quinque focis, et
Quinque bonos ſolitum Variam dimittere Patres;
Certemus, ſpinas animone ego fortius, an tu
Evellas agro, et melior ſit Horatius, an res.
Me quamvis Lamiæ pietas et cura moratur
Fratrem mœrentis, rapto de fratre dolentis
Inſolabiliter; tamen iſtuc mens animusque
Fert, et amat ſpatiis obſtantia rumpere clauſtra.
Rure ego viventem, tu dicis in Urbe beatum.
Cui placet alterius, ſua nimirum eſt odio ſors.
Stultus uterque locum immeritum cauſatur inique:
In culpa eſt animus, qui ſe non effugit unquam.
Tu mediaſtinus tacita prece rura petebas:
Nunc Urbem et ludos et balnea villicus optas.
Me conſtare mihi ſcis, ac diſcedere triſtem,
Quandocunque trahunt inviſa negotia Romam.
Non eadem miramur: eo diſconvenit inter
Meque et te: nam quæ deſerta et inhoſpita teſqua
Credis, amœna vocat mecum qui ſentit; et odit
Quæ tu pulchra putas. Fornix tibi et uncta popina
Incutiunt Urbis deſiderium, video; et quod
Angulus iſte feret piper ac thus ocyus uva;
Nec vicina ſubeſt vinum præbere taberna
Quæ poſſit tibi; nec meretrix tibicina, cujus
Ad ſtrepitum ſalias terræ gravis: et tamen urges
Jampridem non tacta ligonibus arva, bovemque
Disjunctum curas, et ſtrictis frondibus exples.

Addit opus pigro rivus, ſi decidit imber,
Multa mole docendus aprico parcere prato.
Nunc age, quid noſtrum concentum dividat, audi.
Quem tenues decuere togæ nitidique capilli,
Quem ſcis immunem Cynaræ placuiſſe rapaci,
Quem bibulum liquidi media de luce Falerni,
Cœna brevis juvat, et prope rivum ſomnus in herba.
Nec luſiſſe pudet, ſed non incidere ludum.
Non iſtic obliquo oculo mea commoda quiſquam
Limat, non odio obſcuro morſuque venenat:
Rident vicini glebas et ſaxa moventem.
Cum ſervis tu urbana diaria rodere mavis:
Horum tu in numerum voto ruis. Invidet uſum
Lignorum et pecoris tibi calo argutus et horti.
Optat ephippia bos piger: optat arare caballus.
Quam ſcit, uterque libens, cenſebo, exerceat artem.

EPISTOLA XV.

AD C. NUMONIUM VALAM.

Script. A. U. C. DCCXXXI.

QUÆ ſit hyems Veliæ, quod cœlum, Vala, Salerni;
Quorum hominum regio, et qualis via: (nam mihi Baias
Muſa ſupervacuas Antonius; et tamen illis
Me facit inviſum, gelida cum perluor unda
Per medium frigus. Sane myrteta relinqui,
Dictaque ceſſantem nervis elidere morbum
Sulfura contemni, vicus gemit; invidus ægris,
Qui caput ac ſtomachum ſupponere fontibus audent
Cluſinis,

Clusinis, Gabiosque petunt et frigida rura.
Mutandus locus est, et diversoria nota
Præteragendus equus. Quo tendis? Non mihi Cumas
Est iter aut Baias, læva stomachosus habena
Dicet eques: sed equi frenato est auris in ore.)
Major utrum populum frumenti copia pascat;
Collectosne bibant imbres, puteosne perennes
Dulcis aquæ; (nam vina nihil moror illius oræ.
Rure meo possum quidvis perferre patique:
Ad mare cum veni, generosum et lene requiro,
Quod curas abigat, quod cum spe divite manet
In venas animumque meum, quod verba ministret,
Quod me Lucanæ juvenem commendet amicæ.)
Tractus uter plures lepores, uter educet apros;
Utra magis pisces et echinos æquora celent;
Pinguis ut inde domum possim Phæaxque reverti:
Scribere te nobis, tibi nos accredere par est.
Mænius, ut rebus maternis atque paternis
Fortiter absumtis urbanus cœpit haberi;
Scurra vagus, non qui certum præsepe teneret;
Impransus non qui civem dignosceret hoste;
Quælibet in quemvis opprobria figere sævus;
Pernicies ac tempestas barathrumque macelli,
Quidquid quæsierat, ventri donabat avaro:
Hic, ubi nequitiæ fautoribus ac timidis nil
Aut paulum abstulerat, patinas cœnabat omasi
Vilis et agninæ, tribus ursis quod satis esset;
Scilicet ut ventres lamna candente nepotum
Diceret urendos, corrector Bestius. Idem,
Si quid erat nactus prædæ majoris, ubi omne
Verterat in fumum et cinerem: Non hercule miror,
Aiebat, si qui comedunt bona; cum sit obeso

Nil

Nil melius turdo, vulva nil pulchrius ampla.
Nimirum hic ego ſum: tutus nam parvula laudo,
Cum res deficiunt; ſatis inter vilia fortis:
Verum ubi contingit melius quid et unctius; idem
Vos ſapere et ſolos aio bene vivere, quorum
Conſpicitur nitidis fundata pecunia villis.

EPISTOLA XVI.

AD QUINTIUM.

Script. poſt A. U. C. DCCXXVI.

NE perconteris fundus meus, optime Quinti,
Arvo paſcat herum, an baccis opulentet olivæ,
Pomisne an pratis, an amicta vitibus ulmo;
Scribetur tibi forma loquaciter et ſitus agri.
Continui montes, ni diſſocientur opaca
Valle: ſed ut veniens dextrum latus aſpiciat Sol,
Lævum decedens curru fugiente vaporet.
Temperiem laudes. Quid? ſi rubicunda benigni
Corna vepres et pruna ferunt? ſi quercus et ilex
Multa fruge pecus, multa dominum juvat umbra?
Dicas adductum propius frondere Tarentum.
Fons etiam rivo dare nomen idoneus, ut nec
Frigidior Thracam nec purior ambiat Hebrus,
Infirmo capiti fluit utilis, utilis alvo.
Hæ latebræ dulces, etiam (ſi credis) amœnæ,
Incolumem tibi me præſtant Septembribus horis.
Tu recte vivis, ſi curas eſſe quod audis.
Jactamus jampridem omnis te Roma beatum:

Sed

Sed vereor, ne cui de te plus quam tibi credas;
Neve putes alium ſapiente bonoque beatum:
Neu, ſi te populus ſanum recteque valentem
Dictitet, occultam febrem ſub tempus edendi
Diſſimules; donec manibus tremor incidat unctis.
Stultorum incurata pudor malus ulcera celat.
Si quis bella tibi terra pugnata marique
Dicat, et his verbis vacuas permulceat aures:
Tene magis ſalvum populus velit, an populum tu,
Servet in ambiguo, qui conſulit et tibi et Urbi,
Jupiter; Auguſti laudes agnoſcere poſſis.
Cum pateris ſapiens emendatusque vocari;
Reſpondesne tuo, dic ſodes, nomine? Nempe
Vir bonus et prudens dici delector ego, ac tu.
Qui dedit hoc hodie, cras, ſi volet, auferet: ut ſi
Detulerit faſces indigno, detrahet idem.
Pone, meum eſt, inquit: pono, triſtisque recedo.
Idem, ſi clamet furem, neget eſſe pudicum,
Contendat laqueo collum preſſiſſe paternum,
Mordear opprobriis falſis, mutemque colores?
Falſus honor juvat, et mendax infamia terret
Quem, niſi mendoſum et medicandum? Vir bonus eſt
quis?
Qui conſulta Patrum, qui leges juraque ſervat;
Quo multæ magnæque ſecantur judice lites;
Quo res ſponſore, et quo cauſæ teſte tenentur.
Sed videt hunc omnis domus et vicinia tota
Introrſus turpem, ſpecioſum pelle decora.
Nec furtum feci, neque fugi, ſi mihi dicit
Servus: Habes pretium; loris non ureris, aio.
Non hominem occidi: Non paſces in cruce corvos.
Sum bonus ac frugi: Renuit negitatque Sabellus.

Cautus

Cautus enim metuit foveam lupus, accipiterque
Suſpectos laqueos, et opertum milüus hamum.
Oderunt peccare boni virtutis amore:
Tu nihil admittes in te formidine pœnæ.
Sit ſpes fallendi, miſcebis ſacra profanis.
Nam de mille fabæ modiis cum furripis unum;
Damnum eſt, non facinus, pacto mihi lenius iſto.
Vir bonus, omne forum quem ſpectat et omne tribunal;
Quandocunque Deos vel porco vel bove placat,
Jane pater, clare, clare cum dixit, Apollo;
Labra movet metuens audiri: Pulchra Laverna,
Da mihi fallere; da juſto ſanctoque videri:
Noctem peccatis, et fraudibus objice nubem.
Quî melior ſervo, quî liberior ſit avarus,
In triviis fixum cum ſe demittit ob aſſem,
Non video. Nam qui cupiet, metuet quoque: porro
Qui metuens vivit, liber mihi non erit unquam.
Perdidit arma, locum virtutis deſeruit, qui
Semper in augenda feſtinat et obruitur re.
Vendere cum poſſis captivum, occidere noli:
Serviet utiliter: ſine paſcat durus aretque:
Naviget, ac mediis hiemet mercator in undis:
Annonæ proſit, portet frumenta penumque.
Vir bonus et ſapiens audebit dicere: Pentheu,
Rector Thebarum, quid me perferre patique
Indignum coges? Adimam bona. Nempe, pecus, rem,
Lectos, argentum? tollas licet. In manicis et
Compedibus ſævo te ſub cuſtode tenebo.
Ipſe Deus, ſimul atque volam, me ſolvet. Opinor,
Hoc ſentit: Moriar. Mors ultima linea rerum eſt.

EPISTOLA

EPISTOLA XVII.

AD SCÆVAM.

QUAMVIS, Scæva, ſatis per te tibi conſulis, et ſcis
Quo tandem pacto deceat majoribus uti;
Diſce, docendus adhuc quæ cenſet amiculus: ut ſi
Cæcus iter monſtrare velit; tamen aſpice, ſi quid
Et nos, quod cures proprium feciſſe, loquamur.
Si te grata quies et primam ſomnus in horam
Delectat: ſi te pulvis ſtrepitusque rotarum,
Si lædit caupona; Ferentinum ire jubebo.
Nam neque divitibus contingunt gaudia ſolis;
Nec vixit male, qui natus moriensque fefellit.
Si prodeſſe tuis, pauloque benignius ipſum
Te tractare voles; accedes ſiccus ad unctum.
Si pranderet olus patienter; regibus uti
Nollet Ariſtippus. Si ſciret regibus uti;
Faſtidiret olus, qui me notat. Utrius horum
Verba probes ac facta, doce: vel junior, audi
Cur ſit Ariſtippi potior ſententia. Namque
Mordacem Cynicum ſic eludebat, ut aiunt:
Scurror ego ipſe mihi, populo tu: rectius hoc et
Splendidius multo eſt: Equus ut me portet, alat rex,
Officium facio: tu poſcis vilia rerum,
Dante minor; quamvis fers te nullius egentem.
Omnis Ariſtippum decuit color et ſtatus et res,
Tentantem majora, fere præſentibus æquum:
Contra, quem duplici panno Patientia velat,
Mirabor, vitæ via ſi converſa decebit.
Alter purpureum non exſpectabit amictum;
Quidlibet indutus celeberrima per loca vadet;
Perſonamque feret non inconcinnus utramque.

Alter

Alter Mileti textam cane pejus et angue
Vitabit chlamydem; morietur frigore, si non
Retuleris pannum. Refer, et sine vivat ineptus.
Res gerere, et captos ostendere civibus hostes,
Attingit solium Jovis, et cœlestia tentat:
Principibus placuisse viris non ultima laus est.
Non cuivis homini contingit adire Corinthum.
Sedit, qui timuit ne non succederet. Esto:
Quid? qui pervenit, fecitne viriliter? Atqui
Hic est, aut nusquam, quod quærimus. Hic onus horret,
Ut parvis animis et parvo corpore majus:
Hic subit, ac perfert. Aut virtus nomen inane est,
Aut decus et pretium recte petit experiens vir.
Coram rege sua de paupertate tacentes
Plus poscente ferent. Distat, sumasne pudenter,
An rapias. Atqui rerum caput hoc erat, hic fons.
Indotata mihi soror est, paupercula mater,
Et fundus nec vendibilis nec pascere firmus,
Qui dicit; clamat: Victum date. Succinit alter:
Et mihi dividuo findetur munere quadra.
Sed tacitus pasci si posset corvus, haberet
Plus dapis, et rixæ minus et minus invidiæque.
Brundisium comes aut Surrentum ductus amœnum,
Qui queritur salebras et acerbum frigus et imbres,
Aut cistam effractam et subducta viatica plorat;
Nota refert meretricis acumina, sæpe catellam,
Sæpe periscelidem raptam sibi flentis: uti mox
Nulla fides damnis verisque doloribus adsit.
Nec semel irrisus triviis attollere curat
Fracto crure planum: licet illi plurima manet
Lacryma; per sanctum juratus dicat Osirim,
Credite, non ludo; crudeles, tollite claudum.
Quære peregrinum, vicinia rauca reclamat.

EPISTOLA

EPISTOLA XVIII.

AD LOLLIUM.

Script. A. U. C. DCCXXXIV.

Si bene te novi, metues, liberrime Lolli,
Scurrantis ſpeciem præbere, profeſſus amicum.
Ut matrona meretrici diſpar erit atque
Diſcolor, infido ſcurræ diſtabit amicus.
Eſt huic diverſum vitio vitium prope majus,
Aſperitas agreſtis et inconcinna gravisque:
Commendat quæ ſe intonſa cute, dentibus atris;
Dum vult libertas dici mera, veraque virtus.
Virtus eſt medium vitiorum, et utrinque reductum.
Alter in obſequium plus æquo pronus, et imi
Deriſor lecti, ſic nutum divitis horret,
Sic iterat voces, et verba cadentia tollit;
Ut puerum ſævo credas dictata magiſtro
Reddere, vel partes mimum tractare ſecundas.
Alter rixator de lana ſæpe caprina
Propugnat, nugis armatus: Scilicet, ut non
Sit mihi prima fides; et, vere quod placet, ut non
Acriter elatrem, pretium ætas altera ſordet.
Ambiguitur quid enim? Caſtor ſciat an Dolichos plus;
Brundiſium Minucî melius via ducat, an Appî.
Quem damnoſa Venus, quem præceps alea nudat,
Gloria quem ſupra vires et veſtit et ungit,
Quem tenet argenti ſitis importuna famesque,
Quem paupertatis pudor et fuga; dives amicus,
Sæpe decem vitiis inſtructior, odit et horret:
Aut ſi non odit, regit; ac, veluti pia mater,

Plus quam ſe ſapere et virtutibus eſſe priorem
Vult: et ait prope vera: Meæ (contendere noli)
Stultitiam patiuntur opes: tibi parvula res eſt:
Arcta decet ſanum comitem toga: deſine mecum
Certare. Eutrapelus, cuicunque nocere volebat,
Veſtimenta dabat pretioſa: beatus enim jam
Cum pulchris tunicis ſumet nova conſilia ac ſpes;
Dormiet in lucem; ſcorto poſtponet honeſtum
Officium; nummos alienos paſcet; ad imum
Threx erit, aut olitoris aget mercede caballum.
Arcanum neque tu ſcitaberis ullius unquam;
Commiſſumque teges, et vino tortus et ira.
Nec tua laudabis ſtudia, aut aliena reprendes;
Nec, cum venari volet ille, poemata panges.
Gratia ſic fratrum geminorum Amphionis atque
Zethi diſſiluit; donec ſuſpecta ſevero
Conticuit lyra. Fraternis ceſſiſſe putatur
Moribus Amphion. Tu cede potentis amici
Lenibus imperiis; quotiesque educet in agros
Ætolis onerata plagis jumenta canesque,
Surge, et inhumanæ ſenium depone Camenæ,
Cœnes ut pariter pulmenta laboribus emta:
Romanis ſolenne viris opus, utile famæ,
Vitæque et membris; præſertim cum valeas, et
Vel curſu ſuperare canem, vel viribus aprum
Poſſis. Adde, virilia quod ſpecioſius arma
Non eſt qui tractet. Scis quo clamore coronæ
Prœlia ſuſtentes campeſtria: denique ſævam
Militiam puer et Cantabrica bella tuliſti
Sub duce, qui templis Parthorum ſigna refigit
Nunc; et, ſi quid abeſt, Italis adjudicat armis.
Ac, ne te retrahas, et inexcuſabilis abſtes;

Quamvis

Quamvis nil extra numerum feciſſe modumque
Curas, interdum nugaris rure paterno.
Partitur lintres exercitus: Actia pugna,
Te duce, per pueros hoſtili more refertur:
Adverſarius eſt frater; lacus Adria: donec
Alterutrum velox Victoria fronde coronet.
Conſentire ſuis ſtudiis qui crediderit te,
Fautor utroque tuum laudabit pollice ludum.
Protenus ut moneam (ſi quid monitoris eges tu)
Quid de quoque viro, et cui dicas, ſæpe videto.
Percontatorem fugito: nam garrulus idem eſt;
Nec retinent patulæ commiſſa fideliter aures;
Et ſemel emiſſum volat irrevocabile verbum.
Non ancilla tuum jecur ulceret ulla puerve,
Intra marmoreum venerandi limen amici;
Ne dominus, pueri pulchri, caræve puellæ
Munere te parvo beet, aut incommodus angat.
Qualem commendes, etiam atque etiam aſpice; ne mox
Incutiant aliena tibi peccata pudorem.
Fallimur, et quondam non dignum tradimus: Ergo,
Quem ſua culpa premet, deceptus omitte tueri.
At penitus notum ſi tentent crimina, ſerves
Tuterisque tuo fidenter præſidio: qui
Dente Theonino cum circumroditur, ecquid
Ad te poſt paulo ventura pericula ſentis?
Nam tua res agitur, paries cum proximus ardet:
Et neglecta ſolent incendia ſumere vires.
Dulcis inexpertis cultura potentis amici:
Expertus metuit. Tu, dum tua navis in alto eſt,
Hoc age; ne mutata retrorſum te ferat aura.
Oderunt hilarem triſtes, triſtemque jocoſi,
Sedatum celeres, agilem gnavumque remiſſi:

Potores liquidi media de luce Falerni
Oderunt porrecta negantem pocula; quanquam
Nocturnos jures te formidare tepores.
Deme ſupercilio nubem. Plerumque modeſtus
Occupat obſcuri ſpeciem, taciturnus acerbi.
Inter cuncta leges, et percontabere doctos,
Qua ratione queas traducere leniter ævum;
Ne te ſemper inops agitet vexetque cupido,
Ne pavor, et rerum mediocriter utilium ſpes:
Virtutem doctrina paret, Naturane donet:
Quid minuat curas: quid te tibi reddat amicum:
Quid pure tranquillet; honos, an dulce lucellum,
An ſecretum iter et fallentis ſemita vitæ.
Me quoties reficit gelidus Digentia rivus,
Quem Mandela bibit, rugoſus frigore pagus;
Quid ſentire putas, quid credis, amice, precari?
Sit mihi, quod nunc eſt; etiam minus: et mihi vivam
Quod ſupereſt ævi, ſi quid ſupereſſe volunt Di:
Sit bona librorum et proviſæ frugis in annum
Copia: neu fluitem dubiæ ſpe pendulus horæ.
Sed ſatis eſt orare Jovem quæ ponit et aufert:
Det vitam, det opes: æquum mi animum ipſe parabo.

EPISTOLA XIX.

AD MÆCENATEM.

PRISCO ſi credis, Mæcenas docte, Cratino;
Nulla placere diu nec vivere carmina poſſunt,
Quæ ſcribuntur aquæ potoribus. Ut male ſanos
Adſcripſit Liber Satyris Faunisque poetas;

Vina

Vina fere dulces oluerunt mane Camenæ.
Laudibus arguitur vini vinoſus Homerus.
Ennius ipſe pater nunquam niſi potus ad arma
Proſiluit dicenda. Forum putealque Libonis
Mandabo ficcis: adimam cantare ſeveris.
Hoc ſimul edixi; non ceſſavere poetæ
Nocturno certare mero, putere diurno.
Quid? ſi quis vultu torvo ferus, ac pede nudo,
Exiguæque togæ ſimulet textore Catonem;
Virtutemne repræſentet moresque Catonis?
Rupit Iarbitam Timagenis æmula lingua;
Dum ſtudet urbanus, tenditque diſertus haberi.
Decipit exemplar vitiis imitabile. Proh! ſi
Pallerem caſu, biberent exſangue cuminum.
O imitatores, ſervum pecus; ut mihi ſæpe
Bilem, ſæpe jocum veſtri movere tumultus!
Libera per vacuum poſui veſtigia princeps:
Non aliena meo preſſi pede. Qui ſibi fidit,
Dux regit examen. Parios ego primus iambos
Oſtendi Latio; numeros animosque ſequutus
Archilochi, non res et agentia verba Lycamben.
Ac ne me foliis ideo brevioribus ornes,
Quod timui mutare modos et carminis artem;
Temperat Archilochi Muſam pede maſcula Sappho:
Temperat Alcæus: ſed rebus et ordine diſpar,
Nec ſocerum quærit, quem verſibus oblinat atris,
Nec ſponſæ laqueum famoſo carmine nectit.
Hunc ego, non alio dictum prius ore, Latinus
Vulgavi fidicen. Juvat immemorata ferentem
Ingenuis oculisque legi, manibusque teneri.
Scire velis, mea cur ingratus opuſcula lector
Laudet ametque domi, premat extra limen iniquus?

Non ego ventoſæ plebis ſuffragia venor
Impenſis cœnarum, ac tritæ munere veſtis:
Non ego, nobilium ſcriptorum auditor et ultor,
Grammaticas ambire tribus et pulpita dignor.
Hinc illæ lacrymæ. Spiſſis indigna theatris
Scripta pudet recitare, et nugis addere pondus,
Si dixi; Rides, ait, et Jovis auribus iſta
Servas: fidis enim manare poetica mella
Te ſolum, tibi pulcher. Ad hæc ego naribus uti
Formido; et, luctantis acuto ne fecer ungui,
Diſplicet iſte locus, clamo, ac deludia poſco.
Ludus enim trepidum genuit certamen, et iram:
Ira truces inimicitias, et funebre bellum.

EPISTOLA XX.

AD LIBRUM SUUM.

Script. A. U. C. DCCXXXIII.

VERTUMNUM Janumque, liber, ſpectare videris:
Scilicet ut proſtes Sofiorum pumice mundus.
Odiſti claves, et grata ſigilla pudico;
Paucis oſtendi gemis, et communia laudas,
Non ita nutritus. Fuge quo deſcendere geſtis:
Non erit emiſſo reditus tibi. Quid miſer egi?
Quid volui? dices; ubi quid te læſerit, et ſcis
In breve te cogi, plenus cum languet amator.
Quod ſi non odio peccantis deſipit augur;
Carus eris Romæ, donec te deſeret ætas.
Contrectatus ubi manibus ſordeſcere vulgi
Cœperis;

Cœperis; aut tineas paſces taciturnus inertes,
Aut fugies Uticam, aut vinctus mitteris Ilerdam.
Ridebit monitor non exauditus: ut ille,
Qui male parentem in rupes protrufit aſellum
Iratus. Quis enim invitum ſervare laboret?
Hoc quoque te manet, ut pueros elementa docentem
Occupet extremis in vicis balba ſenectus.
Cum tibi ſol tepidus plures admoverit aures;
Me libertino natum patre, et in tenui re
Majores pennas nido extendiſſe loqueris;
Ut quantum generi demas, virtutibus addas:
Me primis Urbis belli placuiſſe domique;
Corporis exigui, præcanum, ſolibus aptum;
Iraſci celerem, tamen ut placabilis eſſem.
Forte meum ſi quis te percontabitur ævum;
Me quater undenos ſciat impleviſſe Decembres,
Collegam Lepidum quo duxit Lollius anno.

QUINTI

Q. HORATII FLACCI
EPISTOLARUM
LIBER SECUNDUS.

EPISTOLA I.
AD AUGUSTUM.

Script. A. U. C. DCCXLIV.

CUM tot ſuſtineas ac tanta negotia ſolus,
Res Italas armis tuteris, moribus ornes,
Legibus emendes; in publica commoda peccem,
Si longo ſermone morer tua tempora, Cæſar.
Romulus, et Liber pater, et cum Caſtore Pollux,
Poſt ingentia facta Deorum in templa recepti,
Dum terras hominumque colunt genus, aſpera bella
Componunt, agros aſſignant, oppida condunt;
Ploravere ſuis non reſpondere favorem
Speratum meritis. Diram qui contudit Hydram,
Notaque fatali portenta labore ſubegit,
Comperit invidiam ſupremo fine domari.
Urit enim fulgore ſuo, qui prægravat artes
Infra ſe poſitas: extinctus amabitur idem.
Præſenti tibi maturos largimur honores,
Jurandasque tuum per numen ponimus aras,
Nil oriturum alias, nil ortum tale fatentes.
Sed tuus hoc populus ſapiens et juſtus in uno,

Te

Te noſtris ducibus, te Graiis anteferendo,
Cetera nequaquam ſimili ratione modoque
Æſtimat; et, niſi quæ terris ſemota ſuisque
Temporibus defuncta videt, faſtidit et odit:
Sic fautor veterum, ut Tabulas peccare vetantes,
Quas bis quinque viri ſanxerunt; Fœdera regum
Vel Gabiis vel cum rigidis æquata Sabinis;
Pontificum libros, annoſa volumina Vatum,
Dictitet Albano Muſas in monte locutas.
Si, quia Graiorum ſunt antiquiſſima quæque
Scripta vel optima, Romani penſantur eadem
Scriptores trutina; non eſt quod multa loquamur:
Nil intra eſt olea, nil extra eſt in nuce duri:
Venimus ad ſummum fortunæ: pingimus, atque
Pſallimus, et luctamur Achivis doctius unctis.
Si meliora dies, ut vina, poemata reddit;
Scire velim, chartis pretium quotus arroget annus.
Scriptor abhinc annos centum qui decidit, inter
Perfectos veteresque referri debet, an inter
Viles atque novos? Excludat jurgia finis.
Eſt vetus atque probus centum qui perficit annos.
Quid? qui deperiit minor uno menſe vel anno,
Inter quos referendus erit? veteresne probosque,
An quos et præſens et poſtera reſpuat ætas?
Iſte quidem veteres inter ponetur honeſte,
Qui vel menſe brevi vel toto eſt junior anno.
Utor permiſſo, caudæque pilos ut equinæ
Paulatim vello; et demo unum, demo et item unum;
Dum cadat elusus ratione ruentis acervi,
Qui redit in faſtos, et virtutem æſtimat annis,
Miraturque nihil, niſi quod Libitina ſacravit.
Ennius et ſapiens, et fortis, et alter Homerus,

Ut critici dicunt, leviter curare videtur
Quo promiſſa cadant, ac ſomnia Pythagorea.
Nævius in manibus non eſt; at mentibus hæret
Pene recens. Adeo ſanctum eſt vetus omne poema.
Ambigitur quoties, uter utro ſit prior; aufert
Pacuvius docti famam ſenis, Accius alti:
Dicitur Afrani toga conveniſſe Menandro:
Plautus ad exemplar Siculi properare Epicharmi:
Vincere Cæcilius gravitate, Terentius arte.
Hos ediſcit, et hos arcto ſtipata theatro
Spectat Roma potens; habet hos numeratque poetas
Ad noſtrum tempus Livi ſcriptoris ab ævo.
Interdum vulgus rectum videt: eſt ubi peccat.
Si veteres ita miratur laudatque poetas,
Ut nihil anteferat, nihil illis comparet; errat:
Si quædam nimis antique, ſi pleraque dure
Dicere cedit eos, ignave multa fatetur;
Et ſapit, et mecum facit, et Jove judicat æquo.
Non equidem inſector, delendave carmina Livî
Eſſe reor, memini quæ plagoſum mihi parvo
Orbilium dictare; ſed emendata videri
Pulchraque, et exactis minimum diſtantia, miror:
Inter quæ verbum emicuit ſi forte decorum,
Si verſus paulo concinnior unus et alter;
Injuſte totum ducit venitque poema.
Indignor quidquam reprehendi, non quia craſſe
Compoſitum, illepideve putetur, ſed quia nuper:
Nec veniam antiquis, ſed honorem et præmia poſci.
Recte necne crocum floresque perambulet Attæ
Fabula, ſi dubitem; clament periiſſe pudorem
Cuncti pene Patres: ea cum reprehendere coner,
Quæ gravis Æſopus, quæ doctus Roſcius egit.

Vel

Vel quia nil rectum, nisi quod placuit sibi, ducunt;
Vel quia turpe putant parere minoribus, et, quæ
Imberbi didicere, senes perdenda fateri.
Jam Saliare Numæ carmen qui laudat, et illud,
Quod mecum ignorat, solus vult scire videri;
Ingeniis non ille favet plauditque sepultis,
Nostra sed impugnat, nos nostraque lividus odit.
Quod si tam Graiis novitas invita fuisset,
Quam nobis; quid nunc esset vetus? aut quid haberet,
Quod legeret tereretque viritim publicus usus?
Ut primum positis nugari Græcia bellis
Cœpit, et in vitium fortuna labier æqua;
Nunc athletarum studiis, nunc arsit equorum:
Marmoris, aut eboris fabros, aut æris amavit:
Suspendit picta vultum mentemque tabella:
Nunc tibicinibus, nunc est gavisa tragœdis.
Sub nutrice puella velut si luderet infans,
Quod cupide petiit, mature plena reliquit.
Quid placet, aut odio est, quod non mutabile credas?
Hoc paces habuere bonæ, ventique secundi.
Romæ dulce diu fuit ac solenne, reclusa
Mane domo vigilare, clienti promere jura;
Cautos nominibus certis expendere nummos;
Majores audire, minori dicere, per quæ
Crescere res posset, minui damnosa libido.
Mutavit mentem populus levis, et calet uno
Scribendi studio: puerique patresque severi
Fronde comas vincti cœnant, et carmina dictant.
Ipse ego, qui nullos me affirmo scribere versus,
Invenior Parthis mendacior; et, prius orto
Sole vigil, calamum et chartas et scrinia posco.
Navem agere ignarus navis timet: abrotonum ægro

Non

Non audet, nisi qui didicit, dare: quod melicorum est,
Promittunt melici: tractant fabrilia fabri:
Scribimus indocti doctique poemata passim.
Hic error tamen et levis hæc insania quantas
Virtutes habeat, sic collige: Vatis avarus
Non temere est animus: versus amat, hoc studet unum:
Detrimenta, fugas servorum, incendia ridet:
Non fraudem socio, puerove incogitat ullam
Pupillo: vivit siliquis, et pane secundo:
Militiæ quanquam piger ac malus, utilis urbi;
Si das hoc, parvis quoque rebus magna juvari:
Os tenerum pueri balbumque poeta figurat:
Torquet ab obscœnis jam nunc sermonibus aurem:
Mox etiam pectus præceptis format amicis,
Asperitatis et invidiæ corrector et iræ:
Recte facta refert: orientia tempora notis
Instruit exemplis: inopem solatur et ægrum.
Castis cum pueris ignara puella mariti
Disceret unde preces, vatem nisi Musa dedisset?
Poscit opem chorus, et præsentia numina sentit;
Cœlestes implorat aquas docta prece blandus;
Avertit morbos, metuenda pericula pellit;
Impetrat et pacem, et locupletem frugibus annum,
Carmine Di superi placantur, carmine Manes.
Agricolæ prisci, fortes, parvoque beati,
Condita post frumenta, levantes tempore festo
Corpus et ipsum animum spe finis dura ferentem,
Cum sociis operum pueris et conjuge fida,
Tellurem porco, Sylvanum lacte piabant,
Floribus et vino Genium memorem brevis ævi.
Fescennina per hunc invecta licentia morem
Versibus alternis opprobria rustica fudit;

Libertasque

Libertasque recurrentes accepta per annos
Luſit amabiliter: donec jam ſævus apertam
In rabiem cœpit verti jocus, et per honeſtas
Ire domos impune minax. Doluere cruento
Dente laceſſiti: fuit intactis quoque cura
Conditione ſuper communi: quin etiam lex
Pœnaque ſancta, malo quæ nollet carmine quemquam
Deſcribi. Vertere modum, formidine fuſtis
Ad bene dicendum delectandumque redacti.
Græcia capta ferum victorem cepit, et artes
Intulit agreſti Latio. Sic horridus ille
Defluxit numerus Saturnius, et grave virus
Munditiæ pepulere: ſed in longum tamen ævum
Manſerunt, hodieque manent veſtigia ruris.
Serus enim Græcis admovit acumina chartis;
Et poſt Punica bella quietus quærere cœpit,
Quid Sophocles et Theſpis et Æſchylus utile ferrent,
Tentavit quoque rem digne ſi vertere poſſet;
Et placuit ſibi, natura ſublimis, et acer:
Nam ſpirat tragicum ſatis, et feliciter audet;
Sed turpem putat inſcite metuitque lituram.
Creditur, e medio quia res arceſſit, habere
Sudoris minimum; ſed habet Comœdia tanto
Plus oneris, quanto veniæ minus. Aſpice, Plautus
Quo pacto partes tutetur amantis ephebi;
Ut patris attenti, lenonis ut inſidioſi:
Quantus ſit Doſſennus edacibus in paraſitis;
Quam non aſtricto percurrat pulpita ſocco.
Geſtit enim nummum in loculos demittere; poſt hoc
Securus, cadat an recto ſtet fabula talo.
Quem tulit ad ſcenam ventoſo Gloria curru,
Exanimat lentus ſpectator, ſedulus inflat.

Sic leve, ſic parvum eſt, animum quod laudis avarum
Subruit ac reficit. Valeat res ludicra, ſi me
Palma negata macrum, donata reducit opimum.
Sæpe etiam audacem fugat hoc terretque poetam;
Quod numero plures, virtute et honore minores,
Indocti, ſtolidique, et depugnare parati
Si diſcordet eques, media inter carmina poſcunt
Aut urſum aut pugiles: his nam plebecula gaudet.
Verum equitis quoque jam migravit ab aure voluptas
Omnis ad incertos oculos et gaudia vana.
Quatuor aut plures aulæa premuntur in horas;
Dum fugiunt equitum turmæ, peditumque catervæ:
Mox trahitur manibus regum fortuna retortis;
Eſſeda feſtinant, pilenta, petorrita, naves;
Captivum portatur ebur, captiva Corinthus.
Si foret in terris, rideret Democritus; ſeu
Diverſum confuſa genus panthera camelo,
Sive elephas albus vulgi converteret ora:
Spectaret populum ludis attentius ipſis,
Ut ſibi præbentem mimo ſpectacula plura:
Scriptores autem narrare putaret aſello
Fabellam ſurdo. Nam quæ pervincere voces
Evaluere ſonum, referunt quem noſtra theatra?
Garganum mugire putes nemus, aut mare Tuſcum.
Tanto cum ſtrepitu ludi ſpectantur, et artes,
Divitiæque peregrinæ: quibus oblitus actor
Cum ſtetit in ſcena, concurrit dextera lævæ:
Dixit adhuc aliquid? Nil ſane. Quid placet ergo?
Lana Tarentino violas imitata veneno.
Ac ne forte putes me, quæ facere ipſe recuſem,
Cum recte tractent alii, laudare maligne:
Ille per extentum funem mihi poſſe videtur

Ire poeta; meum qui pectus inaniter angit,
Irritat, mulcet, falsis terroribus implet,
Ut magus; et modo me Thebis, modo ponit Athenis.
Verum age, et his, qui se lectori credere malunt,
Quam spectatoris fastidia ferre superbi,
Curam impende brevem: si munus Apolline dignum
Vis complere libris; et vatibus addere calcar,
Ut studio majore petant Helicona virentem.
Multa quidem nobis facimus mala sæpe poetæ,
(Ut vineta egomet cædam mea) cum tibi librum
Solicito damus, aut fesso: cum lædimur, unum
Si quis amicorum est ausus reprehendere versum:
Cum loca jam recitata revolvimus irrevocati:
Cum lamentamur non apparere labores
Nostros, ac tenui deducta poemata filo:
Cum speramus eo rem venturam, ut, simul atque
Carmina rescieris nos fingere, commodus ultro
Arcessas, et egere vetes, et scribere cogas.
Sed tamen est operæ pretium cognoscere, quales
Ædituos habeat belli spectata domique
Virtus, indigno non committenda poetæ.
Gratus Alexandro regi Magno fuit ille
Choerilus, incultis qui versibus et male natis
Retulit acceptos, regale numisma, Philippos.
Sed veluti tractata notam labemque remittunt
Atramenta, fere scriptores carmine fœdo
Splendida facta liunt. Idem rex ille, poema
Qui tam ridiculum tam care prodigus emit,
Edicto vetuit; Ne quis se, præter Apellem,
Pingeret, aut alius Lysippo duceret æra
Fortis Alexandri vultum simulantia. Quod si
Judicium subtile videndis artibus illud

Ad libros et ad hæc Musarum dona vocares;
Bœotum in crasso jurares aëre natum.
At neque dedecorant tua de se judicia, atque
Munera, quæ multa dantis cum laude tulerunt
Dilecti tibi Virgilius Variusque poetæ:
Nec magis expressi vultus per ahenea signa,
Quam per vatis opus mores animique virorum
Clarorum apparent. Nec sermones ego mallem
Repentes per humum, quàm res componere gestas,
Terrarumque situs et flumina dicere, et arces
Montibus impositas, et barbara regna, tuisque
Auspiciis totum confecta duella per orbem,
Claustraque custodem pacis cohibentia Janum,
Et formidatam Parthis, te principe, Romam;
Si, quantum cuperem, possem quoque. Sed neque parvum
Carmen majestas recipit tua; nec meus audet
Rem tentare pudor, vires quam ferre recusent.
Sedulitas autem stulte, quem diligit, urget;
Præcipue cum se numeris commendat et arte.
Discit enim citius, meminitque libentius illud,
Quod quis deridet, quam quod probat et veneratur.
Nil moror officium, quod me gravat: ac neque ficto
In pejus vultu proponi cereus usquam,
Nec prave factis decorari versibus opto;
Ne rubeam pingui donatus munere, et una,
Cum scriptore meo capsa porrectus aperta,
Deferar in vicum vendentem thus et odores,
Et piper, et quidquid chartis amictitur ineptis.

EPISTOLA

EPISTOLA II.

AD JULIUM FLORUM.

Script. A. U. C. DCCXXXII.

FLORE, bono claroque fidelis amice Neroni;
Si quis forte velit puerum tibi vendere natum
Tibure vel Gabiis, et tecum ſic agat: Hic et
Candidus, et talos a vertice pulcher ad imos,
Fiet eritque tuus nummorum millibus octo;
Verna miniſteriis ad nutus aptus heriles;
Literulis Græcis imbutus, idoneus arti
Cuilibet: argilla quidvis imitaberis uda:
Quin etiam canet indoctum, ſed dulce, bibenti.
Multa fidem promiſſa levant, ubi plenius æquo
Laudat venales, qui vult extrudere, merces.
Res urget me nulla: meo ſum pauper in ære.
Nemo hoc mangonum faceret tibi: non temere a me
Quivis ferret idem. Semel hic ceſſavit; et (ut ſit)
In ſcalis latuit metuens pendentis habenæ.
Des nummos, excepta nihil te ſi fuga lædit.
Ille ferat pretium, pœnæ ſecurus, opinor.
Prudens emiſti vitioſum: dicta tibi eſt lex:
Inſequeris tamen hunc, et lite moraris iniqua.
Dixi me pigrum proficiſcenti tibi, dixi
Talibus officiis prope mancum; ne mea ſævus
Jurgares ad te quod epiſtola nulla veniret.
Quid tum profeci, mecum facientia jura
Si tamen attentas? Quereris ſuper hoc etiam, quod
Expectata tibi non mittam carmina mendax.
Luculli miles collecta viatica multis

Ærumnis, laſſus dum noctu ſtertit, ad aſſem
Perdiderat: poſt hoc vehemens lupus, et ſibi et hoſti
Iratus pariter, jejunis dentibus acer,
Præſidium regale loco dejecit, ut aiunt,
Summe munito, et multarum divite rerum.
Clarus ob id facti, donis ornatur honeſtis,
Accipit et bis dena ſuper ſeſtertia nummum.
Forte ſub hoc tempus caſtellum evertere prætor
Neſcio quod cupiens, hortari cœpit eundem
Verbis, quæ timido quoque poſſent addere mentem:
I, bone, quo virtus tua te vocat: i pede fauſto,
Grandia laturus meritorum præmia—quid ſtas?
Poſt hæc ille catus, quantumvis ruſticus: Ibit,
Ibit eo, quo vis, zonam qui perdidit, inquit.
Romæ nutriri mihi contigit, atque doceri
Iratus Graiis quantum nocuiſſet Achilles.
Adjecere bonæ paulo plus artis Athenæ:
Scilicet ut poſſem curvo dignoſcere rectum,
Atque inter ſilvas Academi quærere verum.
Dura ſed emovere loco me tempora grato;
Civilisque rudem belli tulit æſtus in arma,
Cæſaris Auguſti non reſponſura lacertis.
Unde ſimul primum me dimiſere Philippi,
Deciſis humilem pennis, inopemque paterni
Et laris et fundi, paupertas impulit audax
Ut verſus facerem: ſed, quod non deſit, habentem
Quæ poterunt unquam ſatis expurgare cicutæ,
Ni melius dormire putem, quam ſcribere verſus?
Singula de nobis anni prædantur euntes;
Eripuere jocos, Venerem, convivia, ludum;
Tendunt extorquere poemata. Quid faciam vis?
Denique non omnes eadem mirantur amantque.

Carmine

Carmine tu gaudes: hic delectatur iambis;
Ille Bioneis sermonibus, et sale nigro.
Tres mihi convivæ prope dissentire videntur,
Poscentes vario multum diversa palato.
Quid dem? quid non dem? Renuis quod tu, jubet alter:
Quod petis, id sane est invisum acidumque duobus.
Præter cetera, me Romæne poemata censes
Scribere posse, inter tot curas totque labores?
Hic sponsum vocat; hic auditum scripta, relictis
Omnibus officiis: cubat hic in colle Quirini;
Hic extremo in Aventino; visendus uterque:
Intervalla vides humane commoda. Verum
Puræ sunt plateæ, nihil ut meditantibus obstet.
Festinat calidus mulis gerulisque redemtor:
Torquet nunc lapidem, nunc ingens machina tignum;
Tristia robustis luctantur funera plaustris:
Hac rabiosa fugit canis, hac lutulenta ruit sus.
I nunc, et versus tecum meditare canoros.
Scriptorum chorus omnis amat nemus, ac fugit urbes,
Rite cliens Bacchi somno gaudentis et umbra.
Tu me inter strepitus nocturnos atque diurnos
Vis canere, et cunctata sequi vestigia vatum?
Ingenium, sibi quod vacuas desumsit Athenas,
Ut studiis annos septem dedit, insenuitque
Libris et curis, statua taciturnior exit
Plerumque, et risu populum quatit: hic ego rerum
Fluctibus in mediis, ac tempestatibus Urbis,
Verba lyræ motura sonum connectere digner?
Frater erat Romæ consulti rhetor; ut alter
Alterius sermone meros audiret honores:
Gracchus ut hic illi, foret huic ut Mucius ille.
Qui minus argutos vexat furor iste poetas?

Carmina

Carmina compono, hic elegos; mirabile visu,
Cælatumque novem Musis opus. Aspice primum,
Quanto cum fastu, quanto molimine circum-
spectemus vacuam Romanis vatibus ædem.
Mox etiam (si forte vacas) sequere, et procul audi
Quid ferat, et quare sibi nectat uterque coronam.
Cædimur, ac totidem plagis consumimus hostem,
Lento Samnites ad lumina prima duello.
Discedo Alcæus puncto illius: ille meo quis?
Quis, nisi Callimachus? Si plus adposcere visus;
Fit Mimnermus, et optivo cognomine crescit.
Multa fero, ut placem genus irritabile vatum,
Cum scribo; et supplex populi suffragia capto:
Idem, finitis studiis, et mente recepta,
Obturem patulas impune legentibus aures.
Ridentur mala qui componunt carmina: verum
Gaudent scribentes, et se venerantur, et ultro,
Si taceas, laudant; quidquid scripsere, beati.
At qui legitimum cupiet fecisse poema,
Cum tabulis animum censoris sumet honesti:
Audebit, quæcunque parum splendoris habebunt,
Et sine pondere erunt, et honore indigna ferentur,
Verba movere loco; quamvis invita recedant,
Et versentur adhuc intra penetralia Vestæ.
Obscurata diu populo bonus eruet, atque
Proferet in lucem speciosa vocabula rerum,
Quæ priscis memorata Catonibus atque Cethegis,
Nunc situs informis premit ac deserta vetustas.
Adsciscet nova, quæ genitor produxerit usus:
Vehemens, et liquidus, puroque similimus amni,
Fundet opes, Latiumque beabit divite lingua:
Luxuriantia compescet: nimis aspera sano

Levabit

Levabit cultu: virtute carentia tollet:
Ludentis speciem dabit, ac torquebitur; ut qui
Nunc Satyrum, nunc agrestem Cyclopa movetur.
Prætulerim scriptor delirus inersque videri,
Dum mea delectent mala me, vel denique fallant,
Quam sapere, et ringi. Fuit haud ignobilis Argus,
Qui se credebat miros audire tragœdos,
In vacuo lætus sessor plausorque theatro:
Cetera qui vitæ servaret munia recto
More; bonus sane vicinus, amabilis hospes,
Comis in uxorem, posset qui ignoscere servis,
Et signo læso non insanire lagenæ;
Posset qui rupem, et puteum vitare patentem.
Hic ubi cognatorum opibus curisque refectus
Expulit elleboro morbum bilemque meraco,
Et redit ad se: Pol me occidistis, amici,
Non servastis, ait; cui sic extorta voluptas,
Et demtus per vim mentis gratissimus error.
Nimirum sapere est abjectis utile nugis,
Et tempestivum pueris concedere ludum;
Ac non verba sequi fidibus modulanda Latinis,
Sed veræ numerosque modosque ediscere vitæ.
Quocirca mecum loquor hæc, tacitusque recordor:
Si tibi nulla sitim finiret copia lymphæ;
Narrares medicis: quod quanto plura parasti,
Tanto plura cupis, nulline faterier audes?
Si vulnus tibi monstrata radice vel herba
Non fieret levius; fugeres radice vel herba
Proficiente nihil curarier. Audieras, cui
Rem Di donarint, illi decedere pravam
Stultitiam; et cum sis nihilo sapientior, ex quo
Plenior es, tamen uteris monitoribus isdem?

At

At si divitiæ prudentem reddere possent,
Si cupidum timidumque minus; tu nempe ruberes,
Viveret in terris te si quis avarior uno.
Si proprium est, quod quis libra mercatur et ære;
Quædam (si credis consultis) mancipat usus;
Qui te pascit ager, tuus est; et villicus Orbi,
Cum segetes occat tibi mox frumenta daturas,
Te dominum sentit. Das nummos; accipis uvam,
Pullos, ova, cadum temeti: nempe modo isto
Paulatim mercaris agrum, fortasse trecentis,
Aut etiam supra, nummorum millibus emtum.
Quid refert, vivas numerato nuper, an olim?
Emtor Aricini quondam Veientis et arvi
Emtum cœnat olus, quamvis aliter putat; emtis
Sub noctem gelidam lignis calefactat ahenum.
Sed vocat usque suum, qua populus adsita certis
Limitibus vicina refugit jurgia: tanquam
Sit proprium quidquam, puncto quod mobilis horæ,
Nunc prece, nunc pretio, nunc vi, nunc sorte suprema
Permutet dominos, et cedat in altera jura.
Sed, quia perpetuus nulli datur usus, et hæres
Hæredem alterius, velut unda supervenit undam;
Quid vici prosunt, aut horrea? quidve Calabris
Saltibus adjecti Lucani? si metit Orcus
Grandia cum parvis, non exorabilis auro.
Gemmas, marmor, ebur, Tyrrhena sigilla, tabellas,
Argentum, vestes Gætulo murice tinctas,
Sunt qui non habeant; est qui non curet habere.
Cur alter fratrum cessare, et ludere, et ungi
Præferat Herodis palmetis pinguibus; alter,
Dives et importunus, ad umbram lucis ab ortu
Silvestrem flammis et ferro mitiget agrum:

Scit

Scit Genius, natale comes qui temperat aſtrum,
Naturæ Deus humanæ, mortalis in unum
quodque caput, vultu mutabilis, albus et ater.
Utar, et e modico, quantum res poſcet, acervo
Tollam: nec metuam, quid de me judicet hæres,
Quod non plura datis invenerit. Et tamen idem
Scire volam, quantum ſimplex hilarisque nepoti
Diſcreper; et quantum diſcordet parcus avaro.
Diſtat enim, ſpargas tua prodigus, an neque ſumtum
Invitus facias, nec plura parare labores;
Ac potius, puer ut feſtis Quinquatribus olim,
Exiguo gratoque fruaris tempore raptim.
Pauperies immunda domus procul abſit: ego, utrum
Nave ferar magna an parva, ferar unus et idem.
Non tumidis æquor velis Aquilone ſecundo;
Non tamen adverſis ætatem ducimus Austris:
Viribus, ingenio, ſpecie, virtute, loco, re,
Extremi primorum, extremis uſque priores.
Non es avarus: abi. Quid? cetera jam ſimul huic vis
Cum vitio fugere? caret tibi pectus inani
Ambitione? caret mortis formidine et ira?
Somnia, terrores magicos, miracula, ſagas,
Nocturnos Lemures, portentaque Theſſala rides?
Natales grate numeras? ignoſcis amicis?
Lenior ac melior fis accedente ſenecta?
Quid te exempta levat ſpinis de pluribus una?
Vivere ſi recte neſcis, decede peritis:
Luſiſti ſatis, ediſti ſatis, atque bibiſti:
Tempus abire tibi eſt; potum ne largius æquo
Rideat ac pulſet laſciva decentius ætas.

QUINTI

Q. HORATII FLACCI

ARS POETICA.

EPISTOLA AD PISONES.

Script. post A.U.C. DCCXXX.

HUMANO capiti cervicem pictor equinam
Jungere si velit, et varias inducere plumas
Undique collatis membris; ut turpiter atrum
Desinat in piscem mulier formosa superne;
Spectatum admissi risum teneatis, amici?
Credite, Pisones, isti tabulæ fore librum
Persimilem, cujus, velut ægri somnia, vanæ
Fingentur species; ut nec pes, nec caput uni
Reddatur formæ. Pictoribus atque poetis
Quidlibet audendi semper fuit æqua potestas.
Scimus, et hanc veniam petimusque damusque vicissim:
Sed non ut placidis coeant immitia; non ut
Serpentes avibus geminentur, tigribus agni.
Inceptis gravibus plerumque et magna professis
Purpureus, late qui splendeat, unus et alter
Assuitur pannus; cum lucus et ara Dianæ,
Et properantis aquæ per amœnos ambitus agros,
Aut flumen Rhenum, aut pluvius describitur arcus.
Sed nunc non erat his locus: et fortasse cupressum
Scis simulare: quid hoc, si fractis enatat exspes
Navibus, ære dato qui pingitur? Amphora cœpit
Institui: currente rota, cur urceus exit?

Denique

Denique ſit quidvis ſimplex duntaxat et unum.
Maxima pars vatum, Pater et Juvenes patre digni,
Decipimur ſpecie recti. Brevis eſſe laboro,
Obſcurus fio: ſectantem lenia nervi
Deficiunt animique: profeſſus grandia turget:
Serpit humi tutus nimium timidusque procellæ:
Qui variare cupit rem prodigaliter unam,
Delphinum ſilvis appingit, fluctibus aprum.
In vitium ducit culpæ fuga, ſi caret arte.
Æmilium circa ludum faber unus et ungues
Exprimet, et molles imitabitur ære capillos;
Infelix operis ſumma, quia ponere totum
Neſciet. Hunc ego me, ſi quid componere curem,
Non magis eſſe velim, quam naſo vivere pravo,
Spectandum nigris oculis nigroque capillo.
Sumite materiem veſtris, qui ſcribitis, æquam
Viribus; et verſate diu, quid ferre recuſent,
Quid valeant humeri. Cui lecta potenta erit res,
Nec facundia deſeret hunc, nec lucidus ordo.
Ordinis hæc virtus erit et venus, aut ego fallor;
Ut jam nunc dicat jam nunc debentia dici;
Pleraque differat, et præſens in tempus omittat.
In verbis etiam tenuis cautusque ſerendis,
Hoc amet, hoc ſpernat promiſſi carminis auctor.
Dixeris egregie, notum ſi callida verbum
Reddiderit junctura novum. Si forte neceſſe eſt
Indiciis monſtrare recentibus abdita rerum;
Fingere cinctutis non exaudita Cethegis
Continget: dabiturque licentia ſumta pudenter.
Et nova fictaque nuper habebunt verba fidem; ſi
Græco fonte cadent, parce detorta. Quid autem?
Cæcilio Plautoque dabit Romanus ademtum

Virgilio Varioque? Ego cur, acquirere pauca
Si possum, invideor? cum lingua Catonis et Enni
Sermonem patrium ditaverit, ac nova rerum
Nomina protulerit. Licuit, semperque licebit
Signatum præsente nota procudere nummum.
Ut silvæ foliis pronos mutantur in annos;
Prima cadunt: ita verborum vetus interit ætas,
Et juvenum ritu florent modo nata vigentque.
Debemur morti nos, nostraque; sive receptus
Terra Neptunus classes Aquilonibus arcet
Regis opus; sterilisve palus prius aptaque remis
Vicinas urbes alit, et grave sentit aratrum:
Seu cursum mutavit iniquum frugibus amnis,
Doctus iter melius: mortalia facta peribunt;
Nedum sermonum stet honos, et gratia vivax.
Multa renascentur, quæ jam cecidere; cadentque,
Quæ nunc sunt in honore vocabula; si volet usus,
Quem penes arbitrium est, et jus, et norma loquendi.
Res gestæ regumque ducumque, et tristia bella
Quo scribi possent numero, monstravit Homerus.
Versibus impariter junctis querimonia primum,
Post etiam inclusa est voti sententia compos.
Quis tamen exiguos elegos emiserit auctor,
Grammatici certant, et adhuc sub judice lis est.
Archilochum proprio rabies armavit iambo.
Hunc socci cepere pedem grandesque cothurni,
Alternis aptum sermonibus, et populares
Vincentem strepitus, et natum rebus agendis.
Musa dedit fidibus Divos, puerosque Deorum,
Et pugilem victorem, et equum certamine primum,
Et juvenum curas, et libera vina referre.
Descriptas servare vices, operumque colores,

Cur

Cur ego, ſi nequeo ignoroque, poeta ſalutor?
Cur neſcire, pudens prave, quam diſcere malo?
Verſibus exponi tragicis res comica non vult:
Indignatur item privatis ac prope ſocco
Dignis carminibus narrari cœna Thyeſtæ.
Singula quæque locum teneant ſortita decentem.
Interdum tamen et vocem comœdia tollit,
Iratusque Chremes tumido delitigat ore.
Et tragicus plerumque dolet ſermone pedeſtri
Telephus ac Peleus; cum pauper et exſul uterque
Projicit ampullas ac ſeſquipedalia verba,
Si curat cor ſpectantis tetigiſſe querela.
Non ſatis eſt pulchra eſſe poemata: dulcia ſunto,
Et quocunque volent, animum auditoris agunto.
Ut ridentibus arrident, ita flentibus adflent
Humani vultus. Si vis me flere, dolendum eſt
Primum ipſi tibi: tunc tua me infortunia lædent.
Telephe, vel Peleu, male ſi mandata loqueris,
Aut dormitabo, aut ridebo. Triſtia mœſtum
Vultum verba decent; iratum, plena minarum;
Ludentem, laſciva; ſeverum, ſeria dictu.
Format enim Natura prius nos intus ad omnem
Fortunarum habitum; juvat, aut impellit ad iram,
Aut ad humum mœrore gravi deducit, et angit:
Poſt effert animi motus interprete lingua.
Si dicentis erunt fortunis abſona dicta,
Romani tollent equites peditesque cachinnum.
Intererit multum, Divusne loquatur, an heros;
Maturusne ſenex, an adhuc florente juventa
Fervidus; et matrona potens, an ſedula nutrix;
Mercatorne vagus, cultorne virentis agelli;
Colchus, an Aſſyrius; Thebis nutritus, an Argis.

Aut famam ſequere, aut ſibi convenientia finge,
Scriptor. Homereum ſi forte reponis Achillen;
Impiger, iracundus, inexorabilis, acer,
Jura neget ſibi nata, nihil non arroget armis.
Sit Medea ferox invictaque, flebilis Ino,
Perfidus Ixion, Io vaga, triſtis Oreſtes.
Si quid inexpertum ſcenæ committis, et audes
Perſonam formare novam; ſervetur ad imum
Qualis ab incepto proceſſerit, et ſibi conſtet.
Difficile eſt proprie communia dicere: tuque
Rectius Iliacum carmen deducis in actus,
Quam ſi proferres ignota indictaque primus.
Publica materies privati juris erit, ſi
Nec circa vilem patulumque moraberis orbem;
Nec verbo verbum curabis reddere fidus
Interpres; nec deſilies imitator in arctum,
Unde pedem referre pudor vetet, aut operis lex.
Nec ſic incipies, ut ſcriptor cyclius olim:
'Fortunam Priami cantabo, et nobile bellum.'
Quid dignum tanto feret hic promiſſor hiatu?
Parturiunt montes: naſcetur ridiculus mus.
Quanto rectius hic, qui nil molitur inepte!
'Dic mihi, Muſa, virum, captæ poſt tempora Trojæ,'
'Qui mores hominum multorum vidit et urbes.'
Non fumum ex fulgore, ſed ex fumo dare lucem
Cogitat, ut ſpecioſa dehinc miracula promat,
Antiphaten, Scyllamque, et cum Cyclope Charybdin.
Nec reditum Diomedis ab interitu Meleagri,
Nec gemino bellum Trojanum orditur ab ovo:
Semper ad eventum feſtinat; et in medias res,
Non ſecus ac notas, auditorem rapit: et quæ
Deſperat tractata niteſcere poſſe, relinquit:

Atque

Atque ita mentitur, ſic veris falſa remiſcet,
Primo ne medium, medio ne diſcrepet imum.
Tu, quid ego et populus mecum deſideret, audi.
Si plauſoris eges aulæa manentis, et uſque
Seſſuri, donec cantor, Vos plaudite, dicat;
Ætatis cujusque notandi ſunt tibi mores,
Mobilibusque decor maturis dandus et annis.
Reddere qui voces jam ſcit puer, ac pede certo
Signat humum; geſtit paribus colludere, et iram
Colligit ac ponit temere, et mutatur in horas.
Imberbus juvenis, tandem cuſtode remoto,
Gaudet equis, canibusque, et aprici gramine campi;
Cereus in vitium flecti, monitoribus aſper,
Utilium tardus proviſor, prodigus æris,
Sublimis, cupidusque, et amata relinquere pernix.
Converſis ſtudiis, ætas animusque virilis
Quærit opes et amicitias, inſervit honori;
Commiſiſſe cavet quod mox mutare laboret.
Multa ſenem circumveniunt incommoda; vel quod
Quærit, et inventis miſer abſtinet, ac timet uti;
Vel quod res omnes timide gelideque miniſtrat,
Dilator, ſpe lentus, iners, avidusque futuri;
Difficilis, querulus, laudator temporis acti
Se puero, cenſor caſtigatorque minorum.
Multa ferunt anni venientes commoda ſecum,
Multa recedentes adimunt: ne forte ſeniles
Mandentur juveni partes, pueroque viriles;
Semper in adjunctis ævoque morabimur aptis.
Aut agitur res in ſcenis, aut acta refertur:
Segnius irritant animos demiſſa per aurem,
Quam quæ ſunt oculis ſubjecta fidelibus, et quæ
Ipſe ſibi tradit ſpectator. Non tamen intus

Digna geri promes in ſcenam: multaque tolles
Ex oculis, quæ mox narret facundia præſens:
Ne pueros coram populo Medea trucidet;
Aut humana palam coquat exta nefarius Atreus;
Aut in avem Progne vertatur, Cadmus in anguem.
Quodcunque oſtendis mihi ſic, incredulus odi.
Neve minor, neu ſit quinto productior actu
Fabula, quæ poſci vult, et ſpectata reponi.
Nec Deus interſit, niſi dignus vindice nodus
Inciderit: nec quarta loci perſona laboret.
Actoris partes chorus, officiumque virile
Defendat: neu quid medios intercinat actus,
Quod non propoſito conducat, et hæreat apte.
Ille bonis faveatque et conſilietur amice;
Et regat iratos, et amet pacare tumentes:
Ille dapes laudet menſæ brevis; ille ſalubrem
Juſtitiam, legesque, et apertis otia portis:
Ille tegat commiſſa; Deosque precetur et oret,
Ut redeat miſeris, abeat Fortuna ſuperbis.
Tibia non, ut nunc, orichalco juncta, tubæque
Æmula; ſed tenuis ſimplexque foramine pauco
Aſpirare et adeſſe choris erat utilis, atque
Nondum ſpiſſa nimis complere ſedilia flatu:
Quo ſane populus numerabilis, utpote parvus,
Et frugi caſtusque verecundusque coibat.
Poſtquam cœpit agros extendere victor, et urbem
Latior amplecti murus, vinoque diurno
Placari Genius feſtis impune diebus;
Acceſſit numerisque modisque licentia major.
Indoctus quid enim ſaperet liberque laborum
Ruſticus urbano confuſus, turpis honeſto?
Sic priſcæ motumque et luxuriem addidit arti
Tibicen,

Tibicen, traxitque vagus per pulpita veſtem:
Sic etiam fidibus voces crevere ſeveris,
Et tulit eloquium inſolitum facundia præceps:
Utiliumque ſagax rerum, ac divina futuri
Sortilegis non diſcrepuit ſententia Delphis.
Carmine qui tragico vilem certavit ob hircum,
Mox etiam agreſtes Satyros nudavit, et aſper
Incolumi gravitate jocum tentavit, eo quod
Illecebris erat et grata novitate morandus
Spectator, functusque ſacris, et potus, et exlex.
Verum ita riſores, ita commendare dicaces
Conveniet Satyros, ita vertere ſeria ludo;
Ne quicunque Deus, quicunque adhibetur heros
Regali conſpectus in auro nuper et oſtro,
Migret in obſcuras humili ſermone tabernas:
Aut, dum vitat humum, nubes et inania captet.
Effutire leves indigna tragœdia verſus,
Ut feſtis matrona moveri juſſa diebus,
Intererit Satyris paulum pudibunda protervis.
Non ego inornata et dominantia nomina ſolum
Verbaque, Piſones, Satyrorum ſcriptor amabo:
Nec ſic enitar tragico differre colori,
Ut nihil interſit, Davusne loquatur et audax
Pythias emuncto lucrata Simone talentum;
An cuſtos famulusque Dei Silenus alumni.
Ex noto fictum carmen ſequar: ut ſibi quivis
Speret idem; ſudet multum, fruſtraque laboret
Auſus idem: tantum ſeries juncturaque pollet:
Tantum de medio ſumtis accedit honoris.
Silvis deducti caveant, me judice, Fauni,
Ne velut innati triviis, ac pene forenſes,
Aut nimium teneris juvenentur verſibus unquam,

Aut

Aut immunda crepent ignominioſaque dicta.
Offenduntur enim, quibus eſt equus, et pater, et res:
Nec, ſi quid fricti ciceris probat et nucis emtor,
Æquis accipiunt animis, donantve corona.
Syllaba longa brevi ſubjecta vocatur iambus,
Pes citus: unde etiam trimetris accreſcere juſſit
Nomen iambeis, cum ſenos redderet ictus
Primus ad extremum ſimilis ſibi: non ita pridem,
Tardior ut paulo graviorque veniret ad aures,
Spondeos ſtabiles in jura paterna recepit.
Commodus ac patiens; non ut de ſede ſecunda
Cederet, aut quarta ſocialiter. Hic et in Accî
Nobilibus trimetris apparet rarus, et Ennî.
In ſcenam miſſus magno cum pondere verſus,
Aut operæ nimium celeris curaque carentis,
Aut ignoratæ premit artis crimine turpi.
Non quivis videt immodulata poemata judex:
Et data Romanis venia eſt indigna poetis.
Idcircone vager, ſcribamque licenter? an omnes
Viſuros peccata putem mea; tutus et intra
Spem veniæ cautus? Vitavi denique culpam,
Non laudem merui. Vos exemplaria Græca
Nocturna verſate manu, verſate diurna.
At veſtri proavi Plautinos et numeros et
Laudavere ſales; nimium patienter utrosque
(Non dicam ſtulte) mirati: ſi modo ego et vos
Scimus inurbanum lepido ſeponere dicto,
Legitimumque ſonum digitis callemus et aure.
Ignotum tragicæ genus inveniſſe Camenæ
Dicitur, et plauſtris vexiſſe poemata Theſpis
Qui canerent agerentque, peruncti fæcibus ora.
Poſt hunc perſonæ pallæque repertor honeſtæ

Æſchylus

Æſchylus et modicis inſtravit pulpita tignis,
Et docuit magnumque loqui, nitique cothurno.
Succeſſit vetus his comœdia, non ſine multa
Laude: ſed in vitium libertas excidit, ac vim
Dignam lege regi: lex eſt accepta; chorusque
Turpiter obticuit, ſublato jure nocendi.
Nil intentatum noſtri liquere poetæ;
Nec minimum meruere decus, veſtigia Græca
Auſi deſerere, et celebrare domeſtica facta,
Vel qui prætextas, vel qui docuere togatas.
Nec virtute foret clarisve potentius armis,
Quam lingua, Latium; ſi non offenderet unum-
quemque poetarum limæ labor et mora. Vos, O
Pompilius ſanguis, carmen reprehendite, quod non
Multa dies et multa litura coercuit, atque
Præſectum decies non caſtigavit ad unguem.
Ingenium miſera quia fortunatius arte
Credit, et excludit ſanos Helicone poetas
Democritus; bona pars non ungues ponere curat,
Non barbam: ſecreta petit loca, balnea vitat.
Nanciſcetur enim pretium nomenque poetæ,
Si tribus Anticyris caput inſanabile nunquam
Tonſori Licino commiſerit. O ego lævus,
Qui purgor bilem verni ſub temporis horam!
Non alius faceret meliora poemata. Verum
Nil tanti eſt. Ergo fungar vice cotis, acutum
Reddere quæ ferrum valet, exſors ipſa ſecandi.
Munus et officium, nil ſcribens ipſe, docebo;
Unde parentur opes; quid alat formetque poetam;
Quid deceat, quid non; quo virtus, quo ferat error.
Scribendi recte ſapere eſt et principium et fons.
Rem tibi Socraticæ poterunt oſtendere chartæ:

Verbaque

Verbaque proviſam rem non invita ſequentur.
Qui didicit patriæ quid debeat, et quid amicis;
Quo ſit amore parens, quo frater amandus et hoſpes;
Quod ſit conſcripti, quod judicis officium; quæ
Partes in bellum miſſi ducis; ille profecto
Reddere perſonæ ſcit convenientia cuique.
Reſpicere exemplar vitæ morumque jubebo
Doctum imitatorem, et vivas hinc ducere voces.
Interdum ſpecioſa locis, moratasque recte
Fabula, nullius veneris, ſine pondere et arte,
Valdius oblectat populum, meliusque moratur,
Quam verſus inopes rerum, nugæque canoræ.
Graiis ingenium, Graiis dedit ore rotundo
Muſa loqui, præter laudem, nullius avaris.
Romani pueri longis rationibus aſſem
Diſcunt in partes centum diducere. Dicat
Filius Albini, ſi de quincunce remota eſt
Uncia, quid ſuperet. Poterat dixiſſe, Triens? Eu!
Rem poteris ſervare tuam. Redit uncia: quid fit?
Semis. An, hæc animos ærugo et cura peculi
Cum ſemel imbuerit, ſperemus carmina fingi
Poſſe linenda cedro, et levi ſervanda cupreſſo?
Aut prodeſſe volunt, aut delectare poetæ;
Aut ſimul et jucunda et idonea dicere vitæ.
Quidquid præcipies, eſto brevis: ut cito dicta
Percipiant animi dociles, teneantque fideles.
[Omne ſupervacuum pleno de pectore manat.]
Ficta voluptatis cauſa ſint proxima veris;
Ne, quodcunque volet, poſcat ſibi fabula credi;
Neu pranſæ Lamiæ vivum puerum extrahat alvo.
Centuriæ ſeniorum agitant expertia frugis:
Celſi prætereunt auſtera poemata Ramnes.

Omne

Omne tulit punctum, qui miſcuit utile dulci,
Lectorem delectando, pariterque monendo.
Hic meret æra liber Soſiis; hic et mare tranſit,
Et longum noto ſcriptori prorogat ævum.
Sunt delicta tamen, quibus ignoviſſe velimus:
Nam neque chorda ſonum reddit quem vult manus ac mens;
Poſcentique gravem perſæpe remittit acutum:
Nec ſemper feriet quodcunque minabitur arcus.
Verum ubi plura nitent in carmine, non ego paucis
Offendar maculis, quas aut incuria fudit,
Aut humana parum cavit natura. Quid ergo eſt?
Ut ſcriptor ſi peccat idem librarius uſque,
Quamvis eſt monitus, venia caret; ut citharœdus
Ridetur, chorda qui ſemper oberrat eadem:
Sic mihi qui multum ceſſat, fit Chœrilus ille,
Quem bis terve bonum cum riſu miror; et idem
Indignor, quandoque bonus dormitat Homerus.
Verum operi longo fas eſt obrepere ſomnum.
Ut pictura, poeſis: erit quæ, ſi propius ſtes,
Te capiat magis; et quædam, ſi longius abſtes.
Hæc amat obſcurum; volet hæc ſub luce videri,
Judicis argutum quæ non formidat acumen:
Hæc placuit ſemel; hæc decies repetita placebit.
O major juvenum, quamvis et voce paterna
Fingeris ad rectum, et per te ſapis; hoc tibi dictum
Tolle memor: certis medium ac tolerabile rebus
Recte concedi: conſultus juris, et actor
Cauſarum mediocris abeſt virtute diſerti
Meſſalæ, nec ſcit quantum Caſcellius Aulus;
Sed tamen in pretio eſt: mediocribus eſſe poetis
Non homines, non Dî, non conceſſere columnæ.

Ut

Ut gratas inter menſas ſymphonia diſcors,
Et craſſum unguentum, et Sardo cum melle papaver
Offendunt; poterat duci quia cœna ſine iſtis:
Sic animis natum inventumque poema juvandis,
Si paulum ſummo deceſſit, vergit ad imum.
Ludere qui neſcit, campeſtribus abſtinet armis;
Indoctusque pilæ, diſcive, trochive, quieſcit;
Ne ſpiſſæ riſum tollant impune coronæ:
Qui neſcit verſus, tamen audet fingere. Quid ni?
Liber et ingenuus, præſertim cenſus equeſtrem
Summam nummorum, vitioque remotus ab omni.
Tu nihil invita facies dicesve Minerva:
Id tibi judicium eſt, ea mens. Si quid tamen olim
Scripſeris, in Metii deſcendat judicis aures,
Et patris, et noſtras; nonumque prematur in annum,
Membranis intus poſitis. Delere licebit
Quod non edideris: neſcit vox miſſa reverti.
Silveſtres homines ſacer interpresque Deorum
Cædibus ac victu fœdo deterruit Orpheus;
Dictus ob hoc lenire tigres rabidosque leones.
Dictus et Amphion, Thebanæ conditor arcis,
Saxa movere ſono teſtudinis, et prece blanda
Ducere quo vellet. Fuit hæc ſapientia quondam,
Publica privatis ſecernere, ſacra profanis;
Concubitu prohibere vago; dare jura maritis;
Oppida moliri; leges inſidere ligno.
Sic honor et nomen divinis vatibus atque
Carminibus venit. Poſt hos inſignis Homerus
Tyrtæusque mares animos in Martia bella
Verſibus exacuit. Dictæ per carmina ſortes,
Et vitæ monſtrata via eſt; et gratia regum
Pieriis tentata modis; ludusque repertus,

Et

Et longorum operum finis; ne forte pudori
Sit tibi Muſa lyræ ſolers, et cantor Apollo.
Natura fieret laudabile carmen, an arte,
Quæſitum eſt. Ego nec ſtudium ſine divite vena,
Nec rude quid poſſit video ingenium: alterius ſic
Altera poſcit opem res, et conjurat amice.
Qui ſtudet optatam curſu contingere metam,
Multa tulit fecitque puer; ſudavit et alſit;
Abſtinuit Venere et Baccho. Qui Pythia cantat
Tibicen, didicit prius, extimuitque magiſtrum.
Nec ſatis eſt dixiſſe: Ego mira poemata pango:
Occupet extremum ſcabies: mihi turpe relinqui eſt,
Et, quod non didici, ſane neſcire fateri.
Ut præco, ad merces turbam qui cogit emendas;
Aſſentatores jubet ad lucrum ire poeta
Dives agris, dives poſitis in fœnore nummis.
Si vero eſt, unctum recte qui ponere poſſit,
Et ſpondere levi pro paupere, et eripere atris
Litibus implicitum; mirabor, ſi ſciet inter-
noſcere mendacem verumque beatus amicum.
Tu ſeu donaris, ſeu quid donare voles cui;
Nolito ad verſus tibi factos ducere plenum
Lætitiæ; clamabit enim: Pulchre, bene, recte!
Palleſcet; ſuper his etiam ſtillabit amicis
Ex oculis rorem; ſaliet, tundet pede terram.
Ut qui conducti plorant in funere, dicunt
Et faciunt prope plura dolentibus ex animo: ſic
Deriſor vero plus laudatore movetur.
Reges dicuntur multis urgere culullis,
Ac torquere mero, quem perſpexiſſe laborant,
An ſit amicitia dignus. Si carmina condes,
Nunquam te fallant animi ſub vulpe latentes.

Quintilio si quid recitares: Corrige, sodes,
Hoc, aiebat, et hoc. Melius te posse negares,
Bis terque expertum frustra; delere jubebat,
Et male formatos incudi reddere versus.
Si defendere delictum, quam vertere, malles;
Nil ultra verbi, aut operam insumebat inanem,
Quin sine rivali teque et tua solus amares.
Vir bonus et prudens versus reprehendet inertes,
Culpabit duros, incomtis allinet atrum
Transverso calamo signum; ambitiosa recidet
Ornamenta; parum claris lucem dare coget;
Arguet ambigue dictum; mutanda notabit;
Fiet Aristarchus: non dicet: Cur ego amicum
Offendam in nugis? Hæ nugæ seria ducent
In mala derisum semel, exceptumque sinistre.
Ut mala quem scabies aut morbus regius urget,
Aut fanaticus error, et iracunda Diana;
Vesanum tetigisse timent fugiuntque poetam,
Qui sapiunt: agitant pueri, incautique sequuntur.
Hic, dum sublimes versus ructatur, et errat,
Si veluti merulis intentus decidit auceps
In puteum, foveamve: licet, Succurrite, longum
Clamet, io cives; non sit qui tollere curet.
Si curet quis opem ferre, et demittere funem;
Qui scis, an prudens huc se projecerit, atque
Servari nolit? dicam; Siculique poetæ
Narrabo interitum. Deus immortalis haberi
Dum cupit Empedocles, ardentem frigidus Ætnam
Insiluit. Sit jus, liceatque perire poetis.
Invitum qui servat, idem facit occidenti.
Nec semel hoc fecit; neque, si retractus erit, jam
Fiet homo, et ponet famosæ mortis amorem.

Nec

Nec satis apparet, versus cur dictitet; utrum
Minxerit in patrios cineres, an triste bidental
Moverit incestus: certe furit, ac velut ursus
Objectos caveæ valuit si frangere clathros,
Indoctum doctumque fugat recitator acerbus.
Quem vero arripuit, tenet, occiditque legendo;
Non missura cutem, nisi plena cruoris, hirudo.
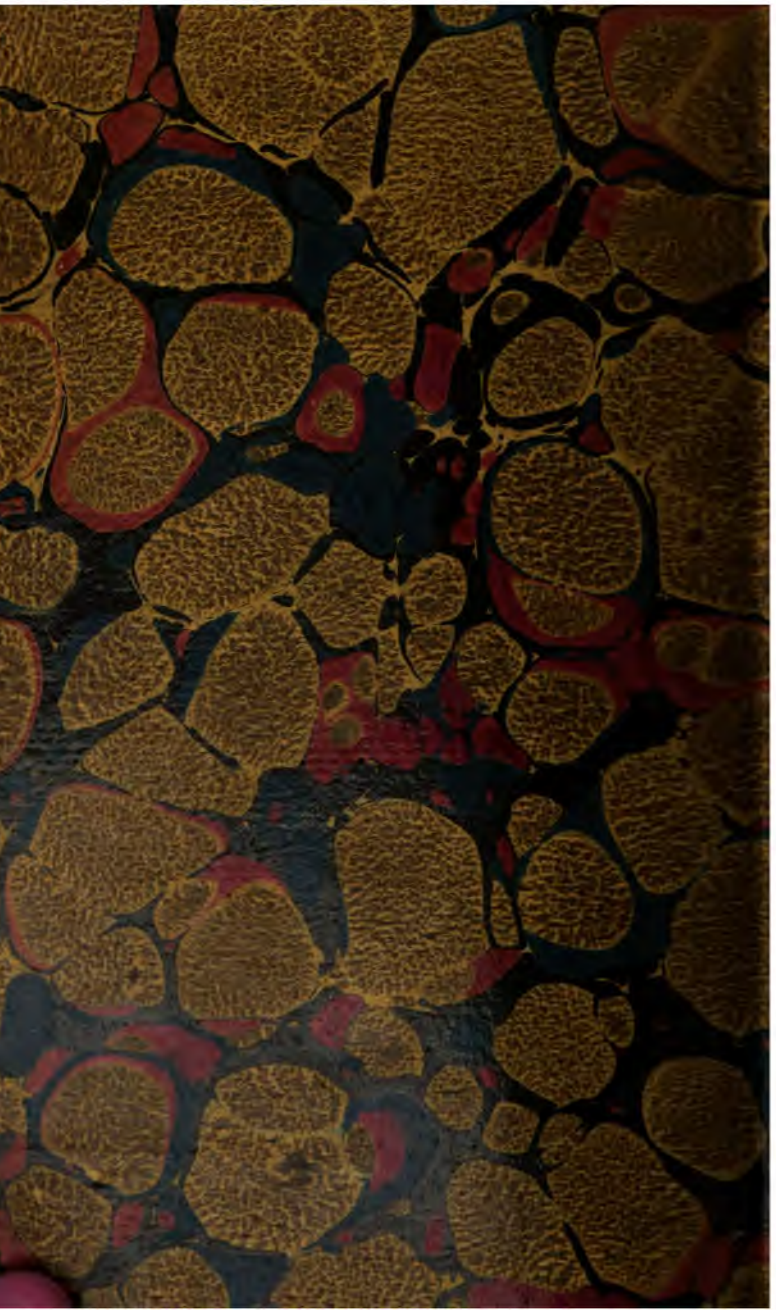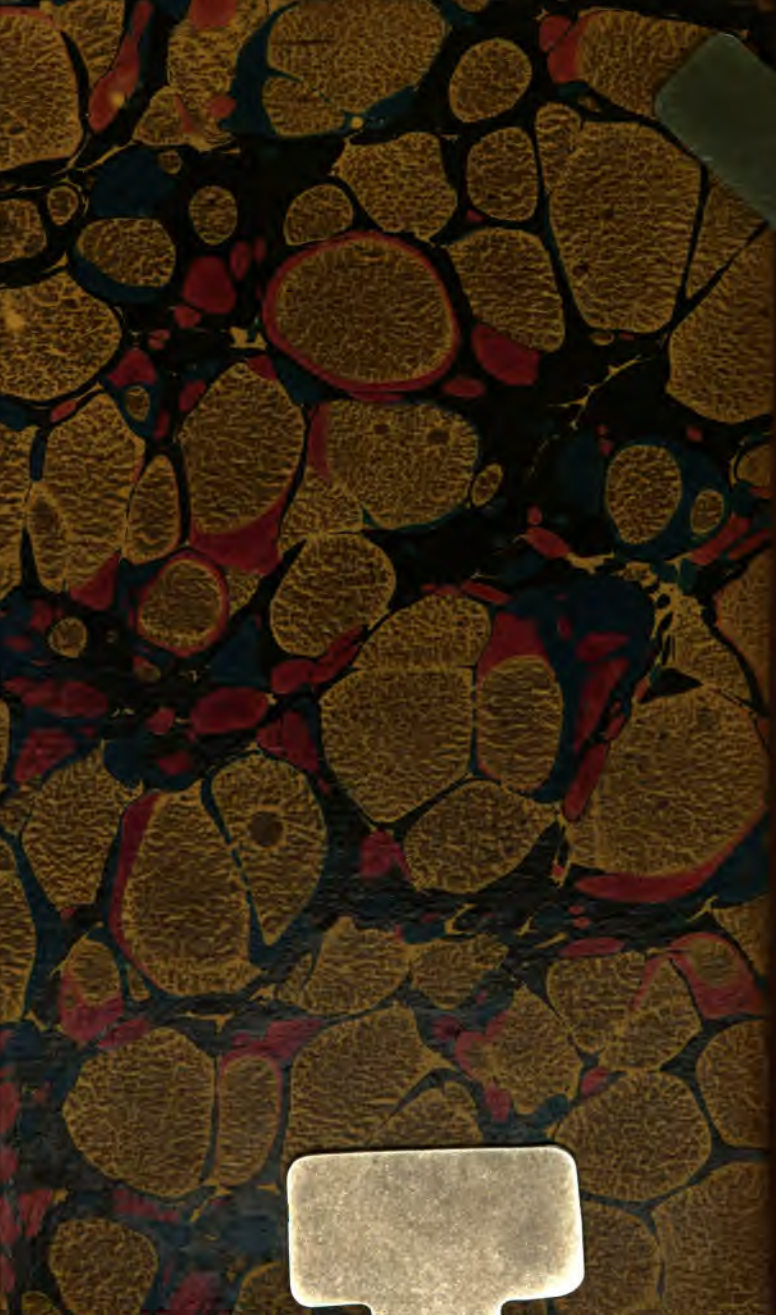
FINIS.